

Sporcularda Başarı Motivasyonu Algısının Stres ile Başa Çıkma Yöntemlerine Etkisi

Yunus Emre Büyükbasmacı^a

Geliş Tarihi: 24 Kasım 2024 Kabul Tarihi: 25 Ocak 2025 Yayın Tarihi: 30 Haziran 2025

Özet

Bu araştırmanın amacı sporcularda başarı motivasyonu algısının stres ile baş etme yöntemlerine etkisini incelemektir. Araştırmada veri toplama araçları olarak, Willis'in (1982) geliştirdiği, Tiryaki ve Gödelek'in (1997) Türkçe'ye uyarladığı Spora Özgü Başarı Motivasyonu Ölçeğinden yararlanılmıştır. Araştırma da kullanılan diğer ölçek ise Moos'un (1993) geliştirdiği Koca Ballı ve Kılıç'ın (2016) Türkçe'ye uyarladığı Stresle Başa Çıkma Yöntemleri Ölçeği olmuştur. Araştırmanın örneklemi olasılıksız örneklem seçim tekniklerinden "Amaçsal Örneklem" yöntemiyle belirlenmiştir. Anketler soyunma odası ortamında sporculara yeterli süreler tanınarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya toplam 197 sporcu katılmıştır. Veri analizinde SPSS programından yararlanılmıştır. Verilerin analizinde normallik testi uygulandıktan sonra algılanan sonuçlara göre; sırasıyla tanımlayıcı istatistik, korelasyon ve regresyon analizleri gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda sporcuların başarı motivasyonu puanları ile stres ile baş etme puanları arasında anlamlı bir şekilde, olumlu yönde, yüksek düzeyde bir ilişki belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Başarı, Baş etme, Motivasyon, Stres

Effect of the Perception of Success Motivation on Stress Coping Methods in Athletes

Abstract

The aim of this research is to examine the effect of the perception of success motivation on the methods of coping with stress in athletes. The Sport-Specific Achievement Motivation Scale developed by Willis (1982) and adapted to Turkish by Tiryaki and Gödelek (1997) was used as a data collection tool in the research. The other scale used in the research was the Stress Coping Methods Scale developed by Moos (1993) and adapted to Turkish by Koca Ballı and Kılıç (2016). The samples of the research were determined by the method of "Objective (Monographic) Sampling", one of the methods of sampling without probabilities. The surveys were carried out by giving sufficient time to the athletes in the locker room environment. A total of 197 athletes was participated in the research. The SPSS program was used in the data analysis. According to the results obtained after the "normality test" was performed in the analysis of the data; descriptive statistics, correlation and regression analyses were performed respectively. As a result of the research, a significant, positive, high-level relationship was determined between the success motivation scores of athletes and the stress coping scores.

Key Words: Success, Coping, Motivation, Stress

^a Arş. Gör Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, emrebasmaci70@gmail.com ORCID; 0000-0003-1090-3273;

Giriş

Etimolojik yönüyle bakıldığında Latince de “movere” (harekete geçirmek) kelimesinden türetilen motivasyon kavramı dilimize “güdülenme” olarak dahil edilmiş, bireyi eyleme geçiren davranışları ve aynı zamanda arzularını, isteklerini ve endişelerini yönlendiren bir güç olarak anlam kazanmıştır. (Dragos, 2014; Yapıcı ve Yapıcı, 2010). Bu sebeple bireylerin eylemlerini şekillendiren güdüler, kişilerde hedeflere erişmenin teşvik edici bir yolu olarak ifade edilmiştir (Erden ve Akman, 2011).

Sporda başarı motivasyonu, spor ya da fiziksel aktivite esnasında kişilere yüksek derecede koordinasyon ve performans sağlayan güçlü bir olgudur. Kişilerin başarıya ulaşması konusunda oldukça önemli bir faktördür. Ayrıca sporcuların başarılı olma arzu ve istekleri ile yakından ilişkilidir (Vollmer, 1986). Sporda motivasyon tanımını ise en basit ifadeyle sporcuların çabalarının istikameti ve yoğunluğu şeklinde tanımlayabiliriz (Weinberg ve Gould, 2015). Sporda üç çeşit güdülenme ve motivasyon kuramı bulunmaktadır. Bunlar hür irade kuramı, başarı motivasyonu kuramı, başarı hedefi kuramıdır.

Başarı hedefi kuramı, kişilerin doğası gereği bilişsel ve sosyal (algı, strateji, inanç) bazı statülerini bilmesi ve sporda hedeflediği amaçların yetkinliklerine sahip olması ile ilgili bir durumudur (Biddle, vd. 2003; Bortoli, vd. 2011). Uygulamalı egzersiz ve spor psikolojisi ders kitaplarının büyük bir çoğunluğunda, hedeflerin sporcularda motivasyonu ve güven düzeylerini artırdığına dair bilgiler verilmektedir (Roberts ve Kristiansen, 2012). Hür irade kuramı ise kişilerde meydana gelen güdülenme sonucunda eylemlere odaklanan kişinin kendi isteği ile fiziksel aktiviteye katılımı ile uyguladığı egzersizlerden mutlu olması durumudur (Deci ve Ryan, 2000; Hagger ve Chatzisarantis, 2008). Hür irade kuramı, “kişinin kendi iradesiyle gerçekleştirdiği eylem ve hareketler” olarak tanımlanmaktadır (Baş, 2023). Başarı motivasyonu kuramı ise yarışma esnasında başarı motivasyonu ile ilgilidir.

Yine etimolojik tarafından bakıldığında Latince de “estricia” kökünden türeyen stres ifadesinin sözcük anlamı zorlanma, baskı ve gerilim şeklinde tanımlanmıştır. Stres kavramını bilim alanında ilk olarak fizikçi Robert Hooke'un kullandığı ifade edilir (Cecchini, vd. 2007). Stres genellikle, psikolojik ve fiziksel taleplere karşı vücudun vermiş olduğu fizyolojik tepki şeklinde ifade edilir (Büyükbaşmacı, 2023). DSÖ ise stresi: zorlu durumlar karşısında meydana gelen zihinsel gerginlik ve endişe durumu olarak tanımlamıştır (Baş, 2023). Bir diğer ifadeyle kişinin karşılaştığı problemleri durumlar karşısında hissettiği baskıya karşı verdiği duygu durumu tepkisidir (Dragos, 2014). İnsanların stres düzeylerini etkileyen yaş, cinsiyet, meslek, medeni durum vb. birçok neden vardır (Loland, 2001).

Stresle başa çıkmak, stresi etkin bir şekilde yönetmek ve tükenmişliğe doğru ilerleyen süreci önlemek açısından kritik bir öneme sahiptir (Cunningham ve Kwon, 2003). Bireyin yaşamında meydana gelen stres durumlarını kendi düşüncesiyle yorumlayarak gösterdiği tepkisel cevap, stres ile başa çıkma yöntemini oluşturur. Burada hedef stresi tamamen

bitirmek değil, etkisini en minimuma indirmek ve kişinin yaşam standartlarını bozmamaktır. Stres ile başa çıkma konusunda önemli olan stresin azaltılması ve düşük seviyede tutulması ve geliştirilmesidir (Frederick ve Ryan, 1993). Stres ile başa çıkma stratejileri içerisinde örgütsel ve bireysel teknikler ön plana çıkmaktadır. Bireysel yöntemlerde sağlıklı beslenme, zihinsel düzenleme, empati kurma, zamanı düzenli kullanma, egzersiz yapma gibi etkenler yer almaktadır. Örgütsel yöntemlerde ise sosyal destek, çalışma koşullarının iyileştirilmesi, eğitim, danışmanlık sistemi gibi faktörler etkili olmaktadır (Körük vd., 2003). Sonuç olarak stres ile başa çıkma stratejilerini uygulamak stresin tamamen bitmesine olanak sağlamaz. Burada amaç stresi olumlu şekilde yöneterek kişi üzerindeki etkilerinin azaltılması ve gündelik yaşamı olumsuz bir şekilde etkilenmeyecek düzeye getirilmesidir (Hayamizu, 1997).

Başarı motivasyonu sporcularda itici güç olarak ifade edilebilir bu çalışma başarı motivasyonu algısının yüksek veya düşük olması durumunun stres ile baş etme yeteneğine etkisini incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmanın özgün değeri, egzersiz ve spor psikologları danışanlarına stres ile baş etme yöntemleri konusunda bilimsel bir öneri ve anahtar sunabilecek olmasıdır. Bilim dünyasında toplum tarafından doğru kabul edilen bilgilerin kanıtlanmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu durum çalışmanın önemini vurgulamaktadır.

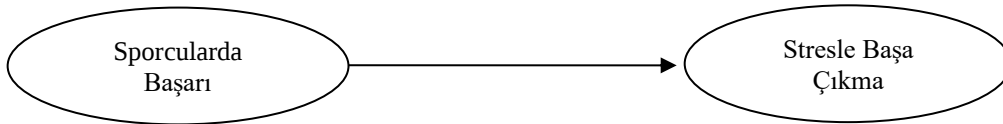
Yöntem

Bu araştırma da nicel araştırma modellerinden anket yöntemi kullanılmış, bir bağıntısal model araştırmasıdır.

Araştırma Modeli

Bu başlıkta araştırma model şeması şekil 1. de gösterilmiştir.

Şekil 1. Araştırmanın Modeli



Evren-Örneklem

Bu araştırmanın evreni İstanbul ili amatör grubu sporcularıdır. Örneklemeleri ise olasılık dışı örneklem seçim yöntemlerinden "Amaçsal ve Teorik Örneklem Seçim Tekniği" ile belirlenen; Güngörenspor, Haliçspor ve Bağcılarspor kulübünün sporcularından oluşmaktadır.

Çalışma Grubu

Bu çalışmanın çalışma grubunu; futbol branşında 73 Bağcılarspor U14, U16, U17/B, sporcusu, 80 Güngörenspor U13, U14, U16, U17/B, 39 Haliçspor U17/B, U18 sporcusu ile 192 sporcu oluşturmuştur. Anketler soyunma odası ve saha ortamında, antrenman öncesinde yeterli süreler tanınarak uygulanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırma da veri toplama araçları olarak "Spora Özgü Başarı Motivasyonu Ölçeği" ile "Stresle Başa Çıkma Yöntemleri Ölçeği" kullanılmıştır.

Spora Özgü Başarı Motivasyonu Ölçeği

Spora Özgü Başarı Motivasyonu Ölçeği, Willis (1982) tarafından geliştirilen, Tiryaki ve Gödelek'in (1997) Türkçe'ye uyarladığı bir ölçektir. 5'li likert skalasına göre puanlandırılmıştır. Ölçek toplam 3 alt boyut ve 40 sorudan meydana gelmektedir. Ölçeğin cronbach alpha değerleri başarıya yaklaşma güdüsü 0,82, güç gösterme güdüsü 0,81, başarısızlıktan kaçınma güdüsü 0,80 olarak tespit edilmiştir (Tiryaki ve Gödelek, 1997). Üç alt boyut için gözlenen değer yüksek güvenirlik değerleri içerisinde. Bu çalışmada kullanılmasında sakınca görülmemiştir.

Stresle Başa Çıkma Yöntemleri Ölçeği

Stresle Başa Çıkma Yöntemleri Ölçeği, Moos (1993) tarafından geliştirilen Türkçe'ye uyarlama çalışması Koca Ballı ve Kılıç (2016) tarafından uygulanan bir ölçektir. Ölçek 5 alt boyut ve 24 sorudan meydana gelmektedir. 5'li likert skalasına göre puanlandırılmıştır. Ölçeğin tüm boyutları için genel güvenirlik katsayısı 0,93 olarak tespit edilmiştir. Alt boyutların Cronbach Alpha değerleri incelendiğinde çevre desteği arama 0,73 pozitif değerlendirme 0,91; problem çözme 0,91; profesyonel destek arama 0,80; mantıksal analiz 0,91; olarak tespit edilmiştir (Koca Ballı ve Kılıç, 2016). Ölçeğin genel güvenirlik sayısı çok yüksek güvenirlik değerleri içerisinde. Bu yönüyle bu çalışmada kullanılmasında sakınca görülmemiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmanın analizinde SPSS programı tercih edilmiştir. Verilerin normal dağılım sonuçlarına ulaşmak amacıyla normallik testi gerçekleştirilmiştir. Verilerin normal dağıldığı gözlemlenmiş, parametrik testlerin kullanımı uygun bulunmuştur. Verilerin analizinde ilk tanımlayıcı istatistik bulguları, ardından spora özgü başarı motivasyonu ve stresle başa çıkma yöntemleri algısı arasındaki ilişkinin yön ve şiddetini tespit etmek gayesiyle korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir. Sporcularda başarı motivasyonu ve stresle başa çıkma yöntemleri algısı arasında yer alan neden sonuç ilişkisini belirlemek için regresyon analizi yapılmıştır.

Bulgular

Tablo 1.

Normallik Testi Bulguları

Spora Özgü Başarı Motivasyonu	Çarpıklık	-,002	,173
	Basıklık	-1,504	,345
Stresle Başa Çıkma	Çarpıklık	-,341	,173
	Basıklık	-1,512	,345

Bu araştırmada çarpıklık ve basıklık (skewness ve kurtosis) değerleri -2 ve +2 arasında yer bulan değerlerin normal dağılım içerisinde olduğu kabul edilmiştir (George ve Mallery, 2010). Buna göre; spora özgü başarı motivasyonu ve stresle başa çıkma değerleri normal dağılım göstermektedir. Böylelikle verilerin analizinde parametrik testler tercih edilmiştir.

Tablo 2.

Tanımlayıcı İstatistik Bulguları

	S	Ort	Std. Sapma
Spora Özgü Başarı Motivasyonu	192	124,40	42,92
Stresle Başa Çıkma	192	79,15	31,96

Tablo 2’de, spora özgü başarı motivasyonu ve stresle başa çıkma algılarını gösteren tanımlayıcı istatistik bulguları incelendiğinde, spora özgü başarı motivasyonu ($x=124,40\pm49,92$), stresle başa çıkma yöntemleri ($x=79,15\pm31,96$) olarak belirlenmiştir.

Tablo 3.

Spora Özgü Başarı Motivasyonu ve Stresle Başa Çıkma Algıları Arasındaki İlişkiyi Gösteren Korelasyon Analizi

Spora Özgü Başarı Motivasyonu	Stresle Başa Çıkma	
	Pearson Korelasyon	,418**
	P	,000

Tablo 3’de, uygulanan korelasyon analizi sonucunda, spora özgü başarı motivasyonu ve stresle başa çıkma algıları arasında, olumlu ve orta düzeyde bir ilişki belirlenmiştir. Pearson Korelasyon çalışmasında değer yanında bulunan yıldız ile sonuçların anlamlı olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 4.

Spora Özgü Başarı Motivasyonu ve Stresle Başa Çıkma Becerileri Algıları Arasındaki Regresyon Analizi

Model						
Model	R	R Kare	Düzeltilmiş R Kare		Std. Tahmin Hatası	
1	,418 ^a	,511	,508		5,28	
Anova						
Model		Kareler Toplamı	df	Ortalama Kare	F	P.
1	Regresyon	194828,65	1	194828,65	6984,42	,000 ^b
	Kalan	5439,47	195	27,89		
Katsayılar						
Model		Standartlaştırılmamış Katsayılar		Standart Katsayılar	t	P
		B	Std. Hata	Beta		
1	(Sürekli)	-12,22	1,15		-10,56	,000
	Spora Özgü Başarı Motivasyonu	,735	,009	,418	83,57	,000

Tablo 4’de, yapılan regresyon analizi sonucunda, spora özgü başarı motivasyonu ve stres ile baş etme algıları arasında, anlamlı düzeyde bir ilişki tespit edilmiştir ($P < 0,05$).

Tartışma ve Sonuç

Araştırmada spora özgü başarı motivasyonu ve stresle başa çıkma algılarını gösteren tanımlayıcı istatistik bulguları incelendiğinde, spora özgü başarı motivasyonu ($x=124,401 \pm 49,921$), stresle başa çıkma yöntemleri ($x=79,157 \pm 31,965$) olarak belirlenmiştir. İki ölçek arasındaki korelasyon analizi incelendiğinde, spora özgü başarı motivasyonu ve stresle baş etme algıları arasında, olumlu ve orta seviyede bir ilişki belirlenmiştir. Regresyon analizi sonucunda ise anlamlı seviyede bir ilişki bulunmuştur.

Alanyazına bakıldığında bu araştırmanın sonuçları ile paralel çalışmaların ağırlıkta olduğu gözlemlenmiştir. Hosseinalipour’un (2015) araştırmasına göre, üniversitede öğrenim gören sporcuların motivasyon seviyesi ve stres ile başa çıkma yöntemleri arasında olumlu yönde bir ilişki bulunmaktadır. Turhan (2009) araştırmasında profesyonel futbolcularda anksiyete (kaygı) ve depresyon algılarının, başarı motivasyonu ile anlamlı bir şekilde olumsuz yönde ilişkili olduğunu tespit etmiş; profesyonel futbolcularda depresyon düzeyi yükseldikçe başarı motivasyonlarının düştüğünü ifade etmiştir. Kaygı ve depresyon kavramları stresle başa çıkma kavramına negatif yönlü benzer olumsuz duygu durumudur. Bu nedenle Turhan’ın (2009) çalışmasında bu araştırmayı destekler nitelikte sonuçlar alındığını söylemek yanlış olmayacaktır. Benzer bir şekilde Engür’ün (2002) araştırmasında kaygı düzeyi yüksek sporcuların kaygı düzeyi düşük sporculara oranla başarısızlıktan kaçınma motivasyonu algılarının, anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Eser’in (2022) Türkiye Ampute Futbol Süper Ligi’nde oynayan sporcular üzerinde gerçekleştirdiği araştırmasında zihinsel dayanıklılık ile başarı motivasyonu arasında anlamlı düzeyde, olumlu yönde bir ilişki bulunduğu açıklanmıştır. Zihinsel dayanıklılığı yüksek olan bireylerin stres ile baş etme davranışlarının

yüksek olması beklenir. Dolayısıyla Eser'in (2022) araştırması da araştırmamızı destekler niteliktedir. Dursun'un (2023) araştırmasında başarı motivasyonu ve psikolojik beceriler arasında orta seviyede olumlu yönde bir ilişki tespit edilmişken, başarı motivasyonu ile sporda kişiler arası davranış alt boyutları arasında düşük seviyede olumsuz yönde bir ilişki görülmüştür. Dursun'un (2023) araştırması psikolojik beceri algısıyla araştırmamızı desteklemektedir. Çünkü psikoloji becerisi yüksek olan bireylerin stres ile baş etme algısı puanlarının yüksek olması normaldir. Karharman'ın (2019) araştırmasında; sporcuların pozitif düşünme seviyeleri ile zihinsel dayanıklılık seviyesinin başarı motivasyonu seviyesine pozitif etkilediği belirlenmiştir. Pozitif algı ve zihinsel dayanıklılık stresle baş etme algısı ile doğru orantılıdır. Bu nedenle Karharman'ın (2019) araştırması da araştırmamızı desteklemiştir. Kökver'in (2022) araştırmasında da iletişim becerileriyle sporda başarı motivasyonu algıları arasında anlamlı düzeyde ilişki görülmüştür. Stres ile baş etme algısında pozitif iletişim önemli bir unsurdur. Bu nedenle Kökver'in (2022) araştırması da çalışmamızı desteklemektedir. Bunun dışında literatürde iletişimin motivasyona etkisine yönelik birçok çalışma gerçekleştirilmiştir. Ada ve arkadaşları (2013), Aksoy (2005), Bektaş (2010), Karaköse ile Kocabaş (2006), Öztürk ve Dünder (2003), Özgan ile Aslan (2008), Maçın (2010), Ünal (2000), Kelce (2009), Torbacıoğlu (2007) ve Şenel ve Buluç (2016) gerçekleştirdikleri çalışmalarda iletişim becerilerinin motivasyonu etkilediklerini tespit etmişlerdir. Tunç (2024) araştırmasına göre; stresle başa çıkma becerilerinin güçlendirilmesi, tükenmişliği azaltmada temel bir rol oynamaktadır. Tükenmişlik ve motivasyon karşıt doğrultulardadır. Stres ilse baş etme becerilerinin tükenmişlik durumunu azaltması yüksek motivasyonun habercisidir. Bu yönüyle Tunç'un (2024) çalışması araştırmamızı desteklemektedir. İnsan'ın (2022), araştırmasında psikolojik sağlık seviyeleri ile stresle başa çıkma yöntemleri arasında anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Psikolojik sağlık motivasyon konuları bir birine yakın konulardır. Böylece İnsan'ın (2022) araştırması da çalışmamızı desteklediğini söylemek yanlış olmayacaktır. Benzer bir şekilde Mil'in (2021), araştırmasında öğrencilerin psikolojik sağlık seviyeleri ile stresle baş etme yöntemleri arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Gedik Çalışır'ın (2022) araştırmasında da durum farksızdır. Araştırmasına göre psikolojik dayanıklılık ile stres ile baş etme algısını pozitif olarak arttırmaktadır. Küçüktatlıgil (2016) gerçekleştirdiği çalışmada psikolojik dayanıklılık ile stres ile baş etme arasında olumlu yönde ve anlamlı bir ilişki olduğunu tespit etmiştir. Karataş'ın (2016), öğretmenlere yönelik gerçekleştirdiği araştırmada psikolojik dayanıklılık ile stres ile baş etme yöntemleri arasında pozitif ve anlamlı düzeyde ilişki görülmüştür. Moray (2019) ise psikolojik dayanıklılıkla ve stres ile baş etme yöntemleri arasındaki ilişkilerin anlamlı bir şekilde pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Demir'de (2018) psikolojik dayanıklılık ve stres ile baş etme yöntemleri arasında orta seviyede anlamlı bir ilişki tespit etmiştir. Sadeghi (2021) ise iki ülkeyi kıyaslayarak gerçekleştirdiği araştırmasında Türkiye ve İran vatandaşları arasında stres ile baş etme yöntemlerinin, psikolojik dayanıklılık seviyelerini olumlu bir şekilde etkilediği sonuçlarına ulaşmıştır. İdayeva (2020) araştırmasında farklı bir konu ele almış, benlik saygısı yüksek kişilerin stres ile baş etme konusunda daha başarılı olduğu sonuçlarına ulaşmıştır. Benlik saygısı yüksek sporcuların motivasyon düzeyi olumlu seyretmesi beklenir. Bu açıdan bakıldığında İdayeva'nın (2020)

araştırması da araştırmamızı desteklemektedir. Sulu Tuğyanoğlu (2020) araştırmasında benzer ve farklı bir konu ele almış, sporcuların öz-yeterlik düzeyleri stresle başa çıkma stratejilerinde değişmelere yol açtığını ifade etmiştir. Kara'nın (2016), araştırmasında ise stres ile baş etme ve otomatik negatif düşünceler ve depresyon arasında anlamlı bir seviyede ilişkiler olduğu görülmüştür. İlişkilerin yönü çalışmamızın sonuçları ile uyumludur.

Bu araştırmanın sonuçları ile çelişen sonuçlara gelindiğinde ise Yetkin (2018). araştırmasında anksiyete düzeyi ile başarı motivasyonu düzeyleri arasında ilişki olmadığı tespit etmiştir. Aksoy'un (2021), araştırmasında sporcuların yeni tip Covid-19 virüsüne tutulma kaygı seviyesi ile başarı motivasyonu algıları arasında orta derecede olumlu bir ilişki tespit edilmiştir. Kaygının her türlü stres anımsatmaktadır. Aksoy'un (2021), çalışması bu araştırma ile çelişkilidir.

Her ne kadar bu araştırmanın sonucu ile çelişen araştırmalar yer alsada genel olarak desteklemektedir. Bu nedenle; sporcularda başarı motivasyonu algısının stres ile başa çıkma yöntemlerine pozitif yönlü etki ettiği söylenebilir. Sporculara egzersiz ve spor psikologları eşliğinde motivasyon çalışması gerçekleştirilirse stres ile başa çıkma konularında avantaj sağlayacakları tahmin edilebilir. Özellikle sporcular üzerinde motivasyon çalışmalarının olumsuz duygu durumlarına etkisi araştırılabilir. Stres ile baş etme davranışlarını olumlu yönde etkileyen faktörler detaylı çalışmalar ile incelenebilir. Sonuçları spor kulüpleri, antrenörler ve sporcular ile paylaşılmalı ve iyileştirme çalışmaları önerilmelidir.

Çıkar Çatışması Beyanı

Bu çalışmanın veri toplanması, sonuçların yorumlanması ve makalenin yorumlanması aşamasında herhangi bir çıkar çatışması yaşanmadığını yazarlar taahhüt etmiştir.

Kaynakça

Ada, Ş., Akan, D., Ayık, A., Yıldırım, İ. ve Yalçın, S. (2013). Öğretmenlerin motivasyon etkenleri. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 17(3), 151-166.

Aksoy, İ. (2005). İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin, okulda değişim yönetiminin gerçekleştirilmesinde, örgütsel iletişimin rolüne ilişkin algıları. (Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi), Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Aksoy, S. (2021). Aktif spor yapan sporcuların pandemi sürecinde covid-19 salgınına karşı yakalanma kaygı düzeyi ile spora özgü başarı motivasyonu arasındaki ilişkinin incelenmesi (Tekirdağ ili örneği). Yüksek Lisans Tezi. Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Tekirdağ.

Baş, E. (2023). Badmintoncuların sportif karakterlerinin spora özgü başarı motivasyonları üzerine etkisinin incelenmesi. Doktora Tezi. İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Malatya.

Bektaş, A. (2010). İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Sosyal İletişim Becerileri İle Sınıf Öğretmenlerinin Motivasyonu Arasındaki İlişki. (Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Biddle S, Wang CKJ, Kavussanu M. Correlates of achievement goal orientations in physical activity: A Systematic Review of Research, *Eur J Sport Sci* 2003, 3(5): 1-20.

Bortoli L, Bertollo M, Comani S, Robazza C. Competence, achievement goals, motivational climate, and pleasant psychobiosocial states in youth sport. *J Sports Sci* 2011, 29(2): 171-80.

Büyükbasmacı, (2023). Uygulamalı egzersiz ve spor psikolojisi. Nobel Akademik Yayıncılık.

Cecchini JA, Montero J, Alonso A, Izquierdo M, Contreras O. Effects of personal and social responsibility on fair play in sports and self-control in school-aged youths. *Eur J Sport Sci* 2007, 7(4): 203-11.

Cunningham GB, Kwon H. The theory of planned behaviour and intentions to attend a sport event. *Sport Manag Rev* 2003, 6(2): 127-45.

Deci EL, Ryan RM. The “what” and “why” of goal pursuits: human needs and the self-determination of behavior, *Psychol Inq* 2000, 11(4): 227-68.

Demir, Ç. (2018). Üniversite Çalışanlarının Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri ve Stresle Baş Etme Tarzlarının İncelenmesi: Toros Üniversitesi Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Mersin: Toros Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Dirmen, A. (2018). Farklı liglerde oynayan kadın futbol takımı oyuncularının başarı motivasyon düzeylerinin karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.

Dragos PF. (2014). Study regarding the role of motivation in the sport performance activities. *Balt J Health Phys Act* 2014, 6(1): 48-55.

Dragos PF. Study regarding the role of motivation in the sport performance activities. *Balt J Health Phys Act* 2014, 6(1): 48-55.

Dursun, H. (2023). Kayaklı koşuda antrenör sporcu ilişkisi ve psikolojik beceriler ile başarı motivasyonu arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. Ağrı.

Engür, M. (2002). Elit sporcularda başarı motivasyonunun, durumluluk kaygı düzeyleri üzerine etkisi, Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İzmir.

Erden M, Akman Y. Eğitim Psikolojisi, 19. Baskı. Ankara, Arkadaş Yayınevi, 2011:222.

Eser, H. (2022). Türkiye ampute futbol süper ligi’nde oynayan sporcuların zihinsel dayanıklılık ve başarı motivasyonu arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Elazığ.

Frederick CM, Ryan RM. Differences in motivation for sport and exercise and their relations with participation and mental health. *J Sport Behav* 1993, 16(3): 124-46.

Gedik Çalışır, Ö. (2023). Genç yetişkinlerde kişilerarası ilişkiler, stresle başa çıkma tarzları ve psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişkiler. Yüksek Lisans Tezi. Nişantaşı Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. İstanbul.

George D, Mallery M. (2010). SPSS for windows step by step: a simple guide and reference. 17.0 update, Boston.

Hagger M, Chatzisarantis N. Self-determination theory and the psychology of exercise, *Int Rev Sport Exerc Psychol* 2008, 1(1): 79-3.

Hayamizu T. (1997). Between intrinsic and extrinsic motivation: Examination of reasons for academic study based on the theory of internalization. *Jpn Psychol Res* 1997, 39(2): 98–8.

Hosseinalipour, F. (2015). Üniversiteli sporcu öğrencilerin sporda, motivasyon düzeyleri ve stresle başa çıkma yöntemlerinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

İdayeva, A. (2020). Üniversite öğrencilerinin benlik saygısı ile stresle başa çıkma stratejileri arasındaki ilişkinin incelenmesi (kırgızistan örneği). Doktora Tezi. Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bışkek.

İnsan, F. (2022). Üniversite gençliğinin spor yapma durumlarına göre psikolojik sağlık düzeylerinin ve stresle başa çıkma tarzlarının incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Niğde.

Kara, D. (2016). Psikoloji Öğrencilerinde Stresle Başa Çıkma Stratejileri, Olumsuz Otomatik Düşünceler ve Depresyon Belirtileri ilişkisi. Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Karaköse, T. ve Kocabaş, İ. (2006). Özel ve devlet okullarında öğretmenlerin beklentilerinin iş doyumu ve motivasyon üzerine etkileri. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 2(1), 3 14.

Karataş R. (2016). Özel Eğitim Okullarında Çalışan Öğretmenlerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri ve Başa Çıkma Stratejilerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Karharman, A. (2019). Elit dağ koşusu sporcularında pozitif algı ve zihinsel dayanıklılık düzeylerinin başarı motivasyonu üzerine etkisinin incelenmesi. Doktora Tezi. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Muğla.

Kelce, M. (2009). İlköğretim okullarında yöneticiler ve öğretmenler arasındaki iletişim sorunları. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Koca Ballı, A. İ. ve Kılıç K. C. (2016). Stresle başa çıkma yöntemleri ölçeğinin türkçe'ye uyarlanması: geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 25, Sayı 3, 273-286.

Kökver, F. (2023). Tenisçilerde iletişim becerileri ve başarı motivasyonu ilişkisi. Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Mersin.

Körük E, Biçer T, Donuk B. Amatör futbol antrenörlerinin liderlik davranış tipleri kullandıkları motivasyon tekniklerinin belirlenmesi. *İ.Ü. Spor Bilimleri Dergisi* 2003, 11(3): 53-7.

Küçüktatlıgil S. (2016). Sigorta Sektöründe Çalışan Kişilerin Psikolojik Dayanıklılık Ve Stresle Başetme Stratejilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Nişantaşı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Loland S. Fair Play in Sport: A Moral Norm System.1th ed. London, Routledge Press. 2001: 93-6.

Maçın, E. (2010). Yönetici iletişim becerilerinin çalışan motivasyonu üzerine etkileri. (Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Mil, G.R. (2021). Spor bilimleri fakültesinde okuyan öğrencilerin stresle başa çıkma stratejileri ile psikolojik sağlık düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

Moos, R. (1993). Coping responses inventory: Professional manual (2nd ed.). New York: PAR Assessment Resources.

Moray, S. (2019). 20-40 Yaş Arası Bireylerde Depresif Belirtiler ile Ebeveyn Kabul-Red Algısı Psikolojik Dayanıklılık ve Stresle Başa Çıkma Tarzları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özgan, H. ve Aslan, N. (2008). İlköğretim okul müdürlerinin sözlü iletişim biçiminin öğretmenlerin motivasyonuna etkisinin incelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 190-206.

Öztürk, Z., ve DüNDAR, H. (2003). Örgütsel motivasyon ve kamu çalışanlarını motive eden faktörler. *Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(2):57-66.

Roberts GC, Kristiansen E. (2012). Goal Setting to Enhance Motivation in Sport. USA, IL: Human Kinetics, 207-18.

Şenel, T. ve Buluç, B. (2016). İlkokullarda okul iklimi ile okul etkililiği arasındaki ilişki. *Türk Bilim Araştırma Vakfı*, 9(4), s.1.

Sadeghi E. (2021). Yetişkin Bireylerde Benlik Saygısı ve Stresle Başa Çıkma Tarzının Psikolojik Dayanıklılık Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi: Türkiye-İran Karşılaştırması. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Sulu Tuğyanoğlu, B. (2020). Sporcularda stresle başa çıkma ve öz-yeterlik arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

Tiryaki Ş, Gödelek E. (1997). Spora Özgü Başarı Motivasyonu Ölçeğinin Türk Sporcuları İçin Uyarlama Çalışması. 1. Uluslararası Spor Psikolojisi Sempozyumu Bildirileri. 1. Baskı, Bağırhan Yayınevi, Ankara.

Torbacioğlu, D. (2007). İlköğretim okulu yöneticilerinin iletişim yöntemleri ve güdüleme derecelerine ilişkin öğretmen algıları. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Turhan, M. (2009). Profesyonel futbolcularda depresyon düzeyi, anksiyete düzeyi ve kişilik özellikleri ile sporda başarı motivasyonu arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Ünal., S. (2000). İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Okullarında Motivasyonu Sağlama Etkinlikleri. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 7(7), 84-90.

Vollmer F. The relationship between expectancy and academic achievement how can it be explained. Br J Educ Psychol 1986, 56(1): 64-4.

Weinberg, R. S., & Gould, D. (2015). Foundations of Sport and Exercise Psychology (6th ed.). Champaign, IL: Human Kinetics.

Yapıcı Ş, Yapıcı M. (2010). Eğitim Psikolojisi, 2. Baskı. Ankara, Anı Yayıncılık, 2010: 210-8.

Yetkin, A. (2018). 9-18 Yaş arası altyapı futbolcularında anksiyete düzeyleri ile başarı motivasyonu arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Okul Öncesi Eğitimde Yer Alan Öğrenme Merkezlerinin Yeterliliğinin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*

Kevser Durmaz^a

Şenel Elaldi^b

Geliş Tarihi: 01 Eylül 2024 Kabul Tarihi: 24 Haziran 2025 Yayın Tarihi: 30 Haziran 2025

Özet

Bu çalışma, okul öncesi eğitim kurumlarında kullanılan öğrenme merkezlerinin yeterliliğinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirmesini amaçlamaktadır. Nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum çalışması deseni kullanılmıştır. Bu kapsamda 2023-2024 akademik yılında çeşitli şehirlerde görev yapan 106 öğretmen kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi ile çalışma grubuna dâhil edilmiştir. Araştırma verileri açık uçlu sorulardan oluşarak hazırlanan görüşme formu ile toplanmış ve Maxqda programı kullanılarak analiz edilmiştir. Bulgular öğretmenlerin öğrenme merkezlerini faydalı bulduklarını; ancak mevcut koşulların öğrenme merkezlerinin etkili kullanımını engellediğini ve bu nedenle yetersizlik yaşadıklarını ortaya çıkarmıştır. Ayrıca materyal çeşitliliğinin ve yenilenmesinin, öğrenme merkezlerinin sürekli olarak çocukların ilgisini çekmesi açısından önemli olduğu; estetik, temizlik, erişilebilirlik, gözlem yapabilme imkânı ve kullanılabilirlik gibi faktörlerin öğretmenlerin sınıf merkezlerine yönelik algılarında önemli rol oynadığı da ortaya çıkmıştır. Merkezlerinin daha etkili kullanılabilmesi için sınıf alanının genişletilmesi, materyal çeşitliliğinin artırılması, öğretmenlerin eğitilmesi ve velilerden destek alınması gerektiğine yönelik önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Okulöncesi eğitim kurumları, Öğrenme merkezleri, Öğretmen görüşleri

Evaluation of the Adequacy of Learning Centers in Preschool Education According to Teachers' Opinions*

Abstract

This study aims to evaluate the adequacy of learning centers used in preschool education institutions according to teachers' opinions. A case study design, one of the qualitative research methods, was used. In this context, 106 teachers working in various cities in the 2023-2024 academic year were included in the study group with the convenience sampling method. The research data were collected with an interview form prepared with open-ended questions and analyzed using the Maxqda program. The findings revealed that teachers found learning centers useful; however, the current conditions prevented the effective use of learning centers and therefore they experienced inadequacy. It was also revealed that material diversity and renewal are important for learning centers to constantly attract children's attention; factors such as aesthetics, cleanliness, accessibility, observation opportunity and usability play an important role in teachers' perceptions of classroom centers. In order for the centers to be used more effectively, suggestions were made that the classroom area should be expanded, the variety of materials should be increased, teachers should be trained and support should be obtained from parents.

Key Words: Preschool education institutions, Learning centers, Teachers' views

^a Öğretmen, MEB., kevser581994@gmail.com, ORCID; 0000-0002-4573-5460

^b Prof. Dr., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü
selaldi@cumhuriyet.edu.tr, ORCID; 0000-0003-0780-4207 (Sorumlu Yazar)

Giriş

Okul öncesi eğitim, 0-6 yaş arasındaki çocukların öğrenmelerine yardımcı olmak, gelişim süreçlerini hızlandırmak ve anlama kapasitelerini arttırmak için çok önemli bir basamaktır. Okul öncesi eğitim sayesinde çocuklar, motor, bilişsel, dil, sosyal ve duygusal gibi gelişim alanlarında daha başarılı olmaktadır. Bunun yanında öz bakım becerileri de desteklenmektedir. Çocukluk dönemi bireyin geleceğinin nasıl şekilleneceğini belirleyen önemli bir bölümünü ifade etmektedir. Dolayısıyla, bu dönemde bağlantılı olunan çevre, çocuğun benlik gelişimi üzerinde de etkilidir (Özburak ve Aygenç, 2021).

Aile ortamının ardından, okul öncesi eğitim kurumları çocukların akranlarıyla etkileşim kurarak sosyal bir çevre oluşturmaları ve gelişimlerini sağlıklı bir biçimde sürdürmeleri için önemli bir zemin teşkil eder. Bu kurumlar, okul öncesi dönemdeki çocukların bilişsel, sosyal, duygusal ve fiziksel gibi çok yönlü gelişim alanlarını güvenli ve destekleyici bir ortamda en iyi şekilde desteklemeyi amaçlayan kuruluşlardır. Bu amaç doğrultusunda, uzman eğitim kadroları ve çeşitli pedagojik programlar aracılığıyla çocuklara destek sağlarlar (Aral, Kandır ve Can Yaşar, 2003; Oktay, 2010). Dolayısıyla, çocukların tüm gelişimsel ihtiyaçlarının en iyi şekilde karşılanabilmesi ve ilgi ile yetenekleri doğrultusunda doğru yönlendirilebilmeleri için nitelikli bir okul öncesi eğitimine duyulan gerekliliği vurgulamak önemlidir (Demirel, 2005).

Okul öncesi eğitimde verilen eğitimin etkililiğini ve verimini belirleyen önemli unsurlardan biri ortamının fiziksel şartlarının uygunluğudur. Çevre çocuklar için okul öncesi eğitim kurumlarında ikinci bir öğretmen olarak görülmektedir. Her çocuğun öğrenmesine ve gelişimine teşvik etmek için bu ortamda yer alan alanların etkili kullanımını planlamak, ilgi çekici ve duyarlı bir sınıf ortamı oluşturmak oldukça önem taşımaktadır (Kıldan, 2007). Allen ve Fraser (2007) tarafından yapılan bir çalışmada çocukların gelişmelerini desteklemede sınıfta oluşturulan öğrenme ortamları, önemli bir etken olarak ön plana çıkmıştır. Çocukların özellikle kendi tercih ettikleri öğrenme ortamlarında eğitim almalarına vurgu yapılmıştır. Özenle ve itinayla planlaması yapılan öğrenme ortamları eğitim programının da istenilen hedefe ulaşmasında önemlidir. Eğitim ortamındaki öğrenme merkezlerinin düzgün bir şekilde düzenlenmesi bir eğitim programının amacına uygun olarak planlanabilmesi ve uygulanabilmesi için gerekmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2013). Sınıf içi düzenleme ile ilgili değişiklikler ve yeni bir bakış açısı sağlama güncellenen okul öncesi eğitim programının amaçları içerisinde yer almaktadır (Dülgeroğlu ve Günindi, 2022).

MEB Okul Öncesi Programı'nın 2024 yılındaki güncellemesiyle öğrenme merkezlerinin fiziksel düzenlenmesine yönelik önemli değişiklikler yapılmıştır. Bu kapsamda, öğrenme merkezlerinin çeşitli malzemelerle (farklı renkte halılar, yer döşemeleri, bantlar, çocuk boyu dolap/raflar, pano gibi) belirgin bir şekilde ayrılması öngörülmektedir (MEB, 2024). Güncellemede ayrıca, öğrenme merkezlerinin düzenlenmesinde çocukların fikirlerinin alınmasının önemi vurgulanmaktadır. Bu yaklaşımın, çocukların sınıfı benimsemelerine ve sorumluluklarını yerine getirmelerine destek olacağı belirtilmektedir (MEB, 2024). Çocukların öğrenme merkezlerindeki materyallere kolayca erişebilmeleri için dolap ve masaların çocuk boyuna uygun olması gerektiği de programda yer almaktadır (MEB, 2024).

Öğrenme merkezlerinin düzenlenmesinde çocukların güvenliği ve rahatlığı öncelikli tutulmalı, masa ve sandalyelerin sivri kenar ve köşeleri olmamalıdır (MEB, 2024). Program, çocukların

materyallere kendi başlarına erişebilmelerini ve kullanabilmelerini teşvik etmektedir. Bu nedenle, materyallerin yerleştirilmesinin güvenli bir ortam oluşturacak şekilde dikkatlice planlanması gerekmektedir (MEB, 2024). Son olarak, 2024 güncellemesiyle öğrenme merkezlerine kazanımlara uygun olarak yeni materyaller eklenmesi, bazı materyallerin kaldırılması veya tekrar düzenlenmesi gibi dinamik bir yaklaşım benimsenmiştir (MEB, 2024).

Öğrenme merkezleri, çocukların bireysel gereksinimlerini karşılamak üzere tasarlanmış, farklı materyallerle donatılmış ve küçük gruplar halinde etkileşimde bulunabilecekleri ortamlardır. Bu merkezler, çocukların dikkatlerini yoğunlaştırarak oyun oynamalarına ve öğrenmelerine olanak tanır. Ayrıca, bu merkezler küçük grup etkinliklerinde de kullanılabilir. Çocuklar, özgürce farklı deneyimler yaşayabildikleri, rahatça hareket edebildikleri ortamlarda daha iyi gelişirler ve yeteneklerini sergileyebilirler (MEB, 2024). Öğrenme merkezleri, iç mekânlarda olduğu kadar dış mekânlarda da düzenlenebilir. Bu merkezlerin tasarımında uyarıcı bir ortamın sağlanması önemlidir. Bu ortam, çocukların gelişimlerini destekler, yeni ve özgün ürünler oluşturmalarına olanak tanır, yeni davranışlar geliştirmelerine ve özellikle yaratıcılıklarını kullanmalarına yardımcı olur. Bu nedenle, öğrenme merkezlerinin tasarımında ve düzenlenmesinde çocukların ihtiyaçları, ilgileri ve gelişim seviyeleri göz önünde bulundurulmalıdır. Okul öncesi eğitim kurumlarında bulunması önerilen merkezler; blok, okuma ve dinleme (kitap), yazı, müzik, sanat, matematik, fen ve dramatik oyun merkezleridir. Blok merkezinde; çocuk el-göz koordinasyonunu ve küçük kas-büyük kas hareketlerini geliştirebilmektedir. Kitap merkezinde; dinleme ve anlatma, hayal gücü, dil becerileri gelişebilmektedir. Çocuklar, kitapların resimlerine bakarak öyküleri anlatma, kitap sayfalarını çevirme, parmaklarıyla yazıları takip ederek okumayı taklit etme gibi ön okuma ve okuma becerilerini deneyimlerler (MEB, 2013). Yazı merkezi; çocukların okuma ve yazmaya karşı ilgi duymalarını artırmak ve erken okuryazarlık becerilerini desteklemek için tasarlanmış bir öğrenme alanıdır (MEB, 2013). Müzik merkezinde; sesleri ayırt etme, işitsel hafızaları, motor becerileri gelişmektedir. Sanat merkezinde; çocuklar çevreyi ve kendileriyle ilgili algılarını, duygularını ve düşüncelerini yansıtabilmektedir. Matematik merkezi; çocukların matematiksel kavramları keşfetmelerine, deneyimlemelerine, öğrenmelerine, günlük yaşamlarıyla ilişkilendirmelerine yardımcı olan ve matematikle olan etkileşimlerini, anlayışlarını geliştirmek için önemli bir ortamdır (MEB, 2013). Fen merkezinde çocukların merakı, çevre ve doğaya ilgileri artabilmektedir (Aysu ve Aral, 2016). Dramatik oyun merkezleri çocukların hayal gücünü ve yaratıcılıklarını kullanarak farklı roller üstlendikleri, duygularını ve düşüncelerini ifade ettikleri ortamlardır. Çocuklar farklı rolleri (anne-baba, polis, doktor, öğretmen gibi) bu merkezlerde deneyimleyebilmektedirler. Çocukların yaratıcılıklarına katkı sağlayan bu merkezler aynı zamanda çocukların sosyal alanlarının gelişimine de katkı sağlamaktadırlar (Erşan, 2011; Kaya, 2017). Bu öğrenme merkezlerine yer alan materyallerin çeşitliliği ve güncelliği de önemlidir (Çelik ve Kök, 2007). Ancak bu merkezlerde yer alan nitelikli ve güncel materyallerle çocukların yeni deneyimler kazanmaları desteklenebilmektedir (Demiriz, Karadağ ve Ulutaş, 2003). Öte yandan, çocuğun aktif bir şekilde etkinliklerde yer alabilmesi için merkezlerin oluşturulmasında bazı özelliklere dikkat edilmesi gerekmektedir. Örneğin, gürültülü ve hareketli etkinliklerin yapıldığı merkezlerin, daha sakin ve odaklanma gerektiren merkezlerden ayrı konumlandırılması önerilmektedir. Ayrıca, halılar, şeritler, raflar ve dolaplar gibi çeşitli materyaller kullanılarak merkezler arasında belirgin ancak geçişli sınırlar oluşturulabilir. Bazı öğrenme merkezlerinin ise doğal ışıktan faydalanabilecek aydınlık alanlarda yer alması, çocukların deneyimlerini zenginleştirebilir (Dönmez, 2008; Gürpınar, 2006; Karaküçük, 2008; Kandır ve Çaltık, 2006).

Etkili bir şekilde yapılandırılmış öğrenme merkezleri, çocukların bağımsız düşünme yeteneklerini destekler ve kendi öğrenme süreçlerinin sorumluluğunu almalarına yardımcı olur (Pattillo ve Vaughan, 1992). Ayrıca, bu merkezlerde seçim yapma imkanı sunulduğunda, çocukların öğrenmeye yönelik motivasyonları artar ve öğrenme süreçleri hızlanır (Pattillo ve Vaughan, 1992). Öğrenme merkezleri, çocukların bireysel öğrenme hızlarına ve tercihlerine uygun etkinliklerle öğrenmelerine fırsat tanıyarak, onların farklı öğrenme ihtiyaçlarına daha iyi yanıt verir (Kostelnik, Soderman, Phipps Whiren ve Rupiper, 2015).

Alanyazında öğrenme merkezlerinin mevcut durumundan ziyade düzenlenmesine yönelik öğretmen görüşlerine yer veren sınırlı sayıda çalışmaya rastlanmıştır (Güzelyurt, Dayanan, Çakır ve Ahmetoğlu, 2019; Metin, 2017; Ramazan, Çiftçi ve Tezel, 2018). Ancak çocuğun tüm gelişim alanına önemli katkıları olan öğrenme merkezlerinin yeterliliklerinin ortaya konulması, çocukların bireysel olarak ya da küçük gruplar oluşturarak becerilerinin desteklenmesine katkı sağlayacaktır. Bu doğrultuda, bu çalışmayla bu merkezlerin yeterliliğinin öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda “Okul öncesi kurumlarında yer alan öğretmenlerin öğrenme merkezlerinin yeterliliğine ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusuna cevap aranmıştır. Ayrıca aşağıda yer alan alt problemlere de yer verilmiştir:

1. Okul öncesi kurumlarında öğrenme merkezlerinin kullanımında öğretmenlerin yaşadıkları sorunlara yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?
2. Okul öncesi kurumlarında öğrenme merkezlerinin etkili bir biçimde uygulanabilmesine yönelik öğretmenlerin tavsiyeleri nelerdir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum çalışması deseni kullanılmıştır. Durum çalışmasında, belirli bir duruma yönelik etkenlerin derinlemesine bütüncül bir yaklaşımla incelenmesi ve bu etkenlerin durumu nasıl etkilediklerinin ortaya konulması amaçlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu araştırmada incelenen durum, okul öncesi eğitimde yer alan öğrenme merkezleridir. Bu merkezlere yönelik hazırlanan görüşme soruları okul öncesi öğretmenlerine uygulanarak mevcut durumun yeterliliği derinlemesine incelenmiştir.

Çalışma grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2023-2024 akademik yılında Türkiye'nin çeşitli şehirlerinde görev yapan farklı coğrafi bölgelerdeki ve farklı kıdem düzeylerindeki okul öncesi öğretmenlerinin deneyimlerini çeşitlilik arz edecek şekilde yansıtmak ve zengin bir veri seti elde etmek amacıyla nispeten daha geniş bir katılımcı grubuyla 106 okul öncesi öğretmeniyle çalışılmıştır. Çalışma grubunda yer alan okul öncesi öğretmenlerinin seçiminde kolay ulaşılabilir örneklem yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda örneklem büyüklüğü genelleme yapmaya fırsat tanımayacağı için araştırmacılar ulaşılması kolay örneklem üzerinde çalışmayı tercih etmektedirler. Dolayısıyla kolay ulaşılabilir örneklem yöntemiyle elde edilen örneklem grubu ulaşması hızlı ve kolay olan öğelere dayanmaktadır (Patton, 2005). Çalışma grubuna ait betimsel veriler Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1

Katılımcılara Ait Bilgiler

Cinsiyet	N	Yaş	N	Eğitim Düzeyi	N	Okul Türü	N
Erkek	6	25-30	34	Lisans	84	İBA	34
Kadın	100	30-35	34	Yüksek Lisans	22	BA	51
		35-40	26			MLBUA	4
		40-45	12			ÖEUA	4
						OBA	13
Kıdem Yılı		Hizmet İçi Eğitim Alma		Sınıf Mevcudu			
5-10 yıl	47	Hayır	68	5-10	11		
10-15 yıl	28	Evet	38	10-15	28		
15-20 yıl	21			15-20	42		
20-25 yıl	4			20-25	24		
25+ yıl	6			25+	1		

İBA: İlkokula Bağlı Anasınıfı, **BA:** Bağımsız Anaokulu, **MLBUA:** Meslek Lisesine Bağlı Uygulama Anaokulu, **ÖEUA:** Özel Eğitim Uygulama Anaokulu, **OBA:** Ortaokula Bağlı Anasınıfı "Yaş aralıklarındaki 'N' sayısı, o aralıktaki toplam katılımcı sayısını göstermektedir."

Tablo 1'de sunulan demografik verilere göre, katılımcı grubumuzda kadın öğretmenlerin (%94.34'ü, N=100) belirgin bir çoğunluğu oluşturduğu görülmektedir. Erkek öğretmenlerin oranı ise daha sınırlı (%5.66'sı, N=6) düzeydedir. Öğretmenlerin büyük bir bölümünün (%79.25'i, N=84) lisans düzeyinde eğitim almış olduğu anlaşılrken, kayda değer bir oranda (%20.75'i, N=22) yüksek lisans mezunu öğretmen de bulunmaktadır. Yaş dağılımına bakıldığında, en yoğun katılımın (%32.08, N=34) genç ve orta yaş aralığındaki (25-30 ve 30-35 yaş) öğretmenlerden geldiği söylenebilir. Mesleki deneyim açısından incelendiğinde, katılımcıların önemli bir kısmının (%44.34'ü, N=47) orta kıdemli (5-10 yıl) öğretmenlerden oluştuğu belirlenmiştir. Okul türleri karşılaştırıldığında, en fazla temsil edilen (%48.11, N=51) okul türünün bağımsız anaokulları olduğu göze çarpmaktadır. Buna karşın, meslek lisesine bağlı uygulama anaokulları ve özel eğitim uygulama anaokulları eşit ve en az sayıda katılımcıya (%3.77, N=4) sahiptir. Hizmet içi eğitim alma durumuna bakıldığında, katılımcıların yaklaşık üçte birinin (%35.85'i, N=38) bu tür bir eğitime katıldığı, çoğunluğunun ise (%64.15'i, N=68) katılmadığı anlaşılmaktadır. Son olarak, sınıf mevcudu incelendiğinde, katılımcıların önemli bir bölümünün (%39.62'si, N=42) 15-20 öğrenci aralığında sınıf mevcuduna sahip olduğu belirlenmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Veriler, öğretmenlerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerin Google Forms aracılığıyla çevrimiçi olarak toplanmasıyla elde edilmiştir. Görüşme formu, ilgili literatür taraması ve uzman görüşleri alınarak hazırlanmıştır. Öğretmenlerin öğrenme merkezlerinin yeterliliğine ilişkin görüşlerini derinlemesine belirlemeyi amaçlayan açık uçlu sorulardan oluşmuştur. Katılımcılara, görüşme formuna erişim bağlantısı sağlanmış ve formu uygun oldukları bir zamanda ve mekânda doldurmaları istenmiştir. Formun çevrimiçi ortamda doldurulması sırasında katılımcılara teknik destek sağlanmış ve soruların anlaşılır olması için gerekli açıklamalar yapılmıştır. Katılımcılardan elde edilen veriler kaydedilirken Ö1, Ö 2, ... Ö 106 (Ö: öğretmen; 1: Katılımcı No) şeklinde kodlanmıştır.

Toplanan veriler, Maxqda nitel veri analizi programı kullanılarak içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. İçerik analizi, verilerin kodlanması, temaların belirlenmesi ve yorumlanması süreçlerini içermektedir. Bu kapsamda benzer verilerin belirli temaların çatısı altında bir araya getirilerek okuyucunun anlayabileceği şekilde organize edilerek yorumlanması sağlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Geçerlik ve Güvenirlik

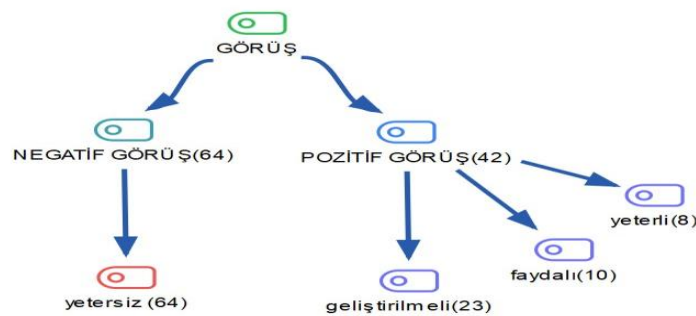
Bu araştırmada Guba ve Lincoln (1981), nitel araştırmalarda geçerlilik ve güvenirlik için önerdikleri dört aşama olan inanılrlık, geçerlilik, güvenirlik ve doğrulanabilirlik aşamaları kullanılmıştır. İnanılrlık aşaması için yapılan görüşmeler gönüllülük esasına uygun olarak gerçekleştirilmiş ve katılımcılara verdikleri bilgilerin bu çalışma dışında başka kişi veya kurumlarla paylaşılmayacağı temin edilmiştir. Ayrıca, veriler "Ö1, Ö2, Ö3,... Ö106" gibi kodlar verilerek saklanmıştır. Çalışmada kullanılan görüşme formu ve protokolleri bağımsız araştırmacılar tarafından incelenmiş ve araştırmanın doğrulanabilirliğini artırmak amacıyla katılımcılarla detaylı şekilde paylaşılmış ve onayları alınmıştır. Geçerlilik aşaması için araştırmanın geçerliliğini artırmak amacıyla, öğrenme merkezlerinin farklı coğrafi bölgelerdeki okullarda nasıl kullanıldığını anlamak için çeşitli illerde görev yapan öğretmenlerle çalışılmıştır. Güvenirlik aşaması için veri analizinde kullanılan kodlama süreci, üç farklı araştırmacı tarafından bağımsız olarak değerlendirilmiş ve sonuçların tutarlılığı sağlanmıştır. Oluşturulan temalar, kategoriler ve kodlar görsel haritalandırma yoluyla MAXQDA programına aktarılmıştır. Bu süreçler, araştırmanın metodolojik sağlamlığını ve elde edilen bulguların güvenirliğini artırmaya yönelik olarak tasarlanmıştır.

Bulgular

Nitel verilerin içerik analizi ile çözümlenmesi sonucunda "Öğrenme Merkezlerinin Mevcut Durumu", "Öğrenme Merkezlerinin Kullanımında Yaşanılan Sorunlar" ve "Öneriler" temaları altında kodlar oluştuğu görülmüştür. Bu kodların yer aldığı kaynaklardan elde edilen doğrudan alıntılara yer verilerek ilgili tema ve kodların sunumu desteklenmiştir.

Öğrenme Merkezlerinin Mevcut Durumu

Katılımcılar bu tema altında olumlu ve olumsuz görüş bildirmişlerdir. Olumlu görüşlerinden elde edilen ve bu tema altında yer alan kodlar: "Faydalı olması", "Yeterli olması" ve "Geliştirilmeye ihtiyaç duyması" iken; olumsuz görüşlere yönelik kod ise "yetersiz olması" şeklinde yer almıştır (bkz. Şekil 1).



Şekil 1. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okul Öncesi Kurumlarında Yer Alan Öğrenme Merkezlerinin Mevcut Durumuna İlişkin Görüşleri

Şekil 1’de Öğrenme Merkezlerinin Mevcut Durumu teması altında yer alan bazı kodlara yönelik doğrudan alıntılar aşağıda verilmektedir:

“Görev aldığım kurumda öğrenme merkezlerini aktif bir şekilde çocukların kullanabileceği faydalı duruma ve sürekli güncel hale getirmekteyiz. Günlük yaşantılarının birçoğunu bu merkezde geçirmekteler. Önceliğimizin her zaman çocuklarımız olup estetik bir şekilde temalarımıza uygun bir şekilde her ay güncellenmektedir.” (Ö45)

“Öğrenme merkezlerinin verimliliğinin sağlanabilmesi için çocuk ve alan genişliğinin paralel ve materyalin çeşitli olması önemli bir faktördür. Eğer bu bütünlük sağlınırsa çok faydalı bir öğretim sağladığını düşünüyorum.” (Ö56)

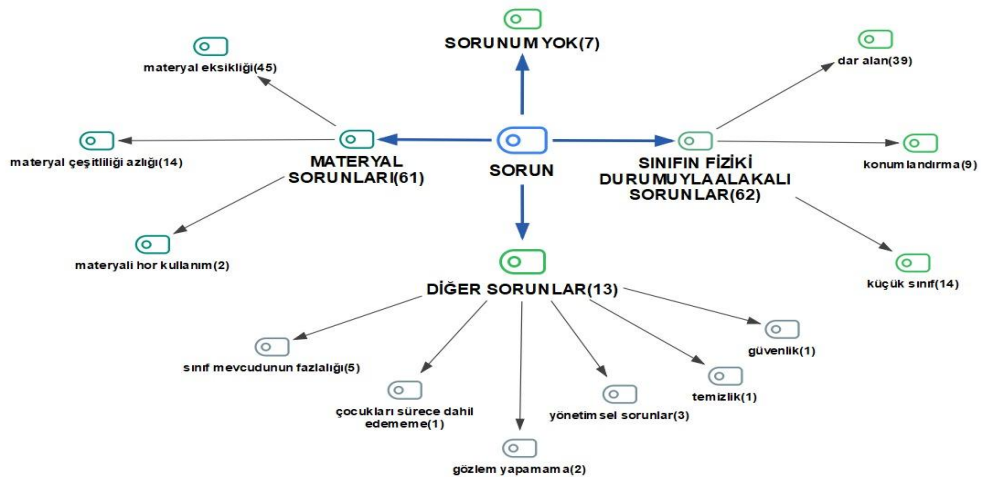
Öğrenme merkezlerinin yetersizliğine ilişkin kodların elde edildiği bazı doğrudan alıntılar aşağıda sunulmuştur:

“Öğrenme merkezleri deprem ve iş güvenliği nedeniyle duvarlara sabitlenmiş durumda değişiklik yapılamaması eğitimi sıradanlaştırıp görünmez hale getirmekte ve yetersiz kılmaktadır.” (Ö62)

“Sınıflarda depolama alanı olarak kullanılan donanım malzemeleri nedeniyle panolar bile kullanım dışı ve materyaller günlük, aylık planlamaya uygun düzenleme yapılamayacak kadar yetersiz.” (Ö71)

“Dolapların duvara sabitlenmesi istenildiği için öğrenme merkezleri oluşturulamıyor ve merkezler dönüştürülemiyor. Çocukların kendilerine ait bir alanı olmuyor. Haliyle öğrenme merkezlerinin kullanımı da yetersiz oluyor.” (Ö100)

Öğrenme Merkezlerinin Kullanımında Yaşanılan Sorunlar



Şekil 2. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Öğrenme Merkezlerinin Kullanımında Yaşadıkları Sorunlar

Bu tema altında yer alan kodların dağılımı “Sınıfın fiziki durumuyla ilgili sorunlar”, “Materyalle ilgili sorunlar” ve “Diğer sorunlar” olarak üç kategoride toplanmıştır. Ayrıca sorun yaşamayan öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda “Sorun olmaması” kodu da yer almıştır (bkz. Şekil 2).

“Sınıfın fiziki durumuyla ilgili sorunlar” kategorisinde: “Küçük Sınıf”, “Dar Alan”, “Konumlandırma” kodları yer alırken; “Materyalle ilgili sorunlar” kategorisinde: “Materyal Çeşit Azlığı”, “Materyal Eksikliği” ve “Materyali Hor Kullanım” kodları ortaya çıkmıştır. “Diğer sorunlar” kategorisinde ise: “Güvenlik”, “Temizlik”, “Yönetimsel Sorunlar”, “Gözlem Yapamama”, “Çocukları Sürece Dâhil Etmeme”, “Sınıf Mevcudunun Fazlalığı” kodları yer almıştır. Bu kodların oluşmasına aracılık eden örnek katılımcı görüşleri aşağıda yer almaktadır:

“Çok çocuk olduğu için bazen malzemeler yetersiz kalabiliyor ve çocuklar tartışmaya girebiliyor. Bir de sınıf küçük olduğu için sürekli geçici merkezler oluşturmak zorunda kalıyoruz.” (Ö10)

“Sınıfların kalabalık olmasından kaynaklı her çocuk için yeterli imkân yok.” (Ö30)

“Fiziki alanın uygun olmaması ile ilgili olarak merkez oluşturmakta sıkıntılar yaşıyor ve merkezlerin bazı alanlarıdır noktada kaldığı için gözlem yapma da sıkıntılar yaşıyor (Ö40).

Merkezleri konumlandırmakta zorlanıyorum. Sınıfım yeterince büyük değil. Ekstra depolama alanım olmadığı için her şey sınıfa koymak zorunda kalıyorum. Onlarda çok fazla yer kaplıyor. Merkezlere nerdeyse yer kalmıyor.” (Ö43)

“Hiç istifade edemiyoruz. Yapmak için yapıyoruz öğrenme merkezlerini. Alan dar zaten materyal de yok kullanamıyoruz.” (Ö56)

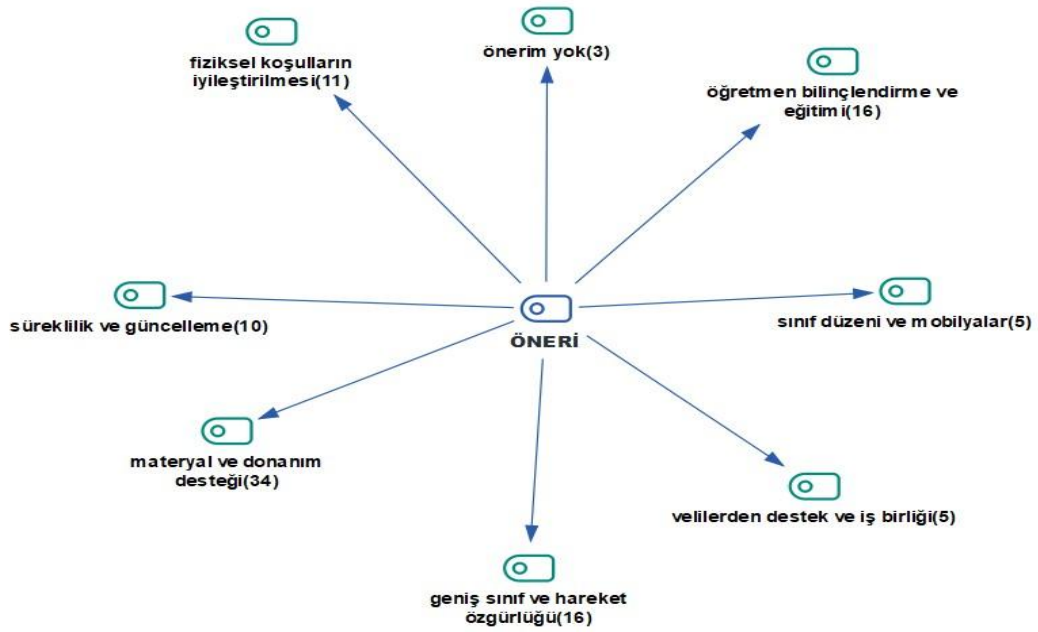
“Materyal yetersizliği, çocuklarımız aynı anda aynı merkezi kullanmak istemesi, köşeler için ayrılan alanın dar olması” (Ö66)

“Merkez oluşturabilmek için uğraştığım çaba ve emekler boşa gidiyor zümrem idareden hiçbir talepte bulunmuyor düzenleme için uğraşmıyor ben uğraşınca da haksızlığa, adaletsizliğe dayalı tehditler ile uğraşıyorum. Bir önceki sınıfımı elinden aldılar ve kapatıp idareci odası yaptılar orada elinden geldiğince küçük de olsa dönüşümlü merkezler yapabiliyordum. Anasınıfları ilkokullardan ve ortaokullardan ayrılmalı.” (Ö78)

Öneriler

Okul öncesi kurumlarında öğrenme merkezlerinin etkili bir biçimde uygulanabilmesine yönelik katılımcıların önerileri Şekil 3’de verilmiştir.

Öneri teması altında: “Sınıf Alanının Geniş Olması ve Hareket Özgürlüğü”, “Materyal Çeşitliliği ve Yenilenmesi”, “Öğretmen Bilinçlendirme ve Eğitim”, “Çocuk Sayısı ve Sınıf Mevcudu”, “Velilerden Destek ve İşbirliği”, “Sınıf Düzeni ve Mobilyaların Uygunluğu”, “Fiziksel Koşulların İyileştirilmesi”, “Süreklilik ve Güncellenme” ve “Materyal ve Donanım Desteği” kodları oluşturulmuştur.



Şekil 3. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Öğrenme Merkezlerinin Etkili Bir Biçimde Uygulanabilmesine Yönelik Önerileri

Bu tema altında oluşturulan kodlara yönelik doğrudan alıntılar aşağıda verilmektedir:

“Okullarda öğretmen odası bulunmalı, sınıflarda öğretmen dolabı ve masası bulunmamalı. Panolar mutlaka çocukların kullanımına açık olmalı. Sınıflarda daha az dolaba yer verilmeli. Okulda ortak kullanılan malzemelerin depolama alanı sınıftan bağımsız bir yerde olmalı. Çocuğun rahatça hareket edebileceği alan bırakılmalı. Okullarda hareket ihtiyacını giderecek yarı kapalı ya da kapalı alanların olması, sınıflarda çocukların boş alanları hareket ihtiyacı için değil, verimli bir çalışma yapmak için kullanmasına olanak sağlayacaktır.” (Ö71)

“MEB okullarında ilk açıldığında verilen malzemeler zamanla kayıp, kırılma vb. yaşanabiliyor yenilenmesi güncellenmesi değişiklik için belli bir maddi kaynak gerekli buda MEB aracılığı ile sağlanmalı. Geçen sene kitap merkezleri için gönderilen kitaplar gibi. Her yıl bir merkez için materyal gönderilebilir.” (Ö101)

“Fiziki olarak şartlar yenilenebilir. Ayrıca her sınıf farklı bir istasyon olarak kalıcı olup çocuk grupları gezici olabilir (örneğin müzik sınıfı, oyun sınıfı vb.)” (Ö87)

“Sınıfın fiziki imkânları göz önünde bulundurularak merkez sayısı belirlenmeli ve hatta merkezler değişip güncellenebilir özelliklere sahip olmalı daha pratik kullanım olanağı sağlanmalı.” (Ö40)

“Materyal desteği sağlanmalı. Sınıf mobilyaları da çok önemli. Bazen dolapların ve rafların eksikliğinden dolayı sınıf merkezlere ayrılamıyor. Anaokulu sınıflarının da bu merkezleri oluşturabilecek büyüklükte inşa edilmesi lazım.” (Ö15)

“Sınıf mevcudu düşürülmeli. Öğretmenlerin öğrenme merkezleriyle ilgili daha çok bilinçlenmeli. Bütün çocukların sırayla öğrenme merkezlerini kullanabilmeleri için çocuklara süre tanınmalı ve merkezler çocukların ilgisini çekmesi için belirli aralıklarla güncellenmeli.” (Ö10)

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Okul öncesi kurumlarında yer alan öğretmenlerin öğrenme merkezlerinin yeterliliğine yönelik görüşlerini ortaya çıkarmayı amaçlayan bu çalışma sonucunda öğretmenlerin öğrenme merkezlerini faydalı buldukları; ancak mevcut koşulların öğrenme merkezlerinin etkili kullanımını engellediği ve bu nedenle yetersizlik yaşadıklarını ortaya çıkarmıştır. Bu görüşler, öğrenme merkezlerinin çocukların eğitiminde önemli bir rol oynadığını ve bu merkezlerin etkili kullanımı için belirli koşulların sağlanmasının gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu bulgular, alanyazındaki çalışmalarla uyumludur (örn., Başaran ve Ulubey, 2018; Demirci ve Şıvgın, 2017; Jones ve Reynolds, 2021; Kaçan, Dedeoğlu, Karayol ve Kimzan, 2021; Metin, 2017; Smith, 2020; Tanrıku vd. 2023). Demirci ve Şıvgın (2017) tarafından yapılan bir çalışmada, maddi ve fiziksel olanaklardaki eksikliklerin öğrenme merkezlerinin oluşturulmasını da etkilediği; bu eksiklikler neticesinde okul öncesi öğretmenlerinin sınıflarındaki öğrenme merkezlerini kullanamadıkları ve eski programdaki ilgi noktalarını uygulamaya devam ettikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Benzer şekilde Ramazan vd. (2018) tarafından yapılan bir çalışmada da okul öncesi öğretmenleri sınıflarındaki öğrenme merkezlerini yeterli bulmadıklarını belirtmişler ve bu durumu okulun maddi yetersizliğine bağlamışlardır. Öğretmenler, eksiklikleri gidermek için kendi imkânlarıyla evden materyal/oyuncak getirdiklerini, satın aldıklarını, merkezleri değiştirdiklerini veya velilerden destek istediklerini ifade etmişlerdir. Ogelman ve Karakuzu (2016) tarafından yapılan çalışmada da öğrenme merkezlerin birbirinden belirgin bir biçimde ayrılmadığı, merkezlerin verimliliğinin beklentiyi karşılamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Okul öncesi kurumlarında öğrenme merkezlerinin kullanımında öğretmenlerin yaşadığı sorunlar incelendiğinde materyal çeşitliliği, sınıfın fiziki durumu ve diğer yönetsel sorunların öğretmenler üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Çalışmada materyal çeşitliliğinin ve yenilenmesinin, öğrenme merkezlerinin sürekli olarak çocukların ilgisini çekmesi açısından önemli olduğu; estetik, temizlik, erişilebilirlik, gözlem yapabilme imkanı ve kullanılabilirlik gibi faktörlerin öğretmenlerin sınıf merkezlerine yönelik algılarında önemli rol oynadığı da ortaya çıkmıştır. Materyal eksikliği ve çeşit azlığı, çocukların öğrenme merkezlerinde etkin bir şekilde katılım sağlamasını engelleyebilir. Materyallerin hor kullanımı ise mevcut kaynakların daha hızlı tükenmesine ve dolayısıyla öğrenme merkezlerinin sürekli olarak yenilenmesine duyulan ihtiyacı artırmaktadır. Bu bulgular, alanyazındaki çalışmalarla uyumlu olup, yeterli ve çeşitli materyal sağlanmasının erken çocukluk eğitiminde önemli olduğunu vurgulamaktadır (Örneğin, Ayvaci vd., 2002; Brown, White ve Carter, 2022; Smith, 2020). Bu araştırma bulgularına paralel olarak Özyürek ve Kılınç (2015) tarafından yapılan çalışmada da materyal çeşitliliğinin önemine vurgu yapılmış ancak eğitim-öğretim sürecinde kullanılan materyallerin daha çok okul idaresince belirlenmesinin sorun oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır. Carter ve Darby (2021) tarafından yapılan bir çalışmada da materyal çeşitliliğinin çocukların yaratıcılığını ve problem çözme becerilerini geliştirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Öncü (2017) tarafından yapılan çalışmada

çocukların kendi istedikleri materyallerle sınıf içinde öğrenme merkezleri oluşturması amaçlanmış ve böylece çocukların getirdikleri materyallerle ne tür tasarımlar oluşturdukları ve öğrenme merkezlerini kendi ilgi alanlarına ve öğrenme tarzlarına uygun şekilde kişiselleştirebilme yetenekleri incelenmiştir. Ayrıca öğretmenler, sınıf içi düzenlemelerde çocukların fikirlerini almayı, merkezleri ilgi çekici materyallerle zenginleştirmeyi ve belirli aralıklarla merkezdeki materyalleri değiştirmeyi önermişlerdir.

Araştırma, fiziki koşulların öğrenme merkezlerinin etkin kullanımını nasıl etkilediğini de ortaya koymaktadır. Küçük sınıf ve dar alan, çocukların rahatça hareket edebilmesini ve öğrenme merkezlerine erişimini kısıtlamaktadır. Ayrıca, uygun konumlandırma yapılamaması, öğrenme merkezlerinin verimli bir şekilde kullanılmasını zorlaştırmaktadır. Fiziki koşulların yetersizliği, çocukların öğrenme sürecine aktif katılımını ve öğretmenlerin etkin gözlem yapma becerisini olumsuz yönde etkileyebilir. Bu bulgular, sınıfın fiziksel düzenlemelerinin eğitim üzerinde doğrudan bir etkisi olduğunu ve bu düzenlemelerin yetersizliğinin öğrenme sürecini olumsuz etkilediğini göstermektedir (Kan ve Yel, 2018; Jones ve Reynolds, 2021). Bu doğrultuda Brown vd. (2022), fiziksel çevrenin erken çocukluk eğitiminde çocukların gelişimi ve öğrenmeleri üzerinde olumlu yönde etkisine vurgu yapmışlar; sınıf düzeninin ve mobilyaların yerleşiminin çocukların sosyal etkileşimlerini artırdığını ve daha fazla bağımsızlık kazanmalarına yardımcı olduğunu ifade etmişlerdir. Tanrıku, Dağdaş ve Kirizoğlu (2023) tarafından yapılan çalışmada da öğrenme merkezlerini daha etkili hale getirebilmek için fiziksel koşulların iyileştirilmesi, sınıfların yeterince büyük olması, sınıf mevcutlarının kalabalık olmaması gibi faktörlerin yerine getirilmesi gerektiğine vurgu yapılmıştır.

Bulgular yönetsel ve çevresel faktörlerin, öğrenme merkezlerinin etkin kullanımını nasıl etkilediğini ortaya koymaktadır. Güvenlik ve temizlik sorunları, öğrenme merkezlerinin çocuklar için güvenli ve hijyenik bir ortam sunmasını engelleyebilir. Yönetsel sorunlar ve sınıf mevcudunun fazlalığı, öğretmenlerin öğrenme merkezlerini verimli bir şekilde kullanmalarını zorlaştırabilir. Ayrıca, çocukları sürece dâhil etmeme ve gözlem yapamama gibi sorunlar, öğretmenlerin çocukların gelişimini ve öğrenme süreçlerini etkili bir şekilde izlemelerini engelleyebilir. Bu bulgular, yönetsel desteğin ve çevresel düzenlemelerin okul öncesi eğitiminde önemli rol oynadığını göstermektedir (Carter ve Darby, 2021; Özkubat, 2013). Araştırma sonuçları öğrenme merkezlerinin daha etkili kullanılabilmesi için materyal çeşitliliğinin artırılması, sınıfın fiziki koşullarının iyileştirilmesi ve yönetsel desteğin güçlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Mevcut alanyazın da bu bulguları desteklemektedir (Aynacı vd., 2002; Brown vd., 2022; Carter ve Darby, 2021; Jones ve Reynolds, 2021).

Okul öncesi kurumlarında öğrenme merkezlerinin etkili bir biçimde uygulanabilmesine yönelik katılımcıların tavsiyeleri incelendiğinde, çeşitli faktörlerin bu süreci desteklediği görülmektedir. Öğretmenler, sınıf alanının geniş olmasının ve çocukların hareket özgürlüğüne sahip olmalarının, öğrenme merkezlerinin etkin kullanımında önemli olduğunu vurgulamaktadır. Geniş alanlar, çocukların rahatça hareket etmelerini ve çeşitli etkinliklere katılmalarını sağlamaktadır. Alanyazında da belirtildiği gibi, geniş ve düzenli sınıf alanları, çocukların öğrenme süreçlerine daha aktif katılımını desteklemektedir (Maxwell, Mitchell ve Evans, 2020; Özkubat, 2013).

Öğretmenlerin bilinçlendirilmesi ve eğitilmesi, öğrenme merkezlerinin etkin bir şekilde uygulanması için kritik öneme sahiptir. Katılımcılar, profesyonel gelişim ve eğitim programlarının, öğrenme merkezlerinin daha verimli kullanılmasına katkıda bulunduğunu ifade etmişlerdir. Bu öneri, öğretmen eğitiminin önemini vurgulayan mevcut araştırmalarla da desteklenmektedir (Aysu ve Aral,

2016; Denizel Güven ve Cevher, 2015; Smith, 2020).

Sınıf mevcudunun uygun seviyede tutulması, her çocuğun öğrenme merkezlerine erişimini ve bu merkezlerden etkin bir şekilde faydalanmasını sağlamaktadır. Katılımcılar, sınıf mevcudunun fazla olmasının, öğrenme merkezlerinin etkin kullanımını zorlaştırdığını belirtmişlerdir. Bu bulgular, sınıf mevcudunun eğitim kalitesine olan etkisini vurgulayan alanyazınla da uyumludur (Brown vd., 2022; Özkubat, 2013).

Velilerin destek ve işbirliği, öğrenme merkezlerinin geliştirilmesinde önemli bir faktör olarak görülmektedir. Katılımcılar, velilerin desteğinin ve işbirliğinin, öğrenme merkezlerinin materyal ve donanım açısından zenginleştirilmesine katkıda bulunduğunu belirtmişlerdir. Benzer şekilde, Jones ve Reynolds (2021) velilerin eğitim sürecine katılımının, çocukların öğrenme motivasyonunu ve başarısını artırdığını vurgulamışlardır.

Sınıf düzeni ve mobilyaların uygunluğu, öğrenme merkezlerinin etkin kullanımında önemli bir rol oynamaktadır. Katılımcılar sınıf düzeninin ve mobilyaların, çocukların öğrenme merkezlerine rahatça erişebilecekleri şekilde düzenlenmesinin, sınıfın fiziksel koşullarının iyileştirilmesinin öğrenme merkezlerinin daha verimli kullanılmasını sağladığını belirtmişlerdir. Bu bulgular, fiziksel koşulların eğitim sürecindeki önemini vurgulayan alanyazınla da uyumludur (Brown vd., 2022; Kan ve Yel, 2018).

Öğrenme merkezlerinin sürekli olarak güncellenmesi ve yenilenmesi, çocukların ilgisini canlı tutmak ve öğrenme sürecini desteklemek açısından kritik öneme sahiptir. Katılımcılar öğrenme merkezlerine materyal ve donanım desteği sağlanması ve düzenli olarak güncellenmesinin, çocukların ilgisini çektiğini ve öğrenme motivasyonunu artırdığını belirtmişlerdir. Tok (2010) tarafından yapılan çalışmada da öğrenme merkezlerinin sürekli olarak güncellenmesinin ve yenilenmesinin, eğitim sürecine olumlu katkıda bulunduğunu vurgulanmıştır.

Sonuç olarak bu çalışma ile okul öncesi eğitimde yer alan öğrenme merkezleri çocukların hem sosyal becerilerini desteklemesi hem de bireysel ilgi alanlarına uygun aktiviteler sunarak motivasyonlarını artırması ve daha derinlemesine öğrenme deneyimleri sağlaması açısından oldukça faydalı bulunurken, bazı yetersizlikler yaşandığı ortaya çıkarılmıştır. Bu yetersizliklerin bazıları; materyal çeşitliliği ve yenilenmesinin yeterince sağlanamaması, sınıfların fiziki imkanlarının uygunsuzluğu, sınıf düzeninin ve mobilyaların çocukların öğrenme merkezlerine rahatça erişebilecekleri şekilde düzenlenmemesi, sınıf mevcudunun fazla olmasının öğrenme merkezlerinin etkin kullanımını zorlaştırması şeklinde sıralanabilmektedir.

Bu araştırmanın bulguları ışığında, okul öncesi öğretmenlerinin öğrenme merkezlerini etkin bir şekilde kullanmaları için bilinçlendirme çalışmaları ve hizmet içi eğitimlerin sağlanması önerilmektedir. Öğrenme merkezlerinin verimliliğini artırmak adına sınıf alanlarının genişletilmesi, materyal çeşitliliğinin zenginleştirilmesi ve aile katılımına teşvik edilmesi önem taşımaktadır. Gelecekteki araştırmalar için ise, nitel araştırmalar aracılığıyla öğrenme merkezlerinin uygulama süreçlerindeki öğretmen deneyimleri ve karşılaşılan zorluklar daha derinlemesine ele alınabilir. Ayrıca, öğrenme merkezlerinin etkililiği öğrenci perspektifinden değerlendirilerek, müdahale çalışmaları ile bu merkezlerin kullanımını optimize etmeye yönelik yollar araştırılabilir.

Araştırma Etik Kurul İzin Bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: Cumhuriyet Üniversitesi Etik Kurulu

Etik kurul kararının tarihi: 06.08.2021

Etik kurul belgesinin sayı numarası: E-60263016-050.06.04-72078

Çıkar Çatışması Beyanı

Bu çalışmanın veri toplanması, sonuçların yorumlanması ve makalenin yorumlanması aşamasında herhangi bir çıkar çatışması yaşanmadığını yazarlar taahhüt etmiştir.

Kaynakça

- Allen, D. & Fraser, B. (2007). Parent and student perceptions of classroom learning environment and its association with student outcomes. *Learning Environment Research*, 10, 67-82.
- Aral, N., Kandır, A. & Can Yaşar, M. (2003). *Okul öncesi eğitim 1*. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Aysu, B. & Aral, N. (2016). Okul öncesi öğretmenlerinin öğrenme merkezleri hakkındaki görüş ve uygulamalarının incelenmesi. *Kastamonu Education Journal*, 24 (5), 2561-2574.
- Ayvacı, H. Ş., Devocioğlu, Y. & Yiğit, N. (2002). Okul öncesi öğretmenlerinin fen ve doğa etkinliklerindeki yeterliliklerinin belirlenmesi. *V. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi*, 16, 18.
- Başaran, S. T. & Ulubey, Ö. (2018). 2013 Okul öncesi eğitim programının değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 51(2), 1-38.
- Brown, A. L., White, E., & Carter, H. (2022). The impact of physical environment on early childhood education. *Early Childhood Research Quarterly*, 60, 234-245.
- Carter, H. & Darby, J. (2021). Material diversity in preschool learning centers: a critical review. *Journal of Early Childhood Studies*, 45 (2), 189-205.
- Çelik, M. & Kök, M. (2007). Okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim ortamı ve donanımın önemi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 158-170.
- Demirci, F. G. & Şıvgın, N. (2017). Okul öncesi öğretmenlerinin öğrenme merkezleri ile ilgili uygulama ve görüşleri. *Electronic Turkish Studies*, 12 (8), 271-292.
- Demirel, Ö. (2005). *Kuramdan uygulamaya eğitimde program geliştirme*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Demiriz, S., Karadağ, A. & Ulutaş, İ. (2003). *Okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim ortamı ve donanım*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Denizel Güven, E. & Cevher, N. (2005). Okul öncesi öğretmenlerinin sınıf yönetimi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (18), 71-92.

Durmaz, K., & Elaldi, Ş. (2025). Okul Öncesi Eğitimde Yer Alan Öğrenme Merkezlerinin Yeterliliğinin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Göbeklitepe Eğitim ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4 (1), 97-111. DOI: 10.70631/gesd.1541814

Dönmez, B. (2008). Okul ve sınıf ergonomisi ya da insanı incelemek. *Eğitim-Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi*, 4 (11), 10-14.

Dülgeroğlu, T. & Günindi, Y. (2022). Reflection of learning centers in pre-school education institutions to the classes: The case of Aksaray. *Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 6 (1), 80-97.

Erşan, E. (2011). Okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin ilgi köşelerinde serbest oyun etkinlikleri ile ilgili görüş ve uygulamalarının incelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Guba, E. G. & Lincoln, Y. S. (1981). *Effective evaluation: Improving the usefulness of evaluation results through responsive and naturalistic approaches*. Jossey-Bass.

Gürpınar, H. A. (2006). Okulöncesi öğrenime devam eden çocukların tercih ettikleri ilgi köşeleri ve tercih etme nedenleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir

Güzelyurt, T., Dayanan, F., Çakır, S. & Ahmetoğlu, A. (2019). Okul öncesi öğretmenlerinin öğrenme merkezlerine ilişkin görüşleri. *Uluslararası Ders Kitapları ve Eğitim Materyalleri Dergisi*, 2 (1), 62-75.

Jones, M. L. & Reynolds, T. (2021). Enhancing learning through updated preschool environments. *Educational Research and Reviews*, 16 (4), 147-160.

Kaçan, M. O., Dedeoğlu, N., Karayol, S. & Kimzan, İ. (2021). Okul öncesi sınıflarda öğrenme merkezlerinin incelenmesi. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8 (2), 436-451.

Kan, A. Ü. & Yel, E. (2018). Okul öncesi sınıflardaki sanat merkezlerinin etkililiğine ilişkin öğrenci-öğretmen-veli görüşleri. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 71, 137-152.

Kandır, A. & Çaltık, İ. (2006). Okul öncesi eğitim kurumlarında görevli öğretmenlerin okulların fiziksel koşullarına ve sınıflarındaki ilgi köşelerinin özelliklerine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Mesleki Eğitim Dergisi*, 8 (15), 40-62.

Karaküçük, S. (2008). Okul öncesi eğitim kurumlarında fiziksel/mekânsal koşulların incelenmesi: Sivas ili örneği. *Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 32 (2), 307-320.

Kaya, İ. (2017). *Okul öncesi eğitim kurumlarında fiziksel mekân düzenlemeleri*. Ankara: Pegem.

Kıldan, O. (2007). Okul öncesi eğitim ortamları. *Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15 (2), 501-510.

Kostelnik, M. J., Soderman, A. K., Phipps Whiren, A. & Rupiper, M. L. (2015). *Organizing space and materials*. Developmentally appropriate curriculum (6.baskı.) New York: Pearson.

Maxwell, L. E., Mitchell, M. M. & Evans, G. W. (2020). Effects of environmental factors on children's learning and development in early childhood settings. *Journal of Environmental Psychology*, 67, 101-108.

Durmaz, K., & Elaldi, Ş. (2025). Okul Öncesi Eğitimde Yer Alan Öğrenme Merkezlerinin Yeterliliğinin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Göbeklitepe Eğitim ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4 (1), 97-111. DOI: 10.70631/gesd.1541814

MEB. (2013). *Okul öncesi eğitim programı.* <https://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/ooproram.pdf>

MEB. (2024). *Okul öncesi eğitim programı*
<https://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/guncellenenokuloncesiegitimprogrami.pdf>22

Metin, Ş. (2017). Okul öncesi eğitim kurumlarındaki öğrenme merkezlerindeki uygulamaların incelenmesi. *Türk Eğitim Dergisi*, 6(1), 1-16.

Ogelman, H. G. & Karakuzu, E. (2016). MEB 2013 okul öncesi eğitim programında belirtilen öğrenme merkezlerinin uygulamaya yansımalarının incelenmesi: Aydın ili örneği. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (2), 73-98.

Oktay, A. (2010). *Okul öncesi eğitim ve ilköğretimin çocuğun yaşamındaki yer ve önemi.* İlköğretime hazırlık ve ilköğretim programları içinde (ss.2-6). Ankara: Pegem Yayınları.

Öncü, E. Ç. (2017). Okul öncesi çocuklarının sınıflarında yapılandırdıkları öğrenme merkezlerinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25 (2), 733-746.

Özburak, Ç., & Aygenç, B. (2021). Okul öncesi eğitimde dış mekân oyun alanları ve çevre eğitimine etkisi. *Dünya Çocuk Konferansı-II*, Lefkoşa-KKTC.

Özkubat, S. (2013). Okul öncesi kurumlarında eğitim ortamlarının düzenlenmesi ve donanım. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4 (2), 58-66.

Özyürek, A. & Kılınç, N. (2015). Okul öncesi eğitim kurumlarındaki öğrenme merkezlerinin çocukların serbest oyun davranışları üzerine etkisi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (2), 125-138.

Pattillo, P., & Vaughan, J. (1992). *Creative curriculum for early childhood.* Teaching Strategies, Inc.

Patton, M. Q. (2005). *Qualitative research.* New York: John Wiley & Sons, Ltd.

Ramazan, O., Çiftçi, H. & Tezel, M. (2018). Okul öncesi sınıflarındaki öğrenme merkezlerinin durumunun belirlenmesi ve öğretmenlerin öğrenme merkezleri hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 2 (2), 213-233.

Smith, R. J. (2020). The role of learning centers in early childhood education. *Early Education Journal*, 33 (3), 102-110.

Tanrıkulu, R., Dağdaş, E. & Kızıroğlu, F. (2023). Okulöncesi sınıflarındaki öğrenme merkezlerinin durumuna ilişkin öğretmen görüşleri. *Social Mentality And Researcher Thinkers Journal (Smart Journal)*, 9(74), 4094-4111.

Tok, E. (2010). Okul öncesi eğitimde eğitim ortamları. G. Uyanık Balat (Eds.), *Okul öncesi eğitime giriş* (ss.). Ankara: Pegem Yayınevi.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri.* Ankara: Seçkin Yayınevi.

Türkiye'nin Uluslararası Binicilik Alanındaki Yeri: 2020-2024 Dönemi Analizi*

Serhat Güngör^a Nazif Ayyıldız^b

Geliş Tarihi: 18 Aralık 2024 Kabul Tarihi: 24 Nisan 2025 Yayın Tarihi: 30 Haziran 2025

Özet

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'nin uluslararası binicilik faaliyetlerine katılım istatistiklerin incelenmesi ve binicilik sporundaki durumunun değerlendirilmesidir. Bu doğrultuda, 2020-2024 yılları arasında Türkiye'nin uluslararası organizasyonlarındaki binici, at ve organizasyon katılım verileri analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, bu dönemde Türkiye'deki binici sayısı %876, at sayısı %623 ve organizasyonlara katılım %1600 oranında bir artış göstermiştir. Özellikle pandemi sonrası dönemde kaydedilen artış, Türkiye'nin uluslararası binicilik alanındaki gelişimini ve rekabet gücünü pekiştirdiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca, binicilik sporunun gelişimi yalnızca katılımcı sayısındaki artışla sınırlı kalmayıp, aynı zamanda at yetiştiriciliği ve eğitimiyle paralel bir ilerleme göstermiştir. Pandemi ve deprem gibi doğal afetlerin etkisiyle kısa süreli bir düşüş yaşanmış olsa da, 2024 yılı itibarıyla güçlü bir toparlanma gözlemlenmiştir. Son olarak, Türkiye'nin uluslararası binicilik alanında daha da güçlenebilmesi için çeşitli önerilerde bulunulmuştur. Bu öneriler arasında, binicilik okulları kurulması, ulusal binicilik merkezleri açılması, binicilik sporunun yaygınlaştırılması için özel destek programlarının oluşturulması, üniversitelerle iş birliği yapılarak bilimsel araştırmaların teşvik edilmesi ve yerli at üretimi için stratejik planların hazırlanması yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Atlı Sporlar, Binicilik, Türkiye Binicilik Federasyonu, Uluslararası Binicilik Federasyonu

Turkey's Position in International Equestrianism: Analysis of the 2020-2024 Period*

Abstract

The aim of this study is to examine Turkey's participation statistics in international equestrian activities and assess the current status of equestrian sports in the country. To this end, data on the number of riders, horses, and event participation in Turkey's international competitions from 2020 to 2024 were analyzed. The research results show that during this period, the number of riders in Turkey increased by 876%, the number of horses by 623%, and participation in events by 1600%. The growth observed, particularly in the post-pandemic period, highlights Turkey's development and enhanced competitiveness in the international equestrian arena. Furthermore, the development of equestrian sports has not been limited to the increase in the number of participants but has also progressed in parallel with horse breeding and training. Although there was a temporary decline due to the effects of the pandemic and natural disasters such as earthquakes, a strong recovery has been observed by 2024. Finally, various recommendations have been made to further strengthen Turkey's position in international equestrianism. These recommendations include the establishment of equestrian schools, the creation of national equestrian

^aÖğr. Gör., Harran Üniversitesi, serhangungor@harran.edu.tr, ORCID; 0000-0002-0133-6193, (Sorumlu Yazar)

^bDoktor Öğr. Gör., Harran Üniversitesi, nazifayyildiz@harran.edu.tr, ORCID; 0000-0002-7364-8436

centers, the development of special support programs to promote the sport, encouraging scientific research through collaborations with universities, and preparing strategic plans for local horse breeding.

Key Words: Equestrian Sports, Equestrianism, Turkish Equestrian Federation, International Equestrian Federation

Giriş

Binicilik, köklü bir geçmişe sahip, dünya çapında geniş bir katılımcı kitlesine hitap eden bir spor dalıdır. Hem at hem de binicinin birlikte hareket ettiği tek spor dalı olması, biniciliği diğer sporlardan ayıran önemli bir özelliktir (Podhajsky, 1967; McGreevy, 2004). Binicilik, yalnızca bir spor dalı olmanın ötesinde, tarih boyunca insanların yaşantısında, sosyal ve kültürel gelişimlerinde önemli bir yer tutmuştur (Yılmaz, 2016). Bugün, binicilik sadece bir fiziksel etkinlik değil, aynı zamanda kültürel bir ifade biçimi ve ekonomik açıdan değerli bir sektör haline gelmiştir (Ünver, 2006). Dünya genelinde uluslararası binicilik organizasyonlarına katılımın artması, bu sporun küresel bir fenomen haline gelmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Bucklin, 2013).

Uluslararası Binicilik Federasyonu (FEI) tarafından koordine edilen binicilik disiplinleri, dünya çapında büyük bir yatırım ve eğitim süreci gerektirmektedir. Binicilik organizasyonlarına verilen önemin artması, bu sporun sadece bir rekabet aracı değil, aynı zamanda büyük bir kültürel ve ekonomik değer taşıdığını göstermektedir (de Haan & Dumbell, 2016). Bu bağlamda, atlı sporlar üzerine yapılan yatırımlar, eğitim programları ve uluslararası organizasyonlar, biniciliği küresel düzeyde daha fazla tanınan bir spor dalı haline getirmiştir (Yli-Koivisto, 2019). Türkiye’de biniciliğin uluslararası düzeydeki görünürlüğü ve başarısı, Türkiye Binicilik Federasyonu ve kulüplerinin etkinlikleriyle doğrudan ilişkilidir. Ancak, Türkiye’de biniciliğin uluslararası rekabet gücünün artırılması ve bu sporun daha geniş kitlelere yayılması adına daha fazla çalışma yapılması gerektiği görülmektedir (Karahüseyinoğlu, 2012). Türkiye’nin uluslararası organizasyonlardaki yeri, bu sporun gelişimi açısından kritik bir öneme sahiptir.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'nin 2020-2024 dönemindeki uluslararası binicilik faaliyetlerine katılım istatistiklerinin kapsamlı bir şekilde incelenmesidir. Çalışma, Türkiye'nin sporcu, at ve organizasyon sayıları üzerinden yapılan analizler ile uluslararası binicilik organizasyonlarındaki gelişimini ve değişimlerini değerlendirmeyi hedeflemektedir. Bu bağlamda, yıllık değişim yüzdeleri yöntemiyle 2020-2024 yılları arasında Türkiye'nin katılım istatistiklerindeki değişimler doğrultusunda binicilik sporundaki rekabet gücü ve uluslararası başarı düzeyi araştırılmıştır. Bu çalışma, Türkiye'nin binicilik alanındaki mevcut durumunu analiz eden öncü çalışmalardan biri olarak, ilgili literatüre önemli bir katkı sağlamakta ve aynı zamanda binicilik sporunun gelecekteki stratejik önceliklerinin belirlenmesine yönelik değerli bilgiler sunma potansiyeline sahiptir.

Çalışmanın bir sonraki bölümünde, Türkiye'nin uluslararası organizasyonlardaki yeri, istatistiki verilere dayanarak açıklanmış ve Türkiye binicilik sektörü gelişmiş ülkelerle farklı istatistiksel veriler açısından karşılaştırılmıştır. Ardından, kullanılan veri seti ve yöntem detaylı bir şekilde tanıtılmıştır. İzleyen bölümde, araştırmanın bulguları sunulmuş ve elde edilen bulgular genel olarak değerlendirilmiştir. Sonuç ve öneriler bölümünde ise, çalışmanın genel sonuçları özetlenerek, Türkiye'de binicilik sporunun geliştirilmesine yönelik çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Türkiye'nin Uluslararası Organizasyonlardaki Yeri

Spor, birçok unsurun bir arada olduğu ve birbirini etkilediği, bireylerin fiziksel ve zihinsel sağlığını geliştiren, toplumsal bağları güçlendiren ve uluslararası düzeyde kültürel etkileşimi teşvik eden önemli bir aktivitedir. Sporun, toplumların çeşitli amaçlarına hizmet ettiği, kalkınmalarına ve barışçıl ilişkilerin kurulmasına katkı sağladığı da tartışılmaz bir gerçektir (Yapar, vd., 2020). Binicilik sporu ise, hem fiziksel hem de zihinsel dayanıklılık gerektiren, tarihsel bir geçmişe sahip olmakla birlikte, günümüzde dünya çapında geniş bir katılımcı kitlesine hitap etmektedir (Temurlenk, 2000) . Binicilik, sadece bir spor dalı olmanın ötesinde, disiplin, sorumluluk ve hayvanlarla kurulan özel bağları temsil etmektedir. Bu sporun uluslararası arenadaki yeri, ülkelerin sporcu sayıları ve katılım düzeyleriyle ölçülmektedir. Binicilik sporunun dünya çapında gelişimi ve uluslararası başarılar, ülke bazında bu alanda sağlanan ilerlemeleri ve rekabetçi gücü ortaya koymaktadır (Ünver, 2006).

Uluslararası Binicilik Federasyonu (FEI), 136 üye ülkesiyle binicilik sporunun uluslararası alanda gelişimini teşvik etmekte ve organizasyonlar düzenlemektedir. Türkiye, 1932 yılından itibaren FEI'ye kayıtlı olup, bu süre zarfında uluslararası binicilik organizasyonlarında yer almıştır (International Federation for Equestrian Sports [FEI], 2024). FEI tarafından düzenlenen yarışmalara katılan ülkelerin sporcu sayıları, uluslararası binicilik sahasında her ülkenin temsil gücünü ve bu spor dalındaki gelişimini yansıtmaktadır. 2024 yılında FEI'nin organizasyonlarına katılan ilk 40 ülkenin sporcu sayıları, Türkiye'nin bu alandaki yeri ve dolayısıyla küresel rekabetteki sıralaması Tablo 1'de incelenebilir.

Tablo 1.

Uluslararası Organizasyonlara Katılan Ülkelerin Sporcu Sayıları (2024)

Sıra	Ülke	Sporcu Sayısı	Sıra	Ülke	Sporcu Sayısı
1	Fransa	5540	21	Çek Cumhuriyeti	534
2	Almanya	3638	22	Norveç	516
3	İtalya	3359	23	Brezilya	507
4	ABD	2554	24	Macaristan	498
5	İngiltere	2507	25	Portekiz	445
6	Suudi Arabistan	1897	26	Meksika	379
7	Hollanda	1430	27	Arjantin	339
8	Belçika	1423	28	Finlandiya	329
9	İspanya	1333	29	Slovakya	311
10	Polonya	1150	30	Bahreyn	245

Sıra	Ülke	Sporcu Sayısı	Sıra	Ülke	Sporcu Sayısı
11	İsviçre	984	31	Türkiye	244
12	İsveç	878	32	Kuveyt	241
13	Kanada	859	33	Yeni Zelanda	231
14	Çin	857	34	Cezayir	228
15	Avustralya	851	35	Romanya	208
16	İrlanda	784	36	Estonya	203
17	Birleşik A.E.	762	37	Yunanistan	201
18	Avusturya	707	38	Güney Afrika	200
19	Danimarka	612	39	Ürdün	198
20	Hindistan	542	40	Mısır	190

Kaynak: International Federation for Equestrian Sports [FEI], 2024.

Tablo 1, 2024 yılında FEI tarafından düzenlenen uluslararası binicilik organizasyonlarına katılan ilk 40 ülkenin sporcu sayılarını göstermektedir. Fransa, 5540 sporcu ile en yüksek katılımı sağlarken, Almanya ve İtalya sırasıyla 3638 ve 3359 sporcu ile ikinci ve üçüncü sırada yer almaktadır. Türkiye, 244 sporcu ile 31. sırada yer almaktadır. Türkiye'nin uluslararası binicilik organizasyonlarına katılımı, ülkenin bu alandaki gelişiminin ve artan ilgisinin bir göstergesidir. Diğer ülkelerle kıyaslandığında, Türkiye'nin sporcu sayısı yüksek olmadığı görülmektedir.

Dünyada binicilik, ulusal (geleneksel) ve uluslararası olmak üzere çeşitli branşlarda icra edilmektedir. Ulusal atlı sporlar arasında çevgan, atlı okçuluk, cirit, gökbörü (kökbörü), buzkaşı (kokpar), audarıspak (attan düşürmece), kız kuu (kız kovalamaca), cigitovka (atlı akrobasi), isindi (cirit), polo, tent pegging (çadır kazığı), rodeo, pushball (hoffball), horseball (pato), pasola ve boy sultançikov (sultanların kavgası) gibi birçok farklı disiplin yer almaktadır. Uluslararası alanda ise at terbiyesi, engel atlama, arazi parkuru, atlı dayanıklılık, üç günlük yarışma, hacking (serbest biniş), dizginleme, atlı jimnastik, araba sürüşü, kombine sürüş, keyif sürüşü, pony kulübü, tetratlon (dört branş yarışı) ve bedensel engelliler atlı sporları gibi geniş bir yelpazeye sahip spor dalları bulunmaktadır (Koçkar, 2013; Türkmen, 2016). 2024 yılı itibarıyla, Uluslararası Binicilik Federasyonu (FEI) tarafından engel atlama, at terbiyesi, üç günlük yarışma, atlı dayanıklılık, atlı jimnastik, para at terbiyesi, atlı araba sürüşü ve dizginleme gibi sekiz farklı alt disiplinde binicilik yarışmaları düzenlenmektedir. Bu disiplinlerde, Türkiye'den toplamda 244 sporcu katılım sağlamıştır. Türkiye'nin 2024 yılı organizasyonlarına katılım sağlayan sporcularının disiplinlere göre sayıları, yarışmalara katılan toplam sporcu sayıları ve Türkiye'nin sıralamadaki yeri Tablo 2'de incelenebilir.

Tablo 2.

Uluslararası Organizasyonlarda Disiplinlere Göre Binici İstatistikleri (2024)

Binicilik Disiplinleri	Türkiye'den Katılan Sporcu Sayısı	Toplam Sporcu Sayısı	Türkiye'den Katılan Sporcuların En İyi Derecesi
Engel Atlama	184	3327	261.sıra
Atlı Dayanıklılık	42	2913	403.sıra
At Terbiyesi	15	386	142.sıra
Para At Terbiyesi	2	253	-

Üç Günlük Yarışma	1	2842	1187.sıra
Atlı Cimnastik	-	27	-
Atlı Araba Sürüşü	-	9	-
Dizginleme	-	37	-

Kaynak: International Federation for Equestrian Sports [FEI], 2024; Türkiye Binicilik Federasyonu [TBF], 2024.

Tablo 2, 2024 yılı itibarıyla Türkiye'den uluslararası binicilik organizasyonlarına katılan sporcuların disiplinlere göre dağılımını ve Türkiye'nin bu disiplinlerdeki başarı sırasını göstermektedir. En yüksek katılım, 184 sporcu ile Engel Atlama disipliniinde gerçekleşmiştir ve Türkiye, bu alanda 261. sırada yer almaktadır. Atlı Dayanıklılık disiplinine ise 42 sporcu katılmış ve Türkiye bu alanda 403. sıradadır. At Terbiyesi disiplinine Türkiye'den 15 sporcu katılırken, bu alandaki başarı sırası 142'dir. Para At Terbiyesi, Atlı Cimnastik, Atlı Araba Sürüşü ve Dizginleme gibi bazı disiplinlerde ise Türkiye'den katılım olmamaktadır. Türkiye'nin sıralamadaki yerleri, katılım gösterdiği disiplinlerdeki rekabet gücünü yansıtmaktadır. Engel Atlama ve Atlı Dayanıklılık gibi disiplinlerdeki katılım oranı yüksek olsa da, diğer disiplinlerde Türkiye'nin daha düşük bir temsil seviyesine sahip olduğu görülmektedir. Bu durum, Türkiye'nin binicilik sporunda bazı disiplinlerde güçlü bir varlık gösterdiğini ancak diğer alanlarda gelişim fırsatlarının olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak, 1900 yılından itibaren Olimpiyat Oyunları'na dahil edilen binicilik branşında Türkiye'nin henüz herhangi bir madalya kazanamadığı da dikkate alındığında, bu alandaki uluslararası başarıların artırılması gerektiği açıktır (Olympic Games, 2024).

FEI tarafından düzenlenen uluslararası binicilik organizasyonlarında, katılımcı ülkelerin at sayıları, ülkelerin binicilik sporundaki kapasitesini ve bu spora ne kadar yatırım yaptıklarını gösteren önemli bir parametredir. 2024 yılı itibarıyla FEI organizasyonlarına katılan ilk 40 ülkenin at sayıları ve Türkiye'nin sıralamadaki yeri Tablo 3'te incelenebilir.

Tablo 3.

Uluslararası Organizasyonlara Katılan Ülkelerin At Sayıları (2024)

Sıra No	Binicilik Federasyonu	At Sayısı	Sıra No	Binicilik Federasyonu	At Sayısı
1	Fransa	11246	21	Macaristan	971
2	Almanya	8783	22	Meksika	926
3	İngiltere	5592	23	Norveç	843
4	Belçika	5167	24	Portekiz	747
5	İtalya	4675	25	Brezilya	622
6	Hollanda	4404	26	Slovakya	514
7	ABD	4014	27	Finlandiya	446
8	Birleşik Arap Emirlikleri	3130	28	Katar	440
9	İspanya	2475	29	Bahreyn	435
10	İsviçre	2459	30	Yeni Zelanda	351
11	Polonya	2011	31	Romanya	348
12	İrlanda	1772	32	Estonya	345
13	İsveç	1602	33	Türkiye	341
14	Suudi Arabistan	1219	34	Lüksemburg	318

Sıra No	Binicilik Federasyonu	At Sayısı	Sıra No	Binicilik Federasyonu	At Sayısı
15	Danimarka	1166	35	Yunanistan	312
16	Avusturya	1100	36	Çin	281
17	Çin	1071	37	Arjantin	262
18	Avustralya	1045	38	Mısır	260
19	Çek Cumhuriyeti	1026	39	Cezayir	256
20	Kanada	1014	40	Fas	226

Kaynak: International Federation for Equestrian Sports [FEI], 2024.

Tablo 3, 2024 yılı itibarıyla FEI organizasyonlarına katılan ilk 40 ülkenin at sayılarını göstermektedir. Fransa, 11.246 at ile en yüksek katılımı sağlarken, Almanya ve İngiltere sırasıyla 8.783 ve 5.592 at ile ikinci ve üçüncü sırada yer almaktadır. Türkiye, 341 at ile 33. sırada bulunmaktadır. At sayısı, bir ülkenin binicilik alt yapısını ve bu spor dalına yaptığı yatırımları gösterdiği için, Türkiye'nin sıralamadaki yeri, binicilik sporundaki gelişimi için bir gösterge niteliğindedir. Türkiye, diğer birçok ülkeye kıyasla daha az atla katılım sağlamış olsa da, yine de uluslararası arenada belirli bir temsil gücüne sahiptir. Bu durum, Türkiye'nin bu spor dalında daha fazla gelişim fırsatı bulunduğunu ve gelecekte at sayısını artırabileceğini göstermektedir.

Türkiye binicilik sektörünün, farklı istatistiksel veriler açısından da gelişmiş ülkelerle karşılaştırılması mümkündür. Örneğin; 2024 verilerine göre Türkiye'de 12.203 binici bulunmakta, ancak bunlardan sadece 2.655'i lisanslı ve vizeli sporcu durumundadır. Türkiye'deki 6.246 kayıtlı at mevcutken, yalnızca 2.177'si yarışmalara katılma potansiyeline sahip olan (vizeli) atlardır. Bu, Türkiye'nin gelişmiş ülkelerle kıyaslandığında binicilik altyapısı ve sporcu sayısı açısından çok daha düşük seviyelerde olduğunu gösteriyor. Fransa gibi büyük binicilik ülkelerinde 2 milyon binici düzenli olarak at binerken, Hollanda'da 450.000 at ve 500.000 binici bulunmakta, Almanya'da ise 663.145 lisanslı binici ve 3.347 at çiftliği faaliyet göstermektedir. Bu ülkelerde binicilik sektörü büyük bir endüstri haline gelmişken, Türkiye'deki binicilik faaliyetleri henüz bu seviyelere ulaşmamıştır. Fransa'da 8.600 kulüp ve 5.000 binicilik merkezi bulunurken, Türkiye'de federasyona bağlı 76 adet binicilik kulübü mevcuttur. 2024 yılı itibarıyla Türkiye'de 120 civarında yarışma ve organizasyon düzenlenmiş olsa da, bu sayılar gelişmiş ülkelerle karşılaştırıldığında daha düşük seviyededir. Ayrıca, Türkiye'nin uluslararası alanda daha fazla tanınan ve takip edilen etkinliklere ev sahipliği yapma potansiyeli sınırlıdır (International Federation for Equestrian Sports [FEI], 2024; Deutsche Reiterliche Vereinigung-[DRV], 2024; Retrieved from Fédération Française d'Équitation [FFE], 2024; Koninklijke Nederlandse Hippische Sportfederatie [KNHS], 2024; Türkiye Binicilik Federasyonu [TBF], 2024).

Türkiye'nin eksiklikleri sadece binici sayısı ve yarışmalara katılımı değil; aynı zamanda eğitici ve antrenör sayısında da kendini göstermektedir. Türkiye'de 737 at ve binici antrenörü mevcutken, 2024 yılı verilerine göre bunların yalnızca 139'u vizeli antrenör olarak aktif görev yapmaktadır (Türkiye Binicilik Federasyonu, 2024). Bu oranda, gelişmiş ülkelere kıyasla eğitilmiş profesyonellerin sayısının düşük olduğuna işaret etmektedir. Sonuç olarak, Türkiye'nin binicilik

sektöründe büyük bir potansiyel bulunmasına rağmen, gelişmiş ülkelere kıyasla altyapı, sporcu sayısı, eğitmenlik düzeyi ve uluslararası etkinliklerdeki katılım konusunda önemli eksiklikler ve gelişim alanları olduğu anlaşılmaktadır.

Yöntem

Bu çalışma kapsamında, Türkiye'nin 2020-2024 dönemindeki uluslararası binicilik faaliyetlerine katılımına ilişkin sporcu, at ve organizasyon sayıları detaylı bir şekilde incelenmiştir. Analizde kullanılan sayısal veriler Uluslararası Binicilik Federasyonu (FEI) ve Türkiye Binicilik Federasyonu (TBF) resmi web sitelerinden elde edilmiştir. Türkiye'nin uluslararası organizasyonlarda gösterdiği sporcu ve at sayıları ile katıldığı organizasyonların yıllık değişimleri, değişim yüzdeleri yöntemi kullanılarak hesaplanmıştır.

Değişim yüzdeleri yöntemi, belirli bir zaman dilimindeki değişimi ölçmek için yaygın olarak kullanılan temel bir istatistiksel yöntemdir. Bu yöntem, özellikle ekonomik analizlerde, pazar araştırmalarında, sosyal bilimlerde ve spor verilerinde yıllık değişimlerin izlenmesinde sıklıkla kullanılmaktadır (Babbie, 2010). Değişim yüzdesi, genellikle iki değer (örneğin, bir yılın sporcu sayısı ile bir önceki yılın sporcu sayısı) arasındaki farkın, başlangıçtaki değere oranı olarak hesaplanmaktadır. Yıllık artış veya azalışların yüzdeler olarak hesaplanması, araştırmacıların eğilimleri ve değişimleri doğru bir şekilde değerlendirmelerine olanak tanımaktadır (Field, 2013). Bu çalışma kapsamında, yıllık olarak değişim yüzdelerinin hesaplanmasında (1) nolu denklemde ifade edilen formül kullanılmıştır.

$$\text{Değişim Yüzdesi} = \frac{\text{Son Yıldaki Değer} - \text{İlk Yıldaki Değer}}{\text{İlk Yıldaki Değer}}$$

Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde, 2020-2024 yılları arasında Türkiye'deki uluslararası binicilik yarışmalarına katılım verileri detaylı bir şekilde incelenmiştir. Veriler, binicilik sporunda Türkiye'nin uluslararası yarışmalara olan ilgisini ortaya koymaktadır. İlk olarak binici ve at sayıları incelenmiştir. Ardından Türkiye'nin uluslararası organizasyonlara katılım verileri analiz edilmiştir. Son kısımda ise elde edilen bulgular birlikte değerlendirilmiştir.

Türkiye'den Uluslararası Yarışmalara Katılan Binici Sayısı Bulguları

Bu bölümde, 2020-2024 yılları arasında Türkiye Binicilik Federasyonu adına uluslararası yarışmalara katılan binici sayıları incelenmiştir. Söz konusu dönemdeki katılım verileri, Türkiye'deki binicilik sporunun uluslararası alandaki gelişimini ve sporcuların yarışmalara olan ilgisini yansıtmaktadır. İlgili yıllara ait binici sayıları, Tablo 4'te detaylı bir şekilde sunulmuştur.

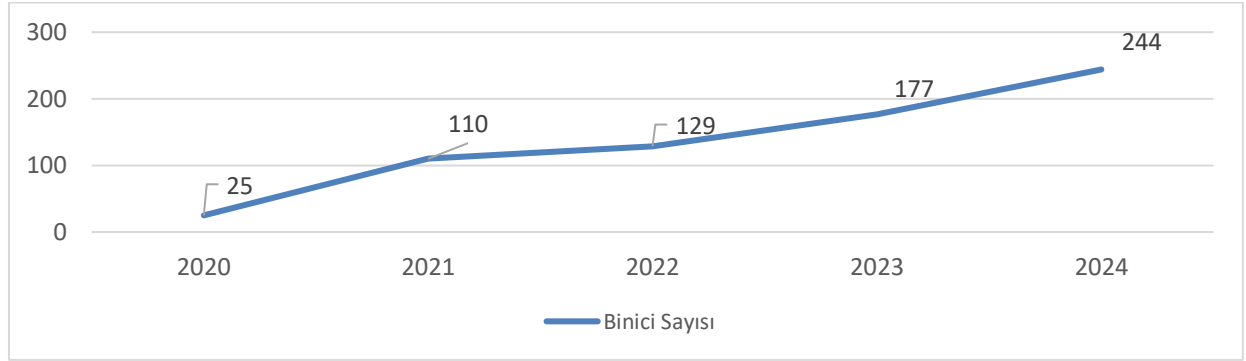
Bu veriler, Türkiye'nin uluslararası binicilik yarışmalarındaki temsilinin zaman içindeki değişimini anlamamıza olanak sağlamaktadır.

Tablo 4.

Uluslararası Yarışmalara Katılan Binici Sayıları

Yıllar	2020	2021	2022	2023	2024
Binici Sayıları	25	110	129	177	244

Tablo 4'te, Türkiye Binicilik Federasyonu adına 2020-2024 yılları arasında uluslararası yarışmalara katılan binici sayıları incelendiğinde, 2020 yılında yalnızca 25 binici ile başlayan süreç, 2021'de önemli bir artış göstererek 110'a ulaşmıştır. Ardından, 2022 yılında katılımcı sayısı 129'a çıkmış ve 2023'te 177'ye, 2024'te ise 244'e kadar yükselmiştir. Yıllar arasındaki sporcuların sayıları eğilimlerin daha iyi anlaşılması için Şekil 1'de yer alan grafik yardımıyla görselleştirilmiştir.



Şekil 1. Uluslararası Yarışmalara Katılan Binici Sayıları

Şekil 1, Türkiye'deki binicilik sporcularının 2020-2024 yılları arasındaki yıllık katılım sayısını görsel olarak sunmaktadır. Bu grafik, Tablo 1'de yer alan veriler ışığında, yıllık değişimlerin daha net bir şekilde gözlemlenmesine olanak tanımaktadır. Şekil 1'deki veriler üzerinden, her yılın sonunda binici sayısındaki değişim oranları hesaplanmıştır. Yıllık artış ve azalışlar arasındaki eğilimlerin ve değişim oranlarının daha ayrıntılı bir şekilde analiz edilebilmesi amacıyla değişim yüzdeleri hesaplanmıştır. Söz konusu oranlar Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 5.

Uluslararası Yarışmalara Katılan Binici Sayıları Yüzde Değişim Oranları

Yıllar	2021	2022	2023	2024	2020-2024
Değişim Oranı	%340	%17	%37	%37	%876

Tablo 5'te yer alan yıllar arasındaki değişim oranlarının hesaplanması 2020 yılını izleyen yıllardaki trendleri ve gelişmeleri daha kolay bir şekilde analiz etmemize olanak tanımaktadır. 2020-2024 dönemi verilerinde görülen değişim oranları, Türkiye'deki uluslararası binicilik yarışmalarına katılımı büyük bir artış yaşandığını göstermektedir. 2021 yılında, 2020 yılına kıyasla %340'lık bir artış dikkat çekmektedir. Bu, büyük ihtimalle 2020 yılında COVID-19 pandemisi nedeniyle birçok spor etkinliğinin iptal edilmesi veya kısıtlanmasıyla birlikte, 2021 yılında sporcuların yarışmalara katılımının yoğunlaşmasının bir sonucu olarak yorumlanabilir.

2022 yılındaki %17'lik artış ise, pandemi sonrası normalleşme sürecinin etkisiyle katılımcı sayılarında bir dengeye oturmanın başladığını göstermektedir. 2023 ve 2024 yıllarındaki %37'lik artışlar ise, sporcuların yeniden uluslararası arenada daha aktif hale gelmesi ve binicilik sporunun popülaritesinin artmasının bir göstergesidir. Pandemi döneminin, yarışmalara katılımı olumsuz etkileyen bir faktör olduğu söylenebilirken, sonrasında yaşanan güçlü artışlar, spora olan ilginin yeniden canlandığını ve binicilik alanındaki uluslararası katılımın hızla arttığını göstermektedir. Bu bağlamda, 2020-2024 dönemi, binicilik sporunun pandemi sonrası yeniden büyüdüğü ve gelişmeye devam ettiği bir dönem olarak değerlendirilebilir.

Türkiye'den Uluslararası Yarışmalara Katılan At Sayısı

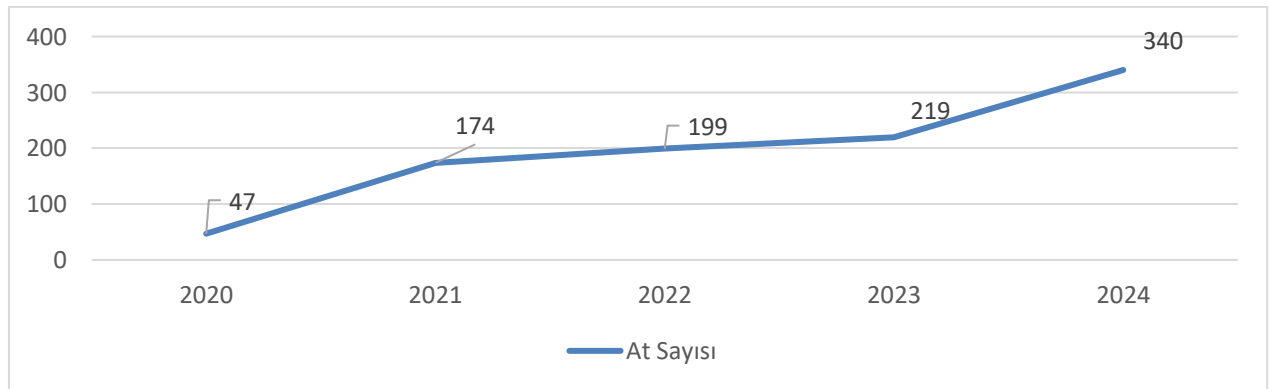
Bu bölümde, 2020-2024 yılları arasında Türkiye Binicilik Federasyonu adına uluslararası yarışmalara katılan at sayıları incelenmiştir. Söz konusu dönemdeki katılım verileri, Türkiye'deki binicilik sporunda kullanılmak üzere eğitilen atların uluslararası alandaki gelişimini ve yarışmalara katılım oranlarını yansıtmaktadır. İlgili yıllara ait at sayıları, Tablo 6'da detaylı bir şekilde sunulmuştur. Bu veriler, Türkiye'nin uluslararası binicilik yarışmalarındaki temsilinin zaman içindeki değişimini anlamamıza olanak sağlamaktadır.

Tablo 6.

Uluslararası Yarışmalara Katılan At Sayıları

Yıllar	2020	2021	2022	2023	2024
At Sayıları	47	174	199	219	340

Tablo 6'da, Türkiye Binicilik Federasyonu adına 2020-2024 yılları arasında uluslararası yarışmalara katılan at sayıları incelendiğinde, 2020 yılında yalnızca 47 binici ile başlayan süreç, 2021'de önemli bir artış göstererek 174'e ulaşmıştır. Ardından, 2022 yılında katılımcı sayısı 199'a çıkmış ve 2023'te 219'a, 2024'te ise 340'a kadar yükselmiştir. Yıllar arasındaki at sayıları eğilimlerini daha net bir şekilde incelemek amacıyla, Şekil 2'deki grafikte görsel bir sunum yapılmıştır.



Şekil 2. Uluslararası Yarışmalara Katılan At Sayıları

Şekil 2, Türkiye'den uluslararası yarışmalara katılım sağlayan atların 2020-2024 yılları arasındaki yıllık katılım sayısını görsel olarak sunmaktadır. Bu grafik, Tablo 6'da yer alan veriler ışığında, yıllık değişimlerin daha net bir şekilde gözlemlenmesine olanak tanımaktadır. Şekil 2'deki veriler üzerinden, her yılın sonunda at sayısındaki değişim oranları hesaplanmıştır. Yıllık

artış ve azalışlar arasındaki eğilimlerin ve değişim oranlarının daha ayrıntılı bir şekilde analiz edilebilmesi amacıyla değişim yüzdeleri hesaplanmıştır. Söz konusu oranlar Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7.

Uluslararası Yarışmalara Katılan At Sayıları Yüzde Değişim Oranları

Yıllar	2021	2022	2023	2024	2020-2024
Değişim Oranı	%270	%14	%10	%55	%623

Tablo 7'de yer alan yıllar arasındaki değişim oranlarının hesaplanması, 2020 yılını izleyen yıllardaki trendleri ve gelişmeleri daha kolay bir şekilde analiz etmemize olanak tanımaktadır. 2020-2024 dönemi verilerinde görülen değişim oranları, Türkiye'deki uluslararası binicilik yarışmalarına katılımda büyük bir artış yaşandığını göstermektedir. 2021 yılında, 2020 yılına kıyasla %270'lik bir artış dikkat çekmektedir. Bu, büyük ihtimalle 2020 yılında COVID-19 pandemisi nedeniyle birçok spor etkinliğinin iptal edilmesi veya kısıtlanmasıyla birlikte, 2021 yılında sporcuların yarışmalara katılımının yoğunlaşmasının bir sonucu olarak yorumlanabilir. 2022 yılındaki %14'lik artış ise, pandemi sonrası normalleşme sürecinin etkisiyle katılımcı sayılarında bir dengeye oturmanın başladığını göstermektedir. 2023 ve 2024 yıllarındaki %10 ve %37'lik artışlar ise, sporcuların yeniden uluslararası arenada daha aktif hale gelmesi ve binicilik sporunun popüleritesinin artmasının bir göstergesidir. Pandemi döneminin, yarışmalara katılımı olumsuz etkileyen bir faktör olduğu söylenebilirken, sonrasında yaşanan güçlü artışlar, spora olan ilginin yeniden canlandığını ve binicilik alanındaki uluslararası katılımın hızla arttığını göstermektedir. Ayrıca, 2020 yılı sonrasında yaşanan ekonomik kriz de, bazı sporcuların yarışmalara katılımını sınırlamış olabilir. Ancak, son yıllarda yaşanan artışlar, hem pandeminin hem de ekonomik zorlukların aşılmaya başlandığını ve binicilik sporuna olan ilginin yeniden güçlendiğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, 2020-2024 dönemi, binicilik sporunun pandemi ve ekonomik kriz sonrası yeniden büyüdüğü ve gelişmeye devam ettiği bir dönem olarak değerlendirilebilir.

Türkiye'nin Katıldığı Uluslararası Organizasyon Sayısı Bulguları

Bu bölümde, 2020-2024 yılları arasında Türkiye Binicilik Federasyonu adına katılım sağlanan uluslararası organizasyon sayıları incelenmiştir. İlgili yıllara ait veriler, Tablo 8'de sunulmuştur.

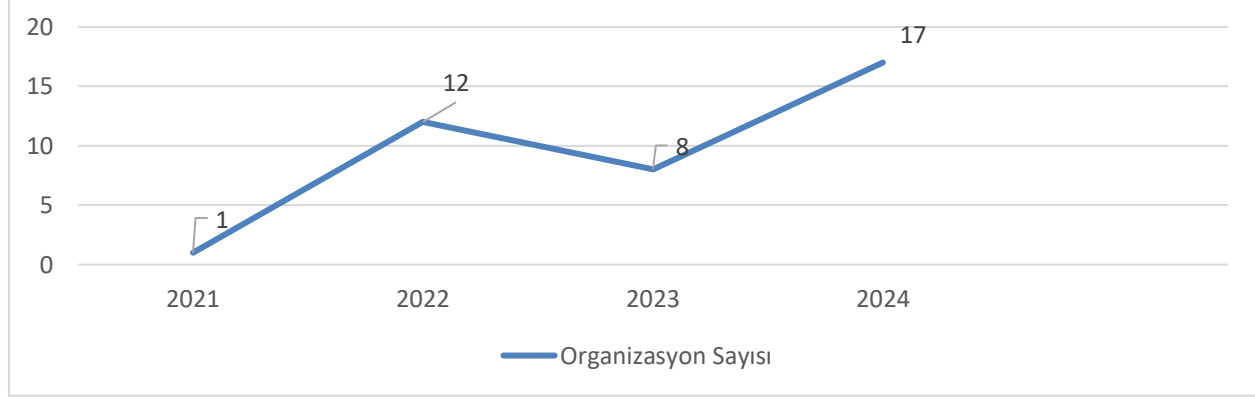
Tablo 8.

Türkiye'nin Katıldığı Uluslararası Organizasyon Sayıları

Yıllar	2021	2022	2023	2024
Organizasyon Sayıları	1	12	8	17

Tablo 8'de, Türkiye Binicilik Federasyonu adına 2021-2024 yılları arasında Türkiye'nin katıldığı uluslararası yarışma sayıları incelendiğinde, 2021 yılında yalnızca 1 organizasyon ile

başlayan süreç, 2022'de önemli bir artış göstererek 12'ye ulaşmıştır. Ardından, 2023 yılında 8'e düşmüş ve 2024'te bu sayı 17'ye kadar yükselmiştir. Yıllar arasındaki uluslararası organizasyonlara katılım sayıları eğilimlerini daha net bir şekilde incelemek amacıyla, Şekil 3'teki grafikte görsel bir sunum yapılmıştır.



Şekil 3. Türkiye'nin Katıldığı Uluslararası Organizasyon Sayıları

Şekil 3, Türkiye'nin 2021-2024 yılları arasındaki uluslararası organizasyonlara yıllık katılım sayısını görsel olarak sunmaktadır. Bu grafik, Tablo 8'de yer alan veriler ışığında, yıllık değişimlerin daha net bir şekilde gözlemlenmesine olanak tanımaktadır. Şekil 3'teki veriler üzerinden, her yılın sonunda katılım sağlanan uluslararası organizasyon sayısı değişim oranları hesaplanmıştır. Yıllık artış ve azalışlar arasındaki eğilimlerin ve değişim oranlarının daha ayrıntılı bir şekilde analiz edilebilmesi amacıyla değişim yüzdeleri hesaplanmıştır. Söz konusu oranlar Tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 9.

Katılım Sağlanan Uluslararası Organizasyon Yüzde Değişim Oranları

Yıllar	2022	2023	2024	2021-2024
Değişim Oranı	%1100	-%33	%112	%1600

Tablo 9'da yer alan yıllar arasındaki değişim oranlarının hesaplanması, 2021 yılını izleyen yıllardaki trendleri ve gelişmeleri daha kolay bir şekilde analiz etmemize olanak tanımaktadır. 2021-2024 dönemi verilerinde görülen değişim oranları, Türkiye'deki uluslararası binicilik organizasyonlarına katılımda büyük bir artış yaşandığını göstermektedir. 2022 yılında, 2021 yılına kıyasla %1100'lük bir artış dikkat çekmektedir. Bu, büyük ihtimalle 2020 yılında COVID-19 pandemisinin etkilerinin Türkiye'de 2021 yılında da devam etmesi nedeniyle birçok spor etkinliğine katılımın iptal edilmesi veya kısıtlanmasıyla birlikte, 2022 yılında sporcuların yarışmalara katılımının yoğunlaşmasının bir sonucu olarak yorumlanabilir. 2023 yılındaki %33'lük düşüş ise, Türkiye'de 2023 yılının başında meydana gelen büyük depremin, özellikle afet bölgesindeki sporcuların katılımını olumsuz etkileyen bir faktör olarak değerlendirilebilir. Depremin, sporcuların yarışmalara katılımını kısıtlaması ve birçok organizasyonun ertelenmesi, bu düşüşün başlıca sebepleri arasında yer almaktadır. 2024 yılındaki %112'lik artış ise, sporcuların yeniden uluslararası arenada daha aktif hale gelmesi ve

binicilik sporunun popüleritesinin artmasının bir göstergesidir.

Bulguların Değerlendirilmesi

2020-2024 yılları arasında Türkiye'nin uluslararası binicilik yarışmalarına katılımı önemli bir gelişim göstermektedir. Veriler, Türkiye'nin binicilik sporunun uluslararası düzeyde hızla büyüdüğünü ve sporcuların yarışmalara olan ilgisinin arttığını açıkça ortaya koymaktadır. 2020 yılında yalnızca 25 biniciyle başlayan süreç, 2021'de %340 oranında bir artışla 110'a, 2022'de %17 artışla 129'a, 2023'te %37 artışla 177'ye ve 2024'te %37 daha bir artışla 244'e ulaşmıştır. Bu artış, özellikle pandemi sonrası spora olan ilgideki canlanmayı yansıtmaktadır. 2021'deki büyük artış, COVID-19 pandemisinin etkisiyle yarışmalara katılımın kısıtlandığı 2020 yılının ardından, sporcuların yarışmalara yeniden yoğun bir şekilde katılım sağlamasının bir sonucu olarak değerlendirilmiştir. 2022 yılındaki daha sınırlı artış ise, pandeminin ardından sporcuların katılım sayılarının dengeye oturmasını ve sporun yeniden normalleşmesini işaret etmektedir. 2023 ve 2024 yıllarındaki %37'lik artışlar, binicilik sporunun daha geniş bir kitlenin ilgisini çekmeye devam ettiğini ve sporcuların uluslararası arenada daha aktif hale geldiğini göstermektedir. Sonuç olarak, Türkiye'nin uluslararası binicilik yarışmalarına katılımının büyük bir ivme kazandığı ve binicilik sporunun ülke çapında gelişmeye devam ettiği söylenebilir.

Türkiye'deki uluslararası binicilik yarışmalarına katılan at sayısı da önemli bir artış göstermektedir. 2020'de 47 atla başlayan süreç, 2021'de %270 oranında büyük bir artışla 174'e, 2022'de %14 artışla 199'a, 2023'te %10 artışla 219'a ve 2024'te %55 artışla 340'a ulaşmıştır. Bu veriler, Türkiye'de binicilik sporunun sadece sporcuları değil, aynı zamanda kullanılan atları da kapsayan bir gelişim süreci geçirdiğini göstermektedir. 2021 yılında yaşanan büyük artış, yine pandemi sonrasındaki normalleşme sürecinin bir yansıması olarak değerlendirilebilir. 2022'deki daha ılımlı artış, sporcuların ve atların uluslararası düzeydeki katılımlarındaki dengeyi yansıtmaktadır. 2023 ve 2024 yıllarında ise at sayılarındaki artış, sporcuların daha fazla atla katılım sağladığını ve binicilik yarışmalarındaki etkinliklerin arttığını ortaya koymaktadır. Bu artışlar, binicilik sporunun Türkiye'deki genişlemesinin yanı sıra at yetiştiriciliği ve eğitimi alanındaki gelişmeleri de göstermektedir.

Türkiye'nin uluslararası binicilik organizasyonlarına katılımı da dikkate değer bir şekilde artmıştır. 2021 yılında yalnızca 1 organizasyonla başlayan süreç, 2022'de %1100 oranında bir artışla 12'ye, 2023'te %33 oranında bir azalma ile 8'e, 2024'te ise %112 oranında bir artışla 17'ye ulaşmıştır. 2022'deki büyük artış, COVID-19 pandemisinin etkilerinin azalması ve yarışmalara katılımın yoğunlaşmasının bir sonucu olarak yorumlanabilir. 2023 yılındaki %33'lük düşüş ise, Türkiye'de yaşanan büyük deprem gibi olumsuz koşulların etkisiyle organizasyonlara katılımda kısıtlamalar yaşanmış olabileceğini düşündürmektedir. Ancak, 2024 yılı itibarıyla tekrar artış gösteren organizasyon katılım sayısı, sporcuların ve organizasyonların yeniden toparlandığını ve Türkiye'nin uluslararası binicilik organizasyonlarına olan ilgisinin arttığını göstermektedir.

Sonuç olarak, 2020-2024 yılları arasındaki veriler, Türkiye'de binicilik sporunun uluslararası alandaki gelişiminde önemli bir artış yaşandığını ve bu süreçte pandeminin

olumsuz etkilerine rağmen güçlü bir toparlanma süreci yaşandığını ortaya koymaktadır. Binici sayılarındaki %876'lık, at sayılarındaki %623'lük ve organizasyon sayılarındaki %1600'lük artışlar, Türkiye'nin uluslararası binicilik sporuna katılımının hızla arttığını ve bu alandaki gelişmelerin olumlu bir yönde ilerlediğini göstermektedir. Bu bulgular, Türkiye'nin uluslararası binicilik organizasyonlarında daha fazla yer alması ve spora olan ilginin daha da artması için önemli bir temel oluşturmaktadır. Pandemi, ekonomik kriz ve doğal afetler gibi olumsuz koşullar geçici olarak katılıma etki etmiş olsa da, 2024 yılı itibarıyla yaşanan artışlar, Türkiye'nin binicilik sporuna olan ilgisinin yeniden güçlendiğini ve bu alandaki gelişim sürecinin devam edeceğini göstermektedir.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada, 2020-2024 yılları arasında Türkiye'nin uluslararası binicilik faaliyetlerine katılımın istatistikleri kapsamlı bir şekilde incelemiş ve elde edilen veriler ışığında, Türkiye'nin bu dönemdeki gelişimini ve değişiminin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Binici, at ve organizasyon sayıları üzerinden gerçekleştirilen analizler, Türkiye'nin uluslararası binicilik sporunda önemli bir ivme kazandığını göstermektedir. 2020 yılından 2024 yılına kadar olan dönemde, Türkiye'deki uluslararası binicilik yarışmalarına katılan binici sayısı 25'den 244'e yükselerek %876, at sayısı 47'den 340'a yükselerek %623 ve organizasyonlara katılım 1'den 17'ye yükselerek %1600 oranında artmıştır. Bu bulgular, özellikle pandemi sonrası dönemde, Türkiye'nin uluslararası binicilik sporundaki katılım oranlarının hızla yükseldiğini ve bu spora olan ilginin arttığını göstermektedir. Pandemi dönemi olan, özellikle 2020 yılında uluslararası katılımların kısıtlanmasına yol açmış olsa da, 2021'den sonra yaşanan güçlü artışlar, sporcuların, atların ve organizasyonların yeniden uluslararası arenada daha aktif hale gelmelerini sağlamıştır. Binicilik sporunun Türkiye'de gelişmeye devam etmesi, yalnızca sporcuların katılımı ile sınırlı kalmayıp, aynı zamanda at yetiştiriciliği ve eğitimi ile de paralel bir gelişim süreci geçirmiştir. Türkiye'nin uluslararası organizasyonlara katılımındaki artış, bu gelişimin bir başka göstergesidir. Bunun yanı sıra, 2023 yılındaki deprem gibi doğal afetlerin etkisiyle yaşanan kısa süreli düşüşler olsa da, 2024 yılında yaşanan güçlü artışlar, sporcuların yeniden toparlandığını ve binicilik sporuna olan ilginin arttığını göstermektedir. Bu bulgular, Türkiye'nin binicilik sporuna olan ilgisinin sadece bir geçiş dönemi yaşamış olduğunu, bu dönemin sonunda daha sağlam bir temele oturduğunu ve gelişmeye devam edeceğini ortaya koymaktadır.

Çalışmadan elde edilen bulgular ışığında, Türkiye'de binicilik sporunun geliştirilmesi ve uluslararası rekabet gücünün artırılması için başta Gençlik ve Spor Bakanlığı olmak üzere, Türkiye Binicilik Federasyonu, bağlı kulüpler, antrenörler, hakemler, sporcular ve bu alanda faaliyet gösteren tüm kişi ve kurumlarla birlikte bir dizi önemli öneri geliştirilmiştir. Türkiye'nin binicilik alanında küresel bir lider olabilmesi için, coğrafi ve demografik avantajlar göz önünde bulundurularak, farklı disiplinlerde binicilik okulları açılmalı, aynı zamanda her yaş grubundan vatandaşın atlarla tanışmasını sağlayacak festivaller düzenlenmelidir. İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük şehirlerde Ulusal Binicilik Merkezleri kurulmalı, bu merkezlerde düzenlenen

yarışmalar ve özellikle çocuklar ile gençlere yönelik binicilik kampları, sporun yaygınlaşmasına ve yetenekli sporcuların yetişmesine katkı sağlanabilir. Binicilik kültürünün derin tarihi ve askeri kökenleri göz önüne alındığında, sivil katılımı teşvik etmek adına Gençlik ve Spor Bakanlığı ve Türkiye Binicilik Federasyonu öncülüğünde her yaş ve cinsiyetten bireyler için özel destek programları hayata geçirilebilir. Bu teşvikler, binicilik sporunun daha fazla kişi tarafından benimsenmesini sağlayabilir. Binicilik sporunu teşvik eden reklam kampanyaları ve organizasyon sayısının artırılması, ulusal ve uluslararası etkinliklere katılım için çeşitli teşviklerin verilmesi, bu spor dalına olan ilgiyi artırabilir. Ayrıca, organizasyonlara ev sahipliği yapan kulüpler ile başarılı sporculara sunulacak devlet destekleri, bu alanda hem ekonomik hem de motivasyonel açıdan önemli bir katkı sağlayabilir. Üniversitelerle iş birliği yapılarak, binicilik sporunun gelişimine yönelik bilimsel araştırmalar konusunda daha fazla akademik çalışma yapılması teşvik edilebilir. At ihtiyacını karşılamak amacıyla, yerli ırk at üretimine yönelik kısa, orta ve uzun vadeli stratejik programlar hazırlanarak uygulamaya konulabilir. Bunun yanı sıra, Yüksek Öğretim Kurumu, Gençlik ve Spor Bakanlığı ile Türkiye Binicilik Federasyonu'nun iş birliğiyle üniversitelerde atçılık ve antrenörlük programlarına yönelik yeni binicilik ve yetiştiricilik tesisleri kurulabilir mevcut tesislerin de iyileştirilmesine yönelik projeler hayata geçirilebilir.

Bu çalışmanın bazı kısıtlamaları bulunmaktadır. Öncelikle, verilerin yalnızca 2020-2024 yılları arasındaki döneme odaklanmış olması, uzun vadeli eğilimlerin ve daha derinlemesine analizlerin yapılmasını engellemiştir. Ayrıca, Türkiye'deki tüm binicilik organizasyonlarına dair verilerin tamamına erişim sağlanamamış, bazı yerel düzeydeki etkinlikler ve kulüp faaliyetleri kapsam dışında bırakılmıştır. Bu durum, genel trendlerin tam olarak yansımaları kısıtlayabilir. Gelecekte yapılacak çalışmalar için, daha geniş bir veri seti ve farklı coğrafi bölgelerdeki binicilik faaliyetlerine odaklanan daha kapsamlı araştırmalar önerilmektedir. Ayrıca, Türkiye'deki binicilik sporunun sosyo-ekonomik etkilerini, yerli at üretimi ve yetiştiriciliği üzerine derinlemesine çalışmalar yapılması, uluslararası düzeyde rekabet gücünü artırmak adına faydalı olacaktır. Bu tür araştırmalar, binicilik sporunun ülke genelindeki gelişimini daha kapsamlı bir şekilde değerlendirmemize ve stratejik gelişim planları oluşturmamıza olanak sağlayacaktır.

Çıkar Çatışması Beyanı

Bu çalışmanın veri toplanması, sonuçların yorumlanması ve makalenin yorumlanması aşamasında herhangi bir çıkar çatışması yaşanmadığını yazarlar taahhüt etmiştir.

Kaynakça

Babbie, E. (2010). *The practice of social research*. Wadsworth.

Bucklin, G. S. (2013). *The gentle art of horseback riding*. Human Kinetics Publisher.

De Haan, D., & Dumbell, L. (2016). Equestrian sport at the Olympic Games from 1900 to 1948. *International Journal of the History of Sport*.

Deutsche Reiterliche Vereinigung (DRV, 2024). Pferd-aktuell. <https://www.pferd-aktuell.de>

Fédération Française d'Équitation (FFE, 2024). <https://www.ffe.com>, Erişim Tarihi: 25.12.2024

Field, A. (2013). *Discovering statistics using SPSS*. Sage Publications.

International Federation for Equestrian Sports (FEI, 2024). FEI Data. <https://data.fei.org>

Karahüseyinoğlu, F. M. (2012). *Küresel eksende Türk sporları*. Kum Saati Yayın Dağıtım Ltd. Şti.

Koçkar, M. T. (2013). *Dünyada atçılık uygulamaları*. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi. <https://www.scribd.com/document/323443200/Dunyada-Atc%C4%B1l%C4%B1k-Uygulamalar%C4%B1-M-Tekin-KOCKAR-2013>

Koninklijke Nederlandse Hippische Sportfederatie (KNHS, 2024). <https://www.knhs.nl>

McGreevy, P. (2004). *Equine behavior: A guide for veterinarians and equine scientists*. W. B. Saunders.

Olympic Games. (2024). *Equestrian*. <https://olympics.com/en/sports/equestrian/>

Podhajsky, A. (1967). *The complete training of horse and rider in the principles of classical horsemanship*. Doubleday.

Temurlenk, Ö. (2000). *Türk biniciliği dün ve bugün*. IASK Yayınları.

Türkiye Binicilik Federasyonu. (TBF, 2024). Türkiye Binicilik Federasyonu-Index. <https://www.binicilik.org.tr/>

Türkmen, A. T. (2016). *Metehan'dan Alp Arslan'a Türklerde At: Selçuklularda At ve Atçılık Kültürü*, Zengin Yayıncılık.

Ünver, A. F. (2006). *Antik çağdan modern olimpiyatlara binicilik sporu ve Türk biniciliğinin olimpik gelişimi* (Doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Ana Bilim Dalı.

Yılmaz, O. (2016). *Atçılık*. Venividivici Yayınevi.

Yli-Koivisto, S. M. S. (2019). *Change or be changed: Empowerment of world culture in the new Olympic format of equestrian sports* (Yüksek lisans tezi, School of Social Sciences and Humanities, MDP in Global and Transnational Sociology).

Yapar, A., Kirazcı, S., Altay, F., Hazar, M., Erdoğan, S. C., Solmaz, Y. D., & Mirzeoğlu, D. A. (2020). *Sporda öğrenme ve öğretme I*. Eskişehir Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Ergenlik Döneminde Sporun Psikolojik Gelişim Üzerindeki Etkileri

Ali Rıza Yavrutürk^a

Geliş Tarihi: 28 Ocak 2025 Kabul Tarihi: 14 Haziran 2025 Yayın Tarihi: 30 Haziran 2025

Özet

Bu derleme çalışmasında ergenlik döneminde sporun psikolojik gelişim üzerindeki etkileri incelenmiştir. Alan yazındaki mevcut çalışmalar nesnel bir biçimde özetlenmiş ve herhangi bir yorum ya da karşılaştırma yapılmadığı için betimleyici derleme türü tercih edilmiştir. Ergenlik dönemi, bireylerin fiziksel, zihinsel ve duygusal açıdan hızlı değişim yaşadığı kritik bir süreçtir. Bu dönemde spor, bireylerin psikolojik gelişimini destekleyen önemli bir araç olarak öne çıkar. Düzenli spor aktiviteleri, ergenlerin özgüvenlerini artırır ve olumlu bir benlik algısı geliştirmelerine yardımcı olur. Spor yapma sürecinde kazanılan fiziksel yetkinlik ve başarılar, ergenlerin özsaygılarını güçlendirir. Ayrıca spor, stres ve kaygıyı azaltarak ruh sağlığını olumlu yönde etkiler. Spor ortamında gençler iş birliği yapmayı, empati geliştirmeyi ve etkili iletişim kurmayı öğrenirler. Ayrıca spor, bireylerin disiplin, zaman yönetimi ve sorumluluk gibi yaşam becerilerini geliştirmelerine yardımcı olur. Bu beceriler, yalnızca sportif yaşamda değil, akademik ve sosyal yaşamda da olumlu etkiler yaratır. Araştırmalar, düzenli spor yapan ergenlerin depresyon, anksiyete ve yalnızlık gibi duygusal sorunlarla daha az karşılaştığını göstermektedir. Spor, ergenlerin stresle başa çıkma becerilerini güçlendirirken, zihinsel dayanıklılıklarını da artırır. Ayrıca fiziksel aktivitelerin sağlıklı yaşam tarzı alışkanlıkları kazandırması, bireylerin genel yaşam kalitesini yükseltir. Çalışma sonucunda sporun ergenlik döneminde bireylerin psikolojik gelişimlerini desteklemek için etkili bir araç olduğu görülmüştür. Ebeveynler ve eğitimciler, gençleri spor yapmaya teşvik ederek onların özgüvenlerini, sosyal becerilerini ve duygusal dayanıklılıklarını geliştirmelerine katkı sağlayabilir. Bu süreç, sağlıklı bir birey olma yolunda ergenler için güçlü bir temel oluşturur.

Anahtar Kelimeler: Ergenlik dönemi, Psikolojik gelişim, Spor psikolojisi.

Effects of Sports on Psychological Development During Adolescence

Abstract

This review study examined the effects of sports on psychological development during adolescence. Existing studies in the literature were summarized objectively and since no comments or comparisons were made, the descriptive review type was preferred. Adolescence is a critical period in which individuals experience rapid physical, mental and emotional changes. During this period, sports stand out as an important tool that supports the psychological development of individuals. Regular sports activities increase adolescents' self-confidence and help them develop a positive self-perception. Physical competence and achievements gained during the sports process strengthen adolescents' self-esteem. In addition, sports positively affect mental health by reducing stress and anxiety. In a sports environment, young people learn to cooperate, develop empathy and communicate effectively. In addition, sports help individuals develop life skills such as discipline, time management and responsibility. These skills create positive effects not only in sports life but also in academic and social life. Research shows that adolescents who do sports regularly encounter emotional problems such as depression, anxiety and loneliness less. Sports strengthen adolescents' ability to cope with stress and increase their mental resilience. In addition, physical activities help individuals gain healthy lifestyle habits, which increases their overall quality of life. As a result of the study, it was found that sports are an effective tool to support the psychological development of individuals during adolescence. Parents and educators can contribute to the development of their self-confidence, social skills and emotional resilience by encouraging young people

^a Uzm. Psk. Dan., MEB, a.r_yavruturk@outlook.com, ORCID;0000-0002-6724-6019 (Sorumlu Yazar)

to do sports. This process creates a strong foundation for adolescents to become healthy individuals.

Key Words: Adolescence, Psychological development, Sports psychology.

Giriş

Ergenlik dönemi bireylerin fiziksel, duygusal ve sosyal açıdan önemli değişimlerden geçtiği bir süreçtir. Bu dönemde, vücutta meydana gelen fiziksel değişiklikler, hormonal değişiklikler ve kimlik arayışı, ergenlerin psikolojik gelişimini doğrudan etkileyebilir (Akınsel, 2018; Li vd., 2024; Ruiz Ranz & Asín Izquierdo, 2024). Ergenlik, aynı zamanda bireylerin kendilik algılarını, toplumsal rollerini ve psikolojik esnekliklerini şekillendiren bir dönem olarak da tanımlanabilir (White Gosselin vd., 2024). Bu süreç, yalnızca kişisel kimliğin ve duygusal olgunluğun gelişimi için değil, aynı zamanda bireylerin toplumsal bağlarını güçlendirmeleri, stresle başa çıkma becerilerini kazanmaları ve özgüvenlerini artırmaları açısından da kritik bir öneme sahiptir (Brown vd., 2017; Husain vd., 2024). Spor, ergenlik döneminde psikolojik gelişim üzerinde önemli bir etkiye sahip olan ve bireylerin fiziksel, duygusal ve sosyal açıdan dengeyi sağlamalarına yardımcı olan bir etkinliktir (Ruiz Ranz & Asín Izquierdo, 2024). Ergenlerin sporla tanışması, yalnızca fiziksel sağlıklarını geliştirmekle kalmaz, aynı zamanda kendilik değerini artırmalarına, duygusal yönetim becerilerini kazanmalarına ve sosyal ilişkilerini güçlendirmelerine de olanak tanır (White Gosselin vd., 2024). Fiziksel aktiviteler, ergenlerin stresle başa çıkma yetilerini geliştirirken, sporun grup dinamikleri ve takım çalışması gerektiren özellikleri, sosyal becerilerin ve işbirliği anlayışının gelişmesine yardımcı olur (Sun vd., 2024). Ayrıca spor, bireylerin öz disiplin, liderlik, azim ve sorumluluk gibi psikolojik becerileri kazanmasını sağlayarak, onların genel psikolojik dayanıklılıklarını artırır (Marheni vd.,2024).

Bu çalışma, ergenlik döneminde sporun psikolojik gelişim üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır. Sporun, ergenlerin duygusal iyilik halleri, sosyal etkileşimleri, özgüvenleri, stres yönetimleri ve kimlik gelişimleri üzerindeki etkileri ele alınacak ve bu bağlamda sporun, ergenlerin psikolojik gelişimini destekleyici bir araç olarak nasıl kullanılabileceği tartışılmıştır. Ergenlik döneminde sporun psikolojik gelişim üzerindeki etkilerini inceleyen çalışma gelişim psikolojisi, eğitim bilimleri ve spor psikolojisi alanlarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Öte yandan ergenlik döneminde bireyler, biyolojik değişimlerin yanı sıra sosyal ve duygusal dönüşümler de yaşamaktadır. Hızla değişen bu gelişimsel süreç içerisinde ergenlerin spor gibi yapılandırılmış ve yönlendirici etkinliklerle desteklenmesi, onların psikolojik sağlamlıklarını artırmak açısından kritik bir rol oynamaktadır. Bu nedenle, erken ergenlik dönemine özgü psikolojik ihtiyaçların spor aracılığıyla nasıl karşılandığını sistematik bir biçimde ortaya koyan çalışma, hem kuramsal bilgi üretimi hem de uygulamaya dönük öneriler açısından son derece değerlidir. Ayrıca alan yazında konu ile ilgili bulguların dağınık ve çoğu zaman bağlamdan kopuk olması ve ergenliğe özgü özellikler dikkate alınmadan yapılan genel değerlendirmeler, bu döneme özgü müdahale stratejilerinin geliştirilmesini zorlaştırmaktadır. Oysa bu yaş grubunda sporun psikolojik gelişime olan etkilerinin detaylı ve sistematik biçimde analiz edilmesi, hem eğitimciler hem de aileler için yol gösterici olabilir. Aynı zamanda çalışma alan yazında var olan teorik yaklaşımları bir araya getirerek, gelecekte yapılacak deneysel ya da nitel araştırmalar için sağlam bir temel sunar. Bu bağlamda, erken ergenlik döneminde sporun psikolojik gelişim üzerindeki etkilerini konu edinen çalışma, ergen ruh sağlığını desteklemeye yönelik bütüncül ve bilim temelli müdahale modellerinin oluşturulmasına katkı sağlayarak hem akademik hem saha çalışmaları konusunda önemli

bir ihtiyaca cevap vereceği düşünülmektedir.

Ergenlik Dönemi ve Psikolojik Gelişim

Ergenlik dönemi, bireylerin çocukluktan yetişkinliğe geçiş aşaması olarak tanımlanır ve bu dönemde biyolojik, psikolojik ve sosyal değişimlerin bir arada yaşandığı kritik bir süreçtir (Ruiz Ranz & Asín-Izquierdo, 2024). Ergenlik, genellikle 12-18 yaşları arasında görülse de, bazı bireylerde bu dönem daha erken ya da geç başlayabilir (Sun, vd., 2024). Bu dönemin en belirgin özelliği, hormonal değişikliklerle birlikte fiziksel büyümenin hızlanmasıdır (Li, vd., 2024). Bu değişiklikler, ergenlerin vücutlarına dair algılarını, kimliklerini ve duygusal dünyalarını derinden etkiler (Husain, vd., 2024). Fiziksel büyüme ve cinsel olgunlaşma, ergenin kendi bedeniyle barışık olma sürecini zorlaştırabilir ve bu da psikolojik gelişimde önemli bir rol oynar (Marheni, vd., 2024). Aynı zamanda, ergenlik döneminde yaşanan duygusal dalgalanmalar, bireylerin kendiliklerini sorgulamaları ve toplumsal normlara uyum sağlama çabası, psikolojik gelişim sürecinin en belirgin yönlerini oluşturur (White Gosselin vd., 2024).

Ergenlik dönemi, aynı zamanda bireylerin kimlik gelişiminin hızlandığı bir dönemdir (Ruiz Ranz & Asín-Izquierdo, 2024). Erik Erikson'un psikososyal gelişim teorisinde ergenlik, kimlik ve rol karmaşası aşaması olarak tanımlanır (Husain, vd., 2024). Bu dönemde, ergenler, kişisel değerlerini, inançlarını, hedeflerini ve cinsel kimliklerini keşfetmeye çalışırken bir kimlik bunalımı yaşayabilirler (Sun, vd., 2024). Bu süreç, ergenin hem içsel dünyasını hem de çevresiyle olan ilişkilerini etkiler (Marheni, vd., 2024). Ergen, ailesi ve toplumun beklentileriyle kendi istekleri arasındaki dengeyi kurmakta zorlanabilir ve bu da kimlik gelişimini karmaşık hale getirebilir (White Gosselin vd., 2024). Kimlik gelişimi, bireylerin hayat boyu sürecek olan toplumsal rollerini ve ilişkilerini şekillendirir, bu yüzden bu dönemde yaşanan zorluklar, ilerleyen yıllarda bireyin psikolojik dayanıklılığını ve toplum içindeki yerini belirler (Fraser Thomas & Côté, 2009; Li, vd., 2024). Duygusal ve sosyal gelişim, ergenlik dönemi boyunca önemli bir başka psikolojik süreçtir (Kuokkanen vd., 2024). Ergenler, duygusal olarak daha bağımsız hale gelmeye başlarken, duygusal denetim ve empati gibi beceriler de gelişir (Boned-Gómez, Ferriz-Valero, Egidio, & Baena-Morales, 2024). Ancak, bu dönemde hormonal değişimlerin etkisiyle duygusal dalgalanmalara sıkça rastlanır (Miller vd., 2024; Yu & Deutsch, 2021). Ergenler, duygusal olarak daha hassas olabilir ve tepkileri bazen aşırı olabilir (Kong vd., 2024). Ayrıca ergenlerin sosyal çevrelerinde kendilerini tanımlamaya başladıkları bu dönemde, arkadaş grupları ve akran ilişkileri büyük bir rol oynar (Sitko vd., 2024). Akranlar, ergenlerin kimliklerini keşfetmelerine ve sosyal becerilerini geliştirmelerine yardımcı olurken, grup içinde olma isteği bazen olumsuz sosyal baskılara neden olabilir (Gómez Paniagua vd., 2024; Şahin & Şahin, 2020). Ergenlik döneminde, sosyal ilişkilerin güçlenmesi ve akranlardan onaylanma arzusu, bireylerin psikolojik gelişimleri üzerinde belirleyici bir etki yapar.

Ergenlik dönemi, psikolojik gelişim açısından bir geçiş dönemi olmasının yanı sıra, bireylerin yaşam boyu sürecek olan becerileri ve değerleri inşa etmeleri için de kritik bir süreçtir (Fogarty vd., 2024; White Gosselin vd., 2024). Bu dönemde bireyler, özsaygılarını ve özgüvenlerini geliştirmeye başlarlar (Husain, vd., 2024). Ancak, bu süreç bazen zorlayıcı deneyimlerle de şekillenebilir (Ruiz Ranz & Asín Izquierdo, 2024). Ergenlerin özsaygılarını ve güvenlerini sarsacak olumsuz deneyimler, ilerleyen yıllarda depresyon, kaygı bozuklukları ve benlik saygısı sorunlarına yol açabilir (Sun vd., 2024). Bu nedenle, ergenlik dönemindeki psikolojik gelişim, hem bireyin ruhsal sağlığını hem de toplumsal uyumunu etkileyen bir dönüm noktasıdır (Marheni vd., 2024). Eğitim, aile desteği ve sağlıklı sosyal ilişkiler, ergenlerin bu dönemi en sağlıklı şekilde geçirmelerine yardımcı olabilir ve uzun vadede sağlıklı

bir psikolojik gelişim için güçlü bir temel oluşturur (Kuokkanen vd., 2024).

Erken ergenlik dönemi, bireyin çocukluktan ergenliğe geçiş sürecinin başlangıcını temsil eden kritik bir gelişim evresidir ve bu dönemde yaşanan fiziksel, duygusal ve sosyal değişimler psikolojik gelişimi doğrudan etkilemektedir (Bertelloni vd., 2006). Bu bağlamda, spor etkinlikleri erken ergenlik dönemindeki bireylerin psikolojik sağlığını destekleyen önemli bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Düzenli olarak yapılan sportif faaliyetler, öz yeterlilik duygusunu artırmakta, benlik saygısını güçlendirmekte ve bireyin duygusal düzenleme becerilerini geliştirmesine katkı sağlamaktadır. Özellikle bu dönemde kazanılan fiziksel başarılar, ergenin kendilik algısını olumlu yönde etkileyerek sosyal çevresiyle kurduğu ilişkileri desteklemektedir. Erken ergenlik döneminde spora katılım, bireyin sosyal becerilerinin gelişimine de önemli katkılar sunmaktadır (Bar, 2016; Harrison & Narayan, 2003). Takım sporları yoluyla iş birliği, empati, liderlik ve sorumluluk gibi sosyal yetkinlikler kazanılmakta; bu durum ergenin sosyal kimlik gelişimini desteklemektedir. Ayrıca spor, erken ergenlikte sıkça karşılaşılan anksiyete, stres ve içe kapanıklık gibi psikolojik zorluklarla baş etmede işlevsel bir araç olarak değerlendirilmektedir (Yılmaz, 2022). Dolayısıyla erken ergenlik döneminde sporun yapılandırılmış bir biçimde yaşamın parçası hâline getirilmesi, bireyin sağlıklı psikolojik gelişim süreci açısından büyük önem taşımaktadır (İnaler & Turan, 2023).

Orta ergenlik dönemi, bireyin kimlik gelişiminin hız kazandığı, özerklik arayışının arttığı ve duygusal dalgalanmaların daha yoğun yaşandığı bir gelişim evresidir (Steiner vd., 2000). Bu dönemde spor faaliyetleri, ergenin psikolojik gelişimini destekleyen koruyucu bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Özellikle düzenli olarak yapılan sportif etkinlikler, ergenin stresle başa çıkma becerilerini geliştirerek ruh sağlığının korunmasına katkı sağlamaktadır. Ayrıca, fiziksel aktivite yoluyla elde edilen başarı deneyimleri, orta ergenlik döneminde sıkça karşılaşılan özgüven sorunlarını azaltmakta ve benlik saygısının güçlenmesine yardımcı olmaktadır (Alpaslan, 2012; Jewett vd., 2014). Orta ergenlik döneminde birey, sosyal çevresiyle olan ilişkilerinde daha bağımsız ve seçici hâle gelirken, spor sosyal etkileşim fırsatları sunarak sosyal becerilerin gelişimine katkı sağlar. Takım sporları sayesinde sorumluluk iş birliği yapma ve liderlik gibi sosyal yetkinlikler pekiştirilir (Orhan, 2019). Bununla birlikte, sporun sağladığı yapılandırılmış ortam, ergenin zaman yönetimi ve disiplin geliştirme süreçlerine destek olur (Burgess & Naughton, 2010). Bu bağlamda, orta ergenlik döneminde spora aktif katılım, bireyin hem psikolojik dayanıklılığını artırmakta hem de sağlıklı bir kimlik oluşumuna zemin hazırlamaktadır (Vella vd., 2015).

Geç ergenlik dönemi, bireyin kimliğini daha net biçimde tanımladığı, geleceğe yönelik hedeflerini belirlediği ve psikososyal olgunluğun arttığı bir gelişim evresidir. Bu dönemde spor faaliyetleri, bireyin kişisel gelişimini destekleyen ve yaşam becerilerini pekiştiren önemli bir araç olarak değerlendirilmektedir. Spor, geç ergenlik dönemindeki bireyin öz farkındalık düzeyini artırarak, benlik bütünlüğünün oluşumuna katkı sağlar (Yook vd., 2017). Ayrıca fiziksel aktivite yoluyla edinilen başarı deneyimleri, bireyin öz güvenini güçlendirmekte ve yaşam doyumunu artırmaktadır. Geç ergenlik döneminde birey, akademik, mesleki ve sosyal alanlarda daha bilinçli tercihler yapmaya başlarken, sporun yapılandırıcı rolü bu süreçleri olumlu yönde etkileyebilmektedir (Manna, 2014). Özellikle spor yoluyla kazanılan disiplin, hedef belirleme, motivasyon sürdürme ve stres yönetimi becerileri, bireyin yetişkinlik dönemine hazırlık sürecinde işlevsel bir temel oluşturur. Ayrıca sporun sunduğu sosyal ortamlar, bireyin sağlıklı iletişim kurma ve grup içi etkileşim becerilerini geliştirmesine katkı sunar (Vella vd., 2015). Bu doğrultuda, geç ergenlik döneminde sporla kurulan düzenli ve bilinçli ilişki, hem

psikolojik dayanıklılığı artırmakta hem de sağlıklı bir yetişkin kimliğinin inşasını desteklemektedir.

Sporun Ergenlerde Özgüven ve Özsaygı Üzerindeki Etkisi

Ergenlik dönemi, fiziksel, duygusal ve sosyal değişimlerin yoğun bir şekilde yaşandığı, bireylerin kimliklerini keşfetmeye başladığı bir süreçtir (Ruiz Ranz & Asín Izquierdo, 2024). Bu dönemde özgüven ve özsaygı, ergenlerin psikolojik gelişiminin temel taşlarını oluşturur (Li, vd., 2024). Spor, ergenlerin kendilerine olan güvenlerini artırmalarına ve özsaygılarını geliştirmelerine önemli katkılarda bulunabilir (White Gosselin vd., 2024). Sporun fiziksel başarılarla birleşen psikolojik etkisi, bireylerin bedenlerini tanımlarını ve olumlu bir beden algısı geliştirmelerini sağlar (Husain, vd., 2024; Shen vd., 2024). Ergenler, spor yaparak vücutlarını kontrol etme, sınırlarını keşfetme ve fiziksel olarak güçlenme deneyimi yaşarlar, bu da onların kendilerini daha yetkin hissetmelerine yol açar (Sun, vd., 2024). Bedenlerine duydukları güven arttıkça, özsaygıları da olumlu yönde gelişir (Marheni, vd., 2024).

Spor, ergenlerde özgüvenin artırılmasında sosyal etkileşimlerin ve takım çalışmasının gücünden de yararlanır (White Gosselin vd., 2024). Takım sporları, bireylerin birlikte çalışarak ortak bir hedefe ulaşmalarını sağlayarak, onlara başkalarıyla işbirliği yapma, empati kurma ve sosyal becerilerini geliştirme fırsatı sunar (Husain, vd., 2024). Bir takımın parçası olmak, ergenlere aidiyet hissi kazandırır ve grup içindeki başarılar, bireylerin kendilerine olan güvenini pekiştirir (Sun, vd., 2024). Ayrıca, sporcuların grup içinde aldıkları roller, liderlik, sorumluluk ve işbirliği becerilerini geliştirmelerine yardımcı olur (Marheni, vd., 2024). Bu sosyal ve duygusal gelişim, ergenlerin toplumsal ilişkilerinde daha sağlıklı bir iletişim kurmalarını sağlar ve özsaygılarının artırılmasına katkıda bulunur (Kuokkanen, vd., 2024). Bireysel sporlar da ergenlerin özgüvenlerini geliştirmede önemli bir araçtır. Sporcular, kendi sınırlarını aşarak kişisel başarılar elde ettiklerinde, bu başarılar onların içsel değerlerini pekiştirir ve kendilerine olan güvenlerini artırır (Ruiz Ranz & Asín Izquierdo, 2024). Özellikle performans sporlarında elde edilen başarılar, ergenlerin sadece dış dünyadan onay alması değil, aynı zamanda içsel tatmin duygusunu da yaşamasına olanak tanır (Boned Gómez, vd., 2024). Bu tür başarılar, ergenlerin kendilerini daha yetkin, değerli ve güçlü hissetmelerine yol açar (Miller vd., 2024). Ayrıca, bireysel sporlar, ergenlerin sorumluluk alma ve öz disiplin geliştirmelerine yardımcı olur, bu da onların genel özsaygılarını güçlendirir (Demircioğlu & Yoldaş, 2019; Rhind vd., 2012; Sitko, vd., 2024).

Sporun özgüven ve özsaygı üzerindeki etkileri, ergenlerin psikolojik sağlığına da yansıyan faydalar sağlar (Ruiz Ranz & Asín Izquierdo, 2024). Spor yapmanın, stresle başa çıkma, anksiyete ve depresyon gibi olumsuz duygusal durumları azaltma üzerinde de olumlu etkileri vardır (Husain, vd., 2024). Düzenli fiziksel aktiviteler, endorfin salgılanmasını teşvik ederek ruh halini iyileştirir ve ergenlerin kendilerini daha huzurlu hissetmelerini sağlar (Li, vd., 2024). Bu psikolojik denge, ergenlerin özgüvenlerinin artmasına ve yaşamla daha sağlıklı bir ilişki kurmalarına yardımcı olur (Denault & Poulin, 2016; White Gosselin vd., 2024). Sonuç olarak, spor, ergenlerin hem fiziksel hem de psikolojik gelişimlerini destekler, özgüven ve özsaygılarını güçlendirir ve onları daha sağlıklı, kendine güvenen bireyler olarak yetiştirmelerine katkıda bulunur (Marheni, vd., 2024).

Sosyal Bağlar ve Akran İlişkileri

Ergenlik dönemi, bireylerin sosyal bağlarını geliştirmeye başladığı, kimlik arayışının zirveye ulaştığı bir süreçtir (White Gosselin vd., 2024). Bu dönemde, ergenlerin akran ilişkileri ve sosyal etkileşimleri, psikolojik gelişimlerinin önemli bir parçası haline gelir. Spor, ergenlerin bu sosyal bağları

güçlendirmelerine yardımcı olan güçlü bir araçtır (Husain vd., 2024; Marheni vd., 2024). Özellikle takım sporları, bireylerin bir grup içinde yer alarak ortak bir amaç için çaba göstermelerini sağlar (Kuokkanen vd., 2024; Shen, vd., 2024). Bu, ergenlerin başkalarıyla etkileşim kurarak güven oluşturmaları, iletişim becerilerini geliştirmesi ve sosyal normları öğrenmesi açısından kritik bir deneyim sunar (Boned Gómez vd., 2024). Aynı zamanda, takım sporları sayesinde ergenler, işbirliği, liderlik ve sorumluluk gibi beceriler kazanarak sosyal bağlarını güçlendirirler (Sitko vd., 2024).

Spor, akranlar arasındaki ilişkileri derinleştirirken, grup içindeki etkileşimleri de olumlu yönde etkiler. Ergenler, spor sayesinde benzer yaş ve ilgi alanlarına sahip kişilerle tanışır ve zamanla bu kişilerle yakın arkadaşlıklar kurar (Ruiz Ranz & Asín Izquierdo, 2024; White Gosselin vd., 2024). Bu sosyal ilişkiler, ergenlerin kendilerini daha kabul edilmiş ve desteklenmiş hissetmelerini sağlar (Husain vd., 2024). Sosyal etkileşimlerin arttığı bu dönem, ergenlerin aidiyet hissi kazanmasına olanak tanır (Miller vd., 2024). Bir takımın parçası olmak, ergenlere grup içindeki rollerini keşfetme ve bu rolleri en iyi şekilde yerine getirme sorumluluğu verir (Marheni vd., 2024). Bu deneyimler, ergenlerin akranlarıyla daha sağlıklı ilişkiler geliştirmelerine ve sosyal bağlarını güçlendirmelerine katkı sağlar (Velki, 2024). Bireysel sporlar da ergenlerin akran ilişkilerinde önemli bir rol oynar (Gómez Paniagua vd., 2024). Bireysel sporlar, genellikle kişisel hedefler ve başarılar etrafında şekillenir (Kuokkanen vd., 2024 Şahin vd., 2015). Bu süreç, ergenlerin kendi kimliklerini inşa etmeleri için fırsatlar sunarken, aynı zamanda akranlarıyla rekabet etme ve onlarla kendilerini kıyaslama olanağı da verir (Sitko, vd., 2024). Rekabet, sağlıklı bir şekilde yönetildiğinde, ergenlerin daha güçlü sosyal bağlar kurmasına yardımcı olabilir (Velki, 2024). Bireysel sporların bir diğer avantajı, ergenlerin başarılarını diğer akranlarıyla paylaşarak birbirlerine destek olmalarıdır (Li, vd., 2024). Bu tür etkileşimler, ergenlerin sosyal destek ağlarını genişletmelerine ve bu ağlar üzerinden güvenli bir şekilde büyümelerine olanak tanır (Kong vd., 2024).

Spor, aynı zamanda ergenlerin sosyal becerilerini geliştirmelerine yardımcı olan bir araçtır (White Gosselin vd., 2024). Ergenlik dönemi, duygusal ve sosyal zorluklarla dolu bir dönem olup, ergenler sık sık akranlarıyla anlaşmazlıklar yaşayabilirler (Ruiz Ranz, & Asín Izquierdo, 2024). Spor, bu anlaşmazlıkların çözülmesinde ve ergenlerin empati geliştirmesinde önemli bir rol oynar (Husain, vd., 2024; Knight, Neely, & Holt, 2011). Takım sporları, grup içindeki farklı kişilikler ve bakış açılarıyla başa çıkmayı gerektirdiği için, ergenlerin başkalarını anlamalarına ve farklılıkları kabul etmelerine yardımcı olur (Marheni, vd., 2024). Ayrıca, spor sayesinde ergenler, stresle başa çıkma ve duygusal yönetim becerilerini geliştirerek, sosyal ilişkilerinde daha olgun ve sağlıklı davranışlar sergileyebilirler (Boned Gómez, vd., 2024). Sonuç olarak, spor, ergenlerin sosyal bağlarını güçlendirirken, akran ilişkilerinde daha olumlu ve destekleyici bir rol oynamalarına olanak tanır (Miller, vd., 2024).

Stres ve Anksiyete Yönetimi

Ergenlik dönemi, bireylerin duygusal ve psikolojik olarak büyük değişimler yaşadığı, stres ve anksiyetenin yoğun olabileceği bir süreçtir (Boone & Leadbeater, 2006; Husain, vd., 2024). Bu dönemde, okul hayatı, ailevi ilişkiler, kimlik arayışı ve sosyal baskılar gibi faktörler, ergenlerin stres seviyelerini artırabilir ve anksiyete bozukluklarına yol açabilir (Gómez Paniagua, vd., 2024). Spor, ergenlerin stresle başa çıkma becerilerini geliştirmelerine yardımcı olan güçlü bir araçtır (Denault & Poulin, 2009; Ruiz Ranz & Asín Izquierdo, 2024). Düzenli fiziksel aktivite, vücutta endorfin salgılanmasını teşvik eder, bu da ruh halini iyileştirir ve stresin azaltılmasına yardımcı olur (White Gosselin vd., 2024). Spor, aynı zamanda ergenlerin dikkatlerini günlük kaygılardan uzaklaştırarak

zihinsel rahatlama sağlar, böylece anksiyete seviyelerini düşürür (Acar, 2017; Marheni vd., 2024).

Sporun stres ve anksiyete yönetimindeki etkisi, özellikle fiziksel aktivitenin vücut üzerindeki olumlu etkilerinden kaynaklanır (Aguinaga vd., 2023; Husain vd., 2024). Egzersiz yaparken, vücut rahatlar ve stres hormonu olan kortizol seviyesi azalır. Bu biyolojik değişiklik, ergenlerin daha sakin hissetmelerine ve anksiyete belirtilerini hafifletmelerine yardımcı olabilir (Kuokkanen, vd., 2024). Ayrıca, spor sırasında bedenin fiziksel sınırlarını keşfetmek, ergenlerin bedenleri üzerindeki kontrol duygularını artırır. Bu da, onların stresli durumlarla başa çıkma kolaylaştırır (White Gosselin vd., 2024). Sporun bedensel rahatlama sağlamanın yanı sıra, ergenlere zihinsel bir kaçış sunarak, olumsuz düşünceleri ve endişeleri geçici olarak unutmalarına yardımcı olur (Branje vd., 2010; Marheni vd., 2024). Takım sporları da ergenlerin stresle başa çıkma sürecinde önemli bir rol oynar. Bir takımın parçası olmak, ergenlere sosyal destek ve aidiyet hissi kazandırır (Denault & Poulin, 2008; Li vd., 2024). Akranlarıyla birlikte çalışmak, hem fiziksel hem de duygusal bağları güçlendirerek, stresli durumlarla başa çıkmada daha sağlam bir temel oluşturur (Ruiz Ranz & Asín Izquierdo, 2024). Ayrıca, takım sporları, grup içindeki bireysel sorumlulukların yerine getirilmesi, zaman yönetimi ve grup dinamiklerini anlama gibi becerilerin gelişmesine yardımcı olur (Boned Gómez vd., 2024). Bu beceriler, ergenlerin günlük yaşamlarında karşılaştıkları stresli durumlara daha sağlıklı bir şekilde yaklaşmalarını sağlar (Sitko vd., 2024). Sporun sosyal desteği, ergenlerin yalnız hissetmelerini engelleyerek, anksiyetelerini hafifletmelerine ve daha güçlü bir topluluk hissi geliştirmelerine olanak tanır (Miller vd., 2024).

Bireysel sporlar da ergenlerin anksiyete yönetiminde önemli bir rol oynar. Özellikle yoga, meditasyon ve koşu gibi bireysel aktiviteler, ergenlerin hem bedensel hem de zihinsel rahatlama sağlayarak, anksiyetenin azalmasına yardımcı olabilir (Chan vd., 2012; Husain, vd., 2024). Bu tür sporlar, ergenlerin kendilerini ifade etmeleri, duygusal denetimlerini geliştirmeleri ve zihinsel odaklanmalarını sağlamaları için etkili bir yol sunar (Gómez Paniagua vd., 2024). Meditasyon gibi teknikler, zihinsel rahatlama sağlar ve stresin yönetilmesinde oldukça etkilidir (Ruiz Ranz & Asín-Izquierdo, 2024). Ayrıca, bireysel sporlar, ergenlerin öz disiplin geliştirmelerine yardımcı olarak, anksiyeteleriyle başa çıkma yöntemlerini güçlendirir (Marheni vd., 2024). Sporun sağladığı bu fiziksel ve zihinsel rahatlama, ergenlerin genel ruh halini iyileştirerek, onların daha sağlıklı ve dengeli bir psikolojik gelişim göstermelerini destekler (Sitko, vd., 2024).

Akademik Başarı ve Spor İlişkisi

Ergenlik dönemi, bireylerin kimliklerini geliştirdiği, sosyal becerilerini şekillendirdiği ve gelecekteki hedeflerini belirlemeye başladığı kritik bir dönemdir (Husain vd., 2024). Bu dönemde akademik başarı, ergenlerin gelecekteki kariyer ve yaşam hedefleri için belirleyici bir faktördür (Miller vd., 2024). Ancak akademik başarı sadece zihinsel çaba ile değil, aynı zamanda duygusal ve fiziksel dengeyi sağlayan bir süreçtir (White Gosselin vd., 2024). Spor, ergenlerin bu dengeyi kurmalarında önemli bir rol oynar (Marheni vd., 2024). Düzenli fiziksel aktivite, beyin fonksiyonlarını iyileştirerek dikkat, hafıza ve öğrenme yeteneklerini artırabilir (Kuokkanen vd., 2024). Spor yapan ergenler, derslerde daha yüksek odaklanma ve konsantrasyon sergileyebilir, bu da akademik başarıyı doğrudan etkiler (Boned Gómez vd., 2024). Ayrıca, sporun vücut üzerindeki olumlu etkisi, ergenlerin zihinsel sağlığını da güçlendirir, böylece akademik görevler karşısında daha az stres yaşarlar (Sitko vd., 2024).

Spor, ergenlerin özdisiplin, sorumluluk ve zaman yönetimi becerilerini geliştirmelerine yardımcı olur. Bu beceriler akademik başarının temel taşlarıdır (Velki, 2024). Takım sporları, ergenlerin

grup içindeki görevlerini yerine getirmeleri, takım arkadaşlarıyla uyum içinde çalışmaları ve belirli bir hedef doğrultusunda çaba sarf etmeleri gerektiğinden, bu becerilerin gelişmesinde büyük rol oynar (Husain vd., 2024). Aynı şekilde, bireysel sporlar da ergenlerin öz disiplinlerini geliştirmelerini sağlar; çünkü bu sporlar genellikle kişisel sorumluluk almayı ve kendi hedeflerini belirlemeyi gerektirir (Li vd., 2024). Bu özellikler ergenlerin akademik hayatta da kendi sorumluluklarını yerine getirmelerine ve ders çalışma alışkanlıklarını oluşturup sürdürmelerine yardımcı olur (White Gosselin vd., 2024). Spor, ergenlerin stresle başa çıkma yeteneklerini geliştirirken, akademik başarıyı destekleyen önemli bir diğer faktördür (Miller vd., 2024). Ergenlik döneminde, okul baskıları, sınavlar ve akademik başarıya yönelik beklentiler, stres ve kaygıya yol açabilir (Boned Gómez vd., 2024). Spor, bu tür olumsuz duygularla başa çıkma yöntemlerini geliştirir (Kuokkanen vd., 2024). Düzenli egzersiz yapmak, endorfin salgılar ve bu da ergenlerin ruh halini iyileştirir (Sitko vd., 2024). Spor yapan ergenler, stresle daha sağlıklı bir şekilde başa çıkarak, akademik görevlerine daha verimli bir şekilde odaklanabilirler (Kong vd., 2024). Spor ayrıca ergenlerin özsayıgılarını artırır, bu da akademik başarılarını daha yüksek bir güvenle sürdürebilmelerini sağlar (Gómez Paniagua vd., 2024).

Son olarak, sporun sosyal yönü de ergenlerin akademik başarılarını olumlu yönde etkileyebilir. Takım sporları ve grup etkinlikleri ergenlere sosyal beceriler kazandırır (Husain vd., 2024; White Gosselin vd., 2024). Bu beceriler, grup içindeki iletişim, işbirliği yapma ve liderlik gibi yetenekleri içerir. Bu tür beceriler, akademik ortamda da geçerlidir; çünkü ergenler, grup projelerinde ve sınıf içi etkileşimlerde etkili bir şekilde çalışarak başarılı olabilirler. Sosyal destek de akademik başarıyı artıran önemli bir faktördür (Gómez Paniagua vd., 2024; Ruiz Ranz & Asín Izquierdo, 2024). Spor sayesinde kurdukları arkadaşlıklar ve takım arkadaşlarıyla olan bağlar, ergenlerin okul hayatında karşılaştıkları zorluklarla başa çıkmalarını kolaylaştırır. Sosyal etkileşimlerin güçlendiği bir ortam, ergenlerin okulda daha mutlu ve başarılı olmalarını sağlar. Bu nedenle, sporun sosyal yönü, akademik başarıyla doğrudan bağlantılıdır (Kong vd., 2024; Miller vd., 2024).

Sporun Ruh Sağlığına Katkısı

Ergenlik dönemi, duygusal ve psikolojik açıdan yoğun değişimlerin yaşandığı bir süreçtir. Bu dönemde, ergenler kimliklerini inşa ederken, birçok duygusal ve sosyal zorlukla da karşılaşır (Armstrong & Kammrath, 2015; Husain vd., 2024; White Gosselin vd., 2024). Stres, kaygı, depresyon gibi psikolojik sorunlar, ergenlerin ruh sağlığını olumsuz etkileyebilir (Boned Gómez vd., 2024). Spor, ergenlerin bu duygusal dalgalanmalara karşı dayanıklılıklarını artırarak ruh sağlıklarını destekleyen önemli bir araçtır. Düzenli fiziksel aktivite, endorfin salgılar ve bu kimyasallar, ruh halini iyileştirir, kaygıyı azaltır ve stresle başa çıkma yeteneklerini geliştirir (Kuokkanen vd., 2024; Miller vd., 2024). Spor yaparak bedenini tanıyan ergenler, bedenleriyle barış yaparak, olumsuz düşüncelerle daha iyi mücadele edebilirler (Li vd., 2024).

Spor, ergenlerin psikolojik sağlığı üzerinde pozitif bir etki yaratmanın yanı sıra, özgüvenlerini ve özsayıgılarını da artırır (Gómez Paniagua vd., 2024). Ergenlik dönemindeki bireyler, kimlik arayışında oldukları için dış görünüşleri ve toplumsal beklentiler konusunda hassas olabilirler (Sitko vd., 2024). Spor, vücutlarını daha iyi tanımalarına, sağlıklı bir şekilde güçlenmelerine ve bu süreçte olumlu bir beden algısı geliştirmelerine yardımcı olur (Husain vd., 2024). Bu durum, özgüvenlerinin artmasına ve daha sağlıklı bir ösıaygı geliştirmelerine olanak tanır. Ayrıca, sporun sağladığı başarılar, ergenlerin kendilerini daha değerli hissetmelerini sağlar, bu da ruh sağlıklarına olumlu yansır. Sporun ruh sağlığına

katkılarından biri de sosyal etkileşimlerdeki olumlu etkileridir. Ergenler için sosyal ilişkiler oldukça önemlidir ve bu ilişkiler genellikle stres kaynağı olabilmektedir (Boned Gómez vd., 2024). Ancak spor, ergenlerin sosyal becerilerini geliştirerek, onları daha sağlıklı sosyal bağlar kurmaya teşvik eder (Kong vd., 2024). Takım sporları, ergenlerin işbirliği yapma, empati kurma, liderlik gibi becerilerini geliştirmelerine yardımcı olur. Ayrıca, sportif etkinlikler sosyal ilişkilerdeki stresi azaltabilir. Akranlarıyla birlikte spor yapmak, ergenlere aidiyet hissi kazandırır ve yalnızlık duygusuyla mücadele etmelerine yardımcı olur. Bu sosyal bağlar, ergenlerin ruhsal sağlığını destekler ve kendilerini daha az izole hissetmelerini sağlar (Kuokkanen vd., 2024; Ruiz Ranz & Asín Izquierdo, 2024).

Bireysel sporlar da ruh sağlığı üzerinde önemli etkiler yaratabilir. Yoga, meditasyon gibi bireysel aktiviteler, zihinsel rahatlama sağlar ve ergenlerin stresle başa çıkmalarını kolaylaştırır. Bu tür sporlar, sadece bedensel değil, zihinsel rahatlama da sağlar ve ergenlerin duygusal denetimlerini güçlendirir (Husain vd., 2024). Ayrıca, bireysel sporlar, ergenlerin kendi sınırlarını keşfetmelerini, hedefler koymalarını ve bu hedeflere ulaşma çabalarını artırmalarını sağlar (Sitko vd., 2024). Bu süreç, ergenlerin içsel motivasyonlarını güçlendirir ve onları daha sağlıklı bir psikolojik dengeye kavuşturur. Sonuç olarak, spor, ergenlerin ruh sağlığını destekleyerek, onların duygusal zorluklarla daha sağlıklı bir şekilde başa çıkmalarını sağlar ve psikolojik gelişimlerini olumlu yönde etkiler (Velki, 2024).

Spor Yaralanmalarının Psikolojik Boyutları

Ergenlik dönemi, fiziksel ve psikolojik gelişimin hızla ilerlediği bir süreçtir, bu da sporla ilgilenen ergenlerde yaralanma riskini artırabilir (Ruiz Ranz & Asín Izquierdo, 2024). Spor yaralanmaları, genellikle fiziksel sağlığı tehdit etmenin yanı sıra, ergenlerin psikolojik durumlarını da derinden etkileyebilir (White Gosselin vd., 2024). Ergenlik, kimlik arayışının ve bağımsızlık kazanma çabasının yoğun olduğu bir dönemdir, bu yüzden spor, ergenlerin kendilerini ifade etme, başarılarıyla gururlanma ve sosyal etkileşimde bulunma yollarından biridir (Li vd., 2024). Spor yaralanmaları, bu dönemdeki ergenlerin sosyal rollerini ve kimliklerini tehdit edebilir, bu da stres, kaygı ve depresyon gibi psikolojik sorunlara yol açabilir (Husain vd., 2024).

Spor yaralanmaları, ergenlerin özgüven ve özsaygılarını olumsuz etkileyebilir (Ruiz Ranz & Asín Izquierdo, 2024). Bir sporcu olarak tanınan bir ergen, yaralandığında, bu kimlik sorgulamasına neden olabilir. Spor yapamamak, kişinin kendisini yeterli hissetmemesine ve başarıları ile tanınan sosyal statüsünü kaybetmesine yol açabilir (Kuokkanen vd., 2024). Bu durum, ergenin kimlik krizine girmesine ve kendisini değersiz hissetmesine neden olabilir. Özellikle takım sporlarında yer alan ergenler, spor yapamamak nedeniyle takım arkadaşlarından uzaklaşma ve sosyal izolasyon duygusu yaşayabilir (Husain vd., 2024). Bu durum, ruhsal açıdan zorluk yaratabilir ve uzun vadede depresyon gibi duygusal sorunları tetikleyebilir. Spor yaralanmaları aynı zamanda ergenlerin stresle başa çıkma becerilerini de etkileyebilir. Yaralanma, ergenin yaşamındaki alışkanlıkları ve rutinleri bozarak kaygıyı artırabilir (Kong vd., 2024). Ergenler spor yapamamaktan dolayı stres ve sinir hali yaşayabilir, bu da onların psikolojik sağlığını zayıflatır. Ayrıca, fiziksel iyileşme süreci genellikle zaman alıcıdır ve bu süre boyunca ergenin sabır ve motivasyon seviyeleri düşebilir. Spor yapamamak, aynı zamanda ergenin günlük yaşamındaki eğlence ve rahatlama kaynaklarını kaybetmesine yol açar, bu da stresle başa çıkmalarını daha da zorlaştırır (Velki, 2024). Psikolojik destek ve profesyonel rehberlik, yaralanmaların iyileşme sürecini hızlandırmak için önemlidir.

Son olarak, spor yaralanmaları, ergenlerin psikolojik gelişim süreçlerine uzun süreli etkiler

yapabilir. Ergenlik, duygusal ve psikolojik olgunlaşmanın önemli bir aşamasıdır ve yaralanma nedeniyle yaşanan olumsuz duygular, ergenin kendine güvenini sarsabilir (Kuokkanen, vd., 2024). Özellikle genç yaşta gerçekleşen ciddi yaralanmalar, ergenin gelecekteki sporla ilgili hedeflerini sorgulamasına neden olabilir (Husain vd., 2024). Bu süreç, ergenin sadece fiziksel değil, psikolojik olarak da iyileşmesi gerektiğini ortaya koyar (Velki, 2024). Spor yaralanmalarının psikolojik boyutları, ergenlerin psikoterapi, psikolojik danışmanlık veya spor psikolojisi desteği alarak, bu süreci daha sağlıklı bir şekilde atlattıklarına yardımcı olabilir. Bu tür destek ergenin yaralanmaların etkilerini aşmasına ve tekrar spor yapma motivasyonunu kazanmasına yardımcı olur.

Cinsiyet Farklılıkları ve Sporun Etkisi

Ergenlik dönemi, cinsiyet kimliği ve toplumsal cinsiyet rolleriyle ilgili önemli değişimlerin yaşandığı bir süreçtir. Bu dönemde, erkekler ve kızlar arasındaki fiziksel ve psikolojik farklılıklar daha belirgin hale gelir (Husain vd., 2024). Spor, ergenlerin bu farklılıklarla başa çıkma yollarını ve toplumsal cinsiyet beklentilerine göre kendilerini ifade etmelerini sağlayan önemli bir araçtır (Miller vd., 2024). Erkekler genellikle fiziksel güç ve dayanıklılık gerektiren sporlarla özdeşleştirilirken, kızlar için spor daha çok estetik ve zarafetle ilişkilendirilebilir (Li vd., 2024). Ancak bu toplumsal cinsiyet algıları, ergenlerin sporla olan ilişkilerini şekillendirebilir (Gómez Paniagua vd., 2024). Cinsiyet farklılıkları, sporun ergenlerin özgüven, özsaygı ve sosyal ilişkiler üzerindeki etkilerini de değiştirebilir (Kong vd., 2024).

Erkeklerin spor yapma oranı genellikle kızlardan daha yüksektir, çünkü toplumda erkeklerin güçlü ve rekabetçi olması beklenir (White Gosselin vd., 2024). Bu nedenle erkek ergenler, spor aktivitelerine katılarak toplumsal normlarla uyum sağlamak isteyebilir. Spor, erkeklerin özgüvenlerini pekiştiren ve onları sosyal açıdan daha kabul edilebilir kılan bir araç olabilir (Husain vd., 2024). Fiziksel becerilerinin artırılması, erkek ergenlerin kendilerini daha değerli ve yetkin hissetmelerine yardımcı olur. Aynı zamanda, grup sporları erkeklerin sosyal becerilerini geliştirerek, arkadaşlıklar kurmalarını ve aidiyet hislerini güçlendirmelerini sağlar (Ruiz Ranz & Asín Izquierdo, 2024). Bu etkileşimler, erkek ergenlerin psikolojik gelişimleri üzerinde olumlu etkiler yaratır ve onların stresle başa çıkma yollarına yardımcı olabilir (Sitko vd., 2024). Kız ergenlerde ise, spor yapma oranı geleneksel olarak daha düşük olabilir çünkü toplumda kızların zarif ve ince yapıları gerektiği yönünde bir beklenti bulunur (Gómez Paniagua vd., 2024). Ancak son yıllarda, kadın sporunun yaygınlaşması ve toplumsal cinsiyet eşitliğiyle ilgili farkındalık artışı, kız ergenlerin sporla olan ilişkisini dönüştürmüştür (Velki, 2024). Spor yapan kızlar, fiziksel güçlerini keşfederken, aynı zamanda toplumsal cinsiyet rollerine karşı daha bağımsız bir duruş sergileyebilirler (Kong vd., 2024). Spor, kız ergenlerin özgüvenlerini artırmalarına, bedensel algılarını olumlu yönde değiştirmelerine ve toplumsal kalıplardan bağımsız bir kimlik geliştirmelerine yardımcı olabilir. Kızlar için spor, sadece fiziksel sağlık değil, aynı zamanda toplumsal eşitlik ve güçlenme anlamına gelir (Velki, 2024).

Sporun cinsiyet farklılıklarına etkisi, ergenlerin sosyal ilişkilerini ve aile içindeki rollerini de etkileyebilir (Li vd., 2024). Erkek ve kız ergenler, sporla farklı şekillerde bağ kurabilir ve toplumsal cinsiyetin etkisiyle bu bağlar farklı şekillerde gelişebilir (Ruiz Ranz & Asín Izquierdo, 2024). Erkekler, daha fazla rekabetçi sporları tercih ederken, kızlar daha çok işbirliği gerektiren ve sosyal etkileşimde bulunan sporları tercih edebilir (White Gosselin vd., 2024). Ancak, cinsiyet farklılıklarının etkisi, kişisel tercihler ve sosyal çevre ile şekillenir (Husain vd., 2024). Spor, cinsiyet farklarını anlamalarına ve toplumsal cinsiyet normlarına karşı daha sağlıklı ve açık fikirli bir yaklaşım geliştirmelerine olanak tanır

(Sitko vd., 2024). Sonuç olarak, sporun ergenler üzerindeki psikolojik etkileri, cinsiyetin biçimlendirdiği toplumsal algılarla şekillense de, doğru destek ve fırsatlar sağlandığında her iki cinsiyette de özgüven, beceri gelişimi ve sosyal bağlar açısından olumlu katkılar sağlanabilir (Miller, vd., 2024).

Sonuç ve Tartışma

Ergenlik dönemi, bireylerin kimliklerini geliştirdiği, duygusal ve sosyal becerilerini kazandığı kritik bir süreçtir (Ruiz Ranz & Asín Izquierdo, 2024). Bu dönemde spor, sadece fiziksel sağlığı desteklemekle kalmaz, aynı zamanda psikolojik gelişim üzerinde de önemli bir rol oynar (Borgolte & Pinquart, 2024; White Gosselin vd., 2024). Sporun, ergenlerin özgüven, özsaygı, stres yönetimi, akran ilişkileri ve duygusal denetim gibi psikolojik yönlerden olumlu etkiler sağladığı yapılan araştırmalarla kanıtlanmıştır (Husain vd., 2024). Ergenlikte karşılaşılan duygusal dalgalanmalar, stres ve kaygı gibi sorunlarla başa çıkma yeteneği, spor aracılığıyla önemli ölçüde güçlenebilir (Kuokkanen vd., 2024). Bu nedenle, sporun ergenlerin ruh sağlığı ve psikolojik gelişimi üzerinde pozitif etkiler sağladığı, ergenlerin daha sağlıklı bir psikolojik yapı geliştirmelerine yardımcı olduğu söylenebilir (Miller vd., 2024).

Sporun özgüven ve özsaygı üzerindeki etkisi de ergenlik dönemindeki psikolojik gelişimde belirleyici bir faktördür (Husain vd., 2024). Fiziksel başarı ve gelişim, ergenlerin kendilerine olan güvenlerini artırırken, toplumsal normlara ve beklentilere uygun davranış sergileyebilmeleri, onlara aidiyet duygusu kazandırır (Ruiz Ranz & Asín Izquierdo, 2024). Özellikle takım sporları, ergenlerin grup içindeki rolünü pekiştirirken, bireysel sporlar da kişisel hedeflere ulaşma ve bu süreçte yaşanan başarılarla özsaygıyı güçlendirir (Sitko vd., 2024). Ancak, sporun sağladığı psikolojik yararlar, ergenlerin sadece fiziksel değil, aynı zamanda duygusal ve zihinsel gelişimlerini de kapsamaktadır (Gómez Paniagua vd., 2024). Sporun bu yönleri, ergenlerin benlik algısını olumlu yönde değiştirir, duygusal olarak daha sağlam bireyler olmalarına katkı sağlar (Miller vd., 2024). Ergenlik dönemi, aynı zamanda sosyal etkileşimlerin ve akran ilişkilerinin geliştiği bir dönemdir (Kong vd., 2024). Spor, ergenlerin sosyal beceriler kazandığı, empati ve işbirliği gibi değerleri öğrendiği, grup dinamiklerini daha iyi anlayarak güçlü arkadaşlıklar kurabildiği bir alandır (Velki, 2024). Bu sosyal bağlar, ergenlerin yalnızlık ve izolasyon duygularını azaltarak, onları daha güçlü bir sosyal destek ağına kavuşturur. Sosyal becerilerin gelişmesi, ergenlerin psikolojik sağlıkları üzerinde önemli bir etki yaratırken, onların zor durumlarla daha etkili başa çıkmalarına yardımcı olur. Takım sporları, ergenlerin sosyal becerilerini geliştirmeleri ve toplumsal normlarla uyum içinde hareket etmeleri için fırsatlar sunar (Li vd., 2024).

Bununla birlikte, sporun ergenlerin psikolojik gelişimine katkılarının tüm ergenler için aynı derecede geçerli olmadığı ve bazı olumsuz etkilerinin de göz ardı edilmemesi gerektiği unutulmamalıdır (Ruiz Ranz & Asín Izquierdo, 2024). Özellikle aşırı rekabetçi ortamlar, ergenlerin kaygı seviyelerini artırabilir ve sporun getirdiği baskılar, psikolojik sağlıklarını olumsuz etkileyebilir (White Gosselin vd., 2024). Bu nedenle, sporun ergenler üzerindeki etkisi, bireysel farklılıklar, spor dalı ve ortamına bağlı olarak değişkenlik gösterebilir (Husain vd., 2024). Ergenlerin psikolojik gelişimini desteklemek amacıyla, sporun sağladığı faydaların yanı sıra, onlara uygun, destekleyici bir ortam sağlanması önemlidir. Eğitimciler ve aileler, sporun olumlu etkilerini en üst düzeye çıkarmak için ergenleri teşvik ederken, aynı zamanda onların psikolojik sağlığını koruyacak şekilde bu süreci yönlendirmelidir (Velki, 2024).

Ergenlik döneminde sporun psikolojik gelişim üzerindeki olumlu etkilerinden tam anlamıyla

faaydalanmak için, ergenlerin spor aktiviteleriyle dengeli bir ilişki kurabilmeleri önemlidir. Aileler, öğretmenler ve eğitimciler, sporun ergenlerin psikolojik gelişimini destekleyecek şekilde yapılandırılmasına özen göstermelidir. İlk öneri, spor aktivitelerinin ergenin ilgi alanlarına ve yeteneklerine uygun olarak seçilmesidir. Spor, sadece fiziksel gelişimi değil, aynı zamanda özgüven, stres yönetimi ve sosyal etkileşim gibi psikolojik becerileri de geliştirebilmelidir. Ergenlerin zevk alacakları ve başarı hissi duyacakları spor dallarına yönlendirilmesi, onları daha motive eder ve bu süreçte kendilerini değerli hissetmelerini sağlar. Aynı zamanda, zorlayıcı veya stresli aktivitelerden kaçınılarak, ergenlerin psikolojik sağlığına zarar vermemek gerekir.

İkinci olarak, sporun sosyal etkileşim ve grup dinamikleri oluşturma işlevi göz önünde bulundurularak, takım sporlarının teşvik edilmesi önemlidir (Ruiz Ranz & Asín Izquierdo, 2024). Takım sporları, ergenlerin empati, liderlik, işbirliği ve iletişim gibi sosyal becerilerini geliştirir. Bu beceriler, ergenlerin sosyal çevrelerinde daha güçlü bağlar kurmalarına ve bu bağları psikolojik destek kaynağı olarak kullanmalarına yardımcı olabilir. Ayrıca, grup içindeki başarılar ve zorluklar, ergenlerin aidiyet duygusunu pekiştirir ve toplumsal rollerini daha sağlıklı bir biçimde keşfetmelerine olanak tanır. Ekip ruhu, ergenlerin yalnızlık ve izolasyon gibi duygularla baş etmelerini kolaylaştırırken, onları sosyal baskılarla daha sağlıklı şekilde başa çıkma konusunda güçlendirir.

Üçüncü öneri, sporun sadece fiziksel gelişim için değil, aynı zamanda zihinsel rahatlama ve duygusal denetim için de bir araç olarak kullanılmasıdır. Yoga, meditasyon ve sporla birleşen nefes egzersizleri gibi aktiviteler, ergenlerin stresle başa çıkma yöntemlerini, kaygılarını azaltmalarını ve ruhsal dengeyi korumalarını sağlar. Bireysel sporlar ergenlere hedef belirleme ve bu hedeflere ulaşma sürecinde kişisel başarı duygusu kazandırır. Bu da özgüvenlerini artırır ve kişisel gelişimlerine katkıda bulunur. Spor, ergenlerin zihinsel sağlığını koruyarak, onların daha sağlıklı duygusal ve psikolojik bir dengeye ulaşmalarını sağlar. Bu yüzden spora başladıkları anda hedef belirleme ve kişisel gelişim fırsatları sunulmalıdır.

Son olarak, sporun psikolojik gelişim üzerindeki olumlu etkilerinin sürdürülebilir olabilmesi için, ergenlerin spor yaparken karşılaştıkları olumsuz psikolojik etkiler de göz önünde bulundurulmalıdır. Aileler, eğitimciler ve psikologlar, ergenlerin spor aktivitelerinde aşırı baskı altında kalmamalarını sağlamak için dikkatli olmalıdır. Ergenlerin spor yaparken kendilerini baskı altında hissetmeleri, stres, kaygı ve depresyon gibi olumsuz psikolojik sonuçlara yol açabilir. Bu sebeple, ergenlerin sporu eğlenceli ve rahatlatıcı bir aktivite olarak görmeleri sağlanmalı, başarı odaklı değil, kişisel gelişim odaklı bir yaklaşım benimsenmelidir. Ayrıca, yaralanmalar ya da kaybedilen oyunlar gibi olumsuz durumların psikolojik etkilerini azaltmak için profesyonel psikolojik destek ve rehberlik sunulmalıdır. Bu tür bir denetim, sporun ergenlerin psikolojik gelişimine katkısını en üst düzeye çıkarabilir.

Etik Kurul İzni: Bu çalışma herhangi bir etik değerlendirme içermemektedir.

Yazarların Katkı Oranı: Çalışma tek yazarlı bir çalışmadır.

Çıkar Çatışması: Yazarın beyan edeceği herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Acar, R. (2017). *Mardin il bölgesinde okullardaki sosyal etkinliklerin (tiyatro, müzik, spor, dans, şenlikler) lise dönemi ergen (14-18 yaş) kişiliğe etkileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.
- Aguinaga San José, I., Martinez-Pampliega, A., Santamaría, T. & Merino Ramos, L. (2023). The coach's role in young athletes' emotional competence and psychological well-being. *International Journal of Emotional Education*, 15(1), 136–151. <https://doi.org/10.56300/MCUE4028>
- Akınsel, G. (2018). *15-18 yaş arasındaki ergenlerin şiddet eğilimleri ve dürtüselliklerinin ebeveynlerin sosyo-ekonomik ve okur-yazarlık düzeyi arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Alpaslan, A. H. (2012). Ergen ruh sağlığı ve spor. *Kocatepe Tıp Dergisi*, 13(3), 181-185.
- Armstrong, B. F. & Kammrath, L. K. (2015). Depth and breadth tactics in support seeking. *Social Psychological and Personality Science*, 6(1), 39–46. <https://doi.org/10.1177/1948550614546049>
- Bar, M. (2016). *Beden eğitimi ve spor etkinliklerinin psikolojik dayanıklılık ve akademik ertelemeye etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Bertelloni, S., Ruggeri, S. & Baroncelli, G. I. (2006). Effects of sports training in adolescence on growth, puberty and bone health. *Gynecological endocrinology*, 22(11), 605-612. <https://doi.org/10.1080/09513590601005730>
- Boned Gómez, S., Ferriz Valero, A., Egido, J. M. G. & Baena-Morales, S. (2024). Influence of the sociomotor component of sports practice on adolescent sustainability awareness. *Journal of Physical Activity and Health*, 21(12), 1401-1411.
- Boone, E. M. & Leadbeater, B. J. (2006). Game on: Diminishing risks for depressive symptoms in early adolescence through positive involvement in team sports. *Journal of Research on Adolescence*, 16(1), 79–90. <https://doi.org/10.1111/j.1532-7795.2006.00122.x>.
- Branje, S. J. T., Hale, W. W., Frijns, T. & Meeus, W. H. J. (2010). Longitudinal associations between perceived parent-child relationship quality and depressive symptoms in adolescence. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 38(6), 751–763. <https://doi.org/10.1007/s10802-010-9401-6>.
- Brown, K. A., Patel, D. R. & Darmawan, D. (2017). Participation in sports in relation to adolescent growth and development. *Translational pediatrics*, 6(3), 150-169. <https://doi.org/10.21037/tp.2017.04.03>
- Borgolte, K. & Pinquart, M. (2024). The relationship between exercise-related expectancies and exercise behaviour in adolescent athletes. *Health Psychology and Behavioral Medicine*, 12(1), 235-247. <https://doi.org/10.1080/21642850.2024.2356777>
- Burgess, D. J. & Naughton, G. A. (2010). Talent development in adolescent team sports: a review. *International journal of sports physiology and performance*, 5(1), 103-116.
- Chan, D. K., Lonsdale, C. & Fung, H. H. (2012). Influences of coaches, parents, and peers on the motivational patterns of child and adolescent athletes. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*, 22(4), 558–568. <https://doi.org/10.1111/j.1600-0838.2010.01277.x>.
- Demircioğlu, H. & Yoldaş, C. (2019). Çocukluk ve ergenlik döneminde psikososyal risk faktörleri ve koruyucu unsurlar. *Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 18(1), 40-48.
- Denault, A. S. & Poulin, F. (2008). Associations between interpersonal relationships in organized leisure activities and youth adjustment. *The Journal of Early Adolescence*, 28, 477–5 <https://doi.org/10.1177/0272431608317607>.
- Denault, A. S. & Poulin, F. (2009). Intensity and breadth of participation in organized activities during the adolescent years: Multiple associations with youth outcomes. *Journal of Youth and Adolescence*, 38(9), 1199–1213. <https://doi.org/10.1007/s10964-009-9437-5>.
- Denault, A. S. & Poulin, F. (2016). What adolescents experience in organized activities: Profiles of individual and social experiences. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 42, 40–48.

- <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2015.11.004>.
- Fogarty, K., Song, J., Counts, T., Grajo, N., Pracht, D. & Diehl, D. (2024). Sports-related concussion among physically active adolescents in the southeastern united states: Effects on mental health during the pandemic. *Child Psychiatry & Human Development*, 5, 1-12. <https://doi.org/10.1007/s10578-024-01780-5>
- Fraser-Thomas, J. & Côté, J. (2009). Understanding adolescents' positive and negative developmental experiences in sport. *Sport Psychologist*, 23(1), 3–23. <https://doi.org/10.1123/tsp.23.1.3>.
- Gómez-Paniagua, S., García-Guillén, M. J., Galán-Arroyo, C., & Rojo-Ramos, J. (2024). Mental Health and Physical Fitness during Adolescence in a Region of Southeastern Spain. *Psychiatry International*, 5(3), 492-502.
- Harrison, P. A. & Narayan, G. (2003). Differences in behavior, psychological factors, and environmental factors associated with participation in school sports and other activities in adolescence. *Journal of school health*, 73(3), 113-120. <https://doi.org/10.1111/j.1746-1561.2003.tb03585.x>
- Husain, H., Samsudin, S., Ayub, A., Ahmad, M. & Afwan, N. S. Z. S. (2024). A systematic literature review on the impact of participation in sport and physical activities on psychological resilience. *International Journal of Public Health Science*, 13(4), 1727-1737. <https://doi.org/10.11591/ijphs.v13i4.24345>
- İnaler, E. & Turan, S. (2023). Erken ve orta ergenlik döneminde sportmenlik davranışlarının yordayıcıları: duygusal zekâ ve psikolojik sağlamlık. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 6(4), 68-84.
- Jewett, R., Sabiston, C. M., Brunet, J., O'Loughlin, E. K., Scarapicchia, T. & O'Loughlin, J. (2014). School sport participation during adolescence and mental health in early adulthood. *Journal of adolescent health*, 55(5), 640-644. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2014.04.018>
- Knight, C. J., Neely, K. C. & Holt, N. L. (2011). Parental behaviors in team sports: How do female athletes want parents to behave? *Journal of Applied Sport Psychology*, 23(1), 76–92. <https://doi.org/10.1080/10413200.2010.525589>.
- Kong, X., Liu, A. & Hou, K. (2024). The Role of Building a Strong Sports Country in Improving the Psychological Health of Adolescents from the Perspective of Marxism. *Revista de psicología del deporte*, 33(1), 469-479.
- Kuokkanen, J., Romar, J. E. & Hirvensalo, M. (2024). Social support, engagement, and burnout: a comparative analysis of student athletes and regular students in finnish lower secondary schools. *SAGE Open* 14(2). 24-36. <https://doi.org/10.1177/21582440241256224>.
- Li, Z., Li, J., Kong, J., Li, Z., Wang, R. & Jiang, F. (2024). Adolescent mental health interventions: A narrative review of the positive effects of physical activity and implementation strategies. *Frontiers in psychology*, 15, 1-11. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1433698>
- Manna, I. (2014). Growth development and maturity in children and adolescent: relation to sports and physical activity. *American Journal of Sports Science and Medicine*, 2(5A), 48-50. <https://doi.org/10.12691/ajssm-2-5A>
- Marheni, E., Afrizal, S., Purnomo, E., Jermaina, N. & Cahyani, F. I. (2024). Integrating emotional intelligence and mental education in sports to improve personal resilience of adolescents. *Retos: nuevas tendencias en educación física, deporte recreación*, 51, 649-656.
- Miller, K., Morley, C., Fraser, B. J., Gall, S. L. & Cleland, V. (2024). Types of leisure-time physical activity participation in childhood and adolescence, and physical activity behaviours and health outcomes in adulthood: a systematic review. *BMC Public Health*, 24(1), 1789-1797.
- Orhan, R. (2019). Çocuk gelişiminde fiziksel aktivite ve sporun önemi. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 157-176.
- Rhind, D. J. A., Jowett, S. & Yang, S. X. (2012). A comparison of athletes' perceptions of the coach athlete relationship in team and individual sports. *Journal of Sport Behavior*, 35(4), 433–452.
- Ruiz-Ranz, E. & Asín-Izquierdo, I. (2024). Physical Activity, Exercise, and Mental Health of Healthy

- Adolescents: A Review of the last 5 Years. *Sports Medicine and Health Science*. 5(1). 102-119. <https://doi.org/10.1016/j.smhs.2024.10.003>
- Shen, Q., Wang, S., Liu, Y., Wang, Z., Bai, C. & Zhang, T. (2024). The chain mediating effect of psychological inflexibility and stress between physical exercise and adolescent insomnia. *Scientific Reports*, 14(1), 24-34. <https://doi.org/10.1038/s41598-024-75919-8>
- Sitko, S., Francín Gallego, M., Pano Rodríguez, Á., Oviedo Caro, M. Á., Mayolas Pi, C. & Legaz Arrese, A. (2024). Sport practice and depression during adolescence: Special emphasis on performance level and sport discipline. *Journal of Science and Medicine in Sport*, 27(11), 759-764.
- Steiner, H., McQuivey, R. W., Pavelski, R., Pitts, T. & Kraemer, H. (2000). Adolescents and sports: risk or benefit?. *Clinical pediatrics*, 39(3), 161-166. <https://doi.org/10.1177/000992280003900304>
- Sun, J., Sun, Z., Kong, J., Tian, X., Wang, L., Wang, Q. & Xu, J. (2024). Regular meta-analysis of the impact of sports activities intervention on some items of the national student physical health standards for adolescents. *Frontiers in Physiology*, 15, 1-15. <https://doi.org/10.3389/fphys.2024.1419441>
- Şahin, M., Baş, M. & Çelik, A. (2015). Öznel iyi oluş ve spor. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 17(1), 23-31.
- Şahin, A. & Şahin, F. (2020). Erken çocukluk döneminde spora katılımın sosyal gelişim üzerindeki etkileri. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 3(2), 243-248. <https://doi.org/10.38021/asbid.764262>
- Vella, S. A., Cliff, D. P., Magee, C. A. & Okely, A. D. (2015). Associations between sports participation and psychological difficulties during childhood: a two-year follow up. *Journal of science and medicine in sport*, 18(3), 304-309. <https://doi.org/10.1016/j.jsams.2014.05.006>
- Velki, T. (2024). Can Physical Activities Suppress Negative Impact of Stress on the Mental Health of Adolescents?. *International Journal of Mental Health Promotion*, 26(3). 211-219. <https://doi.org/10.32604/ijmhp.2024.047950>
- White-Gosselin, C. É., Poulin, F. & Denault, A. S. (2024). Relationship with Adults in Organized Sports and Non-Sports Activities and Links with Psychological Adjustment in Adolescence: A 6-Year Longitudinal Study. *Journal of Youth and Adolescence*, 4, 1-15.
- Yook, Y. S., Kang, S. J. & Park, I. (2017). Effects of physical activity intervention combining a new sport and mindfulness yoga on psychological characteristics in adolescents. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 15(2), 109-117.
- Yilmaz, R. (2022). Ergenlik dönemindeki bireylerin beslenme ve düzenli spor yapma alışkanlıkları üzerine araştırma. *Eurasian Education & Literature Journal*, 16, 67-85.
- Yu, M. V. & Deutsch, N. (2021). Aligning social support to youth's developmental needs: The role of nonparental youth-adult relationships in early and late adolescence. *Applied Developmental Science*, 25, 133–149. <https://doi.org/10.1080/10888691.2018.1548940>

Olimpiyat Ev Sahipliğinin Ülkelerin Madalya Kazanma Performansı Üzerindeki Etkisi: Karşılaştırmalı Bir Analiz

Ruşen İlbasan^a Gökhan Çetinkaya^b Arif Çetin^c Seçkin Doğaner^d

Geliş Tarihi: 06 Mart 2025 Kabul Tarihi: 12 Haziran 2025 Yayın Tarihi: 30 Haziran 2025

Özet

Olimpiyat Oyunları, ev sahibi ülkeler için büyük ekonomik, sosyal ve kültürel fırsatlar sunarken, aynı zamanda bu ülkelerin sportif performansı üzerinde önemli etkiler yaratmaktadır. Bu araştırma, ev sahibi ülkelerin Olimpiyat Oyunlarına ev sahipliği yapmadan önce, Olimpiyat Oyunları sırasında ve Olimpiyat Oyunlarına ev sahipliği yaptıktan sonra madalya sayılarında meydana gelen değişiklikleri inceleyerek, Oyunlara ev sahipliği yapmanın sportif performansta sürekli iyileşmelere mi yoksa sadece geçici artışlara mı yol açtığını belirlemeyi amaçlamaktadır. Araştırma sorusu "Olimpiyatlara ev sahipliği yapmak ülkelerin sportif performansında kalıcı iyileşme sağlar mı?" şeklinde belirlenmiştir. Veri analizinde bağımlı örneklem için t testi (paired samples t test) ve bağımsız örneklem için t testi (independent samples t test) kullanılarak hipotezler test edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda Olimpiyat Oyunlarına ev sahipliğinin kısa vadede sportif başarıya anlamlı bir katkısı olduğu belirlenirken, bu başarının sürdürülebilir olmadığı ve uzun vadede devam etmediği gözlemlenmiştir. Sonuç olarak, spor politikalarının ve yatırımlarının sadece Olimpiyat Oyunları dönemine odaklanmaması, uzun vadeli spor gelişimini destekleyecek stratejilere yönelmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Olimpiyat Oyunları, ev sahipliği, madalya performansı, spor politikaları.

The Impact of Hosting the Olympics on Countries' Medal Winning Performance: A Comparative Analysis

Abstract

While the Olympic Games offer great economic, social and cultural opportunities for host countries, they also have a significant impact on their sporting performance. This research aims to determine whether hosting the Games leads to lasting improvements in sporting performance or only temporary increases by examining the changes in medal counts of host countries before, during and after hosting the Olympic Games. The research question was determined as "Does hosting the Olympics lead to permanent improvements in the sporting performance of countries?". In data analysis, hypotheses were tested using paired samples t test and

^a Doktora, Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Spor Yönetim Bilimleri (Dr), rusenilbasan@icloud.com ORCID; 0000-0001-5969-0366, (Sorumlu Yazar)

^b Dr. Öğr. Üyesit, gokhan.cetinkaya@okan.edu.tr, İstanbul Okan Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Spor Yöneticiliği Bölümü, ORCID; 0000-0002-0264-3523

^c Doç. Dr., arif.cetin@marmara.edu.tr, Marmara Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Spor Yöneticiliği Bölümü, ORCID; 0000-0002-7430-4803

^d Doç. Dr, Ankara Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Spor Yöneticiliği Bölümü doganerseckin@gmail.com, ORCID; 0000-0001-9475-8338

independent samples t test. As a result of the analysis, while it was determined that hosting the Olympic Games had a significant contribution to sporting success in the short term, it was observed that this success was not sustainable and did not continue in the long term. As a result, it is concluded that sport policies and investments should not focus only on the Olympic Games period, but should be directed towards strategies that will support long-term sport development.

Key Words: *Olympic Games, hosting, medal performance, sports policies*

Giriş

Olimpiyat Oyunları, dünya çapında milyonlarca insanın dikkatini çeken ve ev sahibi ülkeler için büyük ekonomik, sosyal ve kültürel fırsatlar sunan bir etkinliktir. Olimpiyat Oyunlarına ev sahipliği yapmanın, ev sahibi ülkenin sportif performansı üzerindeki etkisi önemli bir ilgi ve tartışma konusu olmuştur. Genel beklenti, Olimpiyat Oyunlarına ev sahipliği yapan ülkelerin, spor altyapısı için yaptığı yatırımların ülkenin spor performansını artıracak yönünde olsa da uzun vadede karşılaşılabilecek muhtemel etkilerin belirsizliğini hâlâ koruduğu bilinmektedir.

Modern Olimpiyat Oyunları ilk olarak 1896 yılında Yunanistan'ın Atina kentinde antik Olimpiyat Oyunlarından esinlenerek düzenlenmiştir. Olimpiyat Oyunları, 200'den fazla ülkenin katılımıyla dünyanın en önde gelen spor yarışması haline gelmiştir. Oyunlar, dört yıllık Olimpiyat Oyunları dönemi içinde her iki yılda bir gerçekleşen Yaz ve Kış Oyunları arasında dönüşümlü olarak her dört yılda bir düzenlenmektedir. Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) Olimpik Hareketin en yüksek otoritesidir. Pierre de Coubertin tarafından 1894 yılında kurulan IOC, merkezi İsviçre'nin Lozan kentinde bulunan uluslararası bir sivil toplum kuruluşudur. IOC, her dört yılda bir yaz ve kış aylarında düzenlenen modern Olimpiyat Oyunlarının ve Gençlik Olimpiyat Oyunlarının düzenlenmesinden sorumludur. Ayrıca spor ve fiziksel aktivitelere katılımı teşvik etmek için çeşitli girişimleri destekleyerek Olimpizm ve Olimpik değerleri dünya çapında teşvik eder. IOC, Olimpiyat Oyunları için ev sahibi şehirlerin seçimini denetlemekte ve etkinliklerin mükemmellik, dostluk ve saygı değerlerini korumasını sağlamaktadır (IOC, 2021).

Yaz Olimpiyat Oyunları her dört yılda bir düzenlenmekte ve geniş bir spor yelpazesine ev sahipliği yapmaktadır. İlk modern Yaz Olimpiyat Oyunları 1896 yılında Atina'da düzenlenmiş ve sporcular dokuz spor dalında 43 etkinlikte yarışmışlardır (Goldblatt, 2016). O zamandan bu yana Oyunlar önemli ölçüde genişlemiştir ve Paris 2024 Olimpiyat Oyunları 32 spor dalında 329 etkinlik gerçekleştirilmiştir. Yaz Oyunları atletizm, yüzme ve jimnastik gibi geleneksel sporların yanı sıra kayak, breakdance, spor tırmanışı gibi yeni sporları da içermektedir. Oyunlar, dünyanın en iyi sporcularının yarışması ve yeteneklerini sergilemesi için küresel bir sahne görevi görmektedir.

Kış Olimpiyat Oyunları ise ilk kez 1924 yılında Fransa'nın Chamonix kentinde düzenlenmiş ve o tarihten bu yana önemli bir uluslararası spor etkinliği haline gelmiştir. Kış

Oyunlarında kayak, buz pateni ve buz hokeyi gibi kar ve buz üzerinde yapılan sporlar yer almaktadır. Oyunlar her dört yılda bir Yaz Olimpiyat Oyunları ile dönüşümlü olarak düzenlenmektedir. Yıllar geçtikçe Kış Olimpiyat Oyunları, dünya çapında kış sporlarının gelişimini yansıtan çeşitli sporları ve disiplinleri içerecek şekilde genişlemiştir (Müller, 2015). En son 2018 yılında Pyeong-Chang'da düzenlenen Kış Olimpiyat Oyunları, 7 branş 15 disiplinde 102 etkinliğe ev sahipliği yaparak kış sporlarının geniş cazibesini ve küresel katılımını ortaya koymuştur.

Dolayısıyla bu araştırma Olimpiyat Oyunlarına ev sahipliği yapmanın bir ülkenin madalya performansı üzerindeki uzun ve kısa vadeli etkilerinin Oyunlar öncesinde, sırasında ve sonrasında kapsamlı bir karşılaştırmalı analizini sunarak literatürdeki önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Olimpiyat Oyunları'na ev sahipliği yapmanın, spor altyapısına yapılan yatırımların artması sayesinde bir ülkenin sportif performansını artıracak genel olarak beklense de, bu etkinin uzun vadeli sürdürülebilirliği belirsizliğini korumaktadır. Bu araştırma, ev sahibi ülkelerin Olimpiyat Oyunlarına ev sahipliği yapmadan önce, Olimpiyat Oyunları sırasında ve Olimpiyat Oyunlarına ev sahipliği yaptıktan sonra madalya sayılarında meydana gelen değişiklikleri inceleyerek, Oyunlara ev sahipliği yapmanın sportif performansta sürekli iyileşmelere mi yoksa sadece geçici artışlara mı yol açtığını belirlemeyi amaçlamaktadır. Araştırma sorusu "Olimpiyatlara ev sahipliği yapmak ülkelerin sportif performansında kalıcı iyileşme sağlar mı?" şeklinde belirlenmiştir.

Literatürde gerek Olimpiyat Oyunlarına ev sahipliği gerekse elde edilen bulgulara göre her bir ülkeyi spor altyapısı, sporcu eğitim programları, hükümet politikaları ve sosyoekonomik değişkenler açısından analiz eden çok sayıda çalışma bulunmaktadır.

Spor'da altyapısı yatırımları da elit spor başarıları üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. De Bosscher, Shibli, Westerbeek ve van Bottenburg (2015), spor altyapısının elit spor başarısına olan etkisini incelemiş ve iyi donanımlı tesislerin ve gelişmiş antrenman ekipmanlarının sporcuların performansını artırdığını belirtmişlerdir. Bu yatırımlar, sporculara uygun antrenman ortamı sağlayarak uluslararası yarışmalarda daha iyi sonuçlar elde etmelerine yardımcı olur. Benzer şekilde, Houlihan ve Green (2008), spor altyapısına yapılan yatırımların sporcu gelişimi üzerindeki önemini vurgulamışlardır. Kaliteli spor tesisleri ve antrenman alanları, sporcuların yeteneklerini en üst düzeye çıkarmalarını sağlar ve bu da ulusal ve uluslararası başarıya katkıda bulunur. Bale (2003) ise, spor tesislerinin fiziksel ve sosyal çevre üzerindeki etkilerini inceleyerek, modern ve iyi donanımlı tesislerin sporcuların antrenmanlarını daha verimli yapmalarına olanak tanıdığını belirtmiştir.

Spor politikaları, ülkelerin madalya performansına önemli bir rol oynamaktadır. Oakley ve Green (2001) hükümet politikalarının elit sporların gelişimi üzerindeki etkisini incelemiş ve mali destek, altyapı yatırımları ve eğitim programları da dahil olmak üzere spor politikalarının sporcuların performansını doğrudan etkilediğini vurgulamıştır. İyi finanse edilen ve stratejik olarak uygulanan politikaların sporcuların rekabetçi sonuçlarında önemli iyileşmelere yol

açlığını bulmuşlardır. Benzer şekilde, Grix ve Carmichael (2012) devlet destekli spor programlarının ve yatırımlarının ekonomik ve sosyal etkilerini araştırmıştır. Araştırmaları, devlet destekli spor girişimlerinin ve finansmanının yalnızca sporcu gelişimine katkıda bulunmakla kalmayıp aynı zamanda uluslararası başarıyı da artırdığını göstermiştir. Ayrıca Bergsgard, Houlihan, Mangset, Nødland ve Rommetvedt (2007) farklı ülkelerdeki spor politikalarının karşılaştırmalı bir analizini yapmış ve hükümet politikalarının sporcu gelişimi ve ulusal spor başarısı için çok önemli olduğunu ortaya koymuştur. Bu çalışmalar, elit sporlarda başarıya ulaşmaya elverişli bir ortamın teşvik edilmesinde hükümet politikalarının temel rolünün altını çizmektedir.

Sosyoekonomik değişkenler bir ülkenin Olimpiyat Oyunları'ndaki başarısını önemli ölçüde etkilemektedir. Bernard ve Busse (2004) ekonomik kaynaklar, nüfus büyüklüğü ve gelir düzeyleri gibi sosyoekonomik faktörlerin Olimpiyat madalya performansı üzerindeki etkisini incelemiştir. Bulguları, daha büyük ekonomik kaynaklara ve daha büyük nüfusa sahip ülkelerin daha fazla madalya kazanma eğiliminde olduğunu, çünkü bu faktörlerin daha iyi spor altyapısı ve sporcu geliştirme programları sağladığını göstermektedir. Benzer şekilde, Johnson ve Ali (2004) ekonomik ve demografik değişkenlerin Olimpiyat madalya sayıları üzerindeki etkilerini araştırmıştır. Ekonomik güç, altyapı ve nüfus büyüklüğünün bir ülkenin alabileceği madalya sayısının önemli belirleyicileri olduğunu bulmuşlardır. Ayrıca Hoffman, Ging ve Ramasamy (2004) Olimpiyat performansında ekonomik ve sosyoekonomik göstergelerin rolünü araştırmışlardır. Araştırmaları, ekonomik refah ve sosyal faktörlerin bir ülkenin Olimpiyatlardaki başarısını belirlemede hayati bir rol oynadığını göstermiş ve sportif mükemmelliğe ulaşmada sürdürülebilir ekonomik büyüme ve sosyal istikrarın önemini vurgulamıştır. Bu çalışmalar toplu olarak sosyoekonomik değişkenlerin Olimpiyat sonuçlarını şekillendirmedeki kritik rolünün altını çizmekte ve ülkelerin uluslararası spor performanslarını artırmak için ekonomik ve sosyal kalkınmaya yatırım yapmaları gerektiğini vurgulamaktadır.

Bu bağlamda, ev sahibi şehirlerin etkinlik öncesi, sırası ve sonrasındaki performansları, bu performansı etkileyen faktörlerin 1988-2018 yılları arasında Yaz ve Kış Olimpiyat Oyunlarına ev sahibi yapan şehirler özelinde karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırma, Olimpiyat Oyunları'na ev sahipliği yapan ülkelerin madalya kazanma performansı üzerindeki etkisini incelemek üzerine kurgulanmıştır. Çalışmamızda nicel araştırma yöntemlerinden karşılaştırmalı analiz yöntemi kullanılmıştır. Karşılaştırmalı analiz yöntemi, iki veya daha fazla sosyal olgunun sistematik biçimde benzerlikleri ve farklılıkları açısından incelenerek açıklayıcı veya genelleştirici sonuçlar üretmeyi amaçlayan bir araştırma yöntemidir (Demir, 2015).

Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın evrenini, 1988-2018 yılları arasında Yaz ve Kış Olimpiyat Oyunları'na katılan ve madalya kazanan tüm ülkeler oluşturmaktadır. Çalışmanın amacı doğrultusunda, analizler ev sahipliği yapan ülkeler ile sınırlandırılmıştır.

Araştırmanın örneklemini, 1988-2018 yılları arasında Yaz ve Kış Olimpiyatları'na ev sahipliği yapmış ülkeleri kapsamaktadır. Bu ülkelerin Olimpiyat öncesi, sırası ve sonrası madalya performansları karşılaştırılarak, ev sahipliği sürecinin madalya sayısı üzerinden sportif başarıları incelenmiştir.

Örneklem seçiminde aşağıdaki kriterler dikkate alınmıştır:

- 1988-2018 yılları arasında Olimpiyatlara ev sahipliği yapmış olmak,
- Verilerin güvenilir kaynaklardan (Uluslararası Olimpiyat Komitesi [IOC] ve ilgili spor federasyonları) erişilebilir ve doğrulanabilir olması.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu çalışmada, 1988-2018 yılları arasında Yaz ve Kış Olimpiyatları'na ev sahipliği yapan ülkelerin madalya kazanma performansları incelenmiştir. Veriler, Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) sitesinden temin edilmiştir.

Toplanan veriler SPSS 25.0 istatistik programı kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmada kullanılan istatistiksel testler şunlardır:

- Bağımlı Örneklem İçin t Testi (Paired Samples t-Test): Ev sahibi ülkelerin Olimpiyat öncesi, sırası ve sonrası madalya performanslarının karşılaştırılması için uygulanmıştır.
- Bağımsız Örneklem İçin t Testi (Independent Samples t-Test): Ev sahibi ülkeler ile ev sahipliği yapmayan ülkeler arasındaki madalya kazanma farklılıklarının analiz edilmesi için kullanılmıştır.
- Regresyon Analizi: Olimpiyat madalya performansı ile ekonomik değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla uygulanmıştır.

Analizler sırasında istatistiksel anlamlılık seviyesi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

Bulgular

"H₁: Ev sahibi ülkelerin yaz ve Kış Olimpiyatları öncesi madalya kazanma performansı, Olimpiyat sırasında önemli ölçüde artar."

"H₂: Ev sahibi ülkelerin yaz ve kış Olimpiyat sırasında madalya kazanma sayısı, Olimpiyat öncesi"

dönemden istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksektir.” hipotezlerinin test edilebilmesi için bağımlı örneklemeler için t testi (paired samples t test) gerçekleştirilmiştir.

Tablo 1. Yaz Olimpiyatları Öncesi ve Sırasında Madalya Kazanma Performansına İlişkin T Testi

	Ort. ($\bar{X}$)	s.s.	t	df	P
<i>Toplam Madalya</i>					
Olimpiyat Öncesi	39,00	34,20	-2,684	7	0,031
Olimpiyat Sırası	51,75	34,96			
<i>Altın Madalya</i>					
Olimpiyat Öncesi	13,87	13,92	-4,455	7	0,003
Olimpiyat Sırası	22,25	17,20			

*p<0,05

Tablo 1’de yer alan sonuçlar incelendiğinde ev sahibi ülkelerin Yaz Olimpiyatları sırasında madalya kazanma performansları anlamlı düzeyde artmıştır (p<0,05). Yaz Olimpiyat öncesinde ev sahibi ülkelerin madalya ortalamaları 39,00±34,20 olarak belirlenirken; Olimpiyat sırasında kazandıkları madalya sayısı ortalamaları 51,75±34,96 olarak belirlenmiştir. Altın madalya sayıları da aynı şekilde öncesinde 13,87±13,92, sırasında 22,25±17,20 olarak belirlenmiştir.

Tablo 2. Kış Olimpiyatları Öncesi ve Sırasında Madalya Kazanma Performansına İlişkin T Testi

	Ort. ($\bar{X}$)	s.s.	t	df	P
<i>Toplam Madalya</i>					
Olimpiyat Öncesi	11,55	7,46	-2,926	8	0,019
Olimpiyat Sırası	19,00	10,97			
<i>Altın Madalya</i>					
Olimpiyat Öncesi	4,00	2,78	-2,713	8	0,027
Olimpiyat Sırası	7,22	4,73			

*p<0,05

Tablo 2’de yer alan sonuçlar incelendiğinde ev sahibi ülkelerin Kış Olimpiyatları sırasında madalya kazanma performansları anlamlı düzeyde artmıştır (p<0,05). Kış Olimpiyatları öncesinde ev sahibi ülkelerin madalya ortalamaları 11,55±7,46 olarak belirlenirken; Kış Olimpiyatları sırasında kazandıkları madalya sayısı ortalamaları 19,00±10,97 olarak belirlenmiştir. Altın madalya sayıları da aynı şekilde öncesinde 4,00±2,78, sırasında 7,22±4,73 olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda performansların da önemli ölçüde arttığı görülmektedir ve H₁ ile H₂ kabul edilmektedir.

Bu bağlamda, ev sahibi şehirlerin hem Yaz Olimpiyat Oyunları hem de Kış Olimpiyat Oyunları performansların da önemli ölçüde arttığı görülmektedir ve H₁ ile H₂ kabul edilmektedir.

“H₃: Ev sahibi ülkelerin kış ve Yaz Olimpiyatları sonrası madalya kazanma performansı, yaz ve Kış Olimpiyatları sırasında elde edilen performansa kıyasla düşüş gösterir.” Hipotezinin test edilebilmesi için bağımlı örneklem için t testi (paired samples t test) gerçekleştirilmiştir.

Tablo 3. Yaz Olimpiyatları Sırası ve Sonrasında Madalya Kazanma Performansına İlişkin T Testi

	Ort. ($\bar{X}$)	s.s.	t	df	p
<i>Toplam Madalya</i>					
Olimpiyat Sırası	51,75	34,96	2,89	7	0,023
Olimpiyat Sonrası	46,12	33,69			
<i>Altın Madalya</i>					
Olimpiyat Sırası	22,25	17,20	2,512	7	0,040
Olimpiyat Sonrası	17,87	14,60			

*p<0,05

Tablo 3'te yer alan sonuçlara göre ev sahibi ülkelerin yaz Olimpiyat sonrasındaki performansları hem toplam hem de altın madalya sayılarına göre, Olimpiyat sırasında gösterdikleri performansa kıyasla anlamlı düzeyde düşüş göstermektedir (p<0,05).

Tablo 4. Kış Olimpiyatları Sırası ve Sonrasında Madalya Kazanma Performansına İlişkin T Testi

	Ort. ($\bar{X}$)	s.s.	t	df	p
<i>Toplam Madalya</i>					
Olimpiyat Sırası	19,00	10,97	2,209	8	0,058
Olimpiyat Sonrası	11,44	10,48			
<i>Altın Madalya</i>					
Olimpiyat Sırası	7,22	4,73	2,451	8	0,040
Olimpiyat Sonrası	3,77	4,49			

*p<0,05

Tablo 4'te yer alan sonuçlara göre ev sahibi ülkelerin Kış Olimpiyatları sırası ve sonrasındaki performansları altın madalya sayılarına göre, Olimpiyat sırasında gösterdikleri performansa kıyasla anlamlı düzeyde düşüş göstermektedir ($p<0,05$), toplam sayıda ise belirlenen düşüş anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$). Dolayısıyla bu hipotezimiz Yaz Olimpiyat Oyunları için kabul edilirken Kış Olimpiyat Oyunları için reddedilmiş olup H_3 hipotezi kısmen kabul edilmektedir.

"H₄: Ev sahipliği, ülkelerin spor performansı üzerinde kısa vadede olumlu bir etki yaratırken, uzun vadede bu etki azalır." Hipotezinin test edilebilmesi için bağımlı örneklemeler için t testi (paired samples t test) gerçekleştirilmiştir.

Tablo 5. Yaz Olimpiyatları Öncesi ve Sonrasında Madalya Kazanma Performansına İlişkin T Testi

	Ort. ($\bar{X}$)	s.s.	t	df	p
<i>Toplam Madalya</i>					
Olimpiyat Öncesi	39,00	34,20	-1,484	7	0,181
Olimpiyat Sonrası	46,12	33,69			
<i>Altın Madalya</i>					
Olimpiyat Öncesi	13,87	13,92	-2,733	7	0,029
Olimpiyat Sonrası	17,87	14,60			

*p<0,05

Tablo 1'de ve 2'de yer alan verilere göre Yaz Olimpiyat Oyunları ev sahipliği ülkelerde kısa vade olarak tanımlayabileceğimiz bir sonraki Olimpiyat Oyunlarında olumlu bir etki gösterdiği belirlenmiştir; Oyunlar sonrasında gerçekleştirilen Tablo 5'teki analiz sonuçlarına göre ise alınan madalya sayılarında etkilerin azaldığı belirlenmiştir.

Tablo 6. Kış Olimpiyat Oyunları Öncesi ve Sonrasında Madalya Kazanma Performansına İlişkin T Testi

	Ort. ($\bar{X}$)	s.s.	t	df	P
<i>Toplam Madalya</i>					
Olimpiyat Öncesi	11,55	7,46	0,043	8	0,967
Olimpiyat Sonrası	11,44	10,48			
<i>Altın Madalya</i>					
Olimpiyat Öncesi	4,00	2,78	0,300	8	0,772
Olimpiyat Sonrası	3,77	4,49			

*p<0,05

Tablo 3’te ve 4’te yer alan verilere göre Kış Olimpiyat Oyunlarına ev sahipliği yapan ülkelerde kısa vadede olumlu bir etki gösterdiği belirlenmişti; sonrasında gerçekleştirilen Tablo 6’daki analiz sonuçlarına göre ise alınan madalya sayılarında etkilerin azaldığı ancak bu azalmanın anlamlı olmadığı belirlenmiştir (p>0,05). Dolayısıyla bu hipotezimiz Yaz Olimpiyat Oyunları için kabul edilirken Kış Olimpiyat Oyunları için reddedilmiş olup H₄ hipotezi kısmen kabul edilmektedir.

Sonuç

Bulgular, ev sahibi ülkelerin Yaz ve Kış Olimpiyat Oyunları sırasında daha fazla madalya kazandığını ve bu artışın istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir. Hem Yaz hem de Kış Olimpiyat Oyunları için elde edilen sonuçlar, ev sahibi ülkelerin Olimpiyat sırasındaki dönemde Olimpiyat öncesindeki dönemden daha yüksek performans sergilediğini desteklemektedir. H₁ ve H₂ hipotezlerinin her ikisi de kabul edilmiştir. Literatürde ise Ev sahibi ülkelerin Olimpiyat performansındaki artış, çeşitli çalışmalarda incelenmiştir. Kültürel mesafenin ev sahibi ülkelerin madalya performansına etkisini araştırılmış olup ev sahibi ülkelerin madalya kazanma oranlarının ev sahibi olmayan ülkelere göre daha yüksek olduğunu bulmuştur (Choi vd., 2022). Buna karşın ev sahipliği avantajının genel olarak madalya kazanma oranları üzerinde anlamlı bir fark yaratmadığını belirten çalışmada bulunmaktadır (Asgari ve Khorshidi, 2013). Ev sahibi ülkelerin Olimpiyat performansındaki artışın yerel seyirci desteği,

2020 yılından itibaren IOC tarafından ev sahiplerine verilen yeni branşlar önerme hakkı ile ülkelerin en güçlü oldukları branşları seçmesi, bilindik ortam ve iklim koşulları, moral ve psikolojik destek, milli gurur ve motivasyon gibi nedenler ev sahibi şehirlerin daha fazla madalya kazanması üzerinde etki eden faktörler arasında yer alabilir.

Tablo 3 ve 4'teki sonuçlar, ev sahipliği avantajının kısa vadede belirgin olduğunu, ancak uzun vadede bu etkinin azaldığını doğrulamaktadır. Ev sahipliği, sporculara tanıdıkları ortam, yerel seyirci desteği, ev sahibi şehirlere tanınan yeni branşlar önerme hakkı gibi avantajlar sağlarken, bu avantajların Olimpiyat sonrasında sürdürülemediği gözlemlenmiştir. Sonuç olarak, ev sahipliği avantajının kısa vadede spor performansını artırdığı, ancak bu etkinin uzun vadede sürdürülebilir olmadığı görülmektedir. Bu bulgular, spor politikalarının ve yatırımlarının sadece Olimpiyat dönemine odaklanmaması, uzun vadeli spor gelişimini destekleyecek stratejilere de yönelmesi gerektiğini göstermektedir. Ev sahibi ülkelerin Olimpiyat performansındaki artış, özellikle kısa vadede belirgin olmakla birlikte uzun vadede bu etkinin azaldığını gösteren çeşitli çalışmalar mevcuttur. Ev sahipliğinin ekonomik büyüme üzerinde uzun vadeli bir etkisinin olmadığı; ev sahipliği sadece geçici bir turizm ve altyapı yatırımı artışı sağladığı tespit edilmiştir (Daley, 2004). Ev sahibi şehirlerin Olimpiyat sonrası büyüme oranlarının seçilmeyen finalist şehirlerle karşılaştırıldığında anlamlı bir fark göstermediğini belirtmişlerdir (Billings ve Holladay, 2010). Ev sahipliğinin uzun vadeli sağlık iyileşmeleri sağlanamadığı (Kramer, 2018), sosyoekonomik değişkenlerin uzun vadede belirgin olmadığını tespit etmişlerdir (Csurilla ve Ferto, 2023). Bu çalışmalar, ev sahipliğinin kısa vadede performans artışı sağladığını, ancak uzun vadede sürdürülebilir olmadığını ortaya koyarak çalışmamızın sonuçlarıyla örtüşmektedir.

Tablo 5 ve 6'da ise ev sahibi ülkelerin Olimpiyat performanslarındaki artışın kısa vadede belirgin olduğu, ancak uzun vadede bu etkinin sürdürülemediği görülmektedir. Yaz Olimpiyat Oyunları için elde edilen sonuçlar, ev sahipliğinin kısa vadede performans artışı desteklerken, uzun vadede bu artışın sürdürülebilir olmadığını göstermektedir. Kış Olimpiyat Oyunları için ise ev sahipliğinin uzun vadeli bir performans artışı sağlamadığı belirlenmiştir. Sportif performans olarak literatürde herhangi bir çalışmaya rastlanılamamış olursa da ekonomik büyüme oranları (Billings ve Holladay, 2010), uzun vadeli sürdürülebilir büyümeye etkisinin olmadığı (Ferris vd, 2022; Firgo 2019) dolayısıyla uzun vadeli perspektifteki sonuçlar bağlamında çalışmamızla örtüşmektedir.

Olimpiyatlara ev sahipliğinin kısa vadede madalya performansını artırdığı, ancak bu etkinin uzun vadede sürdürülebilir olmadığını göstermektedir. Hem Yaz hem de Kış Olimpiyatları'nda ev sahibi ülkeler, oyunlar sırasında daha fazla madalya kazanmakta ve bu artış istatistiksel olarak anlamlıdır. Yaz Olimpiyatları, geniş kapsamlı yatırımlar ve ekonomik gücün doğrudan etkisini gerektirirken, Kış Olimpiyatları coğrafi ve iklimsel koşullara daha bağımlıdır. Sonuç olarak, ev sahibi ülkelerin spor politikalarının ve yatırımlarının sadece Olimpiyat Oyunları dönemine odaklanmaması, uzun vadeli spor gelişimini destekleyecek stratejilere yönelmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Öneriler:

- Ev sahibi ülkeler, sporcuların ve federasyonların performansını uzun vadede izleyebilecek dijital sistemler kurmalı; bu sistemler aracılığıyla periyodik veri analizleri yapılarak gelişim ve gerilemeler tespit edilmelidir.
- Olimpiyat hazırlıkları, okul sporları ve üniversite düzeyinde spor bilimleri eğitim programlarına entegre edilmeli; böylece uzun vadeli insan kaynağı (antrenör, spor psikoloğu, fizyoterapist) yetiştirilmeli.
- Olimpiyat sonrasında inşa edilen spor altyapısı, sadece elit sporculara değil, halka da açılmalı; böylece spor kültürü tabana yayılmalı ve altyapının sürdürülebilir kullanımı sağlanmalı.
- Olimpiyat sürecinde edinilen bilgi birikimi ve teknoloji (ölçüm sistemleri, analiz yazılımları) yerli inovasyonlara aktarılmalı ve spor biliminde bağımsız gelişim sağlanmalıdır.

Araştırma Etik Kurul İzin Bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı:

Etik kurul kararının tarihi:

Etik kurul belgesinin sayı numarası:

Çıkar Çatışması Beyanı

Bu çalışmanın veri toplanması, sonuçların yorumlanması ve makalenin yorumlanması aşamasında herhangi bir çıkar çatışması yaşanmadığını yazarlar taahhüt etmiştir.

Kaynakça

- Asgari, B., & Khorshidi, R. (2013). The effect of hosting on performance of host countries in summer and winter Olympic Games. *International Journal of The History of Sport*.
- Bale, J. (2003). *Sports geography*. Routledge.
- Bernard, A. B., & Busse, M. R. (2004). Who wins the Olympic Games: Economic resources and medal totals. *Review of Economics and Statistics*, 86(1), 413-417. <https://doi.org/10.1162/003465304323031113>
- Bergsgard, N. A., Houlihan, B., Mangset, P., Nørdland, S. I., & Rommetvedt, H. (2007). *Sport policy: A comparative analysis of stability and change*. Elsevier.
- Billings, S. B., & Holladay, J. S. (2010). Should cities go for the gold? The long-term impacts of hosting the Olympics. *Social Science Research Network*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.1679126>
- Bompa, T. O., & Haff, G. G. (2009). *Periodization: Theory and methodology of training*. Human Kinetics.

- Choi, Y. H., Wei, Q., Zhang, L., & Choi, S. (2022). The impact of cultural distance on performance at the Summer Olympic Games. *SAGE Open*. <https://doi.org/10.1177/21582440221085265>
- Csurilla, G., & Fertő, I. (2023). The less obvious effect of hosting the Olympics on sporting performance. *Dental Science Reports*. <https://doi.org/10.1038/s41598-022-27259-82018>
- Daley, R. M. (2004). Should cities go for the gold? The long-term impacts of hosting the Olympics. *Social Science Research Network*.
- De Bosscher, V., Shibli, S., Westerbeek, H., & van Bottenburg, M. (2015). Successful elite sport policies: An international comparison of the sports policy factors leading to international sporting success (SPLISS 2.0). *Meyer & Meyer Sport*.
- Demir, F. (2015). Karşılaştırmalı Araştırma Yönteminin Kavramsal ve Kuramsal Temelleri. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 10(2), 1–18.
- Ferris, S. P., Koo, S., Park, K., & Yi, D. T. (2023). The Effects of Hosting Mega Sporting Events on Local Stock Markets and Sustainable Growth. *Sustainability*, 15(1), 363. <https://doi.org/10.3390/su15010363>
- Firgo, M. (2019). The causal economic effects of Olympic Games on host regions. *Research Papers in Economics*.
- Grix, J., & Carmichael, F. (2012). Why do governments invest in elite sport? A polemic. *International Journal of Sport Policy and Politics*, 4(1), 73-90. <https://doi.org/10.1080/19406940.2011.627358>
- Hoffman, R., Ging, L. C., & Ramasamy, B. (2004). Olympic success and ASEAN countries: Economic analysis and policy implications. *Journal of Sports Economics*, 5(3), 253-276. <https://doi.org/10.1177/1527002503259801>
- Houlihan, B., & Green, M. (2008). *Comparative elite sport development: Systems, structures and public policy*. Butterworth-Heinemann.
- Johnson, D. K. N., & Ali, A. (2004). A tale of two seasons: Participation and medal counts at the summer and winter Olympic Games. *Social Science Quarterly*, 85(4), 974-993. <https://doi.org/10.1111/j.0038-4941.2004.00256.x>
- Kramer, A. (2018). Health policy responses and infrastructure re-use in host cities of mega-sporting events in non-traditional host countries.
- Martindale, R. J. J., Collins, D., & Daubney, J. (2005). Talent development: A guide for practice and research within sport. *Quest*, 57(4), 353-375.
- Müller, M. (2015). (Im-)Mobile policies: Why sustainability went wrong in the 2014 Olympics in Sochi. *European Urban and Regional Studies*, 22(2), 191-209. <https://doi.org/10.1177/0969776414523801>
- Oakley, B., & Green, M. (2001). The production of Olympic champions: International perspectives on elite sport development systems. *European Journal for Sport Management*, 8(1), 83-105.
- World Bank. (n.d.). *World Bank country and lending groups*. Retrieved December 29, 2024, from <https://datahelpdesk.worldbank.org/knowledgebase/articles/906519-world-bank-country-and-lending-groups>

Eğitimde Sosyal Yapıları Anlamak: Sosyometri ve Sosyal Ağ Analizi Üzerine Bir Derleme

Yasemin Yeşilbaş Özenç^a

Geliş Tarihi: 07 Mart 2025 Kabul Tarihi: 15 Haziran 2025 Yayın Tarihi: 30 Haziran 2025

Özet

Bireyler arasındaki ilişkiler, sosyal yapıları ve etkileşim ağlarını oluşturarak eğitim süreçlerinde önemli bir rol oynamaktadır. Sosyometri ve Sosyal Ağ Analizi (SNA), bireyler arasındaki sosyal bağları inceleyerek eğitim ortamlarındaki sosyal yapıları ve dinamikleri anlamaya katkı sağlayan iki önemli yöntemdir. Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden derleme deseniyle gerçekleştirilmiş olup, eğitimde sosyometri ve sosyal ağ analizi yöntemlerini alanyazındaki çalışmalardan hareketle bütüncül bir yaklaşımla ele almayı ve açıklamayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda, eğitim araştırmalarında Sosyometri ve Sosyal Ağ Analizinin kullanımı, her iki yöntemin temel özellikleri, benzerlikleri ve farklılıkları ortaya konmuştur. Sosyometri, bireylerin sosyal tercihlerini ve duygusal bağlarını analiz ederek sınıf içi sosyal yapıyı anlamaya yardımcı olmaktadır. Bu yöntem, öğrenciler arasındaki sosyal kabul düzeyini belirlemek, dışlanmış bireyleri tespit etmek ve grup dinamiklerini incelemek için kullanılmaktadır. SNA ise bireyler ve gruplar arasındaki yapısal ilişkileri inceleyerek, eğitimde bilgi akışı ve iş birliği süreçlerini anlamaya odaklanmaktadır. Bu iki yöntemin bir arada kullanılması, eğitimde bireysel ve sistem düzeyinde sosyal ilişkileri kapsamlı bir şekilde analiz etmeye olanak tanımaktadır. Dolayısıyla eğitim araştırmalarında bu yöntemlerin kullanılması, öğrenme ortamlarının sosyal dinamiklerinin daha iyi anlaşılmasına ve buna yönelik uygulamalar geliştirilmesine katkı sağlayabilir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim araştırmaları, Grup dinamikleri, Sosyal Ağ Analizi, Sosyometri.

Understanding Social Structures in Education: A Review on Sociometrics and Social Network Analysis

Abstract

Relationships between individuals play an important role in educational processes by forming social structures and interaction networks. Sociometrics and Social Network Analysis (SNA) are two important methods that contribute to understanding social structures and dynamics in educational settings by analysing social ties between individuals. This research was conducted with a review design from qualitative research methods and aims to address and explain sociometry and social network analysis methods in education with a holistic approach based on the studies in the literature. In this context, the use of sociometrics and social network analysis in educational research, the main features, similarities, and differences of both methods are presented. Sociometry helps to understand the social structure in the classroom by analysing individuals' social preferences and emotional ties. This method is used to determine students' social acceptance level, identify excluded

^a Dr. , Aydın Adnan Menderes Üniversitesi , yasemin.yesilbass@gmail.com , ORCID; 0000-0002-5590-4520

individuals, and examine group dynamics. SNA focuses on understanding information flow and collaboration processes in education by examining structural relationships between individuals and groups. The combination of these two methods allows for a comprehensive analysis of social relationships at the individual and system levels in education. Therefore, using these methods in educational research can contribute to a better understanding of the social dynamics of learning environments and the development of applications tailored to them.

Keywords: Educational research, Group dynamic, Social Network Analysis, Sociometrics.

Giriş

Bireyler, sosyal etkileşim süreçlerinde yalnızca doğrudan kurdukları ilişkilerle değil, aynı zamanda daha geniş ve dinamik ağlar içinde konumlanarak birbirleriyle bağlantı kurarlar. Bu sosyal yapılar, bireyler arasındaki bağların niteliği, etkileşim biçimleri ve grup dinamikleri doğrultusunda şekillenmekte olup, eğitim ortamlarında öğrenme süreçlerini, bireysel ve kolektif davranışları, hatta kurumsal işleyişi doğrudan etkileyen kritik unsurlar arasında yer almaktadır. Sosyometri ve Sosyal Ağ Analizi (SNA), bireyler arasındaki ilişkilerin yapısını, niteliğini ve eğitim bağlamındaki etkilerini anlamaya yönelik iki temel yaklaşım olarak öne çıkmaktadır. Sosyometri, bireylerin grup içindeki sosyal bağlarını ve etkileşimlerini analiz ederek, topluluk içindeki duygusal ve sosyal eğilimleri ortaya koymayı amaçlayan bir yöntemdir (Cano vd., 2023; Harahap vd., 2023). Bu yaklaşım, grup üyeleri arasındaki ilişkilerin yapısal özelliklerini belirlemeye, bireylerin sosyal konumlarını anlamaya ve grup içi dinamikleri çözümlemeye yönelik kapsamlı bir çerçeve sunmaktadır.

Eğitim, bireylerin bilgi, beceri ve değerlerini geliştirerek hem kişisel hem de toplumsal yaşama etkin şekilde katılımını sağlayan dinamik bir süreçtir. Bu süreç, bireyler arasındaki sosyal ilişkilerin şekillenmesinde kritik bir rol oynamaktadır. Eğitim alanında Sosyometri ve SNA, özellikle öğrenciler arasındaki ilişkilerin, grup içi dinamiklerin ve sosyal yapıların anlaşılmasına katkı sunmaktadır (Gupta & Kulshreshth, 2013; Toigo vd., 1962). Bu yöntemler, eğitim araştırmalarında sosyal etkileşimleri değerlendirmek, güçlendirmek ve analiz etmek amacıyla yaygın biçimde kullanılmaktadır. Sosyometrik testler, genellikle bir grup içinde hangi bireylerin birbirine daha yakın olduğunu belirlemek amacıyla uygulanmaktadır (Rapoport & Horvath, 2007; Teirich & Illing, 1958). Örneğin, bir sınıftaki öğrencilerin sosyal ilişkilerini değerlendirmek için, onlara “En çok hangi arkadaşlarınla vakit geçirmek istersin?” şeklinde bir soru yöneltilebilir. Elde edilen veriler doğrultusunda, sosyometrik haritalar (sosyogramlar) oluşturularak grubun sosyal yapısında lider konumundaki öğrenciler, sosyal olarak dışlanmış bireyler ya da grup dinamiklerini etkileyen kritik noktalar belirlenebilir. Böylece öğretmenler, sınıfın sosyal yapısını analiz ederek daha etkili bir grup yönetimi ve müdahale stratejisi geliştirebilir.

SNA ise Sosyometriden farklı olarak bireyler, gruplar ve örgütler arasındaki bağlantıları inceleyerek, ilişkisel yapıları sistematik bir biçimde haritalandıran ve görselleştiren bir yöntemdir. Bu yöntem, ağın genel özelliklerini, yoğunluğunu ve yapısal dinamiklerini detaylı

bir şekilde analiz etmeye olanak tanımakta; bireyler arasındaki bilgi akışını, etkileşim kalıplarını ve sosyal sermayenin dağılımını anlamaya yönelik güçlü bir analitik çerçeve sunmaktadır (Barbara, 2016; Kadushin, 2004; Wasserman & Faust, 1994). Eğitim alanında SNA, bireylerin ve grupların bağlantılarını daha geniş sistematik bir çerçevede ele almayı amaçlamaktadır. Bu analiz yöntemi, öğrencilerin okul içindeki bilgi paylaşım süreçlerini, destek mekanizmalarını, iletişim ağlarını ve etkileşim biçimlerini anlamaya yardımcı olmaktadır. SNA, öğrencilerin birbirleriyle olan ilişkilerinin yoğunluğunu ve topluluk içindeki konumlarını belirlemeye yönelik veriler sunmaktadır. Örneğin, hangi öğrencilerin bilgi paylaşımında daha aktif olduğu, kimlerin daha fazla destek aldığı ya da hangi öğrencilerin sosyal ağda merkezi bir rol oynadığı gibi çıkarımlar yapılabilir. Bu bulgular, öğretmenlere sınıftaki güçlü ve zayıf bağlantıları belirleme ve iletişim eksikliklerini tespit etme konusunda rehberlik edebilir.

Sosyal dinamikleri anlamada önemli yöntemler olan Sosyometri ve SNA karşılaştırıldığında; Sosyometri, bireyler arasındaki ilişkileri detaylı bir şekilde incelerken (Gupta & Kulshreshth, 2013), SNA daha geniş ölçekli bağlantı yapılarını ve ilişkilerin karşılıklı etkileşimini göz önünde bulundurmaktadır (Scott, 2000). Her iki yöntem de öğrenci davranışlarını anlamada, sosyal becerileri geliştirmede ve sınıf içi etkileşimleri güçlendirmede önemli bir yere sahiptir. Bu çalışma, eğitimde Sosyometri ve Sosyal Ağ Analizinin nasıl uygulandığını alanyazındaki çalışmalardan yola çıkarak bütüncül bir perspektifle ele almayı amaçlamaktadır. Araştırmada, Sosyometri ve SNA kavramları detaylandırılmış, eğitim alanındaki kullanımları tartışılmış ve aralarındaki temel benzerlikler ile farklılıklar açıklanmıştır.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden derleme deseni kullanılarak yürütülmüş olup, eğitimde sosyometri ve sosyal ağ analizi yaklaşımlarını alanyazındaki çalışmalar temelinde bütüncül bir perspektifle ele almayı amaçlamaktadır. Alanyazında derleme deseni, belirli bir konuya dair mevcut çalışmaların sistematik biçimde analiz edilip, elde edilen bulguların sentezlenmesi sürecini ifade etmektedir. Bu yöntem, araştırmacının konuyla ilgili derinlemesine bilgi edinmesini sağlamakla kalmayıp, mevcut literatürdeki boşlukları da ortaya koyarak hem teorik hem de pratik açıdan zenginleştirici bir bilgi temeli oluşturmaktadır (Snyder, 2019). Araştırma sürecinde, ilgili akademik kaynaklar ve yayınlar titizlikle taranmış, sosyometri ve SNA yaklaşımlarının eğitim bağlamında kullanım biçimleri, yöntemsel özellikleri ve elde edilen sonuçlar kapsamlı olarak analiz edilmiştir. Bu derleme çalışması ile hem alanın mevcut eğilimlerini hem de yöntemler arasındaki benzerlikler ve farklılıkları ortaya koymak hedeflenmiştir. Literatür taraması aracılığıyla önceki çalışmaların ortaya koyduğu veriler, bu iki yöntemin eğitimde sosyal yapıların anlaşılmasındaki rolünü ve katkılarını karşılaştırmalı bir çerçevede değerlendirmeye olanak tanımıştır (Torraco, 2016). Araştırma, geleneksel

yöntemlerin ötesinde, eğitimde sosyal yapıların analizinde kullanılabilecek yeni yaklaşımlara ışık tutmayı amaçlamaktadır.

Bulgular

Araştırmada sırasıyla Sosyometri ve SNA ele alınmıştır. Bu kapsamda öncelikle Sosyometrinin ardından Sosyal Ağ Analizinin tarihsel gelişimi, tanımı ve özellikleri, eğitim araştırmalarında kullanımına yer verilmiştir. Sonrasında Sosyometri ve SNA yöntemleri karşılaştırılarak, bu iki yöntem arasındaki hem yöntemsel hem de teorik açıdan benzerlikler ve farklılıklar ortaya konmuştur.

Sosyometri

Sosyometri, bir gruptaki ya da toplumdaki bireylerin birbirleriyle olan ilişkilerinin ve sosyal bağlarının incelendiği bir yöntemdir. Bu bölümde Sosyometrinin tarihsel gelişimi ve özelliklerine yer verilmiştir.

Sosyometrinin Tarihsel Gelişimi

Sosyometri, 1930'lı yıllarda Moreno'nun çalışmalarıyla başlamış ve zamanla sosyal psikoloji alanında sosyal ilişkileri ölçmek için kullanılan önemli bir yöntem haline gelmiştir (Fields, 2007; Giacomucci, 2021; Marineau, 2007). Moreno, Sosyometriyi, sosyal ilişkilerin yapısını anlamak ve bu ilişkilerin bireyler üzerindeki etkilerini incelemek amacıyla geliştirmiş, ilk olarak, Birinci Dünya Savaşı sırasında Avusturya'daki bir mülteci kampında gözlemler yaparak sosyometrinin temellerini atmıştır (Marineau, 2007; Williams & Gilmour, 1994). Moreno, Viyana yakınlarındaki bir mülteci kampında hekim olarak çalışırken aileler üzerinde bir araştırma gerçekleştirmiştir. Araştırmacı, barakalarda yaşayan aileler arasında sıkça çatışmalar yaşandığını ve bu durumun belirgin psikosomatik tepkilere yol açtığını gözlemlemiştir. Sorunu çözmek amacıyla, uyum içinde olan aileleri aynı barakalarda bir araya getirerek anlaşabilen bireylerin birlikte yaşamalarını sağlamıştır. Bu düzenlemeyi yaparken, bireylere "*Hangi ailelerle komşu olmak istersiniz?*" gibi sorular yöneltilmiş ve aileler arasındaki çekim ve itme davranışlarını analiz ederek bir diyagram oluşturmuştur. Bu yeni düzen sonucunda kavgaların büyük ölçüde azaldığını gözlemlemiştir. Bu bulgular doğrultusunda, bir toplulukta insanlar arasındaki ilişkilerde yapılacak düzenlemelerin çatışmaları ve gerginlikleri azaltabileceği ve ilişkileri iyileştirebileceği sonucuna ulaşmıştır (Moreno, 1963).

Sosyometri, travma yaşamış gruplar arasında karşılıklı yardımı teşvik eden, grup uyumunu artıran ve güvenliği sağlayan özgün bir grup yaklaşımıdır (Giacomucci, 2020). Bu yöneme göre, her toplumun dışarıdan görünen kendine özgü bir yapısı vardır. Ancak bu görünüşün ardında, bireyler arasındaki sevgi, nefret, sempati-antipati gibi duygular ile çekim ve itim temelli ilişkilerden oluşan, ilk bakışta fark edilemeyen gruplaşmalar bulunmaktadır. Sosyometri yöntemi, bu gizli grup dinamiklerini açığa çıkarmayı amaçlamakta ve bu

dinamiklerin haritasını sosyometrik matriks adı verilen bir yapıyla ortaya koymaktadır (Şatıroğlu, 1999). Moreno'nun Sosyometri çalışmaları modern ağ analizinin temelini oluşturmaktadır (Marineau, 2007).

Sosyometri: Tanımı ve Temel Kavramları

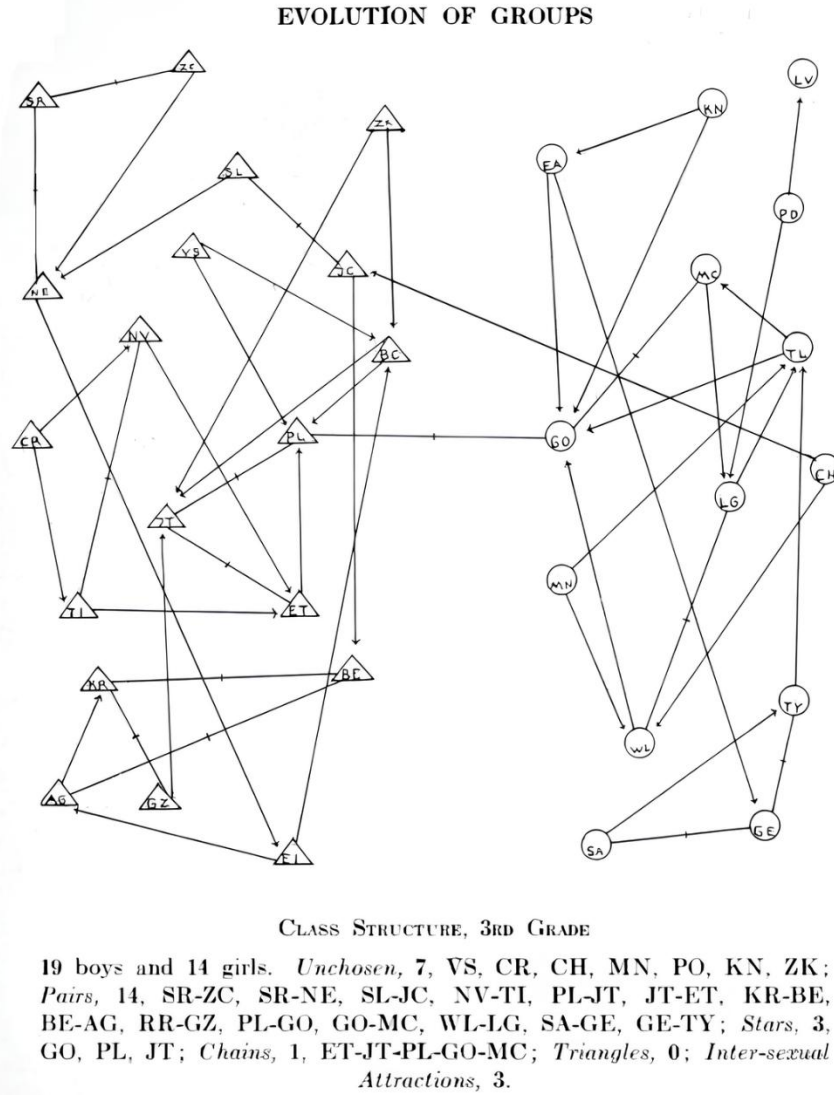
Sosyometri, bir gruptaki bireyler arasındaki tercihleri, ilişkileri ve sosyal bağları incelemek için kullanılan bir yöntemdir. Bu yöntem, bireylerin grup içindeki duygusal ve sosyal tercihlerini (örneğin, kiminle çalışmak istediklerini) anlamayı amaçlamaktadır (Cano vd., 2023; Rapoport & Horvath, 2007; Teirich & Illing, 1958). Sosyometri ile grup üyelerinin ilişki yapısı ve örüntüleri hakkında bilgi toplanmakta; bu ilişkilerin özellikleri ve yoğunluğuna ilişkin genel bir bakış açısı sağlanmaktadır (Adolescents & Sarov, 2016; Harahap vd., 2023). Sosyometri, gruptaki sosyal yapıların ve ilişkilerin nicel ve nitel analizini yapmakta, grup üyelerinin konumlarını, tercihlerini ve reddedilmelerini ölçerek grup dinamiklerini anlamaya yardımcı olmaktadır (Cano vd., 2023; Harahap vd., 2023). Başka bir deyişle, Sosyometri, grupta insan ilişkilerini ve davranışlarını ölçerek, onları açıklamaktır (Yeşilbaş Özenç & Akyol, 2024). Sosyometri, sosyal gruptaki güç yapılarını, iş birliğini, iletişimi ve uyumu değerlendirmeye ve ölçmeye yardımcı olur; bu da takım uyumunu artırabilir ve yüksek hedeflere ulaşmayı sağlayabilir (Ussorowska vd., 2016).

Grup dinamiklerini anlamak ve geliştirmek için kullanılan bir yöntem olan Sosyometri, bireyler arasındaki ilişkileri, tercihleri ve reddetmeleri ölçerek sosyal yapıyı ve grup uyumunu değerlendirmeye olanak tanımaktadır. Sosyometri, grup içindeki liderleri ve popüler bireyleri belirlemeye yardımcı olmaktadır. Bu, grup içindeki güç yapılarının ve sosyal statülerin anlaşılmasını sağlamaktadır (Daugherty & Turner, 2003; Mazón vd., 2018). Sosyometri, grup içindeki uyumu artırmak için de kullanılabilir. Grup üyeleri arasındaki tercih ve reddetmelerin analizi, grup içindeki uyumun ve iş birliğinin geliştirilmesine katkı sağlamaktadır (Lucius & Kuhnert, 1997; Ussorowska vd., 2016). Sosyometri, grup içinde marjinalleşmiş veya dışlanmış bireyleri tanımlayarak, bu bireylerin gruba daha iyi entegre edilmesine yardımcı olabilir (Daugherty & Turner, 2003; Sabin vd., 2014). Bu yöntem, grup içindeki sosyal yapının ve ilişkilerin daha iyi anlaşılmasını sağladığından grup içindeki iletişim ve iş birliğini geliştirmek için stratejiler geliştirilmesine olanak tanımaktadır (Cano vd., 2023; Harahap vd., 2023; Rapoport & Horvath, 2007).

Sosyometri, bir gruptaki bireyler arasındaki ilişkilerin ağını inceleyerek, bu ilişkilerin yapısını ve yoğunluğunu ölçmektedir (Harahap vd., 2023; Rapoport & Horvath, 2007). Sosyometri, bir gruptaki olumlu ve olumsuz ilişkileri haritalamak için *sosyogram* olarak bilinen diyagramlar oluşturmaya içermektedir. Bu görsel temsil, grubun sosyal yapısını ve dinamiklerini anlamaya yardımcı olmaktadır (Gießmann, 2017; Marineau, 2007). Aşağıda Şekil 1'de Moreno'nun bir gruba ilişkin oluşturduğu sosyogram yer almaktadır.

Şekil 1.

Örnek Bir Sosyogram



Kaynak: Moreno, 1934.

Bireylerin grup içindeki konumlarını, sempati ve antipati ilişkilerini gösteren bir harita olan sosyogram, sosyometrik testler aracılığıyla oluşturulmaktadır (Teirich & Illing, 1958). Sosyogramlar, grup üyeleri arasındaki ilişkileri grafiksel olarak gösteren bir tekniktir. Bu yöntem, grup içindeki liderleri, klikleri ve sosyal çekim ve itim desenlerini belirlemeye yardımcı olmaktadır (Rostampoor-Vajari, 2012; Vasa vd., 1994). Sosyometride sosyogramların yanı sıra *akran nominasyonları ve derecelendirmeleri* ile *sosyal bilişsel haritalama* teknikleri kullanılmaktadır. Akran nominasyonları ve derecelendirmeleri, bireylerin sosyal statüsünü ve sınıf içindeki kabul düzeyini belirlemek için kullanılmaktadır (Avramidis vd., 2017; Mpofu vd., 2006). Sosyal bilişsel haritalama ise sosyal ağların doğası ve akranlar arasındaki ilişkiler hakkında bilgi toplamak için kullanılmaktadır. Bu yöntem, özel eğitim gereksinimi olan çocuklarda arkadaşlık gelişimini değerlendirmek için kullanılabilir (Avramidis vd., 2017). Sosyometrik testler, bireylerin sosyal kabul edilebilirliğini ve grup içindeki statüsünü belirlemek için kullanılır. Bu testler, bireylerin sosyal gelişimini anlamak için değerli veriler sağlamaktadır (Bronfenbrenner, 1943; Gronlund, 1955; Pepinsky, 1949). Sosyometrik testler ve teknikler,

bireylerin grup içindeki sosyal konumlarını ve ilişkilerini değerlendirmek için etkili araçlardır. Özetle, Sosyometri, insanlar arasındaki bağlantıların incelenmesidir ve nerede oturulacağı, kiminle arkadaş olunacağı ve kimin ilgi odağı olacağı gibi kişilerarası ilişkilerdeki seçimlere odaklanmaktadır (Gupta & Kulshreshth, 2013). Dolayısıyla bu yöntem, toplumsal yapıları anlamak ve bu yapılar üzerinde değişiklikler yapmak için etkili bir araç olarak kullanılabilir (Jennings, 1941; Moreno, 1943).

Eğitim Araştırmalarında Sosyometri

Sosyometri, bireyler arasındaki sosyal ilişkileri ölçmek ve analiz etmek için kullanılan bilimsel bir yaklaşımdır. Eğitim araştırmalarında sosyometrik yöntemler, sınıf içi sosyal yapıyı anlamak, öğrencilerin akranlarıyla olan ilişkilerini değerlendirmek ve grup dinamiklerini incelemek için önemli bir araçtır. Bu yöntem, öğrencilerin sosyal kabul edilebilirlik düzeylerini belirlemek, sınıf içindeki dışlanmış bireyleri tespit etmek ve grup çalışmalarını daha verimli hale getirmek amacıyla kullanılmaktadır. Sosyometrinin eğitimdeki rolü, öğrencilerin sosyal statülerini ve grup içi etkileşimlerini anlamak ve geliştirmek için kritik bir araç olarak öne çıkmaktadır. Eğitimde sosyometri beş temel amaç için kullanılabilir:

- **Öğrencilerin Gruplandırılması:** Sosyometrik teknikler, öğretmenler tarafından genellikle öğrencileri akademik gruplara ayırmak, sınıf oturma düzenini düzenlemek ve çalışma ekipleri oluşturmak amacıyla kullanılmaktadır. Sosyogramlar ve akran adaylıkları bu tekniklerin en yaygın örnekleridir (Gronlund & Barnes, 1956; Vasa vd., 1994). Ayrıca, sınıf öğretmenleri bu yöntemleri, kişilerarası ilişkileri analiz etmek ve sınıf üyelerinin sosyal kabul edilebilirlik düzeylerini belirlemek için de kullanmaktadır (Gronlund, 1955). Bu bağlamda öğretmenler, öğrencilerin grup içindeki rollerini belirlemek ve daha dengeli bir sınıf dinamiği oluşturmak için sosyometrik verilerden faydalanabilir. Örneğin, bazı öğrencilerin grup içinde liderlik özellikleri sergilediği, bazılarının ise daha çekingen olduğu görülebilir. Bu tür bilgiler, öğretmenlerin grup içi görev dağılımını bilinçli bir şekilde yapmasına olanak tanımaktadır.
- **Sosyal İlişkilerin Değerlendirilmesi:** Sosyometrik yöntemler, öğrencilerin sınıf içindeki sosyal ilişkilerini incelemek için etkili araçlardır. Özellikle akran aday gösterme teknikleri, öğrencilerin davranışsal özellikleriyle güçlü korelasyonlar göstermektedir (McMullen vd., 2014). Sosyometri ayrıca, sınıflardaki sosyal yapı hakkında bilgi edinmek ve kişilerarası ilişkilerde zorluk çeken öğrencileri belirlemek için değerli bir yöntemdir (Toigo vd., 1962). Sosyometrik yöntemler, öğrenciler arasındaki ilişkileri analiz ederek, dışlanmış ya da izole olmuş bireyleri tespit etmeye yardımcı olmaktadır. Bu sayede öğretmenler, sosyal dışlanmayı önlemek ve sınıf içindeki dayanışmayı artırmak için gerekli önlemleri alabilirler.
- **Grup Dinamiklerinin İyileştirilmesi:** Sosyometri, grup çalışmaları sırasında grup dinamiklerini ölçmek ve iyileştirmek için de kullanılabilir. Bu yöntem, öğrenciler

arasındaki grup dinamiklerinin belirlenmesini sağlayabilir (Sabin vd., 2014). Sosyometri, öğrencilerin nasıl etkileşim kurduğunu analiz ederek, grup içindeki iletişimi ve iş birliğini artırmaya yönelik stratejiler geliştirmeye yardımcı olmaktadır.

- **Öğrenci Başarısı:** Akademik başarı, yalnızca bireysel çabalarla değil, aynı zamanda öğrencinin sosyal çevresiyle olan etkileşimiyle de doğrudan ilişkilidir. Sosyometri, öğrencilerin akademik performansları ile sosyal statüleri arasındaki bağlantıyı anlamaya yardımcı olmaktadır. Pozitif sosyometrik statüye sahip öğrenciler genellikle daha yüksek akademik başarı gösterirken, negatif statüye sahip öğrencilerde akademik başarısızlık daha yaygındır (Soponaru vd., 2014). Başka bir deyişle, sosyal olarak kabul gören öğrencilerin, grup içi desteği daha fazla aldığı ve dolayısıyla akademik motivasyonlarının yüksek olduğu gözlemlenmektedir. Öte yandan, sınıf içinde dışlanan veya sosyal bağları zayıf olan öğrenciler akademik açıdan daha fazla zorlanabilir. Bu durum, sosyometrik analizler yoluyla erken tespit edilerek, akademik başarıyı artırıcı önlemler alınmasını sağlayabilir.
- **Deneyimsel Öğrenme:** Sosyometrik yöntemler, eğitimde deneyimsel öğrenme süreçlerini desteklemek için de kullanılabilir. Grup çalışmaları, proje tabanlı öğrenme ve iş birliğine dayalı etkinliklerde, öğrencilerin birbirleriyle etkileşimlerini anlamak ve süreçleri iyileştirmek için sosyometri etkili bir araç olabilir. Bu yöntemler, karşılıklı yardımlaşmayı teşvik ederek ders içeriğini daha canlı hale getirmektedir (Giacomucci & Skolnik, 2021). Ayrıca, çevrimiçi öğrenme ortamlarında da sosyometri kullanılarak, öğrencilerin dijital platformlardaki etkileşimleri analiz edilebilir. Özellikle uzaktan eğitimde öğrencilerin sosyal bağlarını güçlendirmek ve grup içi iletişimi artırmak için bu yöntemlerden yararlanılabilir. Örneğin, web tabanlı kurslarda sosyometri, öğrenci etkileşimlerini analiz etmek ve alt grup kliklerini, liderleri veya ihmal edilen öğrencileri belirlemek için kullanılabilir (Daugherty & Turner, 2003).

Sosyometri, eğitimde bireyler arasındaki sosyal ilişkileri anlamak ve sınıf içi dinamikleri daha iyi yönetmek için güçlü bir araçtır. Öğretmenler, sosyometrik analizleri kullanarak öğrencilerin sosyal statülerini değerlendirebilir, grup içi iletişimi geliştirebilir ve akademik başarıyı destekleyici sosyal ortamlar oluşturabilirler. Sosyometride kullanılan sosyal bilişsel haritalama gibi teknikler, sosyal ağlar ve akran ilişkileri hakkında derinlemesine bilgi sağlamaktadır (Avramidis vd., 2017). Doğru uygulandığında, sosyometrik yöntemler, öğrencilerin sosyal gelişimlerini destekleyebilir ve grup dinamiklerini iyileştirebilir. Ancak, bu yöntemlerin uygulanabilmesi için idari ve veli onayının alınması gerekliliği, bazen süreci zorlaştırabilir (Mpofu vd., 2006). Tüm zorluklara rağmen, Sosyometri, öğrencilerin sosyal uyumlarını ve sınıf içindeki konumlarını anlamak için güvenilir ve geçerli bir yöntemdir. Sonuç olarak, eğitim araştırmalarında sosyometri kullanımı, sınıf içi uyumu artırmak, sosyal dışlanmayı önlemek ve öğrencilerin daha sağlıklı sosyal ilişkiler kurmasını sağlamak için oldukça

önemlidir. Bu yöntemler, bireysel farklılıkları göz önünde bulundurarak, her öğrencinin kendini değerli hissettiği kapsayıcı bir öğrenme ortamı oluşturulmasına katkı sağlamaktadır.

SOSYAL AĞ ANALİZİ

Sosyal ağ analizi, bir gruptaki bireyler arasındaki ilişki ağlarının incelendiği bir yöntemdir. Bu bölümde sosyal ağ analizinin tarihsel gelişimi ve özelliklerine yer verilmiştir.

Sosyal Ağ Analizinin Tarihsel Gelişimi

Sosyal Ağ Analizi (Social Network Analysis, SNA), sosyal yapıları anlamak için güçlü bir model sunan ve çeşitli disiplinlerde kullanılan bir yöntemdir. Tarihsel olarak, SNA, klasik sosyolojiden hareketle ortaya çıkmış ve daha sonra sosyal bilimler ve matematik alanlarında geliştirilmiştir (Scott, 1988). 1930'lu yıllarda Sosyometri kavramını ortaya atan ve gruplar arasındaki sosyal etkileşimin dinamikleriyle ilgilenen Moreno, ağ analizinin kurucusu olarak tanımlanmaktadır (Freeman, 2004; Newman, 2010: 36; Wasserman & Faust, 1994). Sosyal Ağ Analizi ile 19. ve 20. yüzyılın başlarında modern sosyal düşüncenin temelleriyle bağlantılı olarak küçük gruplardaki kişiler arası ilişkileri sistematik olarak gözlemlemeye odaklanılmıştır (Wellman, 2008). Daha sonra Sosyal Ağ Analizi, fen ve sosyal bilimlerde ilgi kazanmış olup psikoloji ve ekonomi gibi disiplinlerde sosyal olgulara açıklamalar getirmiştir (Borgatti vd., 2009).

Sosyal Ağlar

Modern çağın önemli kavramlarından biri olan ağ kavramı, bir grup içerisindeki aktörler (bireyler) arasındaki ilişki örüntüleri olarak tanımlanmaktadır (Castells, 2008; Degenne & Forse, 1999; Knoke & Kuhlinski, 1982). Sosyal ağ ise toplumsal etkileşimler (örneğin; ortaklıklar, roller, sorumluluklar vb.) sonucunda bireylerin birbiriyle bağlantı kurarak oluşturdukları ilişki örüntüleridir (Marshall, 1999). Sosyal ağlar, bireylerin karşılıklı iletişimleri sonucunda çıkmaktadır (Fuhse, 2015). Sosyal ağlar, bireylerin nasıl bağlantılar kurduğunun ve bu bağlantıların toplumsal yapıyı nasıl etkilediğinin anlaşılmasına yardımcı olmaktadır. Bireylerin kişisel özellikleri ve davranışları, sosyal ağların yapısını etkilerken, ağ yapısı da bireylerin davranışlarını şekillendirmektedir. Bu karşılıklı etkileşim, bireylerin tutum ve davranışlarının anlaşılmasında önemlidir (Landis, 2016; Tasselli vd., 2015). Sosyal ağlar hem bireysel hem de grup performansı ile ilişkilidir (Sparrowe vd., 2001). Bireylerin sosyal ağ yapısındaki konumları, onların bireysel (Bruque vd., 2016; Iorio, 2020) ve takım performanslarını (Janhonen & Johanson, 2011) etkileyebilmektedir.

Sosyal Ağ Analizi: Tanımı ve Temel Kavramları

SNA, bireyler, gruplar veya örgütler arasındaki ilişkileri inceleyen bir araştırma yöntemidir. Bu analiz yöntemiyle kişiler arasındaki ilişki örüntüleri ortaya konmakta ve kişilerin davranışları yorumlanabilmektedir. Ayrıca bireylerin birbirleriyle ve çevreyle olan etkileşimi ve

aktörleri örgütsel süreçlere dahil ederek, iletişimi güçlendirebilir ve bilgi akışını hızlandırarak grup etkileşimini ve örgütsel verimliliği artırabilir (Ağcasulu, 2019).

Sosyal yapıları incelemek için kullanılan güçlü bir strateji olan SNA, sosyal bilimlerden matematiksel modellere kadar geniş bir yelpazede sosyal yapıları anlamak için etkili bir model sunmaktadır (Borgatti vd., 2009; Scott, 1988). SNA, bireylerin davranışlarının tahmin edilmesinde (Goel & Goldstein, 2014), bu davranışların incelenmesinde, bireyler arasındaki bağlantıların anlaşılmasında ve sosyal ağların genel etkilerinin değerlendirilmesinde etkilidir (Butts, 2008; Tabassum vd., 2018). SNA, sosyal yapıları ve ilişkileri incelemek için kullanılan çeşitli yöntemleri içermektedir. Bu yöntemler, sosyal ağların yapısını, dinamiklerini ve etkilerini anlamak için farklı yaklaşımlar sunmaktadır. Bu yöntem ile matematiksel ve istatistiksel teknikler kullanılarak ağların yapısal özellikleri ölçülmekte; sosyal ağın yoğunluğu, merkeziyeti gibi metriklerle ağın genel yapısı ve bireylerin ağdaki konumları analiz edilmektedir (Nooraie vd., 2018; Scott, 1988).

Eğitim Araştırmalarında Sosyal Ağ Analizi

SNA, eğitim araştırmalarında sosyal yapıları ve dinamikleri anlamaya yönelik yaygın olarak kullanılan bir yöntemdir. Bu analiz, bireylerin davranışlarını şekillendiren sosyal yapıları ve bilgi akışını inceleyerek eğitim süreçlerine dair önemli içgörüler sağlar. Sosyal ağ yaklaşımı, eğitimin dinamik yapısını analiz etmek için özgün ve yenilikçi bir yöntem olarak eğitim araştırmalarında önemli bir yer tutmaktadır (Carolan, 2014). SNA ile okullardaki sosyal ağların yapısı ortaya çıkarılabilir ve okul üyeleri arasındaki ilişki örüntüleri ile davranış ağları incelenebilir (Bakkenes vd., 1999). Bu yöntem, sadece okulun genel sosyal ağ haritasını değil, aynı zamanda öğretmenler arasındaki etkileşim ve ilişki dinamiklerini belirlemeye de olanak tanımaktadır (Moolenaar, 2012). Sosyal ağ analizinin eğitim-öğretim sürecindeki çeşitli rolleri şunlardır:

- **Öğretmenler Arasında İş Birliği ve Bilgi Paylaşımı:** SNA, öğretmenler arasındaki etkileşimleri ve bilgi paylaşımını anlamada kritik bir öneme sahiptir (Sweet vd., 2013). SNA, öğretmenler arasındaki iş birliğini artırmak ve okullarda reformları desteklemek için kullanılabilir. Öğretmenlerin iş birliği ağlarını haritalayarak, uzmanlık ve kaynakların dağılımını anlamak mümkündür (Baker-Doyle & Yoon, 2020; Penuel vd., 2006). Sosyal ağların merkezi konumunda yer alan aktörler, örgütün kapasitesini artırmada ve iletişimin yönünü belirlemede daha etkili olduklarından (Er & Çalık, 2017), öğretmenlerin okuldaki sosyal ağ konumlarının belirlenmesi önemlidir. Okuldaki sosyal ağların belirlenmesi, yöneticilerin öğretmenler arasındaki ilişki ve destek ağlarını güçlendirmelerine ve izole konumdaki öğretmenleri sosyal ağlara dâhil etmelerine olanak tanımaktadır (Yeşilbaş Özenç, 2022).
- **Öğrenme Toplulukları ve Öğrenci Başarısı:** SNA, öğrencilerin sosyal sermayelerini ve bilgi paylaşım ağlarını analiz ederek, daha güçlü sosyal bağlara sahip öğrencilerin

genellikle daha yüksek performans gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bu yöntem öğrencilerin başarılarını tahmin etmede ve düşük performans gösterenleri belirlemede kullanılabilir (Saqr vd., 2018; Han vd., 2022). Sosyal ağlar, öğrencilerin akademik performansını olumlu veya olumsuz etkileyebilir. Örneğin, danışmanlık ağları öğrenci performansını artırırken, düşmanca ağlar performansı olumsuz etkileyebilir (Tang & Yang, 2019). Sosyal ağlar, öğrencilerin topluluk duygusunu güçlendirerek sınıf içi toplulukların oluşumunu teşvik edebilir. Bu, öğrencilerin öğrenme deneyimlerini olumlu yönde etkileyebilir (Hung & Yuen, 2010).

- **Öğretmen-Öğrenci Etkileşimi:** SNA, öğretmenlerin sınıf içindeki merkeziyetini ve öğrencilerle etkileşimlerini inceleyerek eğitim sürecini iyileştirmek için kullanılabilir (Saqr vd., 2018). Sosyal ağlar, öğrencilerin ve öğretmenlerin etkileşimlerini artırarak, öğrencilerin sadece bilgi tüketicisi değil, aynı zamanda bilgi üreticisi olmalarını sağlar. Örneğin, öğretmenin bilgi aktarımındaki rolü, sosyal ağ haritalarıyla analiz edilerek, öğrenciler arasındaki bilgi akışını daha etkili hale getirecek düzenlemeler yapılabilir (Berestova vd., 2020). Bu yöntem, ayrıca sınıf içindeki sessiz veya geri planda kalan öğrencileri belirleyerek onlara daha fazla katılım fırsatı sağlamak için de kullanılabilir (Vieytes, 2023).
- **Sanal Öğrenme Ortamlarında Etkileşimi Artırma:** SNA, çevrimiçi eğitim ortamlarında öğrenciler arası etkileşimi ve iş birliğini izlemek için etkili bir araçtır (Guerra vd., 2023). Online derslerde hangi öğrencilerin grup içinde daha aktif olduğu ve hangilerinin izole kaldığı belirlenebilir. Bu veriler kullanılarak, öğrencilerin daha iyi bir iş birlikçi öğrenme deneyimi yaşaması için ders tasarımı geliştirilebilir (Saqr vd., 2018).

Eğitimde SNA, öğretmen ve öğrenciler arasındaki sosyal bağlantıları anlamak ve akademik başarıyı artırmak için güçlü bir yöntemdir. Okul içindeki sosyal ağların haritalanması, bilgi paylaşımını ve öğrenme topluluklarının etkinliğini artırabilir. Ancak, bu analizler uygulanırken gizlilik ve etik kuralların da dikkate alınması gerekmektedir (Sweet, 2016; Yüksel & Somyürek, 2023). Sosyal ağ yöntemlerinin daha yaygın kullanımı, eğitimde daha etkin ve kapsayıcı yaklaşımların geliştirilmesine katkı sağlayabilir.

Sosyometri ve Sosyal Ağ Analizinin Karşılaştırılması

Sosyometri ve Sosyal Ağ Analizi, sosyal ilişkileri incelemede kullanılan yöntemlerdir. Her iki yöntem de bireyler veya gruplar arasındaki ilişkileri anlamayı hedeflemekte ve görselleştirme teknikleriyle desteklenmektedir. Ancak bu iki yöntem arasında hem yöntemsel hem de teorik açıdan benzerlikler ve farklılıklar bulunmaktadır. Çalışma kapsamında, alanyazındaki bulgulardan hareketle Sosyometri ve Sosyal Ağ Analizinin benzerlikleri ve farklılıkları Tablo 1’de özetlenmiştir (Tablo 1).

Tablo 1.

Sosyometri ve Sosyal Ağ Analizi Arasındaki Benzerlikler ve Farklılıklar

Sosyometri ve Sosyal ağ analizi		
Benzerlikler	Sosyal ilişkilerin İncelenmesi Her iki yöntem de bireyler veya gruplar arasındaki etkileşimleri anlamayı hedeflemektedir. Bu etkileşimler genellikle ağlar (Örneğin; dostluk, bilgi paylaşımı) şeklinde modellenir. Sosyal ağlar, düğümler (bireyler veya örgütler) ve bu düğümler arasındaki bağlantılar (ilişkiler) olarak temsil edilir. Bu yapı, sosyal yapının modellenmesi için güçlü bir araç sunar (Scott, 1988).	
	Görselleştirme Her iki yaklaşım da sosyal ilişkileri görselleştirmek için grafiksel temsilleri kullanır (Örneğin; düğüm ve bağlardan oluşan ağ grafikleri). Sosyometri, bireyler arasındaki çekim ve itim gibi sosyal ilişkileri grafiksel olarak temsil eden sosyogramlar aracılığıyla ölçer (Rostampoor-Vajari, 2012; Teirich & Illing, 1958). SNA ise graf teorisi ve çok boyutlu ölçekleme gibi formal modeller kullanılarak gerçekleştirilir. Bu yöntemler, ağların matematiksel ve görsel analizini mümkün kılar (Brandes & Wagner, 2003; Scott, 1988).	
	Nicel Verilerle Çalışma Hem sosyometri hem de sosyal ağ analizi, ilişkileri nicel olarak ölçmek ve analiz etmek için veriler toplar. Sosyometri, gruplar içindeki sosyal yapıların ve ilişkilerin nicel ve nitel analizini yapar (Cano vd., 2023; Harahap vd., 2023). SNA, ağların temel kavramları olan düğümler, bağlantılar, bitişiklik matrisleri ile ilgilenmektedir. Merkeziyet ölçümleri, sosyal bağlantı teorisi, alt grup analizi ve ilişkisel cebir gibi konular, sosyal ağ analizinin temel bileşenleridir (Mcculloh vd., 2013; Singh vd., 2024).	
	Eğitimde Uygulamalar Okullar, sosyal ilişkilerin ve etkileşimlerin belirleyici olduğu kurumlardır. Bu nedenle okullardaki ilişkilerin ve bilgi akışının ele alınmasında sosyal ağ analizi önemlidir (Daly, 2012). SNA, eğitimde grup dinamiklerini, liderlik rollerini, öğrenciler arasındaki iş birliği ağlarını veya öğretmenler arasındaki bilgi paylaşımını incelemek için kullanılabilir. Benzer şekilde sosyometri de sınıf içerisinde öğrencilerin oturma düzeninin belirlenmesi gibi çeşitli amaçlarla gerçekleştirilebilir.	
Farklılıklar	Sosyometri	Sosyal ağ analizi
	Teorik Temeller Bu yöntem, bireylerin diğer bireylerle olan duygusal ve sosyal bağlarını (Örneğin; sevmeme/sevmeme) anlamaya odaklanır ve daha çok bireysel tercihlere dayanır. Sosyometri, bireylerinin konumlarını ve tercihlerini ölçerek (Cano vd., 2023; Harahap vd., 2023), sosyal süreçlerin (kişiler arası çekim veya itim) ve yapının (bu ilişkilerin mekansal gerçekleri) nasıl oluştuğunu ve geliştiğini incelemektedir (Jennings, 1941).	SNA, sosyometriye kıyasla daha geniş bir teorik çerçeveye dayanır ve bireylerin bağlam içerisindeki ilişkisel konumlarını (Örneğin; merkeziyet, aracı konum) analiz etmeye odaklanmaktadır. Aktörler arasındaki sosyal bağlantılar ya da ilişkiler, ağın yapısını oluşturmaktadır (Granovetter, 1973). Ağ haritaları ile aktörler arasındaki ilişkiler, bu ilişkilerin yönü ve gücü yorumlanabilmektedir (Yeşilbaş Özenç & Akyol, 2024). Ayrıca sosyal ağ analizinin gerçekleştirilmesinde ve görselleştirilmesinde merkezilik ölçütleri (Freeman, 2004) hesaplanarak, ağdaki aktörlerin ağ içerisinde ne kadar önemli

	rollere sahip olduklarını belirlenmektedir (Wasserman & Faust, 1994).
Analiz Seviyesi	
Genellikle küçük gruplar üzerinde uygulanır ve bireylerin sosyal tercihlerini ve dışlanma/katılım durumlarını anlamaya yöneliktir. Sosyometri, bireylerin tercihlerini, seçimlerini ve reddedilmelerini ölçerek sosyal yapıyı ve grup uyumunu anlamaya yardımcı olur (Cano vd., 2023; Helfer, 1972).	Daha karmaşık ve büyük ölçekli ağları analiz etmek için kullanılabilir. Grup seviyesinden sistem seviyesine kadar farklı ölçeklerde çalışabilir. SNA, sosyal yapıları incelemek için kullanılan analiz yöntemidir. Bu analiz, pek çok disiplinde sosyal ağları anlamak için etkili bir model sunar (Borgatti vd., 2009; Scott, 1988).
Metodolojik Farklılıklar	
Çoğunlukla anket veya tercih formları gibi doğrudan veri toplama yöntemlerine dayanır. Sonuçlar sosyogramlar ile görselleştirilir. Bireylerin grup içindeki konumlarını ve karşılıklı ilişkilerini görselleştiren haritalar olan sosyogramlar, sosyometrik testler aracılığıyla oluşturulmaktadır (Teirich & Illing, 1958). Sosyogramlar, grubun sosyal yapısını ve dinamiklerini anlamaya yardımcı olmaktadır (Gießmann, 2017; Marineau, 2007).	Daha geniş veri kaynakları kullanır (Örneğin; dijital iletişim kayıtları, belgeler). Matematiksel ve istatistiksel analizlere (Örneğin; yoğunluk, bağ sayısı) daha fazla yer verir. SNA, veri toplama, analizi ve birey düzeyindeki yardımcı değişkenlere odaklanarak ilişkisel yapıyı ölçer ve analiz eder (Butts, 2008). SNA, grafik teorisi, çok boyutlu ölçekleme ve cebirsel topoloji gibi formal modelleri içerir (Scott, 1988). Ayrıca, veri madenciliği ve ağ madenciliği modelleri de SNA'nın önemli bir parçasıdır (Oliveria & Gama, 2012; Tabassum vd., 2018).
Uygulama Alanları	
Özellikle grup içindeki bireysel dinamikleri anlamada kullanılır. Örneğin, bir sınıfta hangi öğrencilerin dışlandığı veya tercih edildiği analiz edilir. Sosyometri, bireyler arasındaki ilişkilerin yapısını ve kalıplarını inceleyen bir tekniktir. Bu yöntem, grupların karmaşık kişilerarası bağlantılardan oluşan bir yapıya sahip olduğu fikrine dayanır ve bu yapının ölçülmesi ve değerlendirilmesi için kullanılır (Harahap vd., 2023). Sosyometri, insanlar arasındaki bağlantıların incelenmesidir ve nerede oturulacağı, kiminle arkadaş olunacağı ve kimin ilgi odağı olacağı gibi kişilerarası ilişkilerdeki seçimlere odaklanır (Gupta & Kulshreshth, 2013).	SNA, daha büyük bir sistem içindeki insanlar, örgütler, hedefler, çıkarlar ve diğer varlıklar arasındaki ilişkilerin yapısını temsil etmek için matematik ve görselleştirmeyi kullanan bir değerlendirme yaklaşımıdır (Hoppe & Reinelt, 2010). SNA, sosyal ilişkileri anlamak, insan davranışları üzerindeki etkilerini anlamak ve bu ilişkileri analitik araçlar kullanarak analiz etmeyi içerir (McGloin & Kirk, 2010). Ağlar içinde bilgi, güç veya kaynakların akışını anlamaya odaklanır. Örneğin, öğretmenler arasındaki bilgi paylaşım ağlarını incelemek için uygundur.

Tablo 1'den hareketle, bu iki yöntem arasında çeşitli benzerlik ve farklılıkların olduğunu söylemek mümkündür. Sosyometri, daha çok bireylerin sosyal tercihlerine ve duygusal bağlarına odaklanırken, SNA ilişkilerin yapısal boyutlarını ve ağın genel özelliklerini anlamaya yöneliktir. Eğitim araştırmalarında bu iki yöntemin bir arada kullanılması hem bireysel hem de

sistem düzeyinde sosyal ilişkilerin daha kapsamlı bir şekilde anlaşılmasını sağlayabilir. Örneğin, bir sınıftaki öğrencilerin tercihlerini (Sosyometri) ve bu tercihlerin ağ içerisindeki etkilerini (SNA) birleştirmek, grup dinamiklerini daha derinlemesine analiz etmeye olanak tanıyabilir. Dolayısıyla bu yöntemlerin birbiriyle entegre edilerek bütüncül bir yaklaşımla kullanılması, okullardaki sosyal dinamikleri anlamada araştırmacılara önemli katkılar sağlayabilir.

Tartışma ve Sonuç

Eğitimde sosyal yapıları anlamak, etkili öğrenme ortamları oluşturma'nın temel unsurlarından biridir. Bu çalışmada, Sosyometri ve Sosyal Ağ Analizinin eğitim bağlamındaki önemi vurgulanarak, bu yöntemlerin özellikleri ortaya konmuştur. Sosyometri, bireyler arasındaki sosyal bağları ölçerek sınıf içi etkileşimlerin geliştirilmesine katkı sağlarken, SNA eğitim kurumlarındaki ilişkileri daha büyük bir perspektiften ele almaktadır. SNA ve sosyometri, sınıfta öğrenciler arasındaki seçim ve reddetme ilişkilerini belirleyerek, sınıf iklimini iyileştirmek için stratejiler geliştirilmesine yardımcı olabilir. Bu analizler, öğrenciler arasındaki topluluk yapısını ve etkileşimleri anlamada önemli bilgiler sunmaktadır (Kuz vd., 2015; Vieytes, 2023). Bu yöntemlerin birlikte kullanımı, öğrenci ilişkilerinin güçlendirilmesi, öğretmenler arası iş birliğinin artırılması ve öğrenme süreçlerinin daha verimli hale getirilmesi açısından önemli fırsatlar sunmaktadır. Sosyometri ve SNA, sınıf içi yaratıcılığı ve iş birliğini teşvik etmek için kullanılabilir. Bu yöntemler, öğrencilerin sosyal etkileşimlerini ve öğrenme süreçlerini derinlemesine anlamaya yardımcı olabilir (Claros vd., 2016).

Sosyometri, bireylerin grup içindeki tercihlerini, sosyal konumlarını ve etkileşimlerini ortaya koyarak, eğitim ortamlarında sosyal ilişkilerin nasıl şekillendiğini anlamaya olanak tanıyabilir. Ayrıca, sınıf içindeki izole öğrencileri belirleyerek, bu öğrencilerin sosyal entegrasyonunu sağlamak için rehberlik hizmetleri sunulmasına yardımcı olabilir. Bu tür müdahaleler, öğrencilerin sosyal becerilerini geliştirmede etkili olabilir (Aldina vd., 2022; Irman & Sari, 2022). Ayrıca sosyometri, sınıf içindeki zorbalık durumlarını belirleyerek, öğretmenlerin bu tür durumlara müdahale etmesini ve sınıf içi ilişkileri iyileştirmesini sağlayabilir (Kuz vd., 2015). Öğretmenler, sosyometrik yöntemleri kullanarak öğrencilerin sınıf içindeki sosyal gerçekliklerini ve davranışsal özelliklerini daha iyi anlayabilir (McMullen vd., 2014).

Sosyometrinin yanı sıra SNA, bireyler arasındaki bağlantıları daha geniş bir sistematik çerçevede inceleyerek, eğitim ortamlarındaki bilgi akışını anlamaya katkı sağlayabilir. Okullarda SNA, uzmanlığın, bilginin ve kaynakların sosyal yapı içerisinde kişiden kişiye ve alt gruptan alt gruba nasıl aktığını anlamaya yardımcı olabilir (Penuel & Riel, 2007). Bu yöntem, bireylerin ağ içindeki konumlarını belirleyerek, bilgi paylaşımı, akademik destek ve iş birliği süreçlerinin nasıl işlediğini ortaya koymaktadır. SNA, okullardaki bilgi akışını görselleştirme imkânı sunmaktadır. Bu, öğretmenler ve öğrenciler arasındaki etkileşimlerin nasıl şekillendiğini ve bu etkileşimlerin eğitim reformlarını nasıl etkileyebileceğini anlamaya yardımcı olabilir (Frank vd., 2018). Özellikle öğretmenler arasındaki bilgi paylaşımı ve mesleki iş birliğini anlamada sosyal ağ

analizinin önemli bulgular sunduğu görülmektedir. SNA, okul tabanlı ağlardaki izole ve bağlantısız bağlantıları belirleyerek öğretmen iş birliğini ve kurumsal öğrenmeyi artırabilir (Woodland vd., 2021). Bunun yanı sıra SNA, okullarda sosyal etkileşimlerin anlaşılmasında önemli bir yere sahiptir (Hawe & Ghali, 2007). Bu yöntem, öğretmen iş birliğine ilişkin anlayışı önemli ölçüde artırabilir, öğrenci öğrenmesine, öğretmenlerin öğretim uygulamalarına ve eğitim reformunun uygulanmasına katkıda bulunabilir (Moolenaar, 2012). Ayrıca, okullardaki sosyal etkileşimlerin anlaşılmasını sağlayarak, sınıf iklimini iyileştirmeye yönelik potansiyel stratejilerin ortaya çıkarılmasını sağlayabilir (Vieytes, 2023).

Bu çalışmada, eğitim alanında Sosyometri ve Sosyal Ağ Analizinin kullanımına yönelik mevcut literatür incelenmiş ve bu yöntemlerin eğitimdeki sosyal yapıları anlamada nasıl bir rol oynadığı tartışılmıştır. Bulgular, Sosyometri ve Sosyal Ağ Analizinin, sınıf içi ilişkilerden öğretmenler arası iş birliğine kadar geniş bir çerçevede sosyal dinamikleri anlamaya yardımcı olduğunu göstermektedir. Literatürde bu iki yöntem, eğitimde sosyal yapıların anlaşılmasında tamamlayıcı yöntemler olarak değerlendirilmektedir. Sosyometri, sosyal ilişkilerin tercihlerini ve dinamiklerini ölçerken, SNA daha geniş sosyal yapıları ve ilişkileri haritalandırabilir. Bu iki yöntem birlikte kullanıldığında hem bireysel hem de grup düzeyinde daha kapsamlı bir analiz sağlanabilir (Cano vd., 2023; William & Shepherd, 2017).

Sosyometri ve Sosyal Ağ Analizinin birlikte kullanılması, yüksek düzeyde ağ bağlantısı olan bireyler ile düşük düzeyde ağ katılımı olan bireylerin etkileşimlerini açıklamaya yardımcı olabilir (Chinowsky vd., 2018). Aynı zamanda gruplar içerisinde yeni etkileşim kalıplarını harekete geçirmeye ve gruplardaki önemli informel ağların belirlenmesine yardımcı olabilir (Jones, 2006). Ayrıca bu iki yöntemin birleştirilmesi, sosyal ilişkilerin hem yapısal hem de anlam boyutlarını incelemeye yardımcı olabilir (Nooraie vd., 2018). Dolayısıyla eğitim araştırmalarında, sosyal ağların hem yapısal hem de etkileşimsel yönlerini incelemek için bu yöntemler birleştirilebilir (Froehlich vd., 2019), eğitim araştırmalarında daha kapsamlı ve bütüncül bir bakış açısı sunabilir. Sonuç olarak, eğitim araştırmalarında Sosyometri ve Sosyal Ağ Analizinin daha yaygın kullanımı, öğrenme ortamlarının sosyal dinamiklerini daha iyi anlamaya ve geliştirmeye olanak tanıyabilir. Gelecekte yapılacak çalışmalar, bu yöntemlerin dijital öğrenme ortamlarındaki etkilerini inceleyerek, çevrimiçi eğitim bağlamında sosyal ilişkilerin nasıl şekillendiğine dair yeni perspektifler sunabilir. Ayrıca, eğitim politikalarının geliştirilmesi sürecinde bu analizlerin kullanımı, sosyal yapıları daha iyi anlamak ve eğitim sistemlerini daha kapsayıcı hale getirmek açısından kritik bir rol oynayabilir.

Kaynakça

- Adolescents, D., & Sarov, G. (2016). Comparative sociometric profile of regular alcohol drinking adolescents. *Journal of Biomedical and Clinical Research*, 8(2), 154-159. <https://doi.org/10.1515/jbcr-2015-0167>
- Ağcasulu, H. (2019). Sosyal Bilimlerde Ağ Yaklaşımının Gelişimi ve Mikro Ağ Kuramları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(72), 2036-2049. <https://doi.org/10.17755/esosder.514495>
- Aldina, F., Fitri, M., Aini, Z., & Heni, R. (2022). Effectiveness Of Individual Counseling To Improve Student Social Interaction Through Sociometry (Case Study In Unggul Sigli State High School Students). *Journal of Social Science*, 1(3). <https://doi.org/10.57185/joss.v1i3.36>.
- Avramidis, E., Strogilos, V., Aroni, K., & Kantaraki, C. (2017). Using sociometric techniques to assess the social impacts of inclusion: Some methodological considerations. *Educational Research Review*, 20, 68-80. <https://doi.org/10.1016/J.EDUREV.2016.11.004>.
- Baker-Doyle, K., & Yoon, S. (2020). The social side of teacher education: Implications of social network research for the design of professional development. *International Journal of Educational Research*, 101, 101563. <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2020.101563>.
- Bakkenes, I., De Brabander, C. & Imants, J. (1999). Teacher Isolation and Communication Network Analysis in Primary Schools. *Educational Administration Quarterly*, 35, 166–202. <https://doi.org/10.1177/00131619921968518>
- Barbara, A. L. (2016). *Network Science*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Berestova, A., Alizade, T., & Umirzakova, Z. (2020). The Role of Social Networks in the Educational Process. *Int. J. Emerg. Technol. Learn.*, 15, 121-133. <https://doi.org/10.3991/ijet.v15i22.16889>.
- Borgatti, S.P., Everett, M.G. & Johnson, J.C. (2013). *Analyzing Social Networks*. SAGE Publications Ltd, London, UK.
- Borgatti, S., Mehra, A., Brass, D., & Labianca, G. (2009). Network Analysis in the Social Sciences. *Science*, 323, 892-895. <https://doi.org/10.1126/science.1165821>.
- Brandes, U., & Wagner, D. (2003). Analysis and Visualization of Social Networks, 321-340. https://doi.org/10.1007/978-3-642-18638-7_15.
- Bronfenbrenner, U. (1943). A constant frame of reference for sociometric research. *Sociometry*, 6(4), 363-397. <https://doi.org/10.2307/2785218>.
- Bruque, S., Moyano, J., & Piccolo, R. (2016). OCB and external–internal social networks: effects on individual performance and adaptation to change. *The International Journal of Human Resource Management*, 27(1), 1-22. <https://doi.org/10.1080/09585192.2015.1020441>.
- Butts, C. (2008). Social network analysis: A methodological introduction. *Asian Journal of Social Psychology*, 11, 13-41. <https://doi.org/10.1111/J.1467-839X.2007.00241.X>.
- Cano, C., Páez, C., & Delgado, M. (2023). Theoretical approach to the concept of sociometry and its benefits for the social sciences. *AWARI*, 4, 1-10. <https://doi.org/10.47909/awari.55>.

- Carolan, B. V. (2014). *Social Network Analysis and Education: Theory, Methods and Applications*. Thousand Oaks, CA: SAGE.
- Castells, M. (2008). *Ağ Toplumunun Yükselişi, Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Chinowsky, P., Robinson, B., & Robinson, S. (2018). Analyzing The Dynamics of Social Networks by Combining Psychometric Measures with Social Network Analysis. *EPOJ*, 8(1), 23. <https://doi.org/10.25219/EPOJ.2018.00105>.
- Claros, I., Pérez, R., & Collazos, C. (2016). An Approach Based on Social Network Analysis Applied to a Collaborative Learning Experience. *IEEE Transactions on Learning Technologies*, 9(2), 190-195. <https://doi.org/10.1109/TLT.2015.2453979>.
- Daly, A. J. (2012). Data, Dyads and Dynamics: Exploring Data Use Ad Social Networks in Educational Improvement. *Teachers College Record*, 114(11), 1-38. <https://doi.org/10.1177/016146811211401103>
- Daugherty, M., & Turner, J. (2003). Sociometry: An Approach for Assessing Group Dynamics in Web-Based Courses. *Interactive Learning Environments*, 11(3), 263-275. <https://doi.org/10.1076/ilee.11.3.263.16547>.
- Degenne, A. & Forse, M. (1999). *Introducing Social Networks*. London: Sage.
- Er, E. (2017). *İlköğretim Kurumlarında Yönetici ve Öğretmen İlişkilerinin Sosyal Ağ Analizi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi.
- Er, E. & Çalık, T. (2017). İlkokul Öğretmenlerinin Sosyal Ağ Eğilimleri ile Okulun Sosyal Ağ Yapısına Yönelik Algıları Arasındaki İlişkiler. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37(3), 1061-1083. <https://doi.org/10.17152/gefad.338136>
- Fields, C. (2007). Sociometry 1937. *Social Psychology Quarterly*, 70(4), 326-329. <https://doi.org/10.1177/019027250707000403>.
- Frank, K., Lo, Yj., Torphy, K., Kim, J. (2018). Social Networks and Educational Opportunity. In: Schneider, B. (eds) *Handbook of the Sociology of Education in the 21st Century*. Handbooks of Sociology and Social Research. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-76694-2_13.
- Freeman, L. C. (2004). *The Development of Social Network Analysis: A study in the Sociology of Science*. USA: Empirical Press.
- Froehlich, D., Van Waes, S., & Schäfer, H. (2019). Linking Quantitative and Qualitative Network Approaches: A Review of Mixed Methods Social Network Analysis in Education Research. *Review of Research in Education*, 44(1), 244-268. <https://doi.org/10.3102/0091732X20903311>.
- Fuhse, J. (2015). Networks from communication. *European Journal of Social Theory*, 18(1), 39-59. <https://doi.org/10.1177/1368431014549683>.
- Giacomucci, S. (2020). Experiential sociometry in group work: Mutual aid for the group-as-a-whole. *Social Work with Groups*, 44(3), 204-214. <https://doi.org/10.1080/01609513.2020.1747726>.

- Giacomucci, S. (2021). Sociometry and Social Work Theory. In: Social Work, Sociometry, and Psychodrama. Psychodrama in Counselling, Coaching and Education, vol 1. Springer, Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-33-6342-7_5.
- Giacomucci, S., & Skolnik, S. (2021). The Experiential Social Work Educator: Integrating Sociometry into the Classroom Environment. *Journal of Teaching in Social Work*, 41(2), 192-202. <https://doi.org/10.1080/08841233.2021.1886223>.
- Gießmann, S. (2017). Drawing the Social: Jacob Levy Moreno, Sociometry, and the Rise of Network Diagrammatics. Siegen: Universität Siegen: SFB 1187 Medien der Kooperation 2017 (SFB 1187 Working Papers 2). <https://doi.org/10.25969/mediarep/3794>.
- Goel, S., & Goldstein, D. (2014). Predicting Individual Behavior with Social Networks. *Marketing Science*, 33(1), 82-93. <https://doi.org/10.1287/mksc.2013.0817>.
- Granovetter, M. S. (1973). The Strength of Weak Ties. *American Journal of Sociology*, 78(6), 1360-1380.
- Gronlund, N. (1955). Generality of Sociometric Status over Criteria in Measurement of Social Acceptability. *The Elementary School Journal*, 56, 173-176. <https://doi.org/10.1086/459438>.
- Gronlund, N., & Barnes, F. (1956). The Reliability of Social-Acceptability Scores Using Various Sociometric-Choice Limits. *The Elementary School Journal*, 57, 153-157. <https://doi.org/10.1086/459520>.
- Guerra, D., Gamboa, A., & Cano, C. (2023). Social network analysis in virtual educational environments: Implications for collaborative learning and academic community development. *AWARI*, 4, 1-12. <https://doi.org/10.47909/awari.595>.
- Gupta, N., & Kulshreshth, J. (2013). Uses of sociometry in succession planning. *International journal of research in social sciences*, 3, 393-405.
- Han, S., Oh, E., & Kang, S. (2022). Social Capital Leveraging Knowledge-Sharing Ties and Learning Performance in Higher Education: Evidence From Social Network Analysis in an Engineering Classroom. *AERA Open*, 8(1), 1-15. <https://doi.org/10.1177/23328584221086665>.
- Harahap, A., Hasibuhan, A., Zuhra, A., Wahyudi, D., Batubara, I., Dalimunthe, M., Hasibuhan, N., & Dalimunthe, W. (2023). Penggunaan Sosiometri Dalam Layanan Bimbingan Konseling. *El-Mujtama: Jurnal Pengabdian Masyarakat*, 3(2), 364-369.
- Hawe, P., & Ghali, L. (2007). Use of social network analysis to map the social relationships of staff and teachers at school. *Health education research*, 23(1), 62-69. <https://doi.org/10.1093/HER/CYL162>.
- Helfer, R. (1972). Peer evaluation: its potential usefulness in medical education. *British Journal of Medical Education*, 6, 224-231. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2923.1972.tb01662.x>.
- Hoppe, B., & Reinelt, C. (2010). Social network analysis and the evaluation of leadership networks. *The Leadership Quarterly*, 21(4), 600-619. <https://doi.org/10.1016/J.LEAQUA.2010.06.004>.
- Hung, H., & Yuen, S. (2010). Educational use of social networking technology in higher education. *Teaching in Higher Education*, 15(6), 703-714. <https://doi.org/10.1080/13562517.2010.507307>.

- Ibarra, H. & Andrews, S. B. (1993). Power, Social Influence, and Sense Making: Effects of Network Centrality and Proximity on Employee Perceptions. *Administrative Science Quarterly*, 38(2), 277-303. <https://doi.org/10.2307/2393414>
- Iorio, A. (2020). Essays on Individual Performance and Organizational Networks. Unpublished doctoral dissertation. Carnegie Mellon University. <https://doi.org/10.1184/R1/12620621.v1>
- Irman, I., & Sari, T. (2022). Data Collection of Students' Social Relationships with Sociometry and Its Implications for Improving Interpersonal Skills in Counseling Services. *International Journal of Research in Counseling*, 1(1), 35–45. <https://doi.org/10.55849/ijrc.v1i1.5>.
- Janhonen, M., & Johanson, J. (2011). Role of knowledge conversion and social networks in team performance. *International Journal of Information Management*, 31(3), 217-225. <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2010.06.007>.
- Jennings, H. (1941). Sociometry and Social Theory. *American Sociological Review*, 6(4), 512. <https://doi.org/10.2307/2085934>.
- Jones, D. (2006). Sociometry and Social Network Analysis: Applications and Implications. *Australian and Aotearoa New Zealand Psychodrama Association Journal*, 15, 77-85.
- Kadushin, C. (2004). Some Basic Network Concepts and Propositions. In *Introduction to Social Network Theory*. https://www.cin.ufpe.br/~rbcp/taia/Kadushin_Concepts.pdf Erişim Tarihi: 20.06.2021.
- Knoke, D. & Kuhlinski, J. H. (1982). *Network Analysis*. Beverly Hills: Sage Publications.
- Kuz, A., Falco, M., & Giandini, R. (2015). Estudio y valoración de conflictos en el aula a través del ARS y SociometryPr. *Revista Iberoamericana de Tecnología en Educación y Educación en Tecnología*, 15, 25-34.
- Landis, B. (2016). Personality and social networks in organizations: A review and future directions. *Journal of Organizational Behavior*, 37(S1), S107-S121. <https://doi.org/10.1002/JOB.2004>.
- Lucius, R., & Kuhnert, K. (1997). Using Sociometry to Predict Team Performance in the Work Place. *The Journal of Psychology*, 131(1), 21-32. <https://doi.org/10.1080/00223989709603501>.
- Marineau, R. (2007). The Birth and Development of Sociometry: The Work and Legacy of Jacob Moreno (1889–1974). *Social Psychology Quarterly*, 70(4), 322-325. <https://doi.org/10.1177/019027250707000402>.
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*, O. Akinhay & D. Kömürcü (Çev.). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Mazón, L.M. et al. (2018). Sociometry: A University Tool to Facilitate the Cohesion of Academic Groups. In: Rocha, Á., Guarda, T. (eds) *Developments and Advances in Defense and Security. MICRADS 2018. Smart Innovation, Systems and Technologies*, vol 94. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-78605-6_30
- Mcculloh, I., Armstrong, H., & Johnson, A. (2013). *Social Network Analysis with Applications*. Wiley.
- McGloin, J., & Kirk, D. (2010). An Overview of Social Network Analysis. *Journal of Criminal Justice Education*, 21(2), 169-181. <https://doi.org/10.1080/10511251003693694>.

- McMullen, J., Veermans, K., & Laine, K. (2014). Tools for the classroom? An examination of existing sociometric methods for teacher use. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 58(5), 624- 638. <https://doi.org/10.1080/00313831.2013.838694>.
- Moolenaar, N. M. (2012). A Social Network Perspective on Teacher Collaboration in Schools: Theory, Methodology and Applications. *American Journal of Education*, 119, 7-39. <https://doi.org/10.1086/667715>
- Moreno, J. L. (1934). *Who Shall Survive? A New Approach to the Problem of Human Interrelations*, Washington D.C.: Nervous and Mental Disease Publishing Co.
- Moreno, J. (1943). Sociometry and the cultural order. *Sociometry*, 6(3), 299-344. <https://doi.org/10.2307/2785184>.
- Moreno, J. (1963). Sosyometrinin Temelleri, N. Ş. Kösemihal (Çev.). *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 2(16), 63-90.
- Mpofu, E., Carney, J., & Lambert, M. (2006). Peer Sociometric Assessment, M. Hersen (Ed.), *Clinician's Handbook of Child Behavioral Assessment* (pp. 233-263). Academic Press. <https://doi.org/10.1016/B978-012343014-4/50011-3>.
- Newman, M. (2010). *Networks*. Oxford University Press.
- Nooraie, R., Sale, J., Marin, A., & Ross, L. (2018). Social Network Analysis: An Example of Fusion Between Quantitative and Qualitative Methods. *Journal of Mixed Methods Research*, 14(1), 110- 124. <https://doi.org/10.1177/1558689818804060>.
- Oliveira, M., & Gama, J. (2012). An overview of social network analysis. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Data Mining and Knowledge Discovery*, 2(2), 99-115. <https://doi.org/10.1002/widm.1048>.
- Penuel, W., & Riel, M. (2007). The 'New' Science of Networks and the Challenge of School Change. *Phi Delta Kappan Magazine*, 88(8), 611-615. <https://doi.org/10.1177/003172170708800813>.
- Penuel, W., Sussex, W., Korbak, C., & Hoadley, C. (2006). Investigating the Potential of Using Social Network Analysis in Educational Evaluation. *American Journal of Evaluation*, 27(4), 437-451. <https://doi.org/10.1177/1098214006294307>.
- Pepinsky, P. (1949). The Meaning of "Validity" and "Reliability" as Applied to Sociometric Tests. *Educational and Psychological Measurement*, 9(1), 39-49. <https://doi.org/10.1177/001316444900900105>.
- Rapoport, A., & Horvath, W. (2007). A study of a large sociogram. *Behavioral Science*, 6(4), 279-291. <https://doi.org/10.1002/BS.3830060402>.
- Rostampoor-Vajari, M. (2012). What Is Sociometry and How We Can Apply It in Our Life? *Advances in Asian Social Science*, 2(4), 570-573.
- Sabin, S., Mihai, S., & Marcel, P. (2014). The Importance and Utility of the Sociometric Survey Method in Physical Education Research. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 117, 185-192. <https://doi.org/10.1016/J.SBSPRO.2014.02.199>.

- Saqr, M., Fors, U., & Nouri, J. (2018). Using social network analysis to understand online Problem-Based Learning and predict performance. *PLoS ONE*, 13(9). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0203590>.
- Scott, J. (1988). Social Network Analysis. *Sociology*, 22, 109-127. <https://doi.org/10.1177/0038038588022001007>.
- Scott, J. (2000). *Social Network Analysis: A Handbook*. London: SAGE.
- Singh, S., Muhuri, S., Mishra, S., Srivastava, D., Shakya, H., & Kumar, N. (2024). Social Network Analysis: A Survey on Process, Tools, and Application. *ACM Computing Surveys*, 56(8), 1-39. <https://doi.org/10.1145/3648470>.
- Snyder, H. (2019). Literature review as a research methodology: An overview and guidelines. *Journal of Business Research*, 104, 333-339. <https://doi.org/10.1016/j.ibusres.2019.07.039>
- Soponar, C., Tincu, C., & Iorga, M. (2014). The influence of the sociometric status of students on academic achievement. *Journal of Academic Emergency Medicine Case Reports*, 5(10), 149-168.
- Sparrowe, R., Liden, R., Wayne, S., & Kraimer, M. (2001). Social Networks and the Performance of Individuals and Groups. *Academy of Management Journal*, 44(2), 316-325. <https://doi.org/10.2307/3069458>
- Sweet, T. (2016). Social Network Methods for the Educational and Psychological Sciences. *Educational Psychologist*, 51(3-4), 381-394. <https://doi.org/10.1080/00461520.2016.1208093>.
- Sweet, T., Thomas, A., & Junker, B. (2013). Hierarchical Network Models for Education Research. *Journal of Educational and Behavioral Statistics*, 38(3), 295-318. <https://doi.org/10.3102/1076998612458702>.
- Şatıroğlu, A. (1999). J.L Moreno ve Sosyometri Üzerine. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 3(5), 111-126.
- Tabassum, S., Pereira, F., Fernandes, S., & Gama, J. (2018). Social network analysis: An overview. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Data Mining and Knowledge Discovery*, 8(5). <https://doi.org/10.1002/widm.1256>.
- Tang, J., & Yang, H. (2019). Effects of Social Network on Students' Performance: A Web-Based Forum Study in Taiwan. *JALN*, 7(3), 93-107. <https://doi.org/10.24059/OLJ.V7I3.1848>.
- Tasselli, S., Kilduff, M., & Menges, J. (2015). The Microfoundations of Organizational Social Networks. *Journal of Management*, 41(5), 1361-1387. <https://doi.org/10.1177/0149206315573996>
- Teirich, H., & Illing, H. (1958). Sociometry in Groups. *International Journal of Social Psychiatry*, 4(1), 55-61. <https://doi.org/10.1177/002076405800400106>.
- Toigo, R., Walder, L., Eron, L., & Lefkowitz, M. (1962). Examiner Effect in the Use of a near Sociometric Procedure in the Third Grade Classroom. *Psychological Reports*, 11(3), 785-790. <https://doi.org/10.2466/pr0.1962.11.3.785>.

- Torraco, R. J. (2016). Writing integrative literature reviews: Using the past and present to explore the future. *Human Resource Development Review*, 15(4), 404-428. <https://doi.org/10.1177/1534484316671606>
- Ussorowska, A., Graczyk, M., & Mieszkowska, M. (2016). Analiza socjometryczna w ocenie grupy społecznej i budowaniu zespołu sportowego (Sociometry in the assessment of social group and sport team building). *Journal of Education, Health and Sport*, 6(8), 719-733. <https://doi.org/10.5281/ZENODO.62023>.
- Vasa, S., Maag, J., Torrey, G., & Kramer, J. (1994). Teachers' Use and Perceptions of Sociometric Techniques. *Journal of Psychoeducational Assessment*, 12(2), 135-141. <https://doi.org/10.1177/073428299401200203>.
- Vieytes, J. (2023). Social network analysis in the classroom: A case study. *AWARI*, 4, 1-24. <https://doi.org/10.47909/awari.45>.
- Wasserman, S. & Faust, K. (1994). *Social Network Analysis: Methods and Applications*. New York: Cambridge University Press.
- Wellman, B. (2008). The Development of Social Network Analysis: A Study in the Sociology of Science. *Contemporary Sociology: A Journal of Reviews*, 37(3), 221-222. <https://doi.org/10.1177/009430610803700308>.
- Williams, B., & Gilmour, J. (1994). Annotation: sociometry and peer relationships. *Journal of child psychology and psychiatry, and allied disciplines*, 35(6), 997-1013. <https://doi.org/10.1111/J.1469-7610.1994.TB01806.X>.
- Williams, T., & Shepherd, D. (2017). Mixed Method Social Network Analysis. *Organizational Research Methods*, 20(2), 268-298. <https://doi.org/10.1177/1094428115610807>.
- Woodland, R., Douglas, J., & Matuszczak, D. (2021). Assessing organizational capacity for diffusion: A school-based social network analysis case study. *Evaluation and program planning*, 89, 101995. <https://doi.org/10.1016/j.evalprogplan.2021.101995>.
- Yeşilbaş Özenc, Y. (2022). *Sosyal Ağlar ve Örgütsel Güç Mesafesi: Öğretim Elemanları Üzerine Bir Karma Yöntem Araştırması*. Doktora Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Yeşilbaş Özenc, Y. & Akyol, B. (2024). *Sosyal Ağ Analizi ve Güç Mesafesi*. Aydın: Ela Yayıncılık.
- Yüksel, A. O., & Somyürek, S. (2023). The use of social network analysis in educational sciences studies. *Journal of Educational Technology and Online Learning*, 6(4), 1128-1145. <https://doi.org/10.31681/jetol.1334985>.

Spor Odaklı Pazarlama İletişimi Bağlamında Türk Kadın Milli Voleybol Takımı Üzerine Bir İnceleme

Oya Altar^a 

Geliş Tarihi: 17 Mart 2025 **Kabul Tarihi:** 12 Haziran 2025 **Yayın Tarihi:** 30 Haziran 2025

Özet

Spor yöneticilerinin öğrendikleri pazarlama stratejilerini spor endüstrisine uygulaması, spor endüstrisini de ticarileştirmiştir. Ticarileşen spor endüstrisi için spor ve iletişim bileşenlerini bir araya getiren spor odaklı pazarlama iletişimi ihtiyacı ise öncelikli olarak reklam veren tarafından doğmuştur. Pazarlama iletişimi unsurları arasında yer alan reklam, sportif ürün ve marka tanıtımının yanı sıra farkındalık oluşturma ve imaj çalışmalarına önemli katkıda bulunmaktadır. Ancak geleneksel reklama göre marka bilinirliğine daha fazla katkısı bulunan sponsorluk, spor endüstrisinin kapılarını spor ile ilgili mal veya hizmet üretmeyen firmalara da açmıştır. Sporcuların marka yüzü olduğu özellikle onaylama reklamları gerek geleneksel kitle iletişim araçları, gerekse de yeni medyada artış gösterirken sponsorluklar forma sponsorluğu, takım sponsorluğu, sportif organizasyon sponsorluğu ya da ürün ve/veya hizmet sponsorlukları olarak çeşitli şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Odağına spor odaklı pazarlama iletişimine dair faaliyetleri alan bu çalışmada, Türkiye, Avrupa ve dünya çapında elde ettiği başarılar ile spor tarihine adını "Filenin Sultanları" olarak yazdıran Türkiye A Milli Kadın Voleybol Takımı ve takım oyuncuları özelinde spor odaklı pazarlama iletişimi çalışmalarından çizgi altı, çizgi üstü ve çizgi reklamcılık örnekleri ile sponsorluk faaliyetleri ele alınmaktadır. Araştırma probleminden yola çıkıldığında nitel bir araştırma yönteminin benimsendiği çalışma, doküman analizi deseninde tasarlanmıştır. Özellikle sportif sponsorlukların %80'lerin üzerine çıkması göz önünde bulundurulduğunda, spor odaklı pazarlama iletişimi faaliyetlerinin gelecek günlerde daha da artacağı öngörüsünde bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Filenin Sultanları, Pazarlama, Pazarlama İletişimi, Spor

An Analysis of Sports-Focused Marketing Communication Through the Case of the Türkiye Women's National Volleyball Team

Abstract

The application of marketing strategies applied by sports managers to the sports industry has further commercialized it. For the commercialized sports industry, the need for sports-focused marketing communication, which combines sports and communication elements, was initially driven by advertisers. Advertising, one of the components of marketing communication, contributes significantly to brand and product awareness as well as image building. However, sponsorship, which has a greater impact on brand recognition than traditional advertising, has opened the doors of the sports industry to companies that do not necessarily produce sports-related goods or services. As athletes increasingly serve as brand ambassadors in endorsement advertisements, both in traditional mass media and new media, sponsorships are appearing in various forms, such as jersey sponsorships, team sponsorships, sports event sponsorships, or product/service sponsorships. Focusing on marketing communication strategies within the sports domain, this study explores above-the-line, below-the-line, and through-the-line advertising efforts and sponsorship activities related to Türkiye Women's National Volleyball Team—who have made their mark on sports history as "Sultans of the Net" through their successes in Türkiye, Europe, and worldwide—and its players. The study, in which a qualitative research method was adopted due to the research problem, was designed in accordance with the document analysis pattern.

^a Dr. Öğretim Üyesi, İzmir Kavram Meslek Yüksekokulu, oyaaltar@gmail.com, ORCID;0000-0002-6065-7165

Given that sports-related sponsorships constitute more than 80% of the global sponsorship marketing communication activities will continue to increase in the future.

Keywords: Marketing, Marketing Communication, Sports, Türkiye Women's National Volleyball Team

Giriş

Son yıllarda insanların spora karşı ilgileri artmış, bireyler daha sağlıklı bir yaşam sürebilmek için spora hayatlarında daha fazla yer vermeye başlamış, hatta sporu bir “yaşam tarzı” olarak nitelendirmeye başlamıştır. Bununla birlikte gerek bireysel sporlar, gerekse de takım sporları için gerekli materyalleri sunan markalar başlı başına bir sektör haline gelmiştir. Bunun birlikte spor, sadece edimi ile değil, seyri, organizasyonları, medya etkinlikleri ile de artık bir ticari endüstri olarak kabul edilmektedir.

Aynı anda en çok kişinin sosyal ağlar üzerinden etkileşime geçmesini sağlayan platform olarak gösterilen Oscar töreni 25 milyon anlık etkileşime sahipken, FIFA Dünya Kupasının skorunun 350 milyon anlık etkileşim yaratması (Gülüm, 2021, s. 139) bir spor müsabakasının sadece bir spor müsabakası olmadığını ortaya koymaktadır. Şampiyonlar ligi düzeyinde bir final maçı düşünüldüğünde, bilet alarak stadyumda maçı izleyen taraftarlar, platforma abone olarak televizyon başında maçı izleyen taraftarlar, maçı yayınlama hakkını elde eden geleneksel ve dijital medya, teknik direktör, oyuncu, kulüp çalışanı, ulaşım ve forma sponsoru, basın toplantısındaki panoda logosu bulunan markalar, takımı destekleyen reklamveren markalar, müsabaka sonrası yorum programlarının yayıncı mecralarına kadar pek çok kalemde spor, ekonomik anlamda da büyük değere sahiptir.

Küreselleşme ve iletişim teknolojilerinin gelişmesi bir yandan markalar arası rekabeti en üst seviyeye çıkarırken bir yandan da tüketicilerin var olan tüm alternatifler arasından seçim yapabilmesini olanaklı kılmaktadır. Böyle bir ortam içinde din, dil, ırk, cinsiyet gözetmeksizin her tüketiciye hitap edebilen spor, ürün ve hizmetleri sporla ilgili olmayan markalar için bile önemli bir işbirlikçi haline gelmiştir. Saatten içeceğe, elektronikten otomotive kadar sektörü fark etmeksizin pek çok marka, küresel çapta iletişim için sporu en etkili kanal olarak kullanmaktadır. Çünkü markalar spor aracılığı ile tüketiciye dokunabilmekte, onunla duygusal bir bağ kurabilmekte, kalıcı ve nitelikli algı yaratmakta ve aynı zamanda marka ihtiyaçlarına da cevap verebilmektedir (Gülüm, 2014, s. 83).

Marka sponsorlukları 1990’lardan bu yana büyük artış göstermiş ve bugün toplam hacmi 50 milyar doları aşmıştır. Ancak bu noktada dikkat çekici olan, marka sponsorluk yatırımlarının büyük çoğunluğunu, %80’den fazlasını, spor odaklı sponsorlukların oluşturmasıdır. Elbette bu sponsorluklar sportif mülkiyet ile sona ermemekte, zengin bir reklam yatırımı ve iletişim faaliyetine de neden olmaktadır. Bu çalışmada, spor odaklı pazarlama iletişimi uygulamaları, çizgi altı (Below The Line, BTL), çizgi (Through The Line, TTL) ve çizgi üstü (Above The Line, ATL) reklamcılık faaliyetleri, “Filenin Sultanları” adı ile özdeşleşen A Milli Kadın Voleybol Takımı ve oyuncularını özelinde ele alınmaktadır.

Spor pazarlaması

Her kategoride yarışma anlamıyla performatif, sağlık ve güzellikler için spor anlamıyla rekreatif, hastalık ve sakatlıkların tedavisi anlamıyla rehabilitatif ve hastalık ve sakatlıkların önlenmesi anlamıyla

preventif boyutlarının yanı sıra yamaç paraşütü, dağcılık ve traking gibi serbest zaman etkinlikleri ve bunlarla ilgili ürün, hizmet, araç ve gereç, insan, yer ve düşünceler sunması nedeniyle spor, bir endüstri olarak ele alınabilmektedir (Sporbilim, 2024).

Argan ve Katırcı (2020, s. 4) spor endüstrisini, “tüketicilerine spor, fitness, rekreasyon, serbest zaman etkinlikleri ve bunlarla ilgili ürün, hizmet, insan, yer ve düşünceler sunan pazarın ismi” olarak tanımlamaktadır. Bu görüşe göre spor endüstrisi, en genel anlamı ile katılımsal, seyirsel ve tutundurmaya yönelik (logolu takım şapkası, t-shirt ve havlu) ürünler sunmanın yanı sıra spor organizasyonlarının yönetimini ve pazarlamasını, medya etkinliklerini, profesyonel sporcuların finansal, hukuki ve tutundurmaya ilişkin işlerinin yerine getirilmesini içeren bir endüstridir.

Spor yöneticilerinin öğrendikleri pazarlama stratejilerini spor endüstrisine uygulaması, spor endüstrisini ticarileştirmiştir. Örneğin Amerika’da futbolun televizyon yayınları birtakım kurallara bağlanmıştır. Televizyonunun daha işlevsel kullanımı amacıyla televizyon yöneticilerinin yaptığı baskılar sonucu oyunda ürün reklamları için aralar oluşturulmuştur (Argan ve Katırcı, 2020, s. 15). Benzer bir uygulama üç saati geçen maç süreleri nedeniyle hiçbir yayıncı kuruluş tarafından yayınlanmak istenmeyen voleybol müsabakaları için de yapılmış ve 1996 yılı itibariyle kurallar televizyon yayıncılığına uygun olarak değiştirilmiştir (Gülüm, 2014, s. 183). Sonuç olarak, daha satılabilir hale gelmesi için sporun kuralları değiştirilmiştir.

Spor pazarlaması kavramına geçmeden önce genel anlamı ile pazarlama kavramına değinmekte fayda bulunmaktadır. Pazarlama, 1985 yılında, Amerikan Pazarlama Derneği tarafından, kişisel ve örgütsel amaçlara ulaşmayı sağlayacak mübadeleleri gerçekleştirmek üzere, fikirlerin, malların ve hizmetlerin geliştirilmesi, fiyatlandırılması, tutundurulması ve dağıtılmasına ilişkin planlama ve uygulama süreci olarak tanımlanmıştır (Odabaşı, 1988, s. 32). İhtiyacından fazlasını üretebilen toplumlarda başlayan süreç, bugüne gelene kadar çeşitli evrelerden geçmiştir. Üretim odaklı, ürün odaklı, satış odaklı ve pazarlama odaklı olarak adlandırılabilir bu dönemler boyunca pazarlama süreci, üretilenin satılması anlayışından kaliteli ürünün satılabilmesine, satışın önem kazandığı dönemden de ancak satabilenin üretebildiği anlayışa evrilmiştir. Geldiğimiz noktada anlayış, mal ve hizmetlerin pazarlanmasında tüketiciyi ve tüketici tatminini ön plana çıkaran bir noktaya gelmiştir (Akkaya ve Akçalı, 2016, s. 524).

Özetle, mal ve hizmetlerin, üretici ile tüketici/kullanıcı arasındaki değişimi olarak tanımlanabilecek pazarlama süreci, ürün (product), fiyat (price), dağıtım (place) ve tutundurma (promotion) bileşenlerinden (4P) oluşmaktadır. Pazarlama karması içinde ürün, ürün çeşidi, kalite, tasarım özellikleri, marka adı, paketlenme, ürün boyutları, servisler, garantiler ve iadeler; fiyat, liste fiyatı, indirimler, ücretler, ödeme süresi ve kredi şartları; dağıtım, kanallar, ele alınacak saha, sınıflandırma, mevkiller, envanter ve taşıt; tutundurma ise reklam, halkla ilişkiler, kişisel satış, doğrudan pazarlama ve satış geliştirme enstrümanlarından oluşmaktadır (Kotler ve Keller, 2005, s. 15).

Ürün ve hizmetlerin pazarlanabilmesi amacıyla tüketiciler ile işletmeler arasında bir iletişim kurulması zorunluluktur. Zira kurulacak bu iletişim sonucu hedef kitleye ürün ya da hizmetle ilgili bilgi aktarımı ve nihayetinde tüketicinin satın almaya teşvik edilmesi söz konusudur. Bu noktada da karşımıza pazarlama karmasının tutundurma bileşeni çıkmaktadır. Tutundurmaya, işletmenin ürün ya da hizmetinin satışını kolaylaştırmak için, işletme denetiminde yürütülen, müşteriyi ikna etmeye yönelik, bilinçli, programlanmış ve eşgüdümlü faaliyetlerden oluşan iletişim süreci olarak tanımlamak

mümkündür (Odabaşı ve Oyman, 2003, s. 82).

Ürün, fiyat, dağıtım ve tutundurmanın pazarlama karması bileşenlerini oluşturmaya benzer şekilde kişisel satış, reklam, halkla ilişkiler, doğrudan pazarlama ve satış geliştirme de tutundurma karmasının bileşenlerini oluşturmaktadır. Bu karma içinde reklam, mal, hizmet veya fikirlerin belirli bir kişi veya kuruluş tarafından belirli bir bedel karşılığı, yüz yüze olmayan sunumu; halkla ilişkiler ise, işletme ile çevresi arasında iyi ilişkiler kurulması ve geliştirilmesi anlamına gelmektedir. Pazarlama amaçlarına ulaşmak için satıcı ve tüketicinin kişisel iletişimini kapsayan ve bu iletişimin devamlılığını hedefleyen faaliyetler bütünü kişisel satış olarak tanımlanırken; ürün ve/veya hizmetin kısa sürede alımı ya da satımı amacıyla eşantiyon, sergi, kupon, yarışma, örnek ürün dağıtımı, teşhir gibi çabaların tümü satış geliştirme kapsamında değerlendirilmektedir. Belirli tüketicilerle satışa yönelik telefon, faks, e-posta, internet vb. kanallar aracılığı ile direkt iletişim kurulması ise doğrudan pazarlama anlamına gelmektedir (Kotler ve diğerleri, 2008, s. 398-99).

İlk kez 1978 yılında Advertising Age Magazine tarafından kullanılan “spor pazarlaması” kavramı, iki ayrı kapsama sahiptir: Bunlardan birincisi, spor ürünleri ve hizmetlerinin tüketicilere pazarlanmasıdır. İkincisi ise spor dışı sektörlerde ürün ve hizmet üreten işletmelerin tüketicilerine mal ve hizmetlerini tanıtırken sporu ve spor figürlerini kullanmalarıdır. İlk kez Antik Yunan medeniyetinde zengin zümrenin sosyal konumunu güçlendirmek amacıyla sportif faaliyetleri desteklemesi ile ortaya çıkan spor pazarlaması, bugün geldiği konumu itibarıyla başlı başına bir sektör halini almıştır (Akkaya ve Akçalı, 2016, s. 525).

Argan ve Katırcı (2020, s. 16) spor pazarlamasını, “Sponsorların spor olaylarından yararlanarak kendi ürünlerini tanıtmaya çalışmaları spor sayesinde yapılan pazarlama faaliyeti” olarak tanımlamaktadır. Shank (1999) ise spor pazarlamasını, pazarlama prensiplerinin spor ürünlerine ve spor ile bütünleşerek pazarlanan spor ile ilgisi olmayan ürünlere uygulanması olarak ifade etmektedir (Akt. Argan ve Katırcı, 2020, s. 22). Çeşitli spor etkinliklerinin tüketiminin artırılması ve seyircilerin bu faaliyetlere katılmasını teşvik, sporun doğrudan pazarlanmasını oluştururken, sporu tutundurma aracı olarak pazarlama yapmak, spor aracılığıyla pazarlama anlamına gelmektedir. Spor aracılığıyla pazarlama, ticari firmaların sporu kendi ürünlerinin tanıtımı için bir pazarlama iletişimi aracı olarak kullanmaları şeklinde tanımlanmaktadır. Spor sayesinde yapılan pazarlamaya en iyi örnek ise sponsorluk ve lisans anlaşmalarıdır (MediaCat, 2002, s. 18). Yeni ürünlerin tanıtılması, isim farkındalığının geliştirilmesi veya pazar lideri ile rekabette spor pazarlamasının etkili olduğu düşünülmektedir.

Spor pazarlaması karması bileşenleri, pazarlama karması bileşenleri ile genel anlamda örtüşmekle birlikte, küçük farklara sahiptir:

- Ürün:

Spor açısından bakıldığında ürün tanımlaması farklılaşmaktadır. Somut ve soyut ürünler olarak ikiye ayrılan bu ürünlerden spor mağazalarında satılan ve fiziki varlığı bulunan takım forması, ayakkabı, bisiklet, raket gibi ürünler somut; spor karşılaşmaları, stadyum atmosferi, spor salonunda yapılan spor sonrası elde edilen performans gibi ürünler ise soyut ürünler olarak kabul edilmektedir (Shank, 2002 akt. Akkaya ve Akçalı, 2016, s. 525).

- Fiyat:

İşletmenin ürünü için belirlediği değer olarak ifade edilebilecek fiyat, spor pazarlaması açısından spor ürünü kullanımından elde edilen yarar noktasında somut veya soyut olarak ifade edilebilir. Örneğin, stadyumda satın alınan biletin konumuna göre oturulan koltuğun sağladığı konfor somut yarar göstergesidir (Argan ve Katırcı, 2020, s. 36). Öte yandan, bir spor etkinliği için biletlerde yapılacak indirim, spor pazarlamacısı için önemli bir stratejidir.

- Dağıtım:

Dağıtım da spor pazarlamasında geleneksel pazarlama anlayışından bir miktar ayrılmaktadır. Geleneksel anlayış içinde tüketicinin istediği anda, istediği yerde bulmayı talep ettiği ürün ve hizmetler, spor pazarlaması bağlamında tüketicinin ürünü satıldığı yerde (spor kulübünün lisanslı ürün satan mağazasında) ya da taraftarı olduğu takımın maçının yapıldığı yere giderek/televizyonda seyrederek hizmeti satın alması sayesinde gerçekleşir.

- Tutundurma:

Kişisel satış, reklam, halkla ilişkiler, doğrudan pazarlama ve satış geliştirme, spor pazarlamasında da geleneksel pazarlamadakine yakın uygulamalarla ortaya konmaktadır.

Spor pazarlamasının vazgeçilmez unsurlarından biri olan reklam, ürün ve hizmetlerin reklamlarını kapsadığı gibi, spor aracılığıyla yapılan diğer ürün ve hizmetlerin reklamlarını da kapsamaktadır. Geleneksel reklam alanlarına ek olarak spor pazarlamasında kullanılan reklam alanlarına skorboardları, saha içi panoları, oyun programlarını ve saha etrafı panoları eklemek mümkündür.

Halkla ilişkiler alanında ise kurum ile hedef kitlesi arasında olumlu ilişkiler kurulmasını, geliştirilmesini ve sürdürülmesini destekleyecek şekilde spor kulüpleri tarafından düzenlenen taraftar günleri örnek olarak verilebilir. Stadyumlardaki diğer alanlara göre daha özel ve konforlu hizmetin satın alınabildiği locaların satışı ya da grup bilet satışları, kişisel satışın spor pazarlamasında en fazla kullanıldığı örnekleri oluşturmaktadır. Doğrudan pazarlama noktasındaysa spor kulüplerinin ülke çapında seyahat ederek taraftarlara ürün satışı gerçekleştiren gezici satış noktaları ya da gelişen iletişim teknolojileri sayesinde spor kulübüne dair istenilen her ürünün satın alınabildiği internet sitelerini saymak mümkündür. Maç günleri ya da unutulmaz karşılaşmalara özel hazırlanan formalar, yeni açılacak stadyumda ilk karşılaşma için sağlanan ayrıcalıklar ya da sponsorlar aracılığı ile taraftara sunulan hediyeler ise satış geliştirme çabaları arasında değerlendirilebilir.

Spor odaklı pazarlama iletişimi ve reklam

Reklamın, “tüketicilerle üreticileri bir araya getirerek iletişim kurmalarına yardımcı olan ve üretilen mal/hizmetlerin satışının gerçekleşmesi yönünde mesajlar sunan tüm tanıtım faaliyetleri” olarak tanımlaması ışığında reklam ortamlarını, yayınlandığı ve tüketicilerle bulunduğu yerlere göre, bir kampanyanın bel kemiğini oluşturan temel/ana reklam ortamları ve ana reklam ortamlarına destek amaçlı reklam ortamları olarak ikiye ayırmak mümkündür. Geleneksel kitle iletişim araçlarını kapsayan televizyon, radyo, gazete ve dergi reklamları ana reklam ortamları olarak kabul edilirken, reklam

mesajlarının kampanya ile hedeflenen kitlelere daha çabuk ve etkin şekilde ulaşmasını sağlayan doğrudan postalama reklam materyalleri, P.O.P. reklam malzemeleri, internet reklamları, reklam amaçlı sponsorluk faaliyetleri ise destek amaçlı reklam ortamları olarak değerlendirilmektedir. Bu noktada reklam ortamları ve bu ortamlarda yayınlanan reklamların sınıflandırmasında karşımıza çıkan çizgi üstü (Above the Line, ATL) ve çizgi altı (Below the Line, BTL) reklamları şöyle açıklamak mümkündür: Reklam ajansının reklam veren adına basın, televizyon, radyo, sinema, açık hava reklam panoları gibi kitle iletişim araçlarında, belirli bir komisyon karşılığında yer ve zaman satın alarak yayınlattığı reklamlar, çizgi üstü reklamlar olarak adlandırılmaktadır. Çizgi altı reklamlar ise çizgi üstü reklamlar dışında kalan, geleneksel olmayan reklam ortamlarında ya da iletişim araçlarında yer alan reklamlardır. Halkla ilişkiler etkinlikleri dışında kalan, sponsorluk, ambalaj tasarımı, föy, satış yeri uygulamaları, ticari şov ve sunumlar, doğrudan posta, katalog, broşür gibi çizgi altı reklamlar özellikle satın alma kararını uygulama sonrası ya da satış noktasında veren tüketicilere ulaşabilmek için kullanılmaktadır (Elden, 2004, s. 69-71).

Tanımları da belirleyen “çizgi” kavramı ise ajanslar tarafından verilen komisyonlu ve komisyonsuz hizmetlerin farkını belirtmek içindir. Ancak son yıllarda kullanılmaya başlanan “çizgi reklamcılığı (Through the Line, TTL)” ise hem çizgi üstü (ATL) hem de çizgi altı (BTL) reklamcılığın entegrasyonunu ifade etmektedir (Arora, 2018, s. 14).

Markaların spora yaptığı bu iletişim yatırımları analiz edildiğinde birkaç başlık öne çıkmaktadır. Bunlardan birincisi, nitelikli algıdır. Nitelikli algı yaratımının temelinde yatan en önemli güç, mesajın arkasında yatan hikâyedir. Bu anlamıyla spor, insana ilişkin sevindirici, üzücü, zaman zaman dramatik, eğlendirici ya da komik hikâyeleri ile zihinde nitelikli ve unutulmaz bir algı yaratmakta ve bu algının markalar ile bütünleşmesini sağlamaktadır. Markalar bu sayede tüketici ile bire bir iletişime geçebilmekte, ona sahada dokunabilmekte ve “Ben de seninle aynı tarafta, aynı duygulara sahibim” mesajını verebilmektedir (Gülüm, 2014, s. 87). Nitelikli algıya ek olarak spor odaklı iletişimin markalara sunduğu bir başka avantaj da izinli pazarlamadır. Tüketicii, mesajı algılamaya hazır ve gönüllü hale getiren izinli pazarlama, bir sportif faaliyete odaklanmış ve o faaliyetle ilgili tüm algılarını açık hale getirmiş bir tüketici üzerinde daha pozitif sonuçlara ulaşabilmektedir. Spor ve iletişim birlikteliğinden izinli pazarlamaya ilerleyen süreçte son basamağı ise dikkat ekonomisi oluşturmaktadır. Reklam ile tüketicinin dikkatini çekmenin hedeflendiği bu aşamada, spora bağlı drama ve işlevsel gündem yaratabilmek hedefe ulaşmayı kolaylaştırmaktadır (Gülüm, 2021, s. 70). Dikkat ekonomisinin nöromarketing ile birleştiği noktada araştırmalar, benzer kategorideki iki ürünün aynı spor karşılaşmasına verdiği reklamları karşılaştırmış ve o an izlenen spor olayının yarattığı gündeme ilişkin içeriğe sahip reklamı olan markanın, diğerine oranla %40 daha fazla zihinsel algı elde ettiğini saptamıştır (Gülüm, 2014, s. 112).

Bütün bu veriler alt alta geldiğinde spor odaklı pazarlama iletişimi ihtiyacı öncelikle reklam verenler tarafında belirmiştir. Bir markanın, ihtiyaçları doğrultusunda spor odaklı pazarlama faaliyeti gerçekleştirmesi sadece spor pazarlaması kavramıyla açıklanamamaktadır. Bileşenleri “spor” ve “iletişim” olan, “Bir sportif mülkiyetin marka çıkarı ya da ihtiyaçları doğrultusunda pazarlama iletişimi amaçlı kullanımı” olarak tanımlanabilecek spor odaklı pazarlama iletişimi (Gülüm, 2021, s. 46), gerek işletmelerin ihtiyacını gerekse de yapılan çalışmaların karşılığını daha net olarak ortaya koymaktadır. Bu anlamıyla Gülüm (2014, s. 36), 1941 yılında Bulova saatlerinin 20 saniyelik reklam spotunu spor odaklı pazarlama iletişimi faaliyetlerinin ilk örneği olarak değerlendirmektedir. Çünkü marka, 9 dolar

değerindeki reklam spotunun bir beysbol maçı öncesinde yayınlanmasını şart koşmuştur.

Spor hem daha çok tüketiciye hem de daha özelleştirilmiş bir hedef kitleye ulaşmayı sağlamaktadır. Sporun tüketicisinin de amatör/profesyonel/rekreasyon amacıyla spor yapanlar ve yalnızca sporu izleyenler diye ikiye ayrılması, iletişim stratejisi ve kullanılacak mecra seçimini de doğrudan etkilemektedir. Spor odaklı pazarlama iletişimi içindeki enstrümanlardan hangisinin kullanılacağı, önceliğin hangisine verileceği, markanın iletişim stratejisine, branşın kitleleşmesine ve medya görünürlüğüne göre değişebilmektedir. Seçilen strateji değişmeksizin başarıyı belirleyense kullanılan araçlar arası entegrasyondur. Yapılan halkla ilişkiler faaliyetinin reklamının yapılması veya etkinlik sponsorluğunun ürün satış ve reklam iletişimi ile desteklenmesi (Altunbaş, 2007, s. 97), spor odaklı pazarlama iletişimi içindeki entegrasyona örnektir.

Ancak iletişim stratejisi içinde yer verilebilecek tüm enstrümanlar içinde gerek geleneksel kitle iletişim araçlarıyla gerekse de dijital mecralar aracılığıyla hedef kitlelere yönelik en yüksek görünürlüğü sağlayan reklam olmaktadır. Futbol, hâlâ dünya çapında en popüler spor dalıdır. UEFA Şampiyonlar Ligi gibi kulüp müsabakaları ve FIFA Dünya Kupası gibi küresel etkinliklerin yanı sıra UEFA Avrupa Şampiyonası ve Copa América da sporseverler ve özellikle futbol izleyicileri tarafından en fazla takip edilen organizasyonlar arasında yer almaktadır. İsviçre merkezli uluslararası futbol yönetim organı FIFA'nın, 2022'de 1,42 milyar dolarlık pazarlama hakkı elde etmesi, geleneksel televizyonlardaki küresel reklam harcamalarının azalmasına rağmen futbol etkinliklerinin televizyon reklam verenleri için hâlâ çekiciliğini koruduğunu göstermektedir. 2024 Avrupa Kupası'nın, izlenme ve popülerlik söz konusu olduğunda Avrupa'nın ötesinde küresel bir çekiciliğe sahip olması gibi reklam verenler, kadın oyuncuların rol aldığı aile dostu reklamlarla yeni izleyicileri cezbetmek için Kadınlar Dünya Kupası'nın artan popüleritesinden de yararlanmaktadır (Majidi, 2024).

Reklamcılığın özellikle spor odaklı pazarlama iletişimi içinde en yaygın kullanılan biçimlerinin başında onaylama reklamları gelmektedir. Onaylama reklamlarını, tanınmış bir sportif karakterin belirli bir ürün veya hizmetin faydalarını onayladığı, ürün ve hizmeti tavsiye ettiği reklamlar olarak tanımlamak mümkündür (Akkaya ve Akçalı, 2016, s. 527). Öyle ki, Nike, Adidas, Puma gibi spor ürünleri üreticilerinin yanı sıra havacılık sektöründen finans dünyasına, kozmetikten gıdaya, temizlik ürünlerinden ilaca kadar pek çok sektör alanında başarılı sporculara marka yüzü olarak reklamlarında yer vermektedir. Cristiano Ronaldo veya Cedi Osman'ın oynadığı Head&Shoulders şampuan reklamları, Rıdvan Dilmen ve David Beckham'ın birlikte oynadığı Gillette reklamı, Lionel Messi ve Kobe Bryant'ın birlikte oynadığı Türk Hava Yolları reklamları, Cengiz Ünder, Kenan Karaman ve Ozan Tufan'ın rol aldığı BtcTurk reklamı gibi kitlesele izleyicisi daha çok olan futbol ve basketbol karakterlerine reklamlarda yoğunlukla yer verilmektedir. Bununla birlikte, örneğin Procter&Gamble (P&G) "Olimpik Anneler" kampanyası reklamlarında Dünya Şampiyonu Artistik Jimnastikçi İbrahim Çolak ve annesine, Nike Women ise Milli Kadın Basketbol Takımının deneyimli oyuncusu Işıl Alben, Milli Tenisçi İpek Soylu, Milli Triatlet Esra Nur Gökçek'e, Supradyn Energy reklamlarında Voleybolcu Melis Gürkaynak, Melis Yılmaz, Beren Yeşilirmak ve Çağla Erdem'e yer vermiştir. Tenis kortlarının önde gelen sporcularından Maria Sharapova'nın Avon ve Roger Federer'in Mercedes Benz, Golf oyuncusu Tiger Woods'un ise Rolex reklamında yer almasına bakıldığında, küresel markaların bir yandan küresel hedeflerine yönelik olarak dünya çapında sporculara yöneldiğini, ancak aynı zamanda yerel hedefleri için de ülkelerin önde gelen isimleri ile markalarını özdeşleştirmeye çalıştıklarını söylemek mümkündür.

Spor odaklı pazarlama iletişimi ve sponsorluk

Spor ve iletişim bileşenleri arasındaki ilişkinin “pazarlamaya yönelik tanıtım etkinlikleri” şeklinde kavramsallaştırması geleneksel tutundurma karmasına yeni ürün geliştirme, satış sonrası hizmetler, müşteri hizmetleri, sponsorluk, kurumsal sosyal sorumluluk, marka, ambalaj gibi pek çok enstrüman ve bunlar üzerinden iletişim faaliyetlerini de eklemektedir. Özellikle markaların sponsorluk faaliyetlerinin %80’inden fazlasının spor odaklı olduğu düşünüldüğünde, bu enstrümanların sporla bir araya geldiğinde yükselen iletişim potansiyeli daha da net ortaya çıkmaktadır. Öte yandan spor endüstrisi, sponsorluk faaliyetleri için ideal bir alandır. Genellikle reklam faaliyetlerinden daha ucuz bir pazarlama faaliyeti olan sponsorluk, özellikle sporla ilgili mal ve hizmet üretmeyen firmalar için daha fazla kişi tarafından görünürlük ve akılda kalıcılık sağlamaktadır. Tüm sponsorluklar içinde spor sponsorluğunun en yüksek paya sahip olduğu düşünüldüğünde (Argan ve Katırcı, 2020 , s. 15) sponsorluk, spor endüstrisinin kapılarını spor ile ilgili mal veya hizmet üretmeyen firmalara açmaktadır. Bu durumun belirgin bir örneği tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 pandemisi sürecinde yaşanmıştır. Pandeminin insanları daha fazla spor yapmaya itmesiyle 2021 yılında spor ve çevresindeki endüstrilerin hacmi 1,6 trilyon dolardan 1,7 trilyon dolara yükselmiştir. Dünya üzerindeki tüm sponsorlukların %82’sini oluşturan spor sponsorluklarının rakamsal hacmi 53 milyon doları aşmıştır. Bir başka ifadeyle pandemi etkisiyle dijitalde sıçrama yaşayan ve 700 milyon dolarlık büyüklüğe ulaşan küresel iletişim harcamalarının dörtte biri, spor sponsorluğu ve sponsorluğun çevresine yapılan reklam harcamalarından oluşmuştur (Gülüm, 2021, s. 34).

Reklam bombardımanı altındaki kitlelerin marka ayrıştırmasında sponsorlukların son derece etkili olduğunu ifade eden Gülüm (2021, s. 128-29) spor sponsorluklarının geleneksel reklama göre 3,5 kat daha fazla marka bilinirliği sağladığını belirtmektedir. Bu durum kendisini 2024 Paris Olimpiyatları’nda da göstermiştir. Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi’ne 20’den fazla ulusal ve uluslararası marka sponsor olurken; Olimpiyatlar öncesi madalya hedefiyle sponsor olan ve iletişime başlayan markaların bu sponsorluklarından 1,24 milyar Euro elde edilmiştir (Önder, 2024a, s. 65).

Firma, pazarlama veya iletişim amaçlarına ulaşmak için yapılan sponsorluk genel anlamıyla, sponse eden ve sponse edilen şeklinde iki tarafın karşılıklı yararına dayanan aynı, nakdi, insan ve hizmet yardımı unsurlarını barındıran bir iletişim aracıdır (Argan ve Katırcı, 2020, s. 377-78). Ancak spor sponsorluğu söz konusu olduğunda tanımlamada güçlükler bulunmaktadır. Bu durumun nedenini sponsorluğun kapsadığı aktivite gruplarının sınırlarının çizilmesinde yaşanan zorluğa dayandıran Argan ve Katırcı (2020, s. 379) iki noktaya dikkat çekmektedir. Bunlardan birincisi, sponsorluğunu hayırseverlik, yardımseverlik ve himaye etmek gibi kavramlarla karıştırılması; ikincisi ise televizyon yayını sponsorluğu veya biletlerin sponsorluğu gibi çeşitli aktivitelerin bazı araştırmacılar tarafından sponsorluk tanımı içinde değerlendirilmemesidir.

Okay (2012, s. 108-09) spor sponsorluğunu, “sponsorun imajı, markaları veya ürünleri ile sponsorluk arasında bir ortaklık kurmak ve bu ortaklığı duyurma ve/veya doğrudan veya dolaylı kabul edilmiş faydalar sunma karşılığında mali ya da diğer destek biçimlerini sözleşmeye bağlı olarak sağlayan, sponsor ile sponsorluğu yapılan taraf arasında karşılıklı fayda sağlamak amacıyla yapılan ticari bir anlaşma” olarak tanımlamaktadır. Bu anlamıyla spor sponsorluğu, sporla ilgili olan alanda bir marka ismi ve/veya şirket logosunun medyada gösterim reklam kampanyalarında, satış noktalarında veya halkla ilişkiler faaliyetlerinin bir parçası olarak bir spor projesinin marka ve ismi veya logosunun

gösterme veya söyleme haklarını da kapsamaktadır.

Geçmiş Antik Yunan'a kadar dayandırılan (Okay, 2012; Arğan ve Katırcı, 2020) spor sponsorluğu bireysel olarak sporcular, takımlar, spor organizasyonları ya da forma gibi spor araç-gereçleri özelinde yapılabilmektedir. Bu anlamıyla Corendon Airlines ve Beymen'in Eda Erdem Dünder'a, Vestel'in Sürreyya Ayhan'a, Nike'in Michael Jordan'a ve Pepsi'nin David Beckham'a verdiği destek bireysel sponsorluğa örnek olurken HDI Sigorta'nın Fenerbahçe ve Galatasaray Erkek Voleybol Takımlarına, Kiğılı ve Bingo'nun Türkiye Kadın Voleybol Milli Takımına, Rams Park'ın A Milli Erkek Futbol Takımına verdiği destek takım sponsorluğuna, Türkcell'in Türkiye Futbol Süper Lig'ine ve Türk Hava Yolları'nın da Avrupa Basketbol Lig'ine verdiği destek de spor organizasyonlarına yapılan sponsor desteği arasında yer almaktadır. Öte yandan Adidas ve Nike arasında Alman Milli Takımı forma sponsorluğu için çekişmeler yaşanmış; PUMA, Türkiye Milli Voleybol Takımlarının resmi forma sponsoru olmuş; Fenerbahçe formalarında Otokoç, Pasha, Safiport, Joma, Sanmar ve daha pek çok marka sponsor olarak yer almıştır (Fenerbahçe, 2024).

Yöntem (Birinci Düzey Başlık)

Araştırma Modeli

Bu araştırma, nitel araştırma yaklaşımlarından biri olan doküman analizi deseniyle yapılandırılmıştır. Doküman analizi, belirli belgeler aracılığıyla araştırma konusu hakkında bilgi edinmeyi amaçlayan ve bu belgelerin sistematik biçimde incelenmesini gerektiren bir veri toplama yöntemidir. Bu bağlamda, araştırma süreci yalnızca betimsel bir yaklaşım sergilemekten öteye geçerek kodlama, tematik analiz ve içerik çözümlemeleri yoluyla yapılandırılmıştır. Araştırma, Yıldırım ve Şimşek'in (2016, s. 189) tanımladığı üzere, yazılı ve görsel materyallerin sistematik analizi çerçevesinde yürütülmüştür.

Analiz süreci üç temel aşamada gerçekleştirilmiştir: İlk aşamada, veri olarak belirlenen görsel ve yazılı materyaller sistematik biçimde toplanmıştır. Bu kapsamda geleneksel medya (basılı gazeteler, televizyon reklamları) ve dijital medya (markaların sosyal medya hesapları, YouTube videoları, web siteleri) incelenmiştir. İkinci aşamada, elde edilen materyaller açık kodlama yöntemiyle analiz edilmiştir. Kodlama sürecinde araştırmanın amacı doğrultusunda öncelikle "reklam türleri", "sponsorluk türleri", "iletişim stratejileri" ve "duygusal anlatım biçimleri" gibi tematik alanlar oluşturulmuş; ardından içerikler bu temalar altında sınıflandırılmıştır. Son aşamada, kodlanan veriler tematik analiz yöntemiyle yorumlanarak, kampanya ve sponsorluk örnekleriyle ilişkilendirilmiştir.

Araştırmada kullanılan görsel ve içeriklerin seçiminde sistematiklik gözetilmiş; analiz kapsamına Filenin Sultanları'na doğrudan sponsor olan markaların reklam çalışmaları dahil edilmiştir. Bu kampanyalar, Türkiye Voleybol Federasyonu tarafından resmi olarak duyurulmuş ve medya aracılığıyla geniş kitlelere ulaştırılmış sponsorluk ilişkilerine dayanmaktadır. Kampanya seçkisine Filenin Sultanları'na doğrudan sponsorluk desteği sunmayan, ancak takım oyuncularını reklam yüzü olarak konumlandıran markalar da dahil edilmiştir. Bunun nedeni, sporcuların bireysel temsiliyetlerinin de spor odaklı pazarlama iletişiminin bir parçası olarak ele alınabileceği varsayımına dayanmaktadır.

Tüm kampanyalar, sporcuların veya takımın görünürlük düzeyi ve kampanyaların medya mecralarındaki yaygınlığı, ulaşılabilirliği ölçütleri doğrultusunda, yalnızca münferit bireysel medya paylaşımları veya sınırlı etkileşim almış içerikler dışarıda bırakılmış; geniş kitlelere ulaşan reklam kampanyaları çalışmanın kapsamına alınmıştır.

Evren ve Örneklem/Çalışma grubu

Çalışma grubunun belirlenmesi noktasında amaçsal örnekleme yöntemi benimsenmiştir. Çalışmanın amacına bağlı olarak bilgi açısından zengin durumların seçilerek derinlemesine araştırma yapılmasına olanak tanıyan bu örnekleme, belli ölçütleri karşılayan veya belli özelliklere sahip bir veya daha fazla özel durumda çalışmak istenildiğinde tercih edilmektedir (Büyükoztürk vd. s. 92-93).

Araştırmada ele alınan verilerin elde edilmesi noktasında geleneksel ve yeni medya araçlarından yararlanılmış, veriler yazılı basına ek olarak web siteleri ve sosyal medyadan elde edilmiştir.

Bulgular

Sporun her alanında uluslararası bir organizasyona yapılan ev sahipliği, o ülkeye sportif anlamda sıçrama yapmanın kapılarını açmaktadır. 1996 yılında Türkiye Voleybol Federasyonu başkanlığına seçilen ve 2000 yılına kadar bu görevi sürdüren, sonrasında da kurucusu olduğu Sportsnet Group'un spor odaklı pazarlama iletişimi çalışmaları gerçekleştiren Ahmet Gülüm, bu saptamadan yola çıkmış ve Türkiye Voleybol Federasyonu, çok uzun soluklu bir proje olan "Filenin Sultanları" ile olimpiyat dördüncülüğüne kadar devam eden sürecin ilk adımlarını atmıştır. 2002 yılında Su PR halkla ilişkiler şirketine Türkiye Voleybol Federasyonu tarafından milli takımın halkla ilişkiler ve tanıtım faaliyetlerini yapma görevi verilmiştir. 2003 yılında ise Avrupa Bayanlar Voleybol Şampiyonası "Başarıya Yürüyüş Projesi" adı altında Antalya ve Ankara'da düzenlenmiştir. Projenin nihai hedefi, voleybolun endüstrileşmesi olarak belirlenmiştir (Oğuz, 2005, s. 201). Avrupa Voleybol Şampiyonası'nın 2003 yılında, Almanya veya Rusya'da değil, Türkiye ev sahipliğinde düzenlenmesi, Türkiye'de voleybola sıçrama yaptırmıştır. Şampiyonada maçı anlatan TRT spikeri tarafından kullanılan "filenin sultanları" yakıştırmaları, yıllar içinde bir kadın milli voleybol takımı ile özdeşleşmiştir. Bu sıçramanın ardından Filenin Sultanları, FIVB tarafından düzenlenen World Grand Prix şampiyonaları, Avrupa şampiyonluğu, Milletler Ligi şampiyonluğu ve Olimpiyatlar başta olmaz üzere pek çok başarıya imza atmıştır.

Türk kadın voleybolunun yaptığı bu sıçramada sporun teknik ve uygulama olarak gelişimine ek olarak, spora markalar tarafından verilen desteğin ve spora verilen desteğin markalara sunduğu geniş olanaklar yelpazesinin öneminin anlaşılması da etkili olmuştur. Bugüne kadar Filenin Sultanları'na Vestel, Türk Hava Yolları, Axa Sigorta, Solgar gibi pek çok marka sponsor olurken konseptin yaratılmasında en etkili olan P&G'in Orkid markası olmuştur. P&G Türkiye, Kafkasya ve Orta Doğu Yönetim Kurulu Başkanı Tankut Turnaoğlu (2021), Orkid ile Filenin Sultanları arasında ilk kez 2003 yılında kurulan ve 2019 yılında tekrarlanan sponsorluk bağının başlangıcını şu şekilde anlatmaktadır:

2003 yılında Orkid'in sadece ürün iletişimi yaparak ilerleyemediğini, rekabette geri kaldığını gördük. Orkid, tüketicisi sadece kadınlar olan bir ürün. O nedenle, kadının savunucusu, kadının özgürlüğünün sesi olması gerektiğini düşündük. 2003, Orkid'in de 25'inci yılıydı. Biz Türkiye'de kadın özgürlüğünün adımı atmak istedik ve Ekim ayında bu anlayışla kampanyamıza (Çocuk da yaparım, kariyer de) ile başladık. Ağustos ayında Hürriyet Gazetesi'nin Kelebek ekinde şu manşeti gördüm, Eylül ayında Türkiye'de Avrupa Voleybol Şampiyonası var ama kadın milli voleybol takımının sponsoru yok.

Turnaoğlu'nun ifadeleri tam anlamıyla bir sportif mülkiyetin marka çıkarı ya da ihtiyaçları doğrultusunda pazarlama iletişimi amaçlı kullanımı yani spor odaklı pazarlama iletişiminin bir örneğini yansıtmaktadır. Bu anlayışla çıkılan yolda, pek çok marka Filenin Sultanları ile spor odaklı pazarlama iletişimi çalışmaları gerçekleştirmiş, hatta Filenin Sultanları arasında yer alan sporcular da pek çok

markanın marka yüzü olarak ekranlarda yer almıştır.

Filenin Sultanları'na bugüne kadar Orkid'den Vestel'e, Türk Hava Yolları'ndan, Axa Sigorta'ya kadar pek çok marka ana sponsor olmuş, tüm sponsorlar da bu işbirliğini hedef kitlelere yoğunlukla reklamlarla duyurmuştur. 2021 yılında Filenin Sultanları'nın Tokyo Olimpiyatları'na giden yolda sponsoru Porçöz olmuştur. Şekil 1'de son karesi yer alan Filenin Sultanları'nın televizyonda yayınlanan reklam filminde davul-zurna eşliğinde, dolmalarla, sarmalarla, sırta konan havlularla, komşu teyze ve amcaların "Kazansak da kaybetsek de bizdeki destek hep destek. Yolun açık olsun, helal olsun" mesajı ile destekleyen Porçöz, aynı zamanda tüketici zihnindeki %100 yerli marka imajını güçlendirmiştir.

Görsel 1.



Kaynak: <https://www.instagram.com/p/CTT221YKX-n/>

2024 Paris Olimpiyatlarına ise Filenin Sultanları'nın sponsoru BtcTürk olmuştur. Hazırlanan reklam filminde Filenin Sultanları'nın ilk Avrupa Şampiyonluğu, ilk Milletler Ligi Şampiyonluğu ve ilk Dünya Şampiyonluğu vurguları yapılmıştır.

Görsel 2.



Kaynak: <https://www.youtube.com/watch?v=tzI5H7HL-f0>

İletişim teknolojilerinin gelişmesi, çizgi üstü (ATL) veya çizgi altı (BTL) reklam çalışmalarının ayrışmasından çok dijital mecraları da kapsayan çizgi reklamcılığı (TTL) uygulamalarını artırmıştır. Bu nedenle Porçöz örneğinde de görüldüğü gibi televizyon reklamları tüketicileri aynı zamanda sosyal medyaya da yönlendiren mesajlar içermektedir. Porçöz'ün televizyon reklamında kullanılan #HelalOlsun etiketine (hashtag-#) ek olarak, Şekil 1'de de görülebileceği gibi #TertemizZaferlere etiketi

altında da sosyal medyada paylaşımlar yapılmıştır. Bu paylaşımlarda Filenin Sultanları başarıları ile markanın ürünleri arasında bağlantı kurulmaya çalışılmıştır.

Gülüm'ün de (2014, s. 141) aktardığı gibi müzik de spor gibi insanlığın 4 temel evrensel dilinden biridir. İnsanlar arasında duygudaşlığı artırmasının yanı sıra özellikle kullanılan müziğin akılda kalıcılığı, Vestel'in Filenin Sultanları için hazırladığı entegre kampanyada öne çıkan unsur olmuştur. "Biz voleybol ülkesiyiz" sloganı ile kampanya kapsamında bir ana, "Mahalle", "Piknik" ve "Okul" konsepti ile üç kısa film hazırlanmış, Türkiye'de artık voleybolun futbol ve basketbol gibi kitlesel bir spor olduğu vurgulanmıştır. Ancak kampanyanın çizgi üstü (ATL) reklam ortamları uygulamaları kadar destek amaçlı reklam ortamı kullanımında çizgi altı (BTL) reklamları dikkat çekmiştir. Kampanya kapsamında, temelde alternatif açık hava reklamı olarak nitelendirilebilse de aslında reklam alanı olmayan İstanbul metro sistemi (Şekil 3) ve havaalanı dış hatlar terminali gibi yüksek etkileşimli yerler gerilla pazarlama kapsamında değerlendirilmiştir.

Görsel 3.

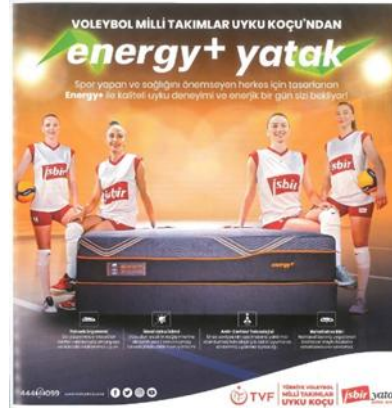


Kaynak: <https://www.voleybolaktuel.com/istanbulda-metro-hattinda-voleybol-files/>

Axa Sigorta'nın Filenin Sultanları'na ana sponsor olduğu 2019 yılında, Türkiye'nin CEV Avrupa Kadınlar Voleybol Şampiyonası'na ev sahipliği döneminde hazırlanan "Doğanda var" şarkısı ve kampanya reklamları da müziğin evrensel dilini kullanmıştır. Takım ve taraftar birlikteliğine yapılan vurgu "Filenin Sultanları vuruyor smaçları, alıyor kupaları" sloganını akıllara yerleştirmiştir.

2020 yılında Türkiye Voleybol Federasyonu ile imzaladığı sponsorluk anlaşması sonucu Voleybol Milli Takımlar Ana Sponsoru olan İşbir Yatak ise kendini önceki ve sonraki sponsorlardan ayırtmış ve takımın, devamında da başarının, bir parçası olarak konumlandırmıştır. İşbir Yatak çizgi reklamcılığı (TTL) çalışmalarının tümünde logosuna ek olarak "Türkiye Milli Takımlar Uyku Koçu" ifadesine yer vermiştir. Şekil 5'te de görülen, İşbir Yatak'ın da uyguladığı bu diğer sponsorlardan ayrılma amaçlı girişim, daha pek çok marka tarafından farklı konumlandırmalar altında kullanılmıştır.

Görsel 4.



Kaynak: <https://www.youtube.com/watch?v=LhKzCz3hZYc>

İşbir Yatak markasının kendisini Filenin Sultanlarının uyku koçu olarak konumlandırması ve takımın elde ettiği başarılarla ortak olduğu mesajını reklamlarına taşımasına benzer bir uygulamayı Supradyn markası da yapmıştır. Sağlıklı yaşam için gerekli vitamin desteğinin sağlanması yönünde ürünler üreten Supradyn, kendisini Filenin Sultanları'nın "Yaşam Enerjisi Koçu" olarak konumlandırmıştır. Benzer şekilde 2019 yılında takıma yeniden sponsorluk desteği veren Orkid'in kendisini konumlandığı nokta "cesaret sponsorluğu"dur.

Küresel markaların hizmet verdikleri ülkelerde hedef kitleleri ile iletişimlerini güçlendirme noktasında milli ve yerel değerlere yönelmesi, bunun için de sporun sunduğu avantajlardan yararlanmaları uzun yıllardır uygulanan bir pazarlama stratejisidir. Bu anlamıyla 2012 yılında Londra Olimpiyatları'na katılma hakkı kazanan Filenin Sultanları'na sponsorluk desteği veren McDonalds, 2021 yılında Avrupa Kadınlar Voleybol Şampiyonası'nda da bu desteğini tekrarlamıştır. McDonald's, Şekil 5'te yer alan afişe restoranlarında yer vermiştir.

Görsel 5.



Kaynak: <https://www.aa.com.tr/tr/isdunyasi/sirketler/mcdonalds-turkiye-filenin-sultanlarinin-tercihiyle-hazirladigi-voleyburgeri-satisa-sundu/688889>

Dijital hizmet platformu Armut.com'un verilerine göre; Filenin Sultanları'nın Türkiye'yi temsil ettiği olimpiyat ve Avrupa Şampiyonası turnuvalarının başladığı 2021 yılı Temmuz ve Ağustos aylarında "Voleybol Özel Dersi"ne rekor talep oluşmuştur. 8 – 12 yaş arası çocuklarına ders aldirmek isteyen ebeveynlerin taleplerinde 2020 yılı Temmuz ayına göre %250, 2019 yılı Temmuz ayına göre ise %460 artış yaşanmıştır. 2020 Ağustos ayı kıyaslandığında ise talep artışı %123 olmuştur (Marketing Türkiye, 2021).

Bu durum, markaların da spor odaklı pazarlama iletişimi faaliyetlerinde voleybolun önde gelen isimlerine daha fazla yer vermelerine neden olmuştur. Sportif performansını sahaya yansıtan ve dünya çapında başarılarla imza atan kadınların toplumun pek çok kesimi için rol model olacağı anlayışından yola çıkan markalar arasında en fazla ses getiren kampanyaya Unilever markası Elidor imza atmıştır. Elidor, Filenin Sultanları'nın sponsoru olmamakla birlikte takımda yer alan ve sportif başarısının dünya çapında olduğunu Tokyo 2020'de ortaya koyan pasör çaprazı Ebrar Karakurt'u marka yüzü yapmıştır (Şekil 6). Unilever Pazarlama Direktörü ve Türkiye Yönetim Kurulu üyesi Alper Eroğlu, Ebrar Karakurt'u marka yüzü yapmalarının nedenini açıklarken, Elidor'un tüm dünyada genç kadınları, hayallerini gerçekleştirme yolunda cesaretlendirmeyi, ufuklarını zenginleştirmeyi amaçladığını belirtmiş ve sözlerini şöyle sürdürmüştür (Demiral, 2021):

Tüketiciler, kendilerini göremedikleri reklamların stereotipik bir güzellik algısı oluşturmamasından ve bunun getirdiği dışlanmışlık hissinden mutsuz. Unilever de (Pozitif Güzellik) adını verdiği vizyon ile bu beklentiye dikkate alıyor. Ebrar'ın kısa ve pembe saçlarıyla bir şampuan markası reklamında yer alması bu yaklaşımın somut bir örneği. Reklam filminin yayınlandığı ilk hafta sosyal medya paylaşımlarının yüzde 90 olumlu seyrettiğini gördük. Ebrar'la özdeşleştirilen (dedim olabilir) ifadesini kullanarak kadınlar kendi hikâyelerini paylaşıyorlar ki bundan da ayrıca mutlu oluyoruz.

Benzer şekilde takım kaptanı Eda Erdem Dünder Adidas ve NDesign, Meryem Boz ise BMW için kamera karşısına geçmiştir.

Görsel 6.



Kaynak: <https://www.unilever.com.tr/news/2021/elidor-milli-voleybolcu-ebbar-karakurt-ile-genc-kadnlara-ilham-oluyor/>

Tartışma

Çalışmanın bulguları, spor odaklı pazarlama iletişiminin yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda kültürel ve toplumsal boyutlar taşıyan çok katmanlı bir iletişim stratejisi olduğunu ortaya koymaktadır. Sponsorluk faaliyetlerinin yalnızca kurumsal marka görünürlüğü açısından değil, aynı zamanda

toplumsal mesajların iletilmesi açısından da etkili olduğu görülmektedir. Bu durum, Gülüm'ün (2021, s. 128) sponsorlukların geleneksel reklamlara kıyasla 3,5 kat daha fazla marka bilinirliği sağladığına dair bulgusuyla da örtüşmektedir. Filenin Sultanları etrafında şekillenen kampanyalar yalnızca marka tanıtımı yapmakla kalmamış, aynı zamanda kadın sporcuların rol model olarak konumlandırıldığı, milli değerlerin ön plana çıkarıldığı, duygusal sermayenin stratejik bir iletişim aracına dönüştüğü bir yapı sunmuştur.

Özellikle TTL reklamcılığın kullanımı bu süreçte önemli bir rol oynamıştır. Porçöz, Vestel ve Supradyn gibi markaların çizgi üstü reklamlarıyla dijital mecraları entegre biçimde kullanmaları, yalnızca geniş kitlelere ulaşmakla kalmamış, aynı zamanda kampanya mesajlarını hedef grupların günlük medya tüketim alışkanlıklarına uygun biçimde konumlandırmıştır. Arora'nın (2018) TTL reklamcılığın etkinliğini artırdığına dair vurgusu bu örneklerle doğrulanmaktadır. Bu stratejik bütünlük, markaların iletişim yatırımlarının geri dönüşünü maksimize etmesini sağlamıştır.

Öte yandan, kadın sporcuların kampanyalarda ön plana çıkması, toplumsal cinsiyet bağlamında da anlamlı bir dönüşüme işaret etmektedir. Kadın sporcuların yalnızca spor performanslarıyla değil, aynı zamanda karakter özellikleri, duygusal dayanıklılıkları ve bireysel kimlikleriyle öne çıkarıldığı bu kampanyalar, kadın temsiline ilişkin geleneksel kalıpların dönüşümünü desteklemektedir. Bu durum, Elidor'un Ebrar Karakurt kampanyasında olduğu gibi, heteronormatif güzellik normlarını yıkan yeni reklam yaklaşımlarında daha açık biçimde görülmektedir. Benzer şekilde, İşbir Yatak ve Supradyn kampanyaları da kadın sporcuları yalnızca başarı odaklı değil, insani ihtiyaçları üzerinden (uyku, enerji, sağlık) ele alarak temsil çeşitliliğini artırmaktadır. Bu tür temsiller, reklamcılığın sadece bir satış aracı olmaktan öte, toplumsal değişim aktörü olarak işlev gördüğünü göstermektedir.

Son olarak, çalışmanın ortaya koyduğu bir diğer önemli bulgu da, bu kampanyaların yalnızca kısa vadeli marka kazanımlarıyla sınırlı kalmadığıdır. Armut.com verilerine göre Filenin Sultanları'nın başarısı, Türkiye'de voleybol özel derslerine olan talebi ciddi biçimde artırmıştır. Bu durum, spor iletişimi stratejilerinin hem spor kültürünü yaygınlaştırma hem de toplumsal rol model üretme işlevlerini yerine getirebildiğini göstermektedir.

Sonuç

Spor, dünyanın evrensel ve en önemli endüstrilerinden biri haline gelmiştir. Özellikle Covid-19 pandemisi sonrası 1,7 trilyon dolara yükselen spor ve çevresindeki endüstrilerin ekonomik büyüklüğü markalar için sporu, sporcuları ve sportif organizasyonları kendilerine bir kimlik yaratma, satışları artırma, işletmeler arası ilişkileri güçlendirme ve topluma fayda sağlama gibi pek çok başlıkta çekim merkezi haline getirmiştir. Antik Yunan'a dayandırılan sportif sponsorluk faaliyetleri "spor pazarlaması" adı ile ancak 1970'lerin sonunda adlandırılmaya başlanmış olsa da bugüne gelindiğinde pazarlama iletişimi içinde "spor odaklı pazarlama iletişimi" üzerine pek çok çalışma yapılmakta ve markalar iletişim çalışmalarlarıyla rakiplerini geride bırakmayı hedeflemektedir.

Elbette Türkiye de gerek sporcuları, gerek takımları, sportif organizasyonları, sporseverleri ve izleyicileri ile dünyanın yükselen değeri spor endüstrisinin önemli bir parçasıdır. P&G tarafından yaptırılan "Türkiye'nin Spor Kültürü" araştırmasına göre 2014 yılında her 10 çocuktan 2'si, 2019 yılında her 10 çocuktan 3'ü, 2024 yılında ise her 10 çocuktan 5'i düzenli olarak spor yapmaktadır (Önder, 2024b, s. 67). Spor kültürünün küçük yaşlardan itibaren yaygınlaşması, Türkiye'de spor endüstrisinin gelecek yıllarda çok daha fazla gelişeceğinin göstergesidir. Bu nedenle bu çalışmada, spor odaklı pazarlama iletişiminin en önemli unsurları reklam ve sponsorluk ele alınmış ve Türkiye'nin yükselen değerlerinden A Milli Kadın Voleybol Takımı Filenin Sultanları özelinde analiz edilmiştir.

Çalışmaya konu olan markaların spora yaptığı iletişim yatırımı ele alındığında, genellikle reklamlardan daha ucuz bir tutundurma faaliyeti olan sponsorluk öne çıkmaktadır. Bu sponsorluk faaliyetleri, özellikle sporla ilgili mal ve hizmet üretmeyen firmalar için (örneğin Orkid, Türk Hava yolları, BtcTürk, AXA Sigorta, Vestel), daha fazla kişi tarafından görünürlük ve akılda kalıcılık sağlamaktadır.

Ayrıca, çizgi üstü (ATL) reklamcılık faaliyetlerine ek olarak yapılan çizgi altı (BTL) reklamcılık faaliyetlerinde, açık hava reklamcılığı alanlarının metro sisteminden havaalanı dış hatlar terminaline kadar çeşitlendirildiği görülmektedir.

Pazarlama iletişiminin spor odaklı uygulamalarında dikkat çeken bir başka nokta ise nitelikli algı oluşturmaya yönelik çabalarlardır. Markaların tüketicileri ile bire bir iletişime geçmesine ve ona “Ben de seninle aynı tarafta, aynı duygulara sahibim” mesajını veren bu çabaların altında özellikle duygulara yönelen girişimler öne çıkmaktadır. Sporcuların uyku konforu ihtiyaçlarına yönelik “uyku koçu” (İşbir Yatak) ya da enerji ihtiyaçlarına yönelik “enerji koçu” (Supradyn) gibi konumlandırmalar gerçekleştiren markaların, yoğun olarak da yerli ve milli değerlere yönelik (Porçöz) uygulamalara imza attığı görülmektedir. Artık Filenin Sultanları olarak anılması yerleşmiş olsa da A Milli Kadın Voleybol Takımı olduğu düşünüldüğünde, bu çabaları markaları tüketici ile bire bir iletişime geçiren ve tüketiciye sahada dokunabilen çabalar olarak değerlendirmek yanlış olmayacaktır.

Tüm bunlara ek olarak birer rol model haline gelen sporcuların sponsorluk anlaşması bulunan ve bulunmayan markalar için onaylama reklamlarında yer alması da çalışmanın bir başka noktasını oluşturmaktadır. Orkid reklamlarında yer alan Hande Baladın, Elidor’un marka yüzü olan Ebrar Karakurt ya da Team Paribu içinde sponsorluk desteği verilen Eda Erdem Dünder’in yer aldığı reklamlar, toplumsal cinsiyet rollerinin benimsetilmesi noktasında markaların kadın temsiline ilişkin değerlerini ortaya koymaktadır.

Voleybolun Türkiye’de 100 yılı aşan bir kültüre sahip olmasında, Vakıfbank, Halkbank, Eczacıbaşı gibi voleybola uzun yıllardır profesyonel destek verip alt yapıların oluşmasını sağlayan kurumların katkısı yadsınamaz. Ancak yadsınamayacak bir diğer şey de, markaların özellikle son 20 yılda voleybola verdikleri destektir. A Milli Kadın Voleybol Takımı aracılığıyla yapılan spor odaklı pazarlama iletişimi faaliyetlerinin 2002 yılından bu yana sistematik derlemesinin yapılmaması bu çalışmanın sınırlılığını oluşturmakla birlikte, çalışmanın bundan sonra yapılacak çalışmalara zemin oluşturacağı düşünülmektedir. Ulaşımdan temizliğe, kozmetikten otomotive, gıdadan finansa ve sigortacılığa kadar spora destek veren sektörlerin yelpazesini genişleten, spor odaklı pazarlama iletişiminin markaların ihtiyaçlarını karşılama noktasında sunduğu olanaklardır. Bu olanaklardan yararlanmak isteyen markaların bundan sonra daha fazla spor odaklı pazarlama iletişimi faaliyeti içinde bulunacağı, daha fazla sporunun markaların reklam yüzü olacağı ve sporun markaların desteği ile daha da gelişeceği tahmin edilmektedir.

Kaynakça

- Argan, M., & Katırcı, H. (2016). *Spor pazarlaması*. Nobel Yayınları.
- Akkaya, Y., & Akçalı, K. (2016). *Spor pazarlamasında tutundurma karması elemanlarının kullanımının incelenmesi*. *International Journal of Science Culture and Sport*, 4(Special Issue 2), 522–532.
- Altunbaş, H. (2007). *Sporun pazarlaması ve pazarlama iletişiminde spor*. *Selçuk İletişim*, 5(1), 93–101.
- Arora, N. (2018). *ATL, BTL and TTL marketing in education industry*. *International Journal of Research and Innovation in Social Science*, 2(1), 13–15.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (24. baskı). Pegem Akademi.
- Btctürk. "Voleybol Milli Takımlar Ana Sponsoru BtcTurk'ten Filenin Sultanları'na Milletler Ligi'nde Başarılar!" [Video]. <https://www.youtube.com/watch?v=tzI5H7HL-f0> (11 Kasım 2024)
- Elden, M. (2004). *Destek bir reklam aracı olarak çizgi altı reklamlar*. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 1(2), 69–90.
- Elidor. (2021, 8 Ekim). "Elidor milli voleybolcu Ebrar Karakurt ile genç kadınlara ilham oluyor". <https://www.unilever.com.tr/news/2021/elidor-milli-voleybolcu-ebrar-karakurt-ile-genc-kadnlara-ilham-oluyor/> (7 Ocak 2022)
- Fenerbahçe. (2024). *Ana sponsorlar*. <https://www.fenerbahce.org/kulup/reklam-pazarlama/sponsorlar> (11 Kasım 2024)
- Demiral, E. E. (2021, 2 Haziran). "Kendi hikâyemi başkalarına güç vermesi için paylaştım". <https://www.gazeteoksijen.com/yazarlar/kendi-hikayemi-baskalarina-guc-vermesi-icin-paylastim/> (7 Ocak 2022)
- Durukan, N. E. (2021). "Markaların dönüştürme gücü ile iyilik adına projeler tasarlıyoruz". <https://www.campaigntr.com/markalarin-donusturme-gucu-ile-iyilik-adina-projeler-tasarliyoruz/> (7 Ocak 2022)
- Gülüm, A. (2014). *Panoda yer yok: Spor odaklı pazarlama iletişimi kavramlar ve vakalar*. Ekinoks Yayınları.
- Gülüm, A. (2021). *Spor odaklı pazarlama iletişimi*. Sportsnet Tanıtım ve Yayıncılık.
- Kotler, P., & Keller, K. L. (2005). *Pazarlama yönetimi* (N. Muallimoğlu, Çev.). Beta Yayınları.
- Kotler, P., Armstrong, G., & Balasubramanian, S. (2008). *Principles of marketing*. Prentice Hall Inc.
- Majidi, M. (2024). *Sports advertising and marketing worldwide*. <https://www.statista.com/topics/12594/sports-advertising-and-marketing-worldwide/#topicOverview> (6 Kasım 2024)
- Marketing Türkiye. (2021, 3 Eylül). *Filenin sultanları voleybola olan ilgiyi artırdı*. <https://www.marketingturkiye.com.tr/haberler/filenin-sultanlari/> (7 Ocak 2021)

- Mediacat. (2002). *Spor pazarlama*. Aylık Pazarlama İletişimi Dergisi, 10(89). Kapital Yayıncılık
- Odabaşı, Y. (1988). *Pazarlama tanımındaki gelişmeler*. Pazarlama Dünyası, 11(2), 32–33.
- Odabaşı, Y., & Oyman, M. (2003). *Pazarlama iletişimi yönetimi*. MediaCat Kitapları.
- Oğuz, T. (2005). *Popüler kültür ve sporun endüstrileşme süreci*. Kurgu Dergisi, 21, 195–204.
- Okay, A. (2012). *Sponsorluk*. Der Yayınları.
- Önder, N. (2024a). *Markalar olimpiyatta madalya peşinde!* Marketing Türkiye, Temmuz–Ağustos, 62–65.
- Önder, N. (2024b). *P&G Türkiye 47 yıldız sporcunun ve “Yıldız Anneler”inin yanında!*, Marketing Türkiye, Temmuz–Ağustos, 66–70.
- Porçöz. (2021a, 20 Kasım). *Helal olsun reklam filmi* [Facebook gönderisi].
www.facebook.com/porcoz/videos/594336178222319/
- Shank, M. D. (1999). *Sports marketing: A strategic perspective*. Prentice Hall.
- Shank, M. D. (2002). *Sports marketing: A strategic perspective (2nd ed.)*. Prentice Hall.
- Sporbilim. (2024, 4 Kasım). *Spor pazarlaması*.
<https://www.sporbilim.com/sayfa.asp?mdl=haber¶m=97>
- Turnaoğlu, T. (2021). *Filenin sultanlarının hikâyesi*.
<https://www.sportstv.com.tr/contentDetail/2918/filenin-sultanlari'nin-hikayesi-> (1 Ocak 2022)
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (Genişletilmiş 10. baskı). Seçkin Yayıncılık.

Düzenli Yüzme Egzersizlerinin Ortaokul Öğrencileri Üzerindeki Bazı Fiziksel Özelliklere ve Algı Düzeyine Etkileri

Osman Akıllıoğlu^a

Geliş Tarihi: 14 Mayıs 2025 Kabul Tarihi: 29 Haziran 2025 Yayın Tarihi: 30 Haziran 2025

Özet

Araştırmada, ortaokul düzeyindeki öğrencilerin düzenli yüzme antrenmanlarına katılımının, fiziksel performans parametreleri ile algısal gelişim düzeyleri üzerindeki etkilerinin karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Araştırmada, Şanlıurfa'daki 12-13 yaş aralığındaki ortaokul öğrencileri üzerinde 12 hafta süresince düzenli yüzme egzersizlerinin etkileri değerlendirilmiştir. Deney grubunu, lisanslı yüzücülerden oluşan 30 öğrenci; kontrol grubunu ise herhangi bir düzenli spor yapmayan 30 öğrenci oluşturmuştur. Araştırma sonuçları, deney grubunun boy uzunluğu, vücut kitle indeksi (VKİ), esneklik, dikey sıçrama ve algı düzeyi parametrelerinde anlamlı gelişmeler gösterdiğini ortaya koyarken, kontrol grubunda bu parametrelerde belirgin değişiklikler görülmemiştir. Çalışmanın bulguları, düzenli yüzme egzersizlerinin özellikle gelişim çağındaki çocukların bedensel ve zihinsel gelişiminde olumlu etkiler yarattığını ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Algı Düzeyi, Egzersiz, Fiziksel Gelişim, Ortaokul Öğrencileri, Yüzme

Impact of Regular Swimming Exercises on Physical Characteristics and Perception Levels in Middle School Students

Abstract

The study aimed to comparatively evaluate the effects of regular swimming training on the physical performance parameters and perceptual development levels of middle school students. The research was conducted over a period of 12 weeks with students aged 12–13 in Şanlıurfa. The experimental group consisted of 30 licensed swimmers, while the control group comprised 30 students who did not engage in any regular physical activity. The findings revealed that the experimental group demonstrated significant improvements in parameters such as height, body mass index (BMI), flexibility, vertical jump, and perceptual level. In contrast, no notable changes were observed in these parameters within the control group. The results of the study indicate that regular swimming exercises have a positive impact on both the physical and cognitive development of children, particularly during the growth period.

Keywords: Perceptual Level, Exercise, Physical Development, Middle School Students, Swimming

^a Dr. Arş.Gör. Harran Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, osmanakillioglu@harran.edu.tr.
Orcid: 0000-0001-8238-5140

Giriş

Çocukluk ve ergenlik dönemleri, bireylerin hem fiziksel hem de bilişsel gelişimlerinin hızlı ve duyarlı olduğu kritik evrelerdir. Bu gelişim evrelerinde düzenli fiziksel aktivite, çocukların kas-iskelet sisteminin gelişimini desteklediği kadar, dikkat, hafıza ve problem çözme gibi bilişsel becerilerin de güçlenmesine katkı sağlar (Strong et al., 2005). Özellikle bu yaş gruplarında yapılan spor etkinliklerinin uzun vadeli sağlık kazanımlarına zemin hazırladığı bildirilmektedir (Janssen & LeBlanc, 2010).

Egzersiz türleri arasında öne çıkan yüzme, çok sayıda kas grubunu eşzamanlı çalıştırması, eklemlere binen yükün azlığı ve nefes kontrolü gibi özellikleri nedeniyle çocuklar için ideal bir aktivite olarak değerlendirilir (Malina, Bouchard, & Bar-Or, 2013). Bununla birlikte yüzme, motor koordinasyon, denge ve görsel-işitsel algı gibi temel becerileri geliştirmede de etkili olup, çocukların psikomotor gelişimini çok boyutlu şekilde desteklemektedir (Fransen et al., 2012). Bununla birlikte yüzme eğitimi kişilerin öz değerlendirme durumlarını analiz etmesi durumunda, akademik performanslarını değerlendirmek için temel olabilir (Arıkan, ve İnce., 2023).

Bu bağlamda yürütülen bu çalışma, düzenli yüzme egzersizlerinin ortaokul öğrencilerinin fiziksel performans parametreleri ile algısal gelişim düzeyleri üzerindeki etkilerini araştırmayı amaçlamaktadır. Araştırma, Şanlıurfa ilinde 12–13 yaş grubundaki öğrencilerle gerçekleştirilmiş ve 12 haftalık bir uygulama sürecini kapsamıştır. Benzer yaş gruplarına uygulanan uzun süreli yüzme programlarının, fiziksel uygunluk düzeyini artırdığına dair önceki çalışmalar da bu araştırmanın temelini oluşturmaktadır (Zach et al., 2012).

Araştırmanın örneklemini, deney grubunu oluşturan ve düzenli yüzme antrenmanlarına katılan 30 lisanslı yüzücü ile herhangi bir düzenli fiziksel aktiviteye katılmayan 30 öğrenciden oluşan kontrol grubu teşkil etmiştir. Bu yapılandırma, fiziksel aktivitenin etkisini doğrudan gözlemlene olanağı sunmuştur. Yapılandırılmış yüzme programlarının, ergenlik dönemindeki motor gelişim üzerindeki etkilerine dair bulgular, literatürde de desteklenmektedir (Faigenbaum & Myer, 2010).

Elde edilen sonuçlar, deney grubunda boy uzunluğu, beden kitle indeksi (BKİ), esneklik, dikey sıçrama ve algı düzeyi gibi pek çok parametrede anlamlı gelişmeler olduğunu göstermiştir. Buna karşın, kontrol grubunda benzer gelişmelerin görülmemesi, düzenli yüzme egzersizlerinin gelişim sürecine katkısını daha belirgin hâle getirmiştir. Bu sonuçlar, çocukluk döneminde egzersiz temelli müdahalelerin somut kazanımlara dönüşebileceğini göstermektedir (Lubans et al., 2016).

Genel değerlendirme kapsamında, düzenli yüzme eğitiminin hem beden eğitimi derslerine entegre edilmesi hem de okul dışı sportif etkinlikler aracılığıyla yaygınlaştırılması önerilmektedir. Yüzme, yalnızca fiziksel uygunluk düzeyini değil, aynı zamanda dikkat, farkındalık ve öz düzenleme gibi algısal becerileri de destekleyerek çocukların gelişimsel

yeterliklerini artırma potansiyeli taşımaktadır (Diamond & Ling, 2016). Bu bağlamda, yüzme sporu okul çağındaki bireyler için bütüncül bir gelişim aracı olarak değerlendirilebilir.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırma, nicel araştırma desenlerinden ön test–son test kontrol gruplu yarı deneysel model kullanılarak yürütülmüştür. Bu desen, bağımsız değişkenin (düzenli yüzme egzersizi) bağımlı değişkenler (fiziksel performans ve algısal gelişim düzeyleri) üzerindeki etkisini kontrol edilen koşullarda test etmeye olanak tanır (Creswell & Creswell, 2018). Araştırmanın temel amacı, 12 hafta süresince yüzme antrenmanı uygulanan ortaokul öğrencilerinin gelişim düzeylerindeki değişimleri, egzersiz yapmayan benzer özelliklere sahip bir kontrol grubuyla karşılaştırmalı olarak değerlendirmektir.

Araştırmada, deney grubuna yapılandırılmış yüzme egzersiz programı uygulanırken, kontrol grubundaki öğrenciler herhangi bir sistemli fiziksel etkinliğe katılmamıştır. Ön ve son test uygulamaları her iki gruba aynı ölçüm araçlarıyla gerçekleştirilmiş ve veriler karşılaştırmalı istatistiksel analizler yoluyla değerlendirilmiştir. Bu tür yarı deneysel çalışmalar, nedensellik ilişkilerinin test edilmesi açısından eğitim ve sağlık bilimlerinde sıkça kullanılmaktadır (Thomas, Nelson, & Silverman, 2015).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Şanlıurfa ilinde 12–13 yaş aralığında bulunan toplam 60 ortaokul öğrencisi oluşturmaktadır. Katılımcılar, belirli ölçütler doğrultusunda amaçlı örnekleme yöntemi ile seçilmiştir (Patton, 2015). Deney grubunu, en az bir yıldır lisanslı olarak yüzme sporuyla uğraşan 30 öğrenci; kontrol grubunu ise herhangi bir düzenli spor etkinliğine katılmayan 30 öğrenci oluşturmuştur. Gruplar; yaş, cinsiyet ve sosyoekonomik düzey açısından denk tutulmuştur. Benzer demografik özelliklere sahip grupların karşılaştırılması, deneysel geçerliliği artırmada önemlidir (Fraenkel, Wallen, & Hyun, 2012).

Egzersiz Programı

Deney grubuna uygulanan 12 haftalık yapılandırılmış yüzme programı; genel ısınma, teknik antrenman ve dayanıklılık çalışmaları olmak üzere üç temel bölümden oluşmuştur. Egzersizler haftada üç gün, 90 dakika süren seanslar halinde yapılmış, ısınma ve soğuma aşamaları dahil edilmiştir. Programın yoğunluğu her hafta kademeli olarak artırılarak öğrencilerin adaptasyonu sağlanmıştır. Yapılandırılmış antrenman programlarının motor beceri gelişimi üzerindeki olumlu etkileri, birçok çalışmada vurgulanmıştır (Behm, Faigenbaum, Falk, & Klentrou, 2008).

Antrenman süreci boyunca tüm uygulamalar deneyimli yüzme antrenörleri gözetiminde yapılmış ve standart bir protokol doğrultusunda yürütülmüştür. Bu yaklaşım, müdahalenin içsel geçerliliğini artırmak için önemlidir (Baumgartner, Jackson, Mahar, & Rowe, 2015).

Veri Toplama Araçları

Araştırmada öğrencilerin fiziksel ve algısal gelişim düzeylerini belirlemek amacıyla aşağıdaki ölçüm araçları kullanılmıştır:

- Boy Uzunluğu: Standart stadiometre ile cm cinsinden ölçülmüştür.
- Vücut Kitle İndeksi (VKİ): Boy ve kilo ölçümleri alınarak kg/m^2 formülüne göre hesaplanmıştır (WHO, 2008).
- Esneklik: Otur-uzan testi ile değerlendirilmiş, sonuçlar cm cinsinden kaydedilmiştir (ACSM, 2018).
- Dikey Sıçrama: Dijital vertikal sıçrama cihazı ile ölçülmüştür.
- Algı Düzeyi: Algısal gelişimi ölçmek üzere uzman görüşleriyle yapılandırılan Motor Algı Değerlendirme Testi uygulanmıştır. Bu test; hareketli objeye tepki süresi, yön farkındalığı, denge kontrolü ve görsel-işitsel koordinasyon gibi alt boyutları kapsamaktadır. Testin kapsam geçerliği, alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda değerlendirilmiş ve pilot uygulama ile test edilmiştir. Bu tür özel alan testlerinin yapı geçerliği sağlaması için uzman görüşüne ve pilot uygulamalara dayalı geliştirme süreci önerilmektedir (DeVellis, 2016).

Uygulama Süreci

Araştırmanın başlangıcında her iki gruba da ön testler uygulanmıştır. Fiziksel ölçümler kapsamında boy uzunluğu, vücut ağırlığı, VKİ, esneklik, dikey sıçrama ve vücut yağ yüzdesi değerlendirilmiştir. Algısal düzeyi belirlemek için Motor Algı Değerlendirme Testi gerçekleştirilmiştir. Testler, bireysel olarak, dikkat dağınıklığını en aza indirecek sessiz bir sınıf ortamında uygulanmıştır. Her testin süresi 10–15 dakika arasında değişmiş ve uygulamalar araştırmacı tarafından standart şekilde yürütülmüştür. Süre ölçümleri kronometre ile, doğru-yanlış verileri ise gözlem formlarıyla kaydedilmiştir (Thomas et al., 2015).

Ön testlerin ardından deney grubundaki öğrenciler, yapılandırılmış yüzme programına başlamış; bu program koordinasyon, dayanıklılık ve teknik yüzme becerilerini geliştirmeye yönelik olarak tasarlanmıştır. Kontrol grubundaki öğrenciler, sadece günlük fiziksel aktiviteleriyle sınırlı kalmıştır. Sürecin tamamlanmasının ardından her iki gruba son testler uygulanmış, böylece gelişim farklılıkları objektif biçimde ölçülmüştür.

Verilerin Analizi

Toplanan veriler, SPSS 26.0 programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Ön test ve son test verilerinin gruplar içi karşılaştırmalarında bağımlı örneklem t-testi, gruplar arası karşılaştırmalarda ise bağımsız örneklem t-testi kullanılmıştır. Tüm analizlerde anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir. Bu analiz yöntemi, yarı deneysel çalışmalarda değişkenlerin karşılaştırılmasında yaygın olarak tercih edilmektedir (Field, 2018).

Bulgular

Antropometrik Değerler

Tablo 1 ve Tablo 2’de, deney ve kontrol gruplarının boy uzunluğu, vücut ağırlığı (VA) ve vücut kitle indeksi (VKİ) değerlerinin ön test-son test karşılaştırmaları yer almaktadır.

Tablo 1. Deney Grubunun Antropometrik Değerleri (Ort±SS)

Değişkenler	Ölçümler	Ortalama ($\bar{X}$)	Standart Sapma (SS)	p Değeri
Boy (cm)	Ön Test	164,73	10,57	0,005
	Son Test	165,00	11,00	
VA (kg)	Ön Test	57,26	10,18	0,077
	Son Test	56,60	9,49	
VKİ	Ön Test	21,09	3,27	0,041
	Son Test	20,76	3,30	

Deney grubunun boy uzunluğunda ve VKİ değerlerinde anlamlı bir artış gözlemlenirken ($p < 0,05$), vücut ağırlığında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0,05$).

Tablo 2. Kontrol Grubunun Antropometrik Değerleri (Ort±SS)

Değişkenler	Ölçümler	Ortalama ($\bar{X}$)	Standart Sapma (SS)	p Değeri
Boy (cm)	Ön Test	168,27	5,47	0,001
	Son Test	168,60	5,80	
VA (kg)	Ön Test	57,33	9,16	0,001
	Son Test	58,53	9,22	
VKİ	Ön Test	20,25	3,09	0,001
	Son Test	20,56	2,99	

Kontrol grubunun tüm parametrelerinde anlamlı değişiklikler gözlemlenmiştir ($p<0,01$).

Fiziksel ve Algısal Parametreler

Tablo 3 ve Tablo 4'te deney ve kontrol gruplarının esneklik, dikey sıçrama (DS), vücut yağ yüzdesi (VYY) ve algı düzeyi (AD) değerleri karşılaştırılmıştır.

Tablo 3. Deney Grubunun Fiziksel ve Algısal Değerleri (Ort±SS)

Değişkenler	Ölçümler	Ortalama ($\bar{X}$)	Standart Sapma (SS)	p Değeri
Esneklik (cm)	Ön Test	19,66	4,37	0,001
	Son Test	23,13	5,03	
DS (cm)	Ön Test	43,93	7,62	0,001
	Son Test	46,60	7,88	
VYY (%)	Ön Test	10,22	1,27	0,065
	Son Test	10,17	1,21	
AD	Ön Test	57,00	7,06	0,043
	Son Test	59,56	8,86	

Deney grubunda esneklik, DS ve AD parametrelerinde anlamlı bir artış bulunurken ($p<0,05$), VYY'de anlamlı bir değişiklik gözlemlenmemiştir ($p>0,05$).

Tablo 4. Kontrol Grubunun Fiziksel ve Algısal Değerleri (Ort±SS)

Değişkenler	Ölçümler	Ortalama ($\bar{X}$)	Standart Sapma (SS)	p Değeri
Esneklik (cm)	Ön Test	23,06	2,74	0,645
	Son Test	23,13	2,71	
DS (cm)	Ön Test	43,60	6,21	0,125
	Son Test	43,16	5,93	
VYY (%)	Ön Test	11,44	0,82	0,022
	Son Test	11,51	0,82	
AD	Ön Test	54,60	8,77	0,085
	Son Test	56,30	7,59	

Kontrol grubunda yalnızca VYY parametresinde anlamlı bir fark tespit edilmiştir ($p<0,05$)

Tartışma

Bu araştırmada, 12 hafta süresince yapılandırılmış yüzme egzersizlerine katılan ortaokul öğrencilerinin fiziksel ve algısal gelişim parametrelerinde elde edilen değişimler kontrol grubu ile karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular, literatürde benzer şekilde rapor edilen gelişimsel kazanımlarla uyumludur.

Deney grubundaki öğrencilerin boy uzunluğu ve vücut kitle indeksi (VKİ) değerlerinde anlamlı artışlar gözlenmiştir. Bu bulgu, ergenlik döneminde düzenli fiziksel aktivitenin büyüme ve vücut kompozisyonu üzerindeki olumlu etkilerini desteklemektedir (Malina, Bouchard, & Bar-Or, 2013). Özellikle yüzme gibi tüm vücut kaslarını aynı anda çalıştıran branşların, kas-iskelet sistemi gelişimini uyararak boy uzamasını desteklediği bildirilmektedir (Faigenbaum & Myer, 2010).

Kontrol grubunda da boy, VA ve VKİ değerlerinde istatistiksel olarak anlamlı değişiklikler gözlemlenmiş olsa da, bu değişimlerin büyüme sürecine bağlı doğal değişimler olduğu, egzersizle ilişkili olmadığı düşünülmektedir (Janssen & LeBlanc, 2010). Öte yandan, deney grubunda VKİ değerlerindeki düşüş, yüzmenin yağsız vücut kütlesini artırıcı etkisine işaret etmektedir. Bu durum, ACSM (2018) tarafından da vurgulandığı gibi, su direnciyle yapılan antrenmanların yağ yakımı ve vücut kompozisyonu iyileştirme üzerindeki etkileriyle ilişkilendirilebilir.

Esneklik, dikey sıçrama ve algı düzeyi açısından elde edilen sonuçlar da dikkat çekicidir. Deney grubundaki esneklik skorlarında anlamlı bir artış gözlenmiş, bu da yüzmenin dinamik germe ve tüm eklem açıklığını kullanan doğasıyla açıklanabilir (Zach et al., 2012). Esneklik

artışları, yaralanma riskini azaltmada ve fonksiyonel hareketliliği artırmada önemli bir göstergedir (Behm et al., 2008).

Dikey sıçrama skorlarındaki artış, alt ekstremité kas gücü ve patlayıcı kuvvet gelişimi ile ilişkili olup, yüzmenin kas dayanıklılığı üzerinde olumlu etkileri olduğunu göstermektedir (Lätt et al., 2009). Kontrol grubunda ise bu parametrelerde anlamlı bir gelişim gözlemlenmemiştir, bu da düzenli egzersizin gelişimi tetikleyici rolünü açıkça ortaya koymaktadır.

Algısal gelişim düzeyine ilişkin olarak, deney grubundaki anlamlı artış, yüzmenin bilişsel işlevler üzerindeki destekleyici rolüyle açıklanabilir. Özellikle denge, koordinasyon ve zamanlama gibi motor algı boyutlarının yüzme antrenmanlarıyla geliştiği, literatürde sıklıkla vurgulanan bir bulgudur (Fransen et al., 2012; Lubans et al., 2016). Kontrol grubunda ise algısal gelişimde anlamlı bir fark gözlenmemiştir, bu da fiziksel aktivitenin nörobilişsel gelişimdeki katkısını destekler niteliktedir.

Vücut yağ yüzdesi (VYY) parametresinde deney grubunda anlamlı bir fark gözlenmemesi dikkat çekicidir. Bu durum, yüzmenin enerji harcamasına rağmen beslenme alışkanlıkları, bireysel metabolizma farkları gibi değişkenlerle açıklanabilir (Rowland, 2005). Öte yandan, kontrol grubunda VYY artışı gözlenmiş, bu da hareketsiz yaşam tarzının olumsuz etkilerini göstermektedir.

Genel olarak elde edilen bulgular, çocukluk döneminde yapılandırılmış egzersiz programlarının yalnızca fiziksel uygunluk değil, aynı zamanda motor algı gelişimi açısından da önemli kazanımlar sağladığını göstermektedir. Bu sonuçlar, fiziksel aktivitenin gelişimsel süreçlere olan etkisinin çok boyutlu olduğunu vurgulayan güncel literatürle örtüşmektedir (Diamond & Ling, 2016).

Sonuç

Bu çalışmanın bulguları, 12 hafta boyunca düzenli olarak uygulanan yüzme egzersizlerinin ortaokul öğrencilerinin fiziksel performans düzeylerini ve algısal gelişim kapasitelerini anlamlı düzeyde artırdığını ortaya koymuştur. Deney grubunda elde edilen gelişmeler; boy uzunluğu, VKİ, esneklik, dikey sıçrama ve motor algı düzeyleri gibi çok boyutlu göstergeleri kapsamaktadır.

Kontrol grubunda gözlemlenen sınırlı değişimler ise, bu gelişimlerin spontan değil, egzersize bağlı olduğunu göstermektedir. Bu yönüyle çalışma, çocuk ve ergenlerde erken dönemde başlatılan yapılandırılmış fiziksel aktivite programlarının hem bedensel sağlık hem de bilişsel yeterlikler üzerindeki stratejik etkisini ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, yüzme gibi bütüncül fiziksel ve algısal becerileri aynı anda geliştirebilen sporların okul çağındaki çocuklar için teşvik edilmesi hem bireysel gelişim hem de toplum sağlığı açısından önemli bir yatırım niteliğindedir.

Öneriler

Bu araştırma kapsamında elde edilen bulgular, düzenli yüzme egzersizlerinin ergenlik dönemindeki bireylerin fiziksel ve algısal gelişimlerine katkı sağladığını ortaya koymuştur. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda, aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

Eğitim Uygulayıcılarına ve Antrenörlere Yönelik Öneriler

Yüzme egzersizleri, ortaokul öğrencilerinin fiziksel gelişimlerini destekleyici temel aktiviteler arasında yer almalıdır. Özellikle esneklik, koordinasyon ve dikey sıçrama gibi motor becerilerin gelişimi açısından yapılandırılmış yüzme antrenmanları teşvik edilmelidir.

Okullarda beden eğitimi dersleri içerisinde yüzmeye yönelik modüller oluşturulmalı; yüzme havuzlarına erişimi olan okullarda haftalık programlara düzenli yüzme saatleri entegre edilmelidir.

Algısal gelişimi desteklemek amacıyla, yüzme antrenmanları yalnızca fiziksel performansa değil, aynı zamanda yön tayini, tepki süresi ve su içi koordinasyona odaklanan tekniklerle zenginleştirilmelidir.

Eğitim Kurumları ve Politika Yapıcılara Yönelik Öneriler

Yüzme eğitimi, ilkokul ve ortaokul düzeyinde zorunlu ya da seçmeli ders olarak müfredata entegre edilmelidir. Bu, hem su güvenliği açısından yaşam boyu beceri kazandıracak hem de fiziksel gelişimi destekleyecektir.

Belediyeler, Gençlik ve Spor Müdürlükleri ile Milli Eğitim Bakanlığı arasında iş birliği protokolleri oluşturularak çocukların ücretsiz veya düşük maliyetli yüzme programlarına erişimi artırılmalıdır.

Fiziksel aktiviteyi teşvik eden sosyal politikalar geliştirilerek, obezite ve hareketsiz yaşam tarzının neden olduğu sağlık risklerinin önüne geçilmesi sağlanabilir.

Gelecek Araştırmalar İçin Öneriler

Bu çalışma yalnızca 12-13 yaş grubunu kapsamakta olup, farklı yaş gruplarında ve farklı spor branşlarıyla karşılaştırmalı çalışmalar yapılması önerilmektedir.

Algı düzeyine ilişkin kullanılan testlerin geçerlik ve güvenilirliği üzerine daha kapsamlı norm çalışmalarının yapılması, ilgili değerlendirmelerin standartlaşmasına katkı sağlayacaktır.

Araştırmanın süresi 12 haftayla sınırlıdır. Daha uzun süreli egzersiz programlarının, fiziksel ve zihinsel gelişim üzerindeki etkilerini inceleyen boylamsal çalışmalar yapılmalıdır.

Algı düzeyinin yanı sıra, psikolojik değişkenler (özgüven, stres düzeyi, dikkat süresi) gibi parametrelerin de dâhil edileceği karma yöntemli araştırmalar, daha bütüncül sonuçlar sunacaktır.

Kaynakça

- American College of Sports Medicine. (2018). *ACSM's guidelines for exercise testing and prescription* (10th ed.). Wolters Kluwer.
- Arıkan, G., & İnce, U. (2023). Yüzme becerileri öz değerlendirme ölçeğinin Türk dili ve kültürüne uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *ROL Spor Bilimleri Dergisi*, 4(2), 644-656
- Baumgartner, T. A., Jackson, A. S., Mahar, M. T., & Rowe, D. A. (2015). *Measurement for evaluation in kinesiology* (9th ed.). Jones & Bartlett Learning.
- Behm, D. G., Faigenbaum, A. D., Falk, B., & Klentrou, P. (2008). Canadian Society for Exercise Physiology position paper: Resistance training in children and adolescents. *Applied Physiology, Nutrition, and Metabolism*, 33(3), 547–561. <https://doi.org/10.1139/H08-020>
- Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2018). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (5th ed.). SAGE.
- DeVellis, R. F. (2016). *Scale development: Theory and applications* (4th ed.). SAGE.
- Diamond, A., & Ling, D. S. (2016). Conclusions about interventions, programs, and approaches for improving executive functions that appear justified and those that, despite much hype, do not. *Developmental Cognitive Neuroscience*, 18, 34–48. <https://doi.org/10.1016/j.dcn.2015.11.005>
- Faigenbaum, A. D., & Myer, G. D. (2010). Resistance training among young athletes: Safety, efficacy and injury prevention effects. *British Journal of Sports Medicine*, 44(1), 56–63. <https://doi.org/10.1136/bjsm.2009.068098>
- Field, A. (2018). *Discovering statistics using IBM SPSS Statistics* (5th ed.). SAGE.
- Fransen, J., D'Hondt, E., Bourgois, J., Vaeyens, R., Philippaerts, R. M., & Lenoir, M. (2012). Motor competence assessment in children: Convergent and discriminant validity between the BOT-2 Short Form and KTK scales. *Research in Developmental Disabilities*, 33(5), 1375–1383. <https://doi.org/10.1016/j.ridd.2012.02.009>
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., & Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education* (8th ed.). McGraw-Hill.
- Janssen, I., & LeBlanc, A. G. (2010). Systematic review of the health benefits of physical activity and fitness in school-aged children and youth. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 7, 40. <https://doi.org/10.1186/1479-5868-7-40>

- Lätt, E., Jürimäe, J., Haljaste, K., Cicchella, A., Purge, P., & Jürimäe, T. (2009). Physical development and swimming performance during biological maturation in young female swimmers. *Collegium Antropologicum*, 33(1), 117–122.
- Lubans, D. R., Richards, J., Hillman, C. H., Faulkner, G., Beauchamp, M. R., Nilsson, M., ... Biddle, S. J. H. (2016). Physical activity for cognitive and mental health in youth: A systematic review of mechanisms. *Pediatrics*, 138(3), e20161642. <https://doi.org/10.1542/peds.2016-1642>
- Malina, R. M., Bouchard, C., & Bar-Or, O. (2013). Growth, maturation, and physical activity (2nd ed.). Human Kinetics.
- Patton, M. Q. (2015). Qualitative research and evaluation methods (4th ed.). SAGE.
- Rowland, T. W. (2005). Children's exercise physiology (2nd ed.). Human Kinetics.
- Strong, W. B., Malina, R. M., Blimkie, C. J., Daniels, S. R., Dishman, R. K., Gutin, B., ... Trudeau, F. (2005). Evidence-based physical activity for school-age youth. *The Journal of Pediatrics*, 146(6), 732–737. <https://doi.org/10.1016/j.jpeds.2005.01.055>
- Thomas, J. R., Nelson, J. K., & Silverman, S. J. (2015). Research methods in physical activity (7th ed.). Human Kinetics.
- World Health Organization. (2008). BMI classification. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/obesity-and-overweight>
- Zach, S., Zeev, A., Arnon, M., & Galili, T. (2012). Physical activity, resilience, emotions, moods, and weight control among students and sport athletes. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 40(5), 815–826. <https://doi.org/10.2224/sbp.2012.40.5.815>

Demografik Özellikler Bağlamında Spor Lisesi Öğrencilerinin Dijital Oyun Bağımlılığı Profili

Engin Eylül^a

Kadir Şekerci^b

Ali Osman Durmuş^c

Geliş Tarihi: 25 Mayıs 2025 Kabul Tarihi: 29 Haziran 2025 Yayın Tarihi: 30 Haziran 2025

Özet

Bu araştırmanın amacı spor lisesinde öğrenim gören öğrencilerin dijital oyun bağımlılık düzeylerini belirlemektir. Oyun bağımlılık düzeylerinin; cinsiyet, spor yapma, anne ve baba eğitim durumu, aile eğitim düzeyleri gibi değişkenlere göre nasıl değişim gösterdiğini belirlemektir. Bu araştırma, ilişkisel tarama modelinde yürütülmüştür. Araştırmanın evrenini 2022-2023 eğitim-öğretim yılında Siirt spor lisesinde öğrenim gören lise öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem seçiminde basit seçkisiz örnekleme yöntemi kullanılmış ve örnekleme 152 kız, 162 erkek olmak üzere toplam 314 öğrenci katılmıştır. Öğrencilerin dijital oyun bağımlılıklarını ölçmek amacıyla Dijital Oyun Bağımlılığı Ölçeği (DOBÖ-7) uygulanmıştır. Araştırmada elde edilen veriler, bağımsız örneklem t-testi, tek yönlü varyans analizi testi (ANOVA) kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırmada elde edilen bulgulara göre; Öğrencilerin %62,1'i bağımlılık göstermediği, monotetik tanıya göre araştırmaya katılan öğrencilerin %2,9'u, politetik tanıya göre ise %35'i dijital oyun bağımlısıdır. Öğrencilerin dijital oyun bağımlılık düzeyleri cinsiyete, spor lisansına, anne eğitim düzeyine göre anlamlı fark bulunmamıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin dijital oyun bağımlılık düzeyleri baba eğitim düzeyine göre incelendiği zaman; lise ve ortaokul mezunları arasında anlamlı fark bulunmuştur. Lise mezunları lehine anlamlı fark göstermektedir ($p < 0.05$).

Anahtar Kelimeler: Dijital oyun, Spor lisesi, Oyun bağımlılığı

Digital Game Addiction Profile of Sports High School Students: A Demographic Perspective

Abstract

The aim of this research is to determine the digital game addiction levels of students studying at sports high schools. Game addiction levels; The aim of the study is to determine how it changes according to variables such as gender, doing sports, educational status of parents, and family education levels. This research was conducted in relational screening model. The universe of the research consists of high school students studying at the sports high school in Siirt in the 2022-2023 academic year. Simple random sampling method was used in the selection of the sample and a total of 314 students, 152 girls and 162 boys, participated in the sampling. In order to measure the digital game addiction of the students, the Digital Game Addiction Scale (DOBÖ-7) was applied. The data obtained in the study were analyzed using independent sample t-test and one-way analysis of variance test (ANOVA). According to the findings obtained in the research; 62.1% of the

^a Dr. Doktora Gazi Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, engineylul06@gmail.com, Orcid; 0000-0002-2364-6010

^b Lisansüstü Eğitim, Batman University, School Of Physical Education and Sports, sekercikadir07@gmail.com, Orcid; 0009-0009-1409-0338

^c Lisansüstü Eğitim, Batman University, School Of Physical Education and Sport, aliosmandurmus28@gmail.com, Orcid; 0009-0009-7849-880X

students are not addicted, 2.9% of the students participating in the research according to the monothetic diagnosis and 35% according to the polythetic diagnosis are digital game addicts. There was no significant difference in the digital game addiction levels of the students according to gender, sports license, and mother's education level. When the digital game addiction levels of the students participating in the research were examined according to their father's education level; A significant difference was found between high school and secondary school graduates. It shows a significant difference in favor of high school graduates ($p < 0.05$).

Keywords: Digital game, Sports high school, Game schools

Giriş

Teknolojinin hızla gelişmesi, bireylerin günlük yaşam pratiklerini derinden etkilemiş; özellikle gençler arasında dijital oyunlar, hem eğlence hem de sosyalleşme aracı olarak öne çıkmıştır. Günümüzde dijital oyunlar, sadece boş zaman etkinliği olmanın ötesine geçerek bireylerin davranışsal ve psikolojik süreçlerini şekillendiren bir unsur haline gelmiştir. Bu durum, dijital oyun kullanımının aşırıya kaçması halinde bağımlılık riskini de beraberinde getirmektedir.

Dijital oyun bağımlılığı, bireyin oyun oynama davranışını kontrol etmekte güçlük yaşaması, oyunlara aşırı zaman ayırması ve bu durumun akademik, sosyal ya da fiziksel işlevsellik üzerinde olumsuz etkiler yaratması şeklinde tanımlanmaktadır. Bununla birlikte araştırmacılar Gerek ekonomik şartlardan gerek ihtiyaçlar doğrultusunda, zamanını dijital oyuna ayıran bireylerin ne kadar bağımlı olduklarını bilmek ve hareketli yaşamı desteklemenin önemli olduğunu vurgulamışlardır (Arıkan ve Öztürk 2020; Akıncı ve Çimen 2021). Özellikle gelişimsel dönemde olan ergen bireyler, bu risk faktörlerine daha açık bir grup olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda, spor liselerinde eğitim gören öğrenciler, hem fiziksel aktivite düzeyleri hem de yaşam tarzları bakımından farklı bir profil sergilemektedir. Spor temelli eğitim alan bu öğrencilerin dijital oyun bağımlılığına ilişkin eğilimlerinin, diğer öğrenci gruplarına kıyasla nasıl şekillendiği önemli bir araştırma sorusunu gündeme getirmektedir.

Oyun çocukluk döneminde farklı yapıları ile karşılaşılmaktadır. Bunlar sokak oyunları, geleneksel oyunlar veya modern oyunlar olarak görülmektedir. Değişen teknoloji ve değişen oyun ve oyun sistemleri çocuklar tarafından ilgi duyulmaktadır. Dijital oyunlar oyun konsolları, tabletler, telefonlar, bilgisayar hatta televizyon içi uygulamalar ön plana çıkmaktadır. Bireylerin harekete geçmelerini etkileyen motivasyon, dijital oyunlara katılım davranışını da etkileyebilmektedir. Bu motivasyon kaynaklarından beslenen dijital oyunlara katılım davranışı, aynı zamanda spor ve fiziksel aktiviteye katılım isteğini de etkileyebilmektedir (Demir, 2022).

Bilgisayarın çocukları gerçek oyun kültüründen alıkoyduğu, hazırlıksız oldukları birçok uyarana maruz bıraktığı, sanal dünyanın gerçeği yansıtmaktan uzak olduğu ve çocuğu izole bir yaşama doğru çektiği, farkındalığını ve yaratıcılığını azalttığı gibi eleştirileri kapsamaktadır

(Karaca ve ark., 2016; Akbulut, 2013). Diğer bir açıklama ile oyun kavramı; insanın bulunduğu ortamdaki koşullara uygun şekilde aksiyonları gerçekleştirmesidir (Yenğin, 2010). “Oyun fiziksel ve zihinsel yetenekleri ve duygusal olgunluğu geliştiren, kendine özgü kuralları ve süresi olan gönüllü katılımın olduğu eğlenceli etkinliklerdir” (Işılak ve Durmuş, 2004; akt. Sapsağlam, 2018, s.1123).

Bu araştırmaya konu olan dijital oyun ise “Dijital oyun, monitör, fare, klavye ya da joystick gibi arabirimlerin bilgisayar yazılımları ile etkileşiminin sağlandığı, kuralları ve amaçları olan sistemler bütünüdür” (Demir ve Hazar, 2018, s.129). dijital oyun çeşitleri ve içeriklerini dokuz başlıkta sınıflandırmıştır. Bunlar; aksiyon oyunları, dövüş oyunları, strateji oyunları, bilmece oyunları, simülasyon oyunları, macera oyunları, eğlence oyunları, rol yapma oyunları ve spor oyunlarıdır (Ögel 2012). Bağımlılık, takıntılı düşünceler üzerinde kontrolün kaybedilmesi ile beraber psikolojik ve fiziksel hali etkileyen madde ve/veya aktivitelere yönelten kompulsif davranışlarla birlikte ortaya çıkan kronik ve ilerleyici durum olarak tanımlanabilir. Tanım içerisinde hem madde bağımlılıklarını hem de davranışsal bağımlılıkları barındırmaktadır (Colonna, 2000). “Davranışsal bağımlılık adı altında; alışveriş bağımlılığı, seks bağımlılığı, telefon bağımlılığı, internet bağımlılığı ve dijital oyun bağımlılığı gibi bağımlılıklar bulunmaktadır” (Özgen, 2016; akt. Çakıcı, 2018, s.30). Dijital oyunlar olarak isimlendirilen yeni nesil oyunlar bireylerde bağımlılığa neden olması ve insanlarda bazı sorunlu davranışlara yol açmasından dolayı dikkat çekmektedir (Akkaş, 2020). Gençlerinin bu dönemleri başarılı bir biçimde kazanım sağlaması için aktif bir kişilik sergilemesi gerekmektedir (Çimen 2022).

Bu araştırmanın amacı spor lisesinde öğrenim gören öğrencilerin dijital oyun bağımlılık düzeylerinin demografik özelliklerine göre incelenmesidir. Öğrencilerin dijital oyun bağımlılık düzeylerinin cinsiyete göre, anne-baba eğitim düzeyine göre, sınıf düzeyine göre, spor yapma durumuna göre incelemektir.

Yöntem

Araştırma Modeli

Çalışma ilişkisel tarama modelinde yürütülmüştür. "Tarama modelleri, geçmişte ya da hala var olan bir durumu var olduğu haliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlamaya çalışılır" (Karasar, 2005)

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2022–2023 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Siirt’deki spor lisesinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklem seçiminde basit seçkisiz

örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Tablo 1 Öğrencilerin cinsiyet dağılımlarını göstren frekans ve yüzdelik tablo bilgileri Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. Öğrencilerin Cinsiyete göre toplam frekans ve yüzdelik ait bilgiler

Cinsiyet	Frekans	Yüzde %
Kız	152	48,4
Erkek	162	51,6
Toplam	314	100,0

Araştırmaya kayılan öğrencilerin %48,4'ü kız, %51,6'sı erkektir. Araştırmaya toplam 314 spor lisesi öğrencisi katılmıştır.

Verilerin Analizi

Toplanan veriler, SPSS 25.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Gruplar arası karşılaştırmalarda bağımsız örneklem t-testi ve ANOVA testi uygulanmıştır. Gruplar arasındaki anlamlı farkların belirlenmesinde ise Tukey testi kullanılmıştır. Tüm analizlerde anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir."

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde, öğrencilerin dijital oyun bağımlılığına yönelik elde edilen veriler tablolar aracılığıyla sunulmuş ve bulgular açıklanmıştır.

Tablo 2. Öğrencilerin Dijital Oyun Bağımlılık Durumları

	Monotetik		Politetik	
	Frekans	%	Frekans	%
Dijital Oyun Bağımlısı	207	65,9	178	56,7
Dijital Oyun Bağımlısı Değil	107	34,1	136	43,3
Toplam	314	100,0	314	100,0

Monotetik formata göre araştırmaya katılan öğrencilerin %65,9'u dijital oyun bağımlısı, %34,1'i bağımlı değildir. Politetik formata göre ise %56,7'si dijital oyun bağımlısı ve %43,3'ü bağımlı değildir.

Tablo 3. Öğrencilerin Dijital Oyun Bağımlılık Düzeylerinin Cinsiyete Göre t Testi Analizi Sonuçları

Cinsiyet	n	$\bar{x}$	S	Sd	t	p
Kız	152	16,6513	8,09731	312	1,187	,236

Erkek 162 17,7099 7,70471

Tablo 3 incelendiği zaman, cinsiyete göre öğrencilerin puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t(312) = 1,187$, $p > .05$). Bu sonuca göre kız ($\bar{x} = 16,65$) ve erkek öğrenciler ($\bar{x} = 17,71$) arasında ilgili değişken açısından anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir.

Tablo 4. Öğrencilerin Dijital Oyun Bağımlılık Düzeylerinin Anne Eğitim Düzeyine Göre Anova Testi Analizi Sonuçları

Sınıf	n	$\bar{x}$	S	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
9	80	17,3250	7,88007	115,400	3	38,467	,607	,614	
10	83	16,3133	8,23130		513				
11	65	17,1692	7,48242		516				
12	86	17,9535	7,96006						

Tablo 4. Sınıf Düzeyine Göre Puanların ANOVA Sonuçlarına göre, Sınıf düzeyine göre öğrencilerin puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F(3, X) = 0,607$, $p > .05$). Bu bulgu, 9., 10., 11. ve 12. sınıf öğrencilerinin ortalama puanlarının birbirine benzer olduğunu ve sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermediğini ortaya koymaktadır.

Tablo 5. Öğrencilerin Dijital Oyun Bağımlılık Düzeylerinin Anne Eğitim Düzeyine Göre Anova Testi Analizi Sonuçları

Anne Eğitim	n	$\bar{x}$	S	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
1	42	15,4286	7,18108	764,134	5	152,827	2,506	,030	5 > 1 5 > 2 4 > 3
2	72	16,5833	7,34224						
3	33	14,6667	7,52357						
4	94	18,1383	8,31840						
5	34	20,2059	8,12695						
6	39	17,4872	7,96992						

1- Okur Yazar Değil 2-İlkokul3-Ortaokul 4-Lise 5-Yüksekokul 6-Lisans

Tablo 5. Anne Eğitim Düzeyine Göre Puanların ANOVA Sonuçları incelendiğinde Anne eğitim düzeyine göre öğrencilerin puanları arasında anlamlı düzeyde fark bulunmuştur ($F(5, X) = 2,506$, $p < .05$). Yapılan çoklu karşılaştırmalar sonucunda, annesi lisansüstü eğitim düzeyinde olan (5) öğrencilerin puanları, ilkököl (1) ve okuryazar değil (2) düzeyindeki annelere sahip öğrencilerin puanlarından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Ayrıca, annesi lisans mezunu olan (4) öğrencilerin puanları da ortaokul (3) düzeyine sahip annelerin çocuklarına göre anlamlı şekilde daha yüksektir.

Tablo 6. Öğrencilerin Dijital Oyun Bağımlılık Düzeylerinin Baba Eğitim Düzeyine Göre Anova Testi Analizi Sonuçları

Baba Eğitim	n	$\bar{x}$	S	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
1	14	15,8571	7,87261	1562,061	5	312,412	5,351	,000	5>1;5>3
2	57	16,5789	7,48558						4>2; 4>3
3	70	15,0286	7,92715						6>3;6>5
4	109	19,3211	7,58761						6>4
5	25	20,8800	8,26297						
6	39	14,1795	6,97315						

1- Okur Yazar Değil 2-İlkokul3-Ortaokul 4-Lise 5-Yüksekokul 6-Lisans

Tablo 6. Baba Eğitim Düzeyine Göre Puanların ANOVA Sonuçları verilmiştir bu sonuçlara göre,Baba eğitim düzeyine göre öğrencilerin puanları arasında anlamlı düzeyde fark bulunmuştur ($F(5, X) = 5,351$, $p < .001$). Yapılan çoklu karşılaştırmalar sonucunda; baba eğitim düzeyi “lisansüstü” olan (5) öğrencilerin puanlarının, “ilkokul” (1) ve “ortaokul” (3) düzeyindekilere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu; “lisans” (4) düzeyinde olanların ise “okuryazar değil” (2) ve “ortaokul” (3) düzeyindekilere göre daha yüksek puan aldığı görülmüştür. Ayrıca, “yüksek lisans ve üzeri” (6) grubunun puanları, “ortaokul” (3), “lisansüstü” (5) ve “lisans” (4) düzeylerine göre anlamlı düzeyde düşük bulunmuştur.

Tablo 7. Öğrencilerin Dijital Oyun Bağımlılık Düzeylerinin Spor Lisansına Göre t Testi Analizi Sonuçları

Spor lisansı	n	$\bar{x}$	S	Sd	t	p
Var	152	18,1459	7,86954	312	2,570	,0,11
Yok	162	15,8372	7,77897			

Tablo 7. Spor Lisansına Göre Puanların Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları incelendiğinde Spor lisansı olan ve olmayan öğrencilerin puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($t(312) = 2,570$, $p < .05$). Spor lisansı olan öğrencilerin ortalama puanları ($\bar{x} = 18,15$) lisansı olmayanlara ($\bar{x} = 15,84$) göre daha yüksek olup, bu bulgu spor lisansı bulunan bireylerin ilgili değişkende daha yüksek düzeyde puan aldığını göstermektedir.

Tartışma ve Sonuç

Araştırmanın bu bölümünde araştırmaya ait sonuçların cinsiyet, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, eğitim durumu, anne çalışma durumu, sınıf düzeyi değişkenleri ile dijital oyun bağımlılığı arasında bulgular ve diğer çalışmalara ait bulgulara yer verilmiştir.

Bu araştırmada cinsiyet değişkenine göre anlamlı fark bulunmamıştır ancak, cinsiyet değişkenine göre dijital oyun bağımlılık düzeylerinin karşılaştırılmasına ait verilerin incelendiği çalışmaların büyük çoğunluğunda erkek katılımcıların dijital oyun bağımlılığının kadın katılımcılara göre daha yüksek düzeyde olduğu ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir (Hazar, Demir, Tükeli ve Namlı, 2017; Tetik, Kayhan, Sertkaya ve Sandıkçı, 2018; Yönet, 2018; Yalaki ve Taşar, 2019; Arslan ve Bardakçı, 2020; Can ve Demir, 2020; Delebe, 2020; Eyimaya, Uğur, Sezer ve Tezel, 2020; Kesici, 2020; Arıkan ve Öztürk, 2020, Batıkan vd.,2024). Bu sonuçlara göre erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre bağımlılık düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir. Bunun sebebi olarak üretilen birçok oyunun içerik olarak hedef kitesinin erkek bireyler olması, bundan dolayı erkeklerin daha fazla oyun oynaması olarak ifade edilebilir. Aynı zamanda toplumsal kültür olarak erkeklerin kadınlara oranla daha aktif bir sosyal yaşama sahip olması, oyun oynanabilecek alanlara kadınlardan daha rahat ulaşabilmeleri de farklı etkenler arasında dile getirilebilir.

Anne ve baba eğitim düzeyi değişkenine göre incelendiği zaman; bazı araştırma sonuçları anne baba eğitim düzeyi arttıkça dijital oyun araçlarına (tablet, bilgisayar, telefon vs.) ulaşımın kolaylaşmasından dolayı dijital oyun bağımlılığının arttığını tespit ederken (Yalaki ve Taşar, 2019; Eyimaya, Uğur, Sezer ve Tezel, 2020; Kılıç, 2020) bazı çalışmalarda farklı sonuçlar görülmektedir.

Anne baba eğitim durumu düştükçe ebeveynlerde bilinçli olma durumunun azalmasına bağlı olarak dijital oyun bağımlılığının da arttığı belirlenmiştir (Delebe, 2020). Gelir düzeyi değişkenine göre incelenen çalışmalarda yüksek gelir düzeyine sahip ailelerin çocuklarında yada bireylerde, dijital oyun bağımlılığı oranının daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır (Balıkçı, 2018; Delebe, 2020; Talan ve Kalinkara, 2020). Gelir düzeyinin yüksek olması bir çok olanağa sahip olma fırsatı ve rahat bir yaşam tarzını beraberinde getirebileceğinden dijital oyun bağımlılığı düzeyinin bu sebeple bireylerde yüksek olabileceği söylenebilir.

Dijital oyun ve dijital oyun bağımlılığına ilişkin değişkenlerden elde edilen sonuçlara bakıldığında, tercih edilen oyun türü değişkeninde en çok macera türü oyunların tercih edildiği (Kılıç, 2020), oyun oynama süresi değişkenine göre oyunda geçirilen süre arttıkça dijital oyun bağımlılığının da arttığı (Blinka ve Mikuska, 2014; Yalaki ve Taşar, 2019; Can ve Demir, 2020; Eyimaya, Uğur, Sezer ve Tezel, 2020; Kılıç, 2020) oyun oynama süresi arttıkça tuvalet ihtiyacını erteleme ve kilo almanın görüldüğü (Kemiksiz, 2019), tercih edilen oyun aracının mobil olduğu (Talan ve Kalinkara, 2020) dijital oyun oynama zamanı değişkenine göre gece oyun oynayanların gündüz oyun oynayanlara göre bğımlılığa daha yatkın ve yalnız oldukları (Kılıç, 2020) sonuçlarına ulaşılmıştır.

Katılımcıların spor lisansına göre incelendiği zaman, dijital oyun bağımlılığı ve fiziksel/fizyolojik kavramlar arasındaki ilişki ve etkiler üzerine yapılan araştırma sonuçlarında fiziksel aktivite düzeyinde süre arttıkça dijital oyun bağımlılığının azaldığı (Hazar, Demir, Namlı ve Türkeli, 2017), sporcu lisansına sahip bireylerin dijital oyun bağımlılık oranlarının sporcu lisansına

sahip olmayanlara göre daha yüksek olduğu, sınav derecelerinin yeterli olma durumuna göre dijital oyun bağımlılığının sınav dereceleri yetersiz olan bireylerde yüksek olduğu (bağımlılığın üst vücut kaslarındaki dayanıklılığı azaltabileceği görülmüştür), bireylerde kardiovasküler verimi olumsuz etkilediği ve dijital oyun aracına sahip olma durumunun bunu arttırdığı (Delebe, 2020), erkeklerin ne kadar çok oyun oynarlarsa yeme alışkanlık indekslerinin risk düzeyinin o derece yükseleceği (Tetik, Kayhan, Sertkaya ve Sandıkçı, 2018) verilerine ulaşılmıştır. Ayrıca dijital oyun bağımlılığı ve e spor faaliyetleri arasındaki ilişkinin incelenmesi üzerine yapılan çalışmalarda ise e spor oyuncularının sporculara göre yüksek düzeyde oyun bağımlısı oldukları, oyun bağımlılığına yönelik farkındalıklarının sporculardan yüksek olduğu, düzenli dijital oyun oynayan sporcu ve e spor oyuncularının bağımlılık düzeyleri arttıkça dijital oyun bağımlılığına yönelik farkındalık düzeylerinin azaldığı (Can ve Demir, 2020) kanısına varılmıştır.

Spor lisansına sahip katılımcıların bağımlılık durumunda yüksek puan aldıkları, spor lisansı olmayanlar arasında anlamlı fark olduğu görüldü. Bu farkın spor lisansına sahip kişilerin ölçeğin uygulanma süresinde pandemi koşullarından spordan uzaklaşması, antrenman yapamaması ile ilgili olduğu düşünülmektedir.

Anne ve baba eğitimi düzeyine ait bulgular incelendiği zaman eğitimi düzeyi çocuğun dijital oyun bağımlılığında anlamlı fark yaratmaktadır. Bu farkın anne baba eğitim düzeyin özellikle baba eğitim düzeyinde gruplar arası farkın belirgin olduğu görüldü. Bu farkın ekonomik düzey, veya bulunduğu çevreden dolayı dijital ürünlere ulaşmada kolaylık olabileceği düşünülmektedir. Yapılan araştırmalarda çoğunlukla bağımlılığı ölçmek için mevcut dijital oyun bağımlılığı ölçeklerinden yararlanılmıştır. Bu nedenle sadece bu konudaki ampirik çalışmaların birçoğu nicel çalışmalardır. Yapılacak araştırmalar için bunun göz önünde bulundurulması, tüm bunlara ek olarak dijital oyun bağımlılığının olumsuz etkilerini önlemek ve çocukları bu durumdan koruyarak bağımlılıkla mücadele adına Griffiths (2005) in dijital oyun bağımlılığını önleme ve mücadele konusunda ailelere yönelik aşağıdaki önerileri yol gösterici olabilir;

- Çocuğun oyun oynayabileceği alanlar ile ilgili temel kuralları/sınırları oluşturulmalı ve bu konuda istikrarlı olunmalı,
- Oyun tercihleri sınırlandırılmalı yaşına uygun, eğlenceli ve zeka oyunları seçme konusunda yönlendirici olunmalı. Oyun içerik olarak uygun olsa bile bazı kurallar ve sınırlandırmalar konulmalıdır. Oyun içerikleri ile ilgili çocuklarla konuşulmalı ve gerçek ve sanal dünya arasındaki farkı ayırt edebildiğinden emin olunmalıdır.
- Dijital oyunların açık alanda oynanması sağlanmalı,
- Tek başına oynanan oyunlar yerine grup olarak oynanan ve iş birliğine yönelten ve konuşabilecekleri oyunları tercih etmeleri yönünde çocuklar desteklenmelidir.

Oyun çocuk veya yetişkin hayatında yer alan bir etkinliktir. Bu etkinlik için tercihlerin farklı olabileceği bilinmelidir. Dijital veya fiziksel aktivite içeren oyunlar yetişkinlerin kendi tercihleri olabilir, ancak eğitim çağındaki çocuklarda hayatın merkezi haline gelmemelidir. Bu yüzden çocukların daha zevk alacağı oyun alanları geliştirilmeli, ihtiyaçları veya oyun tedarikleri desteklenmelidir.

Sonuç olarak, spor lisesi öğrencilerinin dijital oyun bağımlılık düzeylerinin belirli demografik değişkenlere göre anlamlı farklılıklar gösterdiği görülmektedir. Bu bulgu, dijital oyun bağımlılığının bireysel ve çevresel etkenlerle şekillenen çok boyutlu bir olgu olduğunu ortaya koymakta; özellikle risk grubundaki genç bireyler için hedefe yönelik eğitimsel ve önleyici müdahale programlarının gerekliliğine işaret etmektedir.

Kaynakça

- Akbulut, Y. (2013). Çocuk ve Ergenlerde Bilgisayar ve İnternet Kullanımının Gelişimsel Sonuçları. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 53–68.
- Akıncı, A. Y., & Çimen, E. (2021). İlkokul Öğrencilerinin Hareketli ve Sağlıklı Yaşam Yeterlilikleri (Isparta Örneği). *Düzce Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 1(1), 17-27.
- Arıkan, G., & Öztürk, A. (2020). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Dijital Oyun Bağımlılığı Düzeylerinin İncelenmesi (Güneydoğu Anadolu Örneği). *Spor Eğitim Dergisi*, 4(3), 157-168.
- Kavelioğlu, B., Kavelioğlu, M.B., Ersoy, A. (2024). Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Rekreatif Farkındalıklarının Dijital Oyun Oynama Motivasyonları ile İlişkinin İncelenmesi. *Göbeklitepe Eğitim ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3 (2), 98-110. doi: 10.70631/gesd.1514935
- Beyazıt, U. ve Ayhan, A. B., (2019). Ergenlerde Dijital Oyun Bağımlılığı ve Ebeveynler Tarafından İhmal Edilme Düzeyleri Arasındaki İlişki. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi (ASBD)*, 8(2), 86-95.
- Can, H. C. ve Demir, G. T. (2020). Sporcuların ve E-spor Oyuncularının Dijital Oyun Bağımlılığı ve Dijital Oyun Bağımlılığına İlişkin Farkındalık Düzeyleri. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 5(4), 364-384. doi: 10.31680/gaunjs.770600
- Colonna, B. (2000). *The Addiction Process: A Systemic Cultural Condition*. New York:
- Çakıcı, G. (2018). Ergenlerde Dijital Oyun Bağımlılığı ve Öfkeyi İfade Etme Biçimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çimen, E. (2022). The Relationship between the proactive personality of students and the levels of mental strength in the faculty of sports sciences: The Case of Suleyman Demirel University. *Journal of ROL Sport Sciences*, 3(1), 1-10. <https://doi.org/10.29228/roljournal.54210>
- Delebe, A. (2020). Ortaokul Öğrencilerinde Dijital Oyun Bağımlılığı ile Bazı Fiziksel Parametreler ve Akademik Başarı Durumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Demir, G. T. ve Cicioğlu, H. İ. (2019). Fiziksel Aktiviteye Katılım Motivasyonu İle Dijital Oyun Oynama Motivasyonu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Spormetre*, 17(3), 23-34. doi:10.33689/spormetre.522609

Eylül, E., Şekerci, K., Durmuş, A.O. (2025). Demografik Özellikler Bağlamında Spor Lisesi Öğrencilerinin Dijital Oyun Bağımlılığı Profili. *Göbeklitepe Eğitim ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4 (1), 108-118.
DOI: 10.70631/gesd.1706155

Demir, G. T. ve Hazar, Z. (2018). Dijital Oyun Oynama Motivasyonu Ölçeği (DOOMÖ) Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 12(2), 128-140.

Demir, G. T. (2022). Beden Eğitimi Ve Spora İlişkin Tutum Dijital Oyun Oynama Motivasyonunun Yordayıcısı Mıdır?. *Spormetre Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*, 20(3), 69-79.

Eyimaya, A. Ö., Uğur, S., Sezer, T. A. ve Tezel, A. (2020). İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinde Dijital Oyun Bağımlılığının Uyku ve Diğer Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Journal of Turkish Sleep Medicine*(2), 83-90. doi:10.4274/jtsm.galenos.2020.30502

Göldağ, B. (2019). Dijital Oyunların Olumlu ve Olumsuz Etkileri. *III. Uluslararası Battalgazi Bilimsel Çalışmalar Kongresi Tam Metin Kitabı*. (M. Talas, Dü.) Malatya: İSPEC Yayınevi.

Griffiths, M. (2005). A “components” model of addiction within a biopsychosocialframework. *Journal of Substance Use*,10(4),191–197.

Hazar, Z., Demir, G. T. ve Dalkıran, H. (2017). Ortaokul Öğrencilerinin Geleneksel Oyun ve Dijital Oyun Algılarının İncelenmesi: Karşılaştırmalı Metafor Çalışması. *Spormetre*, 15(4), 179-190.

Işılak, H. ve Durmuş, A. (2004). *Kara Tahtayı Aşmak Öğrenci Merkezli Öğretmenlik*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Karaca, S., Gok, C., Kalay, E., Başbuğ, M., Hekim, M., Onan, N. ve Barlas, G.U. (2016). Ortaokul Öğrencilerinde Bilgisayar Oyun Bağımlılığı ve Sosyal Anksiyetenin İncelenmesi. *Clinical And Experimental Health Sciences*, 6(1), 14-19.

Kesici, A. (2020). Lise Öğrencilerinde Sorumluluğun ve Cinsiyetin Dijital Oyun Bağımlılığına Etkisi. *Journal of Education and Future*(18), 43-53. doi:10.30786/jef.543339

Ögel, K. (2015). *Bağımlı Aileleri İçin Rehber Kitap: Alkol, Uyuşturucu, Bilgisayar, Sigara ve Diğer Bağımlılıkları Olanların Yakınlarına Bilgiler*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Özgen, F. (2016). Spor Yapan ve Yapmayan Üniversite Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı İle Kişilik İlişkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.

Sapsağlam, Ö. (2018). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Değişen Oyun Tercihleri. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 19(1), 1122-1135.

Tetik, B. K., Kayhan, D., Sertkaya, S.ve Sandıkçı, K. B. (2018). Dijital Oyun Bağımlılığının Yeme Tutumları Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi. *Pakistan Journal of Medical Sciences*, 34(2), 482-486. doi:https://dx.doi.org/10.12669%2Fpjms.342.14537

Yalaki, Z. ve Taşar, M. A. (2019). Ergenlerde Çevrimiçi Oyun Oynama Özellikleri Akran Zorbalığına Yol Açıyor Mu? *Ege Tıp Dergisi*, 58(4), 336-343.

Yenğin, D. (2010). Dijital Oyunlarda Şiddet Kavramı: Yeni Şiddet. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Eylül, E., Şekerci, K., Durmuş, A.O. (2025). Demografik Özellikler Bağlamında Spor Lisesi Öğrencilerinin Dijital Oyun Bağımlılığı Profili. *Göbeklitepe Eğitim ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4 (1), 108-118.
DOI: 10.70631/gesd.1706155

Yönet, E. (2018). Lise Öğrencilerinin Sportif Serbest Zaman İlgilenim, Dijital Oyun Bağımlılığı ve Yaşam Kalitesi Düzeylerinin Araştırılması. Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.